

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
VADĪBZINĀTNES NODAĻA

Lobija regulējuma attīstības iespējas Latvijā
Development perspectives of lobbying regulation in Latvia

MAGISTRA DARBS

Sabiedrības vadības maģistra studiju programma

Autors: **Aivars Geidāns**

Studenta apliecības Nr.: ag20037

Darba vadītājs: Dr.oec., Dr.phys. Māris Pūķis

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Darba temats ir “Lobija regulējuma attīstības iespējas Latvijā”.

Darbs pie lobija regulējuma izstrādes sākts jau 2004. gadā, tomēr vairākkārtīgi līdz 2022. gadam izstrādātie lobija regulējuma ieviešanas likumprojekti nav pieņemti. Demokrātiskā valstī lēmumu pieņemšanas procesos sadarbojas dažādu interešu pārstāvji, par ko ne vienmēr sabiedrība ir informēta, līdz ar to nav iespējams izsekot iespējamu ietekmi uz lēmumu pieņēmējiem.

Darba mērķis: Novērtēt lobija regulējuma izstrādes un pieņemšanas procesa attīstību, iesaistīto interešu pārstāvības vēlamos likumprojekta redakcijā iestrādājamus priekšlikumus, kā arī izstrādāt piedāvājumu, kas noteiktu atbildību par lobija regulējuma neievērošanu.

Darba noslēgumā autors ir izstrādājis priekšlikumus, kas veicinātu lobija regulējuma attīstību Latvijā un piedāvājumu, kas noteiktu atbildību par lobija regulējuma neievērošanu.

Atslēgas vārdi: Lobija regulējums Latvijā, lobijs, lobēšana, interešu grupas, atklātības veicināšana.

ANNOTATION

The topic of the Master's thesis is “Development Perspectives of Lobbying Regulation in Latvia”.

Work on the development of the lobbying regulation has already commenced in 2004, however, draft laws that have been repeatedly prepared until 2022 to implement the lobbying regulation have not yet been adopted. In a democracy, decision-making processes involve cooperation between different interest representatives, which are not always known to the public, therefore it is not possible to trace the potential impact on decision-makers.

The aim of the Master's thesis is to evaluate the progress of the lobbying regulation development and adoption process, the preferred proposals of interest representatives to be included in the wording of the draft law, as well as to formulate a proposal that would determine the responsibility for non-compliance with the said regulation.

As part of the conclusion the author has formulated proposals that would promote the development of lobbying regulation in Latvia, and a proposition for actions that would determine the responsibility for non-compliance with lobbying regulation.

Keywords: Lobbying regulation in Latvia, lobby, lobbying, interest groups, promotion of transparency.

SATURA RĀDĪTĀJS

Apzīmējumu un saīsinājumu saraksts.....	4
Ievads.....	5
1.LOBIJA REGULĒJUMA ATTĪSTĪBA LATVIJĀ	9
1.1. Lobijs un ar to saistītie termini	9
1.2. Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences.....	12
1.3. Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori.....	21
2.LOBIJA REGULĒJUMS EIROPAS KONTEKSTĀ	29
2.1. Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums.....	30
2.2. Lobija regulējuma ietekmes salīdzinājums.....	38
3.LOBIJA REGULĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBAS NOVĒRTĒJUMS.....	42
3.1. Sabiedrības interešu pārstāvību analīze	46
3.2. Ekspertu interviju analīze	62
Secinājumi	84
Priekšlikumi.....	86
Izmantotā literatūra un avoti.....	89
Pielikumi.....	97
1.pielikums. Anketas paraugs.....	98
2.pielikums. Respondentu aizpildītās anketas	100
3.pielikums. Intervijas jautājumi	122
4.pielikums. Interviju transkripcija.....	123
Pateicības.....	190

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

1. **AA** – Apvienība Aperiens
2. **DP** – Domnīca Providus
3. **EK** – Eiropas Komisija
4. **ES** – Eiropas Savienība
5. **GRECO** - Eiropas Padomes Pretkorupcijas uzraudzības iestāde (*The Group of States against Corruption*)
6. **KNAB** – Korupcijas un novēršanas apkarošanas birojs
7. **LDDK** – Latvijas darba devēju konfederācija
8. **LFNA** – Latvijas Finanšu nozares asociācija
9. **LKA** – Latvijas Kūdras asociācija
10. **LKDA** – Latvijas Kultūras darbinieku arodbiedrība
11. **LMS** – Latvijas Mākslinieku savienība
12. **LOSP** - Lauksaimniecības organizācijas sadarbības padome
13. **LPS** – Latvijas Pašvaldību savienība
14. **LSZ** – Latvijas Zivrūpnieku savienība
15. **OECD** – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*Organisation for Economic Co-operation and Development*)
16. **OGP** – Atvērtās pārvaldības partnerība (*Open Government Partnership*)
17. **PAR** – Saeimas Frakcija PAR
18. **ŠKS** – Šaušanas klubs “Skuķīši”
19. **TAP** – Tiesību aktu portāls
20. **TB** – Tiesībsarga birojs
21. **TM** – Tieslietu ministrija
22. **VARAM** – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
23. **VEA** – Vēja Enerģijas Asociācijas
24. **VK** – Valsts kanceleja
25. **ZABV** – Zvērinātu advokātu birojs “Viļģerts”

IEVADS

Kvalitatīvs un atklāts likumdošanas process ir parlamentārās demokrātijas mugurkauls, un godīgas konkurētspējas pamatā ir caurskatāmība pieņemšanas procesos visās varas un pašvaldību institūcijās. Klasiskajā interešu pārstāvībā fiziskas un juridiskas personas pārstāv sevi vai savu biedru intereses. Jāuzsver, ka ne vienmēr interešu pārstāvības mērķis ir panākt sev vēlamu rezultātu savu vai savu biedru interešu vārdā, bet arī saņemt nozares pieredzējušo ekspertu konsultāciju. Valsts pārvaldes iestādēs biežāk sastopamais lēmumu pieņemšanas formāts ir konsultāciju saņemšana no nozares ekspertiem vai citām ieinteresētajām pusēm pirms galīgā lēmuma izskatīšanas un pieņemšanas par likumprojekta redakciju. Visjūtīgākā sociālā dialoga formāts ir gadījumos, kad valsts pārvaldes iestādēm, kas pārstāv savas intereses, ir tieša ietekme uz konkrēta likumprojekta izstrādi un tā pieņemšanu. Turklāt, lai nemazinātu sabiedrības uzticību valsts pārvaldei, likumdevējam nepieciešams paredzēt un izstrādāt mehānismu, kas noteiktu kārtību, kādā lēmumu pieņemšanas procesā tiek organizēts konsultēšanas process starp valsts pārvaldes iestādēm, kas pārstāv sabiedrības intereses, un ieinteresētajām pusēm.

Jāņem vērā, ka politiķiem un amatpersonām pēc Latvijas Republikas spēkā esošajiem tiesību aktiem pirms lēmuma pieņemšanas ir jāuzklausā sabiedrības vai to pārstāvju viedoklis. Šajos gadījumos amatpersonām ir aizliegts saņemt jebkāda veida labumus apmaiņā par interešu pārstāvniecības pušu izteiktā viedokļa vai vēlmju ņemšanu vērā lēmuma pieņemšanas procesā. Iespējami gadījumi, kad ieinteresētās puses var izdarīt spiedienu uz valsts pārvaldes iestādes amatpersonu, kas pieņēmusi personai nelabvēlīgu lēmumu. Šajos gadījumos interešu pārstāvis vēlas panākt kādu konkrētu sev vai trešajām personām vēlamu lēmuma pieņemšanu un valsts pārvaldes iestādes pieņemtā lēmuma ietekmēšanu.

Tāpat autors arī atzīmē, ka lobija regulējuma pieņemšana veicinātu gan sabiedrības uzticību valsts pārvaldei, gan arī aizsargātu publiskā sektora darbiniekus. Līdz ar lobija regulējumu izveidi tiktu ne tikai izveidots mehānisms, kā ieinteresētajām pusēm paust savu viedokli un piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos, bet arī tiktu aizsargātas visu iesaistīto pušu tiesības un valsts pārvaldes pārstāvjus. Demokrātiskā valstī ikvienam ir tiesības paust savu viedokli, un sabiedrībai ir tiesības piedalīties valsts politikas veidošanā, savukārt, amatpersonai ir pienākums uzklaut izteikto ieinteresēto pušu viedokli, kā rezultātā amatpersona var mainīt savu iepriekš izteikto viedokli. Viedokļa maiņu sabiedrība var sasaistīt ar iespējamu korupciju arī gadījumos, kad amatpersona vienpersoniski maina viedokli. Ir iespējami gadījumi, kad viedoklim mainoties, amatpersonai palielinās risks kļūt par lobija regulējuma neesamības upuri.

Lai gan Latvijā no 2004. gada vairākkārtīgi izstrādāti vairāki risinājumi lobija regulējuma ieviešanai, tomēr 2022. gadā neviens no lobija regulējuma izstrādātajiem risinājumiem nav ieviests. Lobija regulējuma ieviešana palielinātu lēmuma procesu caurskatāmību, amatpersonu un ieinteresēto pušu savstarpējo mijiedarbību un pieņemto lēmumu izsekojamību. Lobija regulējums un ar lobiju saistītie termini Latvijā ir salīdzinoši jauni. To apstiprina arī termina skaidrojumu neesamība Latvijas tiesību aktos, kā arī sabiedrības izpratne par terminu *lobijs* un tā saistību ar korupciju. Būtiski atzīmēt, ka joprojām arī starptautiskajos tiesību aktos nav noteikti terminu skaidrojumi.

Lobija regulējuma neesamība liedz izsekot sabiedrības interešu pārstāvniecības interešu klātbūtni publisku politisko lēmumu pieņemšanas procesos. Sabiedrības interešu pārstāvniecības izteiktais viedoklis nav publiski pieejams indivīdiem un citiem sabiedrības locekļiem. Procesa necaurskatāmības rezultātā tiek mazināta uzticība valsts pārvaldei par tās pieņemtajiem lēmumiem. Tāpat procesu necaurskatāmība palielina korupcijas risku iespējamību valsts un pašvaldību institūcijās. Līdz ar lobija regulējuma attīstību Latvijā, palielinātos procesu caurskatāmība un uzticība valsts pārvaldei, pieņemot lēmumus, kas ietekmē sabiedrību. Tāpat tiktu veicināta uzticība likumdevējam un valsts augstākajām amatpersonām. Lobija regulējuma pieņemšanu palielinātu Latvijas prestižu un konkurētspēju, kas ietekmētu ārvalstu investoru vēlmi investēt finanšu resursus ekonomikā.

Autors uzskata, ka viens no valsts konkurētspējas priekšrocībām būtu lobija regulējuma attīstība un ieviešana, jo tieši lobija regulējums veicina godprātīgu konkurenci, ievērojot vienlīdzības principu – nodrošinot vienlīdzīgas iespējas visiem lobētājiem paust savu viedokli. Konkurētspēja ir attīstības dzinējspēks, kas veicinātu ieinteresēto pušu vēlmi pārstāvēt savas intereses un publiski paust savu viedokli. Jāņem vērā, ka pārstāvētās intereses mijiedarbojas arī ar privāto un publisko sektoru, kas, savukārt, cieši ietekmē Latvijas tautsaimniecības ekonomisko izaugsmi un valsts labklājību.

Ar lobija regulējuma attīstību tiktu veicināta efektīva ieinteresēto pušu līdzdalība politisku lēmumu pieņemšanas procesos. Tas ir nozīmīgi, lai palielinātos uzticība publiskajam sektoram, kā arī palielinātos ieguldītā darba efektivitāte, samazinot pieņemto lēmumu atkārtotu pārskatīšanu vai to grozījumu veikšanu. Līdz ar interešu pārstāvniecību viedokļu uzklaušīšanu tiktu pieņemti un vispusīgi izvērtēti uz objektīvas informācijas pamata balstīti lēmumi. Lēmuma izskatīšanas brīdī ir svarīgi fiksēt visas iesaistītas puses un viņu sniegto informāciju par likumprojektu, lai uzlabotu likumprojekta kvalitāti, kā arī veicinātu caurskatāmāku likumprojekta izstrādes procesu.

Lobija regulējuma ieviešanas procesā palielināsies administratīvais slogs un tādējādi arī nepieciešamība pēc papildu resursiem.

Demokrātiskā valsts iekārtā lēmumu pieņemšanu ietekmē lielais informācijas apjoms, kas veidojas no daudz un dažādiem atšķirīgiem sabiedrības viedokļiem, kā arī informācijas sadrumstalotības. Jāatzīmē, ka neskatoties uz to, ka Latvijā nav tieši noteikts lobija regulējums, tas nenozīmē, ka spēkā esošajos tiesību normās regulējuma nav. Šajos gadījumos lobija regulējums noteikts netieši – vairākās spēkā esošās tiesību normās. Līdz ar lobija regulējuma attīstību, informācija par tiesībām un pienākumiem saistībā ar lobija regulējumu atrastos vienkopus, tādējādi veidojot līdzvērtīgu vidi viedokļa paušanai visām iesaistītajām pusēm.

2019. gadā tika izveidota Saeimas darba grupa, kurā Latvijas lobija regulējuma izstrādē piedalās arī maģistra darba autors. 2022. gada februārī likumprojekts tika pieņemts pirmajā lasījumā. Maģistra darbā izstrādātos priekšlikumus lobija regulējuma veicināšanai un pilnveidei autors ieklaus un iesniegs izskatīšanai, tādējādi veicinot pilnīgāku un efektīvāku lobija regulējuma attīstību.

Pētījuma mērķis: Novērtēt lobija regulējuma izstrādes un pieņemšanas procesa attīstību, iesaistīto interešu pārstāvības vēlamos likumprojekta redakcijā iestrādājamos priekšlikumus, kā arī izstrādāt piedāvājumu, kas noteiktu atbildību par lobija regulējuma neievērošanu.

Ņemot vērā maģistra darba mērķi, autors ir izvirzījis šādus **uzdevumus mērķa sasniegšanai:**

1. Izpētīt lobija terminu un ar to saistītos terminus;
2. Novērtēt lobija likuma izstrādes un pieņemšanas procesu attīstības dinamiku;
3. Izpētīt galvenos faktoros, kas ietekmē lobija regulējuma ieviešanu Latvijā;
4. Novērtēt un salīdzināt pašreizējo lobija regulējuma ārvalstu pieredzi;
5. Analizēt nozares ekspertu intervijas, anketas un noteikt galvenos priekšlikumus, kas saistoši noteiktām sabiedrības grupām;
6. Izstrādāt priekšlikumus lobija regulējuma veicināšanai un pilnveidei;
7. Izstrādāt piedāvājumu, paredzot atbildību par lobija regulējuma neievērošanu.

Pētījuma objekts: Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības lēmumu pieņemšanas process.

Pētījuma priekšmets: Lobija regulējuma attīstība.

Lai sasniegtu izvirzītos uzdevumus, darbā pielietotas šādas **pētījumu metodes:**

1. Teorētiskā – pieejamās literatūras, zinātnisko rakstu analīze, tiesību aktu un citi dokumenti,
2. Statistikas datu analīze – ES, OECD, Eirobarometra, Transparency International, anketu datu analīze,
3. Salīdzināšanas metode – piemērota salīdzinot ārvalstu pieredzi lobija regulējumā,
4. Datu analīzes metode – kvalitatīvā kontentanalīze,

5. Novērošanas metode – autors piedalījās lobija regulējuma darba grupā, novēroja un apkopoja lobija regulējuma procesa attīstības ietekmes faktoros,
6. Kvalitatīvā pētījuma metodes – strukturētas anketas lobētājiem, ekspertu intervijas ar nozaru profesionāļiem,
7. Kvantitatīvās pētījumu metodes – lobētāju anketēšana, aprakstošā statistika un attēlu veidošana.

Pētījuma periods: Autors pētījumu balstīja uz Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības lēmumu pieņemšanas procesu laika posmā no 2000. gada jūlija līdz 2022. gada martam, jo Latvijā lobija regulējuma izstrādi veicināja dalība GRECO. Tomēr, lai pētījumā iegūtu objektīvu skatījumu uz pētījuma objektu, autors izpētīja arī dokumentus, kas bija spēkā pirms 2000. gada jūlija.

Autors savu pētījumu balstīs uz anketēšanu, ekspertu intervijām un ārvalstu pieredzi.

Pētījuma ierobežojumi: Maģistra darba izstrādē nav iekļauti indivīdu viedokļi. Autors pētījumā novērtēs tikai ekspertu viedokļus, kuri piedalījās lobija regulējuma izstrādes darba grupā, kā arī nozīmīgu publiskā sektora iestāžu ekspertu viedokļus. Ārvalstu pieredzi Eiropas valstīs tiks apskatīta un salīdzināta Lietuva, Igaunija, Vācija, Francija, Norvēģija, Zviedrija, Itālija un Grieķija. Autors salīdzinās tikai lobija regulējuma ārvalstu pieredzi. Citi nacionālā līmeņa tiesību akti, kuri regulē sociālo dialogu un atklātību starp sabiedrības interešu grupām, lēmuma pieņemšanas procesos vērtēti netiks. Pētījums balstīts uz atsevišķa lobija regulējuma izveidi (kas nav noteikts nacionālā līmeņa tiesību aktos).

Maģistra darbs sastāv no ievada, trim nodaļām, secinājumiem, priekšlikumiem, izmantotās literatūras avotiem un pielikumiem. Maģistra darba pirmā nodaļa ir teorētiska un tajā autors izpēta lobija terminu ar to saistītos terminus, novērtē lobija regulējuma izstrādes un pieņemšanas procesa attīstību, kā arī nosaka galvenos faktorus, kas ietekmē lobija regulējuma ieviešanu Latvijā. Otrajā nodaļā ir apskatīts lobija regulējums Eiropas kontekstā, kā arī novērtēta un salīdzināta lobija regulējuma ārvalstu pieredze un lobija regulējuma korelācija ar korupciju un iedzīvotāju uzticību publiskajam sektoram. Maģistra darba trešajā nodaļā analizētas anketas, nozares ekspertu intervijas. Aprakstīts lobija un tā regulējuma nepieciešamība Latvijas sabiedrībai. Noteikti galvenie priekšlikumi lobija regulējuma uzlabošanai, kā arī, pamatojoties uz anketu un interviju analīzi, izstrādāt piedāvājumu lobija regulējuma tvērumam un atbildības noteikšanu.

Noslēgumā aprakstīti maģistra darba rezultāti secinājumos un priekšlikumos.

1. LOBIJA REGULĒJUMA ATTĪSTĪBA LATVIJĀ

Caurspīdīgs lēmumu pieņemšanas process ir viens no demokrātijas būtiskiem aspektiem, kas ietekmē sabiedrības interešu pārstāvniecības iespējas piedalīties un panākt konkrētu mērķu sasniegšanu. Pēc autora viedokļa, svarīgi ir veicināt godīgu un atklātu konkurenci starp lobētāju pārstāvniecībām, kuras piedalās lēmumu pieņemšanas procesos. Eiropas līdzšinējā pieredze liecina, ka lielākoties valstis nav gatavas pieņemt un ieviest stingru regulējumu attiecībā uz atbildību, ja lobija regulējuma netiek ievērots. Lielākoties ārvalstu praksē tiek piemērota administratīvā atbildība. ES tiesību aktos nav noteikts, ka dalībvalstīm būtu jāizveido un jāpieņem vienots lobija normatīvais regulējums, bet ir noteiktas vadlīnijas, pēc kurām OECD dalībvalstīm būtu vēlams izstrādāt lobija regulējumu. Ņemot vērā, ka lobijs ES dalībvalstīm ir dažādos līmeņos – brīvprātīgi, pašregulācijā vai ir obligāts, nav iespējams ieviest vienotu lobija jēdzienu un regulējumu, kas būtu saistošs visām valstīm.

1.1. Lobijs un ar to saistītie termini

Lai izstrādātu lobija regulējumu, ir svarīgi precīzi apzināt un iesaistīt darba grupās visas ieinteresētās puses, kurām būtu tiesības piedalīties likumdošanas procesa izstrādē. Lai sabiedrībai būtu vienota izpratne par Lobija regulējumu, nepieciešams skaidri definēt regulējuma izstrādē ietvertos terminus. 2022. gadā Latvijā nav pieņemts normatīvais regulējums, kas definētu lobija, lobētāja un lobēšanas, lobisma terminus.

Arī starptautiskajā praksē nav vienotas lobēšanas definīcijas un tiek atzīts, ka attiecīgajai definīcijai jāatbilst katras konkrētās valsts politiskajai un konstitucionālajai realitātei. Definīcijai jābūt iespējami skaidrai un nepārprotamai, turklāt jābūt skaidri noteiktiem arī izņēmumiem no attiecīgā regulējuma.¹ KNAB izstrādātajā likumprojektā, ko 2014. gada 17. februāra Ministru kabineta komitejas sēdē nolēma nevirzīt izskatīšanai Ministru kabineta sēdē, termins *lobēšana* tiek skaidrots kā apzināta privātpersonas interesēs veikta saziņa ar publiskās varas institūcijas pārstāvi nolūkā ietekmēt publiskās varas institūcijas pārstāvja rīcību dokumentu un to projektu ierosināšanas, izstrādes, saskaņošanas, pieņemšanas vai izsludināšanas procesā papildu norādot, ka lobēšana nav publiskās varas institūciju pārstāvju savstarpējā komunikācija amata pienākumu izpildes ietvaros.² Ar lobēšanu var nodarboties ne tikai privātpersonas, kas pārstāv savas vai kādas citas personas intereses, bet arī publiskas personas. Arī Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikts, ka publiska persona var deleģēt

¹ Valtenbergs V., Kalniņš V., Grumolte-Lerhe I., Beizītere I., *Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā*, Latvijas Republikas Saeima, Rīga, 2019, 12 lpp.

² KNAB, Likumprojekts "Lobēšanas atklātības likums", pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/KNABLik_131216lob.3829.docx [skatīts 11.02.2022].

privātpersonai un citai publiskai personai pārvaldes uzdevumu, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk.³ Autors secina, ka likumprojektā piedāvātais lobēšanas termins nesniedz pilnīgu informāciju par terminu *lobēšana*. Lai veicinātu sabiedrības un sabiedrības interešu pārstāvniecības vienotu izpratni par lobēšanas terminu, termina skaidrojumā nepieciešams skaidrot, kas ir lobēšana, nevis termina skaidrojumā sniegt informāciju, kas nav lobēšana. Lobēšanas definīcijas izstrādi būtiski ietekmē katras valsts politiskā griba. Lobēšana ir aktīva darbība, kā lobismu jāsaprot interešu pārstāvniecību – jebkādu publisko vai nepublisko procesu ietekmēšanu. Viena no būtiskākajām likumīga lobisma pazīmēm ir interešu virzības nošķiršana no ietekmes virzīšanas.⁴ Ja lobēšanas darbības nav reglamentētas, kā arī caurskatāmas un netiek izprasta atšķirība starp lobēšanu un tirgošanos ar ietekmi, var izveidoties situācija, kur kādam tiek piešķirta privileģētāka pieeja un/vai arī kāds var tikt izslēgts no lēmuma pieņemšanas procesa, kas attiecīgi neveicina personu uzticēšanos valstij un tiesībām, kā arī demokrātiska procesa izpratni.⁵ Izstrādājot regulējumu, (būtu vēlams) ikvienai sabiedrības pārstāvniecībai, neatkarīgi no tās lieluma, nodrošināt iespēju pārstāvēt un brīvi paust viedokli.

Pēc autora viedokļa, lobēšana savstarpēji pretēji mijiedarbojas ar korupciju, tomēr lobēšana tad tiek saistīta ar ļaunprātīgu varas izmantošanu, kas neatbilst lobēšanas būtībai. Arī EK norāda, ka „lobēšana” definīcija nesatur negatīvu vērtējumu.⁶ Autors norāda, ka gan lobēšana, gan korupcija pārstāv personīgas vai pietuvinātu personu intereses, lai ietekmētu un panāktu sev labvēlīgu lēmuma pieņemšanu, tomēr šo jēdzienus aizliegts izmantot kā sinonīmus, jo minētajos jēdzienos ir būtiskas atšķirības.

Literatūrā lobētāju definē kā personu, kura mēģina ietekmēt likumdošanas darbību.⁷ Lobētāji tiek uzskatīti par indivīdiem vai to grupām, katrai no tām ir dažādas un specifiskas intereses, kas cenšas ietekmēt lēmumus politiskā līmenī.⁸ Papildus norādītajam, skaidri tiek noteikts, ka lobētāji var būt personas, kas pārstāv noteiktas sabiedrības grupas vai arī savas personīgās intereses. Jāņem vērā, ka nevar ierobežot lobētāja tiesības izteikt savu viedokli, bet

³ Valsts pārvaldes iekārtas likums, pieņemts 06.06.2002.

⁴ Lobēšana kā daļa no demokrātijas., "Latvijas Vēstnesis", pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/84836> [skatīts 02.02.2022]

⁵ Soņeca, V. Lobēšanas regulējuma neesamības ietekme uz uzņemto Eiropas Savienības saistību izpildi, Akadēmiskais apgāds, 2020, *Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums*, 395 lpp.

⁶ Eiropas Kopienų Komisija, KOMISIJAS PAZIŅOJUMS Turpmākie pasākumi pēc zaļās grāmatas „Eiropas pārredzamības iniciatīva”, pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0127> [skatīts 14.10.2021]

⁷ Hunter K. G., Wilson L. A. and Brunk G. G. “Societal Complexity and Interest-Group Lobbying in the American States”, *The Journal of Politics*, 1991, 53(2), pp. 490.

⁸ Chari R., Hogan J. and Murphy G., Crepez M., *Regulating Lobbying – A Global Comparison, 2nd edition*, Manchester University Press, Manchester, 2019, p. 4.

valsts var noteikt atsevišķus ierobežojumus sakarā ar citu personu vai sabiedrības grupu interešu aizstāvību. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus.⁹ Līdz ar to, izstrādājot lobija regulējumu sabiedrības interešu pārstāvniecībai, jāveido līdzvērtīga konkurence starp visām lobistu pārstāvniecībām. Viens no galvenajiem aspektiem ir tas, lai regulējums nav pretrunā valsts pamatlikumam – Latvijas Republikas Satversmei.

Latvijā Ministru kabineta ieteikumos lobētāja terminu skaidro kā privātpersonu, kura pēc savas iniciatīvas savās vai citu privātpersonu interesēs sazinās ar nodarbināto vai iestādi, lai ietekmētu lēmumu izstrādi vai pieņemšanu, un šī saziņa neizriet no normatīvajos aktos noteiktajām lēmumprojektu saskaņošanas un sabiedrības līdzdalības nodrošināšanas procedūrām.¹⁰ Tomēr autors atzīmē, ka ieteikums neietver regulējumu, ko būtu nepieciešams iesaistītajām pusēm ievērot, jo ieteikums pēc savas būtības neatbilst normatīvajam regulējumam, kas būtu jāievēro obligāti. Turklāt ieteikumā nav minētas citas publiskās personas, lai gan lobētāji var būt arī valsts amatpersonas, ierēdņi, juridiskas personas, kā arī privātpersonas. Ieteikuma vēstījums ir veicināt iesaistīto pušu atbilstošu rīcību, lai lēmuma pieņemšanas procesus padarītu skaidrus un saprotamus. Svarīgi, lai sabiedrības interešu pārstāvniecības rīkotos ētiski, lai neveicinātu risku rīkoties prettiesiski. Nepieciešams papildināt Ministru kabineta ieteikumus, lai veicinātu pilnīgāku sabiedrības izpratni par lobētāja terminu.

Lobētāji var palīdzēt vērst ES iestāžu uzmanību uz svarīgiem jautājumiem.¹¹ Autors uzskata, ka, nosakot precīzu lobija regulējumu un veicinot tā attīstību, tiks uzlabotas ne tikai sabiedrības interešu pārstāvniecības, bet konkrētiem lobētājiem tiks dota iespēja skaidri paust savu viedokli un tikt uzklausītiem ne tikai reģionālā līmenī, bet arī Latvijas, ES un pasaules mērogā. Lobētāji var piedalīties un dot ieguldījumu pārrobežu politikas veidošanā, tādējādi nodrošinot savu interešu pārstāvniecību un uzklausīšanu noteiktās un caurskatāmās procedūrās. Līdz ar to autors šīs nodaļas 2. nodaļā “Lobija regulējums Eiropas kontekstā” novērtēs, kāds lobija regulējums ir valstīs, kam atšķirīga vēsturiskā attīstība un ģeogrāfiskais izvietojums, kultūras atšķirības.

Latvijā nav pieņemts normatīvais regulējums, kas definētu un veicinātu sabiedrības izpratni par lobismu, lobēšanu un lobiju. Lobija regulējuma izstrādē nepieciešams precīzi definēt un atbilstoši Latvijas situācijai piemērot regulējuma izstrādē ietvertos terminus, kā arī veicināt

⁹ Likums “Latvijas Republikas Satversme”, pieņemts 15.02.1922.

¹⁰ Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi, Latvijas Republikas Ministru kabineta ieteikumi Nr.1, 21.11.2018.

¹¹ Zaļā grāmata — Eiropas pārredzamības iniciatīva, Eiropas Kopienu Komisija, pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52006DC0194> [skatīts 20.12.2021].

sabiedrības vienotu izpratni par minētajiem terminiem, kas mijiedarbojas ar regulējuma izstrādes un pieņemšanas procesu.

Pēc autora domām, iesaistītajām pusēm un sabiedrībai ir jāveido viegli uztverami termini, ko varētu uztvert lielākā daļa sabiedrības, jo lobija regulējumā ietvertu pamatjēdzienu izpratne ietekmē regulējuma procesa attīstību. Ņemot vērā to, ka līdz 2022. gadam Latvijā nav noteikts regulējums, kas definētu terminus, kas ir saistīti ar lobija regulējumu, un faktu, ka joprojām starptautiski nav pieņemts vienots lobēšanas termins, tas norāda uz iespējamu sabiedrības pieredzes trūkumu, kas ievērojami ietekmē un palēnina lobija regulējuma izstrādē. Autors secina, ka lai gan tas Latvijā nav pieņemts lobija regulējums, tomēr sabiedrības interešu grupas cenšas pārstāvēt savas intereses, bet ne visas sabiedrības interešu grupu vēlmes tiek ņemtas vērā un ne visas iesaistītas puses vēlas būt ietekmētas ar normatīvajiem aktiem. Līdz ar lobija regulējuma izstrādi iespējams sabiedrības interešu grupām nodrošināta skaidru, vienlīdzīgu un caurskatāmu iesaisti lēmuma pieņemšanas procesos.

Ar lobiju saistīto terminu izskaidrošana ir svarīgi, lai vairotu sabiedrības izpratni par lobija ietekmi un lauztu mītus par lobija patieso būtību un nozīmi lēmumu pieņemšanas procesos. Līdz ar lobija regulējuma ietvertu terminu skaidrojumu, nākamajā apakšnodaļā autors apskatīs lobija regulējuma izstrādes procesa attīstību Latvijā.

1.2. Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences

Viens no demokrātijas pamatprincipiem ir pārredzamība un caurspīdīgums lēmumu pieņemšanas procesos. Pirms Latvija iestājās ES, tā 2000. gada 27. jūlijā pievienojās GRECO.¹² GRECO ir 47 dalībvalstu Eiropas Padomes institūcija, kuras mērķis ir korupcijas mazināšana un godprātīgas pārvaldības palielināšana, uzraugot to atbilstību Eiropas Padomes pretkorupcijas standartiem, izmantojot dinamisku savstarpējas izvērtēšanas un vienaudžu spiediena procesu. Tas palīdz identificēt valsts pretkorupcijas politikas nepilnības, rosinot veikt nepieciešamās likumdošanas, institucionālās un praktiskās reformas. GRECO nodrošina arī platformu labākās prakses apmaiņai korupcijas novēršanā un atklāšanā.¹³

Šim nolūkam Latvijā 2002. gada 10. oktobrī izveidots KNAB, kurā tika ietverts lielākā daļa no GRECO normatīvā regulējuma, lai novērstu korupcijas riskus un kontrolētu amatpersonu lēmumu pieņemšanas leģitimitāti lēmumu pieņemšanas procesos. Lai nodrošinātu 1997.gada 26.maija Konvencijas par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas EK amatpersonas vai

¹² Members and Observers/Etats membres et Observateurs, Council of Europe, pieejams [https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers#%2222358830%22:\[24\]](https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers#%2222358830%22:[24]) [skatīts 27.02.2022]

¹³ What Is GRECO?, Council of Europe, pieejams <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco> [skatīts 27.02.2022]

ES dalībvalstu amatpersonas ievērošanu, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par ES paredzēto saistību izpildi koordinē KNAB.¹⁴ Autors vērs uzmanību, ka ar jēdzienu *korupcija* jāsaprot sabiedrības pārstāvja vai sabiedrības pārstāvju grupas publiskās varas jeb ietekmes ļaunprātīgu izmantošanu, pārkāpjot savas pilnvaras un tiesības, lai gūtu kādu labumu savas vai sev pietuvinātu personu interesēs.

Profesionāls lobījs Latvijā neveidosies par nozīmīgu nozari, jo Latvijā lēmumu pieņēmēji ir pieejami interešu grupām un pat atsevišķiem indivīdiem bez profesionāļu palīdzības. Ne visi spēj ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanu, bet sazināties un komunicēt ar politiķi ir salīdzinoši viegli.¹⁵ Latvijā lēmumu pieņemšana ir atklāta, jo lobētājiem ir tiesības un iespējas izteikt savu viedokli lēmumu pieņemšanas procesos – pašvaldības un valsts likumdošanas izstrādes procesos. Pašvaldību līmenī deputātam savā vēlēšanu apgabalā ir pienākums izskatīt iedzīvotāju sūdzības, iesniegumus, rīkot pieņemšanu.¹⁶ Savukārt, Saeimas deputātu ētikas kodeksā noteikts, ka deputāts ir atsaucīgs attieksmē pret sabiedrību un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem.¹⁷ Pēc autora domām, lēmumu pieņēmējiem nepieciešams būt pieejamiem interešu grupām, kā arī indivīdiem, tomēr bez lobija regulējuma nav noteikts skaidrs mehānisms, kā interešu pārstāvniecībām lobēt. Līdz brīdim, kad pieņemts lobija regulējums, interešu grupas viedokļu paušana lielākoties ir atkarīga no sabiedrības interešu pārstāvniecības pašiniciatīvas. Lobija regulējums mazinātu sabiedrības šķelšanu un regulējums nodalītu interešu grupas ietekmi no iespējamā ietekmēšanas riska. Līdz ar to lobētāji, kuriem būtu vēlme pārstāvēt sevi kā profesionālu lobētāju, tāpat arī paredzot tiesības arī citiem piedalīties lobēšanas procesos, piemēram, NVO, biedrības, nodibinājumi un citas organizācijas. Lobija regulējuma veicināšana visām iesaistītajām pusēm nodrošinās iespēju paust viedokli atbilstoši vienlīdzības principiem, neatkarīgi no pārstāvētās interešu grupas lieluma. Pēc autora viedokļa, profesionālam lobijam jāklūst par godīgas konkurences veicinošu instrumentu starp lobētāju pārstāvjiem.

Latvijā lobija regulējuma izstrādes process sākās 2004. gadā, kad pieņemts Ministru kabineta 2004. gada 4. augusta rīkojums Nr. 547 "Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmu 2004.-2008.gadam", kura mērķis bija panākt valsts amatpersonu efektīvu darbību sabiedrības interesēs, tādējādi nodrošinot Latvijas iedzīvotāju uzticēšanos likuma

¹⁴ Likums "Par Konvenciju par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta 2.punkta "c" apakšpunktu", pieņemts 22.04.2004.

¹⁵ Bitonti A., Harris P., *Lobbying in Europe: Public Affairs and the Lobbying Industry in 28 EU Countries*, the Netherlands, Printforce, 2017, pp. 225

¹⁶ Pašvaldības domes deputāta statusa likums, pieņemts 17.03.1994.

¹⁷ Likums "Saeimas kārtības rullis", pieņemts 28.07.1994.

varai.¹⁸ Lai izstrādātu koncepcijas projektu lobēšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanai, izveidota darba grupa KNAB Sabiedrisko attiecību un starptautiskās sadarbības nodaļas vadītājas D.Kurpnieces vadībā. Darba grupā, lai realizētu Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmas 2004.-2008.gada mērķus, iesaistīti I.Bite-Perceva (Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamenta konsultante), I.Garā (Tieslietu ministrijas Administratīvo un krimināltiesību departamenta juriskonsulte), M.Graudiņš (Eiropas Parlamenta Informācijas biroja vadītājs), S.Gulbe (Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamenta konsultante), V.Kalniņš (biedrības “Sabiedriskās politikas centrs – PROVIDUS” pētnieks), M.Krieviņš (Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamenta konsultants), I.Mauriņa (Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Korupcijas analīzes un pret darbības metodikas izstrādes nodaļas galvenā speciāliste), B.Pētersone (Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamenta vadītāja vietniece), M.Pietkevičs (Saeimas Eiropas lietu komisijas deputāts), F.Rajevskis (Sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Mediju tilts” valdes loceklis).¹⁹ Darba grupas izstrādāja un piedāvāja vairākus risinājumus, kas veicinātu atklātību par politisko lēmumu pieņemšanu, kas tapuši atsevišķu personu vai personu grupu interesēs, kas ir:

- Speciāla likuma izstrāde un grozījumi citos normatīvajos aktos;
- Lobēšanas pamatprincipu noteikšana saistībā ar priekšlikumu iesniegšanas un izskatīšanas kārtību un grozījumi citos normatīvajos aktos;
- Lobēšanas atklātības pamatprincipu noteikšana valsts un pašvaldību institūciju ētikas kodeksos un grozījumi citos normatīvajos aktos.²⁰

Lai gan darba grupa ieguldīja resursus risinājumu priekšlikumu izveidei, no trim priekšlikumiem Ministru kabinets kā atbilstošāko risinājumu atbalstīja koncepcijas “Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā” ietvertu risinājumu – lobēšanas atklātības pamatprincipu noteikšanas valsts un pašvaldību institūciju ētikas kodeksos un grozījumu veikšanu citos normatīvajos aktos, ko apstiprināja ar Ministru kabineta 2008. gada 28. jūlija rīkojumu Nr. 435 “Par koncepciju “Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā””.²¹

Ministru kabinets 2009. gada 7. jūlija sēdē pieņemts zināšanai KNAB iesniegtais informatīvais ziņojums “Par koncepcijas „Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība

¹⁸ Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmu 2004.-2008.gadam, Ministru kabineta rīkojums Nr. 547, 04.08.2004.

¹⁹ Par darba grupu koncepcijas projekta izstrādei par lobēšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu, Ministru prezidenta rīkojums Nr. 281, 28.06.2005.

²⁰ KNAB, Koncepcija Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file27390.doc> [skatīts 10.02.2022].

²¹ Par koncepciju “Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, Ministru kabineta rīkojums Nr. 435, 28.07.2008.

Latvijā” ieviešanas gaitu”.²² Tāpat Ministru kabineta sēdē tika noteikti koncepcijas ieviešanas termiņi. KNAB informatīvo ziņojumu “Par koncepcijas „Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā” ieviešanas gaitu iesniedza novēloti. Ministru kabineta noteikumos noteiks, ka KNAB līdz 2009. gada 1.februārim, iesniegšanas termiņš, kas ievērojami aizkavēja koncepcijas ieviešanas procesu. Turklāt aizkavētais process norāda, ka informatīvā ziņojuma sagatavošana sagādāja grūtības. 2009. gada 10. novembrī notikušajā Ministru kabineta sēdē pagarināti izpildes termiņi.²³ Autors vērš uzmanību, ka izpildes termiņu pagarināšana norāda, ka apstiprinātās koncepcijas risinājums, to realizējot, izrādījās sarežģītāks, nekā tas bija plānots. Tas, iespējams, varētu norādīt uz neprecīzu ieviešanas novērtējumu, kā arī zemu politiskās gribas trūkumu, lai minēto risinājumu ieviestu.

Lai ieviestu Ministru kabineta 2008. gada 28. jūlijā apstiprināto koncepciju „Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā”, publiskās varas subjektiem bija jānorāda noteikta apjoma informācija par sadarbību ar lobētājiem, kas noteica pienākumu veikt grozījumus Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumos Nr.171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”, nosakot sniedzamās informācijas saturu.²⁴

2009. gada 24. novembrī Ministru kabinets neatbalstīja grozījumus Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumos Nr.171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”. KNAB noteica atkārtoti izvērtēt iespējamus risinājumus, lai nodrošinātu, ka informācija par lobētājiem būtu publiski pieejama un vienlaikus visām iestādēm neuzdotu jaunas funkcijas.²⁵

2011. gada 6. decembrī Ministru kabinetā saņemts koncepcijas projekts “Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem”.²⁶ Koncepcijas projektā “Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem” piedāvāti trīs risinājumi: balstoties uz esošo ekonomisko situāciju valstī atlikt risinājuma ieviešanu uz noteiktu laika periodu, izstrādāt likumprojektu vai nodrošināt publiski pieejamus normatīvo aktu izstrādes protokolus un lēmumu pieņemšanas sēžu protokolus.

²² Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.47 32.§ "Informatīvais ziņojums "Par koncepcijas "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" ieviešanas gaitu", pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file23835.doc> [skatīts 03.02.2022].

²³ Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.79 1.§ Par Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija sēdes protokollēmumā (prot. Nr.47 32.§) "Informatīvais ziņojums "Par koncepcijas "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" ieviešanas gaitu" do to uzdevumu izpildi, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file9355.doc> [skatīts 03.02.2022].

²⁴ Koncepcija Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, KNAB, pieejams <https://www.knab.gov.lv/lv/media/1078/download> [skatīts 27.02.2022]

²⁵ Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.84 1.§ Noteikumu projekts "Grozījums Ministru kabineta 2007.gada 6.marta noteikumos Nr.171 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" un par Ārlietu ministrijas iesniegto rīkojuma projektu, pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2009-11-24> [skatīts 04.02.2022].

²⁶ Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.72 33.§ "Koncepcijas projekts “Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai ar lobētājiem””, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file29591.doc> [skatīts 03.02.2022].

Ministru kabinets 2011. gadā 12. decembrī ar rīkojumu Nr. 647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem"" atbalstīja risinājuma 2.variantu.²⁷ Šis risinājums paredzēja likumprojektu, kur tiku definēta lobēšana un lobēšanas pamatprincipi. KNAB tika noteikts uzdevums sagatavot un Ministru kabinetam iesniegt normatīvo aktu projektu, kas nepieciešami pieņemtā risinājuma īstenošanai līdz 2012. gada 1. jūlijam. Vēlāk termiņu pagarināja līdz 2012. gada 1. septembrim,²⁸ 2012. gada 31. decembrim²⁹ un 2013. gada 31. decembrim.³⁰ Termiņu pagarinājums norāda, ka lobija regulējuma ieviešanai nepieciešamās informācijas sagatavošana sagādāja grūtības. Autors, novērtējot regulējuma attīstību, secina, ka KNAB pārkāpa un neievēroja Ministru kabineta noteiktās prasības – likumprojektu iesniegt Ministru kabinetam līdz 2012. gada 31. decembrim. Lai gan Ministru kabineta rīkojuma Nr.647 grozījumos likumprojekta iesniegšanas termiņš pagarināts līdz 2013. gada 31. decembrim, tomēr grozījumi pieņemti 2013. gada 27. martā, norādot, ka KNAB neievēroja likumprojekta iesniegšanas termiņu, kas noteica likumprojektu iesniegt līdz 2012. gada 31. decembrim.

2014. gada 17. februārī Ministru kabineta komiteja noraidīja izstrādātā likumprojektu "Lobēšanas atklātības likums". Likumprojekts netika virzīts tālāk – izskatīšanai Ministru kabineta sēdē. Kā viens no pamatojumiem tika minēts tas, ka šis likumprojekts dublē citas jau Latvijā spēkā esošas likuma normas. Likumprojektā nebija paredzēts likumprojekta ievērošanas kontroles mehānisms, kā arī, ja "Lobēšanas atklātības likums" pieņemtu un stātos spēkā, tad nesamērīgi palielinātos administratīvais slogs atbildīgajām institūcijām. KNAB ar TM noteikts mēneša laikā atkārtoti izvērt likumprojektu un, ja ir nepieciešams papildu precizējoša redakcija lobija likumprojektā, tad izvērtēt iespējas to iestrādāt jau spēkā esošos normatīvajos aktos.³¹ Jāņem vērā, ka ES tiesību normas ir savietojamas tikai ar tādu nacionālo tiesību sistēmu, kura atbilst demokrātiskas tiesiskas valsts prasībām.³² Jāņem vērā, ka Latvijas tiesību akti ir interpretējami tādējādi, lai nerastos pretrunas ar Latvijas saistībām pret ES, ja vien tas neskar

²⁷ Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem", Ministru kabineta rīkojums Nr. 647, 12.12.2011.

²⁸ "Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem""", Ministru kabineta rīkojums Nr. 337, 24.07.2012.

²⁹ "Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem""", Ministru kabineta rīkojums Nr. 493, 24.10.2012.

³⁰ "Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem""", Ministru kabineta rīkojums Nr. 113, 27.03.2013.

³¹ Latvijas Republikas Ministru kabineta komiteja, Protokols Nr.7 1.§ Likumprojekts "Lobēšanas atklātības likums", pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mkksedes/saraksts/s/protokols/?protokols=2014-02-17> [skatīts 04.02.2022].

³² Spriedums Latvijas Republikas vārdā 2003.gada 5.marta lietā nr. 2002-18-01, Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 05.03.2003.

Satversmē ietvertos pamatprincipus.³³ Līdz ar uzņemšanu ES, dalībvalsts apliecina ievērot demokrātiskas valsts pamatprincipu – vienlīdzību. Lai nodrošinātu vienlīdzību Latvijā, ir spēkā esoši likumi, kas nodrošina vienlīdzīgu pieeju kā sabiedrības interešu grupu pārstāvjiem, tā arī indivīdiem. Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikts, ka valsts pārvaldes pienākums ir informēt sabiedrību par savu darbību. Tas attiecas it īpaši uz to sabiedrības daļu un tām privātpersonām, kuru tiesības vai tiesiskās intereses īstenotā vai plānotā darbība skar vai var skart.³⁴ Autors norāda, ka tādēļ ir svarīgi nodrošināt valsts un pašvaldību atklātu darba organizāciju, vērstu uz dialoga veidošanu ar sabiedrību, kā arī nepieciešams kritiski izvērtēt dokumentus, kam noteikt ierobežotās pieejamības informācijas statusu.

Latvijā ir spēkā esoši tiesību akti, kas regulē un nosaka kārtību, kādā sabiedrība iesaistītās un ietekmē valsts un pašvaldību darbību. Informācijas atklātības likumā noteikts sabiedrībai sniegt informāciju, kas ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt.³⁵ Iesnieguma likuma mērķis ir veicināt privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē.³⁶ Ministru kabineta 2020. gada 14. jūlija noteikumos Nr.171 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā” nosaka, ka iestādes oficiālajā tīmekļa vietnē iekļauj informāciju par ES tiesību aktu publiskajām konsultācijām un sabiedrības līdzdalību, kā arī par ES tiesību aktu projektu izstrādi un sabiedrības līdzdalību.³⁷ Krimināllikumā paredzēta atbildība par tirgošanos ar ietekmi un prettiesiska labuma pieprasīšanu un pieņemšanu.³⁸ Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai.³⁹ Ministru kabineta ieteikumu “Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi” mērķis ir veicināt vienotu izpratni par valsts pārvaldes vērtībām un uz tām balstītiem ētikas pamatprincipiem, kā arī tiem atbilstošu rīcību, sekmējot labu pārvaldību un vairojot sabiedrības uzticēšanos.⁴⁰

2014. gadā KNAB iesniedza informatīvo ziņojumu “Par izvērtējumu lobēšanas atklātības nodrošināšanas tiesisko regulējumu iestrādāt spēkā esošajos normatīvajos aktos”, kas

³³ Spriedums Latvijas Republikas vārdā 2008. gada 17. janvārī lietā Nr. 2007-11-03, Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 17.01.2008.

³⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likums, pieņemts 06.06.2002.

³⁵ Informācijas atklātības likums, pieņemts 29.10.1998.

³⁶ Iesniegumu likums, pieņemts 27.09.2007.

³⁷ Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā, Ministru kabineta noteikumi Nr.445, 14.07.2020.

³⁸ Krimināllikums, pieņemts 17.06.1998.

³⁹ Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", pieņemts 25.04.2002.

⁴⁰ Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi, Latvijas Republikas Ministru kabineta ieteikumi Nr.1, 21.11.2018.

ieteica veikt grozījumus esošajos Latvijas normatīvajos aktos, iekļaujot informāciju par lobija regulējumu. Informatīvais ziņojums netika iekļauts Ministru kabineta izskatāmo darbu sarakstā.

Saistībā ar 2013. gadā notikušo Zolitūdes traģēdiju un izskanējušo informāciju par jaunpieņemtā likumprojekta izstrādē saņemtajiem ziedojumiem, kas ievērojami ietekmējis sabiedrības interešu pārstāvniecības (būvniecības uzņēmumu) lobiju, 2015. gadā atkārtoti aktualizēta nepieciešamība ieviest lobisma tiesisko reglamentāciju.⁴¹ Šajā gadījumā vienīgais, kurš uzņēmās politisko atbildību, bija tā laika Latvijas premjerministrs Valdis Dombrovskis, turpretim ekonomikas ministrs un citas valsts amatpersonas šo traģēdiju neuzskatīja par iemeslu, lai uzņemtos politisko atbildību un atkāptos no amata.

2019. gadā septembrī izveidota Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas darba grupu, lai atkārtoti izstrādātu Latvijas situācijai piemērotu lobija regulējumu. Darba grupas vadītāja Inese Voika, darba grupas sastāvā iekļauti deputāti Raimonds Bergmanis, Andrejs Judins, Ivans Klementjevs, Juris Rancāns, Mārtiņš Šteins, Edvīns Šnore, Ļubova Švecova, Normunds Žunna un Aivars Geidāns (darba autors). Darba grupā, lai izveidotu Latvijas situācijai vispiemērotāko lobija regulējumu, piesaistīti eksperti gan no publiskā, gan no privātā sektora. Pamatojoties uz termina "lobēšana" negatīvo uztveri sabiedrībā, tiek izskatīts alternatīvs likuma nosaukuma variants, lobēšanas vietā lietojot terminu "interesu pārstāvniecība."⁴² Regulējuma izstrāde ir sarežģīts process, lai kāda no iesaistītajām institūcijām un amatpersonām nenonāktu interešu konflikta situācijā, regulējumā ielobējot sev vai sev pietuvinātām personām vēlamu redakciju. Lai gan iepriekšējo regulējuma izstrādē tika ieguldīti resursi, tomēr izstrādājot regulējumu atkārtoti izstrādāts lobija regulējuma likumprojekts, neņemot vērā iepriekš izstrādātos risinājumus lobija regulējuma izstrādei. Efektīvi plānojot un vadot darba komisijas sēdes, palielinājās ieguldītā darba efektivitāte lobija regulējuma izstrādē, kā rezultātā lobija regulējuma izstrāde notika 22 sēdēs. 2022. gada 7. februārī Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija lūdza Saeimas sēdes darba kārtībā iekļaut izskatīšanai sagatavoto likumprojektu "Interesu pārstāvības atklātības likums".⁴³ Viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja lobija regulējuma izstrādi – politiskā griba lobēšanas likumu pieņemt. To ir pierādījusi darba grupa, kas sastāv

⁴¹ Galaziņojums "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā galaziņojums", pieņemts: 27.10.2015.

⁴² Lobēšanas atklātības likuma izstrāde sēde Nr.2, Saeimas aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, pieejams https://aizsardziba.saeima.lv/attachments/article/1448/PR_2019_12_04.docx [skatīts 03.01.2022].

⁴³ Latvijas Republikas Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, Nr. 111.9/6-9-13/22, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/92A68E4BFA076E1AC22587E20033B042?OpenDocument> [skatīts 05.03.2022].

no visu septiņu frakciju pārstāvjiem un neatkarīgajiem deputātiem un kas strādājusi vairāk nekā divu gadu garumā (ar kovidpandēmijas ietekmētām pauzēm).⁴⁴ Lai gan darba grupā valdība iekšējā politiskā griba izstrādāt un veicināt lobija regulējuma procesa pieņemšanu, tomēr darba grupa saskārās ar regulējuma izstrādes kavējošiem faktoriem, ko autors apskatīs nākamajā 1.3. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori”.

Bitonti un Harris uzskata, ka profesionāls lobijis Latvijā neveidos nozīmīgu lomu, jo Latvijā lēmumu pieņēmēji ir pieejami interešu grupām un pat atsevišķiem indivīdiem bez profesionālu palīdzības. Ne visi spēj ietekmēt politisko lēmumu pieņemšanu, bet sazināties un komunicēt ar politiķi ir salīdzinoši viegli.⁴⁵ Latvijā lēmumu pieņemšana ir atklāta, jo lobētājiem ir tiesības un iespējas izteikt savu viedokli lēmumu pieņemšanas procesos – pašvaldības un valsts institūcijās. Pašvaldību līmenī deputātam savā vēlēšanu apgabalā pienākums izskatīt iedzīvotāju sūdzības un iesniegumus, kā arī ne retāk kā reizi divos mēnešos rīkot iedzīvotāju pieņemšanu.⁴⁶ Savukārt, Saeimas deputātu ētikas kodeksā noteikts, ka deputātam jābūt atsaucīgam attieksmē pret sabiedrību⁴⁷, žurnālistiem un mediju pārstāvjiem. Lēmumu pieņēmējiem, kuri izstrādā un izdod tiesību aktus, pirms lēmuma pieņemšanas likumā noteiktā kārtībā ir jāveic publiskā apspriešana, iesaistot konkrētās apdzīvotās teritorijas iedzīvotājus. Tomēr likums nenosaka, ka amatpersonām ir pienākums pirms lēmumu pieņemšanas konsultēties ar interešu grupām, kā arī indivīdiem. Bez lobija regulējuma nav noteikts skaidrs mehānisms, kā interešu pārstāvniecībām lobēt. Līdz brīdim, kad pieņemts lobija regulējums, interešu grupas viedokļu paušana lielākoties ir atkarīga no sabiedrības interešu pārstāvniecības vēlmes iesaistīties un izveikt savu viedokli. Lobija regulējums mazinātu sabiedrības šķelšanu un regulējums nodalītu un līdzsvarotu lobētāju lomu sabiedrībā. Līdz ar profesionāla lobija un regulējuma veicināšanu, visām iesaistītajām pusēm nodrošinās iespēju paust viedokli atbilstoši vienlīdzības principiem, neatkarīgi no pārstāvētās interešu grupas lieluma. Autors ir pārliecināts, ka profesionālam lobijam jāklūst par godīgas konkurences veicinošu instrumentu starp lobētāju grupām.

No īstenošanas viedokļa, lobēšanas regulēšanai Latvijā nav jārada smagnēja ierobežojumu un aizliegumu sistēma, kas būtu vēl viens apjomīgs pienākums kādai kontrolējošai iestādei, par kuru jau iepriekš zināms, ka tā ar to galā netiks.⁴⁸ Kā autors jau

⁴⁴ Saeimas 2022. gada 15. februāra stenogramma "Latvijas Republikas 13. Saeimas ziemas sesijas piecpadsmitā (attālinātā ārkārtas) sēde 2022. gada 17. februārī", Latvijas Vēstnesis, pieejams <https://www.vestnesis.lv/op/2022/39.1> [skatīts 25.02.2022]

⁴⁵ Bitonti A., Harris P., *Lobbying in Europe: Public Affairs and the Lobbying Industry in 28 EU Countries*, the Netherlands, Printforce, 2017, pp. 225

⁴⁶ Pašvaldības domes deputāta statusa likums, pieņemts 17.03.1994.

⁴⁷ Likums "Saeimas kārtības rullis", pieņemts 28.07.1994.

⁴⁸ Kalniņš V., *Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju*, Rīga, 2005, 71 lpp.

secināja, Latvijā lobija regulējuma izstrādes process tikai aizkavēts vairākkārtīgi, pārceļot termiņu par noteiktu laika periodu, kas norādīja uz iestādes grūtībām sagatavot nepieciešamos dokumentus. Lai regulējums būtu efektīvs, nepieciešams izstrādāt detalizētus noteikumus, jānodrošina intensīvas apmācības, sankcijas noteikumu neievērošanas gadījumā.⁴⁹ Tāpēc autors 2. nodaļā “Lobija regulējums Eiropas kontekstā” novērtēs un salīdzinās ārvalstu sankcijas, gadījumos, kad lobija regulējums tiek pārkāpts, kā arī kādi norādījumi ir attiecībā uz mijiedarbību ar lobistiem.

Lai gan Latvijā darbs pie lobija regulējuma uzsākts 2004. gadā, tomēr ieguldot daudz laika, finanšu un darbaspēka resursu, process ritējis gausi – aizvien nav panākts vēlamo rezultāts. Izstrādājot lobija regulējumu, nepieciešams apzināt nepieciešamos un pieejamos resursus regulējuma ieviešanai, lai neveidotos situācija, ka izvēlēto risinājumu ar pieejamajiem resursiem nav iespējams ieviest. Arī darba grupas, izstrādājot un piedāvājot vairākus risinājumus, kas nav bijuši veiksmīgi, norāda, ka iespējams lobija regulējuma izstrādē nebija piesaistīti sākuma posmos ieinteresētās puses, kuras novērtētu un sniegtu savu atzinu par regulējuma izstrādē vēlamo rezultātu. Lobija regulējuma izstrādi kavēja pieredzes trūkums, kā arī vienots terminu skaidrojums, kas būtu saprotami uztverami visām ieinteresētajām pusēm. Autors uzskata, ka arī tad, ja lobija regulējums tiks pieņemts un stāsies spēkā, to būs nepieciešams regulāri pārskatīt un nepārtraukti uzlabot. Latvijā vairākkārtīgi ir mēģināts ieviest lobija regulējumu, kas norāda arī uz publiskās pārvaldes neieinteresētību veicināt lobija regulējuma pieņemšanu, tāpēc ka līdz ar lobija regulējuma pieņemšanu palielinātos administratīvais slogs iesaistītajām iestādēm. Latvijā ir spēkā esoši normatīvie akti, kā redakcijas atrodas dažādos tiesību aktos un tas ietekmē lobija regulējuma pieņemšanu un attīstību. Izstrādājot lobija regulējumu, nepieciešams ņemt vērā konkrētās valsts esošo sistēmu, kā rezultātā nav iespējams vienots lobija regulējums visām Eiropas dalībvalstīm. Pēc autora domām, iespējams arī neveidot atsevišķu normatīvā akta regulējumu un pilnveidot spēkā esošo tiesību aktu redakcijas, lai uzlabotu un veicinātu atklātības principus ne tikai saistībā ar lobija regulējumu, bet visā valsts pārvaldē kopumā. Attiecībā uz regulējuma īstenošanu un, ņemot vērā, faktu, ka lobija regulējums ir vairākkārt izstrādāts, autors, analizējot pieejamo literatūru, secina, ka trūkst informācijas par iepriekšējo regulējuma izstrādes projektu, lai radītu caurskatāmu vēsturisko regulējuma izstrādes procesu hronoloģiskā kārtībā. Piemēram, normatīvā regulējuma izstrādes procesā iesaistīto pušu precīzi izteiktie viedokļi, lai auditētu, kāpēc veikti grozījumi regulējuma projektā, izveidotas jaunas versijas, akceptētas virzīšanai tālākai izpētei. Ar lobija regulējuma likumprojekta izstrādi Latvijā ir veicināta

⁴⁹ Horne A., Le Sueur A., *Parliament: Legislation and Accountability*, Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing 2016, pp. 179

sabiedrības izpratne par lobija terminu un tā pozitīvo nozīmi, nesaistot lobiju ar korupciju. Pēc autora domām, likumprojekta izstrāde veicinātu sabiedrības uzticību publiskajam sektoram, kā arī nodrošinātu atklātāku darbību pārredzamību un procesu caurspīdīgumu. Lobija regulējuma izstrādi, pieņemšanu un attīstību neietekmē tikai darba grupa un iesaistītās personas, tāpēc nākamajā apakšnodaļā apskatīti faktori, kas ietekmējuši regulējuma ieviešanu Latvijā

1.3. Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori

Jebkura likumprojekta izstrāde un ieviešana ir sarežģīts un laikietilpīgs process, ko izstrādā valsts institūcijas un Saeima Latvijas Satversmes noteiktajā kārtībā. Satversmes 65. pants nosaka, ka likumdošanas iniciatīvu Saeimai var iesniegt Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, viena desmitā daļa vēlētāju.⁵⁰ Kad likumprojekts ir iesniegts Saeimas Prezidijam, tad tiek lemts par tā turpmāko izskatīšanu. Ja saņemts pozitīvs atzinums, tad Saeimas Prezidijs likumprojektu iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā, kur Saeimas Prezidijs ziņo par saņemtajiem likumprojektiem un Saeima nolemj, kura komisija būs atbildīga par likumprojektu. Likumprojekta standarta gadījumos, ja likumprojekts nav atzīts par steidzamu, tad likumprojektu Saeima izskata un pieņem trešajā lasījumā. Izņēmuma gadījumos, kad likumprojekts atzīts par steidzamu, tad Saeima otrā lasījuma likumprojektu var uzskatīt par pieņemtu. Visi iesniegtie likumprojekti izskatīšanai otrajā vai trešajā lasījumā sagatavotie likumprojekti, kā arī Saeimas Prezidija un komisiju atzinumi par tiem nosūtāmi Valsts prezidentam un Ministru prezidentam. Saeimas pieņemtos likumus Saeimas Prezidijs nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".⁵¹ Autors iedalījis regulējuma ieviešanas procesu divos posmos – regulējuma izstrāde un regulējuma izvērtēšana, apstiprināšana. Regulējuma izstrādes pirmajā posmā ietilpst esošās situācijas izvērtējums, plānošana un vēlāmā rezultāta jeb sasniedzamā mērķa noteikšana. Pirmo regulējuma izstrādes posmu ietekmē darba grupa un tās mijiedarbība ar regulējuma izstrādē iesaistītajām ieinteresētajām pusēm. Otro regulējuma izvērtēšanas posmu ietekmē likumprojekta noteiktā kārtība un procedūras tā virzīšanai Saeimā. Ja pirmo regulējuma izstrādes posmu, galvenokārt, ietekmē darba grupa, tad otro posmu ietekmē politiskie un ekonomiskie procesi valstī, kā arī starptautisko institūciju ietekme uz valsts nacionālajām valdībām. Būtisks faktors likumprojekta izstrādei ir finanšu resursu pietiekamība, jo fiskāli ietekmīgiem likumprojektiem ir nepieciešams norādīt tā realizācijai nepieciešamo finansējumu un tā iegūšanas avotus.

⁵⁰ Likums "Latvijas Republikas Satversme", pieņemts 15.02.1922.

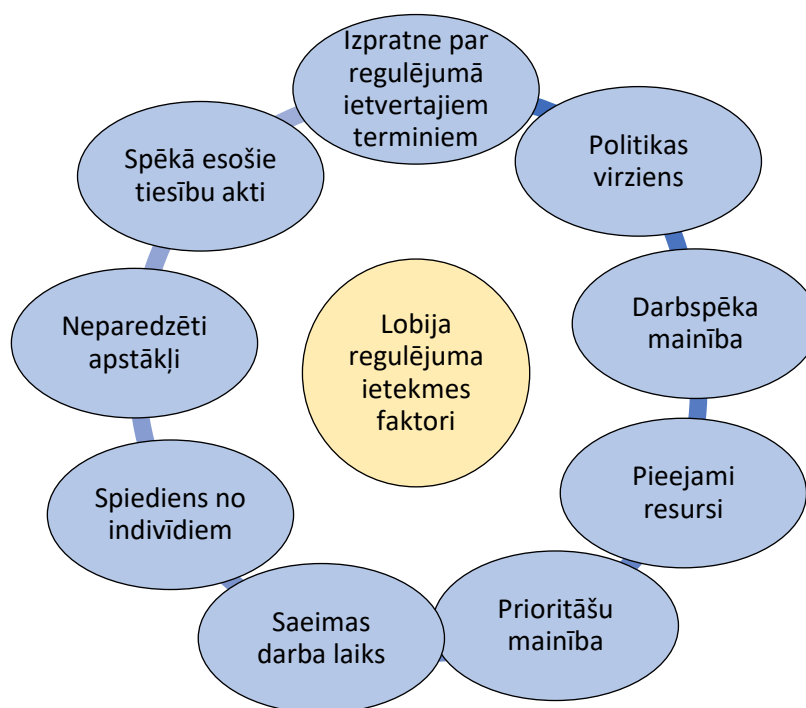
⁵¹ Likums "Saeimas kārtības rullis", pieņemts 28.07.1994.

Viens no galvenajiem faktoriem lobija regulējuma attīstībai ir valsts politiskā griba veicināt lobija regulējuma ieviešanu. Latvija piedalās starptautiskā iniciatīva OGP. OGP iekļauti pasākumi, kas veicina sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā. Papildus sabiedrības iesaiste un informēšana ir arī neatņemama OGP nacionālo rīcības plānu izstrādes un izpildes sastāvdaļa. Viens no OGP rīcības plāna "Par Latvijas Trešo nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu" pasākumiem, kas uzsākts 2017. gada 1. augustā noteikts veicināt lēmumu pieņemšanas procesa valsts institūcijās un lobēšanas atklātumu.⁵² Rīcības plāna "Par Latvijas Ceturto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2020.-2021. gadam" pasākumos ietilpst pārstāvēto interešu un lobēšanas atklātību veicināšana, kas ietver interešu pārstāvniecības (lobēšanas atklātības) regulējuma pilnveidi, informatīvus pasākumus, tostarp sabiedrībā, lai veicinātu pārstāvēto interešu atklātību un izpratni par ieguvumiem no tās, iniciatīvu ieviest lielāku atklātību par noteiktu amatpersonu sanāksmēm (atvērtie kalendāri), izpratni par lobēšanas atklātību iestādēs (nodarbināto un vadītāju līmenī).⁵³ Rīcības plāna "Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam" viens no izvirzīto pasākumu apņemšanām ir stiprināt sabiedrības pārstāvniecību un dialogu ar sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesos ikvienā nozarē.⁵⁴ Iekļautie pasākumi norāda, ka lobija regulējuma ieviešana Latvijā nav bijusi viena no galvenajām prioritātēm, tāpēc līdz šim brīdim vēl joprojām lobija regulējums nav pieņemts. Autors novērtēja lobija regulējuma izstrādes dinamiku Latvijā 1.2. apakšnodaļā "Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences" un norāda, ka no īstenošanas viedokļa regulējuma ieviešanas process ir ilgs un darbietilpīgs un to ietekmējuši vairāki faktori. Pamatojoties uz to, ka autors piedalījās lobija izstrādes darba grupā un veica novērojumus attiecībā uz lobija regulējuma procesa ietekmes faktoriem, autors ir noteicis galvenos faktoros, kas ietekmēja lobija regulējuma ieviešanu un attīstību Latvijā (skatīt 1.1.attēlu).

⁵² "Par Latvijas Trešo nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu", Ministru kabineta rīkojums Nr. 633, 07.11.2017.

⁵³ "Par Latvijas Ceturto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2020.-2021.gadam", Ministru kabineta rīkojums Nr. 54, 11.02.2020.

⁵⁴ "Par Latvijas piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.-2025.gadam", Ministru kabineta rīkojums Nr.78, 10.02.2022.

1.1.att. **Lobija regulējuma ietekmes faktori**⁵⁵

Avots: autora veidots attēls

Izpratne par lobija regulējumā ietvertajiem termiņiem. Autors 1.1. apakšnodaļā “Lobijs un ar to saistītie termiņi” izpētīja, ka likumdošanā nav noteikts vienots termins saistībā ar lobija regulējumu un ar regulējuma ieviešanas saistītajiem termiņiem. Lai veicinātu sabiedrības kā indivīdu un sabiedrības interešu pārstāvniecību grupu vienotu izpratni par lobija regulējuma priekšrocībām, nepieciešams izglītēt sabiedrību. Jāņem vērā, ka Eiropas valstīm ir atšķirīga pieredze lobija regulējuma ieviešanā – autors Eiropas valstu pieredzi novērtēs 2. nodaļā “Lobija regulējums Eiropas kontekstā”. Būtiski atzīmēt, ka līdz ar terminu izpratnes veicināšanu tiek veidots vienots dialogs ar regulējuma izstrādes un izvērtējuma procesā iesaistītajām pusēm. Vienotas izpratnes veicināšana par lobija regulējumu un tā priekšrocībām, veicina labākā un efektīvākā risinājuma ieviešanas procesa paātrināšanu.

Viens no galvenajiem faktoriem ir lobētāju kodekss jeb izvēlētais politikas virziens, kas ietekmē lobija regulējuma izstrādi. Lobija regulējumam iespējami vairāki virzieni, kas ietver katrāi dalībvalstij piemērotāko, atbilstoši valsts politiskajai un konstitucionālajai realitātei, iespējamo risinājumu lobija regulējuma ieviešanai.

Iespējami triju veidu lobētāju kodeksi, kas ir:

- Tiesību aktos noteikts;
- Pašregulācija;

⁵⁵ Autora nepublicētie materiāli par lobija regulējuma ietekmes faktoriem

- Abu iepriekšminēto regulējumu apvienojums.⁵⁶

Atkarībā no lobija tiesiskā regulējuma politikas virziena nepieciešams ieguldīt atšķirīgu resursu apjomu regulējuma ieviešanai. Ja valstī izvēlēts ieviest lobija regulējumu, kas ir tiesību aktos noteikts, tad nepieciešams noteikt institūcijas, kam jāievēro tiesību aktā noteiktās prasības, kā arī noteikt iespējamās atbildības par šī tiesību akta neievērošanu. Lai gan lobija likumā noteiktās normas var būt laba ideja, tā ieviešana bieži vien atšķirtas no ideālās/labās prakses un starptautiskiem ieteikumiem.⁵⁷ Līdz ar to jāatzīmē, ka ne visos gadījumos nepieciešams ieviest politikas virzienu, kas būtu tiesību aktos noteikts. Jāatzīmē, ka lobija regulējuma ieviešanu ietekmē pieejamie resursi. Atšķirībā no atsevišķa regulējuma lobijam, pašregulāciju regulē valstī jau spēkā esošās tiesību normas, kā arī iespējami arī citi dokumenti. Tāpat arī iespējams tiesību aktos noteiktā lobija regulējuma un pašregulācijas apvienojums. Piemēram gadījumos, ka lobija regulējums tiek obligāti ieviests kādos reģionos. Autors secina, ka, ja valstī nav izveidota speciāla tiesību norma lobija regulējuma jeb noteikta pašregulācija, tad tas iespējams norāda, ka sistēma strādā efektīvi valsts esošajā regulējumā un jauns tiesību aktos noteiktais regulējums nav nepieciešams. Jāņem vērā, ka tiesību aktos noteiktais lobija regulējums ietver un patērē visvairāk resursu, jo jāņem vērā ne tikai lobija regulējuma izstrāde, bet arī turpmākie kontroles pasākumi. Autors min, ka arī iespējama politiskā virziena diferencēšana, kas ir pielāgots noteiktai valstij vai reģionam. Ārvalstu pieredzei lobija regulējuma ieviešanas ietekmi uz sabiedrību autors novērtēs 2. nodaļā “Lobija regulējums Eiropas kontekstā”.

Lobija regulējuma ieviešanu ietekmē nepārvaramas varas apstākļi jeb apstākļi, ko iepriekš nevar ne paredzēt, ne novērst. 2008. gadā Latviju skāra globālā finanšu un ekonomikas krīze, kā rezultātā nepārvaramas varas apstākļos mainījās prioritātes – pozīcijai un opozīcijai bija nepieciešams apvienot spēkus un kopīgi padomāt, kā šo valsti ātrāk no šīs finanšu krīzes izvilkāt ārā.⁵⁸ Līdz ar to prioritāri tika lemts par ekonomiskās krīzes pārvarēšanas instrumentiem. Daudzu jautājumu izskatīšanu novilcina ar Covid-19 epidemioloģisko drošību saistītie procesi.⁵⁹ Jāņem vērā, ka visā Latvijas teritorijā izsludināta ārkārtējā situācija no 2021. gada 11. oktobra līdz 2022. gada 28. februārim. Ārkārtējās situācijas laikā valsts un pašvaldību

⁵⁶ Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the legal regulation of lobbying activities in the context of public decision making, Council of Europe, pieejams https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680700a40 [skatīts 27.02.2022]

⁵⁷ Laboutková, Š., Vymětal, P. A new approach in evaluation of transparent lobbying – the case of Visegrad group countries. *Administratie si Management Public*, 2019, 33, pp 130

⁵⁸ Saeimas 2008. gada 11. decembra sēdes stenogramma (nobeigums), Latvijas Vēstnesis, pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/185615> [skatīts 26.02.2022]

⁵⁹ Lobēšanas atklātības likuma izstrāde sēde Nr.10, Saeimas aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, pieejams https://aizsardziba.saeima.lv/attachments/article/1448/PR_2021_01_20.docx [skatīts 03.01.2022].

institūciju darbinieki un amatpersonas savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņi ir uzrādījuši primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.⁶⁰ Līdz ar to, lai valsts un pašvaldības institūciju darbinieki un amatpersonas veiktu darba pienākumus, bija jāiegūst viens no nepieciešamajiem sertifikātiem, pretējā gadījumā darba pienākumus veikt bija aizliegts.

Ar nepārvaram varas apstākļiem cieši mijiedarbojas prioritāšu mainība. Ja darba grupa ir izveidota ar mērķi ieviest lobija regulējumu Latvijā, tad tā ir darba grupas vienīgā un galvenā prioritāte. Savukārt, valdībai jāņem vērā visu nozaru vajadzības un izvērtējot darba apjomu tiek noteiktas prioritātes. Vienlaikus ar prioritāšu noteikšanu valdībai jāpieņem visatbilstošākie risinājumi pieejamo budžeta līdzekļu ietvaros. Darba procesu valdībā ietekmē likumprojektu novērtētās prioritātes, kā arī valdības darba prioritātes noteiktam laika periodam. Tāpat arī Covid-19 epidemioloģiskā situācijas pārvarēšana norāda, ka valdība spēj efektīvi pielāgoties apstākļu vajadzību izmaiņām, kā rezultātā atbilstoši situācijai tiek mainīti plāni un pārskatītas darba prioritātes. Likumprojekta procesu iespējams saīsināt, kad likumprojekts tiek izskatīts un pieņemts Saeimas otrajā lasījumā – ierastajā kārtībā likumprojektu izskata trijos lasījumos.

Likumprojektus izskata Saeimas sēdēs, līdz ar to lobija regulējuma ieviešanu ietekmē Saeimas darba laiks. Jāņem vērā, ka Saeimas sesijas ir kārtējas un ārkārtas. Gadā ir trīs kārtējās sesijas: rudens, ziemas un pavasara sesija.⁶¹ Saeimu ievēlē uz četrus gadu termiņu, līdz ar to, iesniedzot likumprojektu izskatīšanai, nepieciešams provizoriski izvērtēt, vai likumprojektu iespējams būs izskatīt esošajā Saeimas sasaukuma termiņā. Ja likumprojekts esošajā Saeimas sasaukumā izskatīts netiek, tad pastāv risks, ka likumprojektu neturpina izskatīt nākamās Saeimas darba kārtībā. Piem., likumprojektu var neieklāut nākamās Saeimas atbildīgo komisiju darba kārtībā arī gadījumos, kad tas esošajā Saeimas sasaukumā bija nonācis līdz otrajam lasījumam.

Jāatzīmē, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai⁶² un valsts politiskos lēmumus pieņem tautas ievēlēti pārstāvji. Ja no indivīdiem tiek saņemts spiediens, tad tiek veicināts likumprojekta izskatīšanas process. Pēc autora viedokļa, veicinot indivīdu neapmierinātību, iespējamas nelabvēlīgas sekas, kas var pieaugt masu nemieros un pretošanos varas pārstāvjiem, kā piemēru minot, 2009.gada 13. janvāra grautiņu Vecrīgā. Tāpat arī autors uzskata, ka sabiedrības līdzdalība no indivīdiem var izpausties ar likumprojekta iesniegšanu Saeimā, piemēram, sabiedrības līdzdalības platformā ManaBalss.lv, kur nepieciešams savākt vismaz 10 000 Latvijas balstiesīgo iedzīvotāju balsis. Sabiedrība var līdzdarboties arī tiesību

⁶⁰ Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu, Ministru kabineta rīkojums Nr. 720, 09.10.2021.

⁶¹ Likums "Saeimas kārtības rullis", pieņemts 28.07.1994.

⁶² Likums "Latvijas Republikas Satversme", pieņemts 15.02.1922.

akta izstrādes procesā. Lai noskaidrotu sabiedrības viedokli pirms tiesību akta izstrādes, TAP ieviests publiskais elektroniskais pakalpojums "Tiesību aktu projektu sabiedriskā apspriešana". TAP izveides mērķis ir Ministru kabineta lēmumu pieņemšanas procesa modernizēšana, nodrošinot sabiedrībai pieejamāku līdzdalību un valsts pārvaldei efektīvāku un ātrāku TAP izstrādes un saskaņošanas procesu, kā arī sēžu vadības procesu pilnveidošana, tai skaitā Ministru kabineta un Ministru kabineta komitejas sēžu, Valsts sekretāru sanāksmju organizēšanas un norises informācijas sistēmas funkcionalitātes pilnveidošana.⁶³ Arī Latvijas Republikas Satversmē ir noteikts, ka ikvienam indivīdam ir tiesības iesaistīties valsts un pašvaldību darbībā. Šis process nav ātrs un vienkāršs, jo likumprojekta, kā arī indivīda priekšlikuma, viedokļa uzklaušāšanai nepieciešami darbaspēka un laika resursi, kas ir ierobežoti.

Kā vieno no faktoriem, kas ietekmē lobija regulējuma ieviešanu Latvijā, autors min, darbaspēka mainību. Jau iepriekš maģistra darba 1.2. apakšnodaļā "Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences" tika noskaidrots, ka Latvijā pie lobija regulējuma ieviešana strādāts vairākkārtīgi, tomēr nav sasniegts vēlamais rezultāts – lobija regulējumu ieviešana. Lai izstrādātu lobija regulējumu, bija izveidotas darba grupas – pirmā darba grupa ar dažādu iestāžu pārstāvjiem un otrā darba grupa, kuru veidoja deputāti. Autors uzskata, ka lai izveidotu Latvijai gadījumā piemērotāko lobija regulējumu, darba grupai jā sastāv no pārstāvjiem, kuri pārskata visus iespējamus variantus un piesaista attiecīgos ekspertus pēc nepieciešamības. Iespējami gadījumi, kad darba grupā regulējuma izstrādei iesaistītas iestādes, ko plānots iesaistīt lobija regulējuma ieviešanā, līdz ar to iestādes ir ieinteresētas pēc iespējas mazāk ieguldīt resursus un neuzņemties papildu pienākumus. Autors atzīmē, ka šajos gadījumos iespējama iestāžu interešu lobēšana, kas ir interešu pārstāvniecības vēlme atvieglot savas funkcijas vai deleģēt tās veikt kādam citam. Līdz ar to regulējuma izstrādē netiek lemts par labāko risinājumu lobija regulējuma izstrādei, bet gan par izdevīgāko risinājumu iestādei. Parlamentārās pārvaldes sistēmas ir spiestas veidot līdzsvarotu vidi starp interešu artikulāciju, fundamentāliem demokrātijas principiem, veidojot praksi, kas balstās uz pārredzamu, godīgu un vienlīdzīgu piekļuvi demokrātiskam procesam.⁶⁴ Meklējot informāciju Latvijas populārākajā meklētājprogrammā *Google*, autors secina, ka publiski nav pieejama informācija par pirmās darba grupā pieņemtajiem lēmumiem lobija regulējuma izstrādes procesā. Trūkst informācijas par iepriekšējo darba grupu pieņemtajiem lēmumiem, kas norāda, ka nav veicināts

⁶³ Vienotais tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāls, Ministru kabinets, pieejams <https://www.mk.gov.lv/lv/valsts-parvaldes-attistibas-politika> [skatīts 05.04.2022]

⁶⁴ Maincan, O. H. "Legal regime of lobby activities. A comparative view", *Juridical Tribune*, 2014, 4(2), pp. 104 - 118.

caurspīdīgs lēmumu pieņemšanas process. Otrās darba grupas aktivitātes lobija regulējuma ieviešanas sēdēm ir protokolētas un informācija ir publiski pieejama.

Papildu darbaspēka mainībai nepieciešams izvērtēt arī citu resursu pieejamību – vai būs pieejami pietiekami resursi ar lobija regulējuma ietvertu pienākumu izpildei un kontrolei. Kā jau autors minēja, lai gan lobija regulējumu mēģināts ieviest Latvijā jau vairākkārt, tomēr regulējums 2022. gadā nav ieviests. Pēc autora viedokļa, viens no galvenajiem ietekmes faktoriem ir resursu trūkums. Lai gan tika izstrādāti un piedāvāti vairāki risinājumi lobija regulējuma ieviešanai Latvijā, tomēr tie netika realizēti. Autors uzskata, ka visu izmaiņu un likumdošanas ieviešanas pamatā ir resursi, kas ir – cilvēkresursi jeb darbaspēka resursi, finanšu un laika resursi. Ja trūkst kāds no šiem resursiem, likumdošanas process tiek kavēts. Arī Latvijas līdzšinējā pieredze liecina, ka gadījumā, ja izstrādes process tiek pārlietu aizkavēts, izvēlētais risinājuma ieviešana tiek atlikta uz nenoteiktu laika periodu. Noteiktais nenoteiktā laika periods norāda, ka regulējuma ieviešana nav prioritārs. Līdz ar prioritāšu mainību, lobija regulējuma izskatīšana Saeimas komisijas sēdē var neiekļaut dienas sēdes darba kārtībā uz nenoteiktu laika periodu, jo darba kārtības izskatāmos jautājumus sastāda atbildīgās Saeimas komisijas vadītājs. Ir iespējams, ka likumprojekts Saeimas komisijā ar balstu vairākumu tiek noraidīts, kā rezultātā likumprojekts netiek virzīts tālākai izskatīšanai uz Saeimas sēdi.

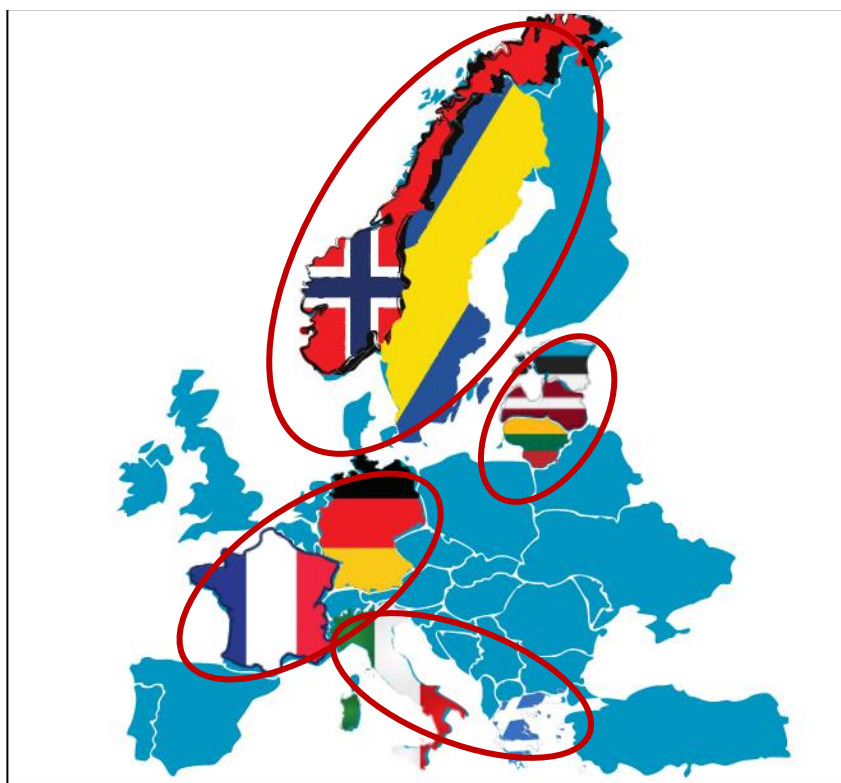
Būtiski atzīmēt, ka lai gan Latvijā lobija regulējums Latvijā nav ieviests, tomēr, izstrādājot piemērotāko risinājumu, jāņem vērā jau spēkā esošās likuma normas. Līdz ar to nepieciešams apzināt visus Latvijā spēkā esošos likumus un to iespējamo saistību ar lobija regulējumu. Jāņem vērā, ka spēkā esošās likuma normas savstarpēji mijiedarbojas ar citām likuma normām un šie tiesību akti jāievēro Latvijā dzīvojošiem indivīdiem, kā arī juridiskām personām. Nepieciešama pilnīga esošās situācijas izpēte, lai ieviestu lobija regulējumu, kas nedublētos ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un nebūtu pretrunā ar normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhiju. Attiecībā uz Latvijas situāciju, autors 1.2. apakšnodaļā “Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences” novērtēja, ka vienā no lobija regulējuma ieviešanas posmiem nebija izpētīti Latvijā spēkā esošās likuma normas, kā rezultātā, lai gan bija ieguldīts darbs regulējuma izstrādei, tomēr izvēlētais risinājums netika ieviests.

Latvijas dalība OGP starptautiskā iniciatīvās norāda uz politisku interesi sasniegt OGP iniciatīvas mērķus, kur viens no mērķiem ir lobēšanas atklātības veicināšana. Latvijas dalība starptautiskās iniciatīvās norāda uz vēlmi ieviest lobija regulējumu, bet līdzšinējā pieredze ļauj secināt, ka lobija regulējuma attīstību Latvijā kavē dažādi faktori. Autors secina, ka lobija regulējumam nevar noteikt konkrēti vienu galveno kavējošo faktoru, kas ietekmē lobija regulējuma attīstību Latvijā, bet ir ietekmējošo deviņu faktoru grupa (skatīt 1.1.att.), kas

savstarpēji mijiedarbojas. Novērtējot lobija likuma izstrādes un pieņemšanas procesu attīstības dinamiku, autors izpētīja un noteica galvenos faktorus, kas ietekmējuši lobija regulējuma ieviešanu. Autors secina, ka izvirzītos faktorus var attiecināt ne tikai uz lobija regulējuma ieviešanu, bet gan arī uz visiem likumdošanas ieviešanas procesiem kopumā. Līdz ar to autors iedalīja lobija regulējuma divos posmos – regulējuma izstrāde, ko ietekmē darba grupas darbība un organizētība un regulējuma izvērtēšana, ko ietekmē citi ar darba grupu nesaistīti faktori. Kā piemēru autors min Saeimas darba laiku, prioritāšu mainību, saskaņošana starp institūcijām, kā arī gadījumus, kad, izskatot regulējumu, tas Saeimā tiek noraidīts. Pamatojoties uz Latvijas esošo pieredzi lobija regulējuma ieviešanā, secināms, ka lai veicinātu lobija regulējuma ieviešanas procesa attīstību, nepieciešams novērtēt un salīdzināt pašreizējo lobija regulējuma starptautisko pieredzi, kas aprakstīta nākamajā nodaļā.

2. LOBIJA REGULĒJUMS EIROPAS KONTEKSTĀ

Lobijs ir neatņemama un svarīga lēmuma pieņemšanas sastāvdaļa ES valstīs. Nesterovičs norāda, ka lobija regulējums ES valstīs nemitīgi uzlabojas un lobistu skaits pieaug.⁶⁵ Lobistu skaita pieaugums norāda uz lobija aktualitāti un nozīmību politisku lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī lobistu ieinteresētību pārstāvēt savas intereses politisku lēmumu pieņemšanas procesos. Lai lemtu par regulējuma procesa attīstību un lobija ietekmi, nepieciešams novērtēt un salīdzināt pašreizējo lobija ārvalstu pieredzi. Autors novērtēs ārvalstu pieredzi, kam ir atšķirīga vēsturiskā, kultūras attīstība un ģeogrāfiskais izvietojums (skatīt 2.2.att.).

2.2.att. Eiropas valstis sadalījumā pa grupām

Avots: autora veidots attēls

Autors uzskata, ka, novērtējot ārvalstu pieredzi, Latvija var pārņemt labās prakses piemērus no atšķirīgām valstīm. Eiropas valstis sadalītas četrās grupās:

- Baltijas valstīs ietilpst Latvija, Lietuva, Igaunija. Baltijas valstis saista kopīga vēsture, kultūra. Visas trīs valstis bija iekļautas bijušās Padomju Sociālistisko Republikas Savienības sastāvā. Baltijas valstu kopīgo vēsturi un vienotību apliecina 1989.gada 23.augustā notikusī akcija “Baltijas ceļš”. Līdz ar atkārtoto neatkarības

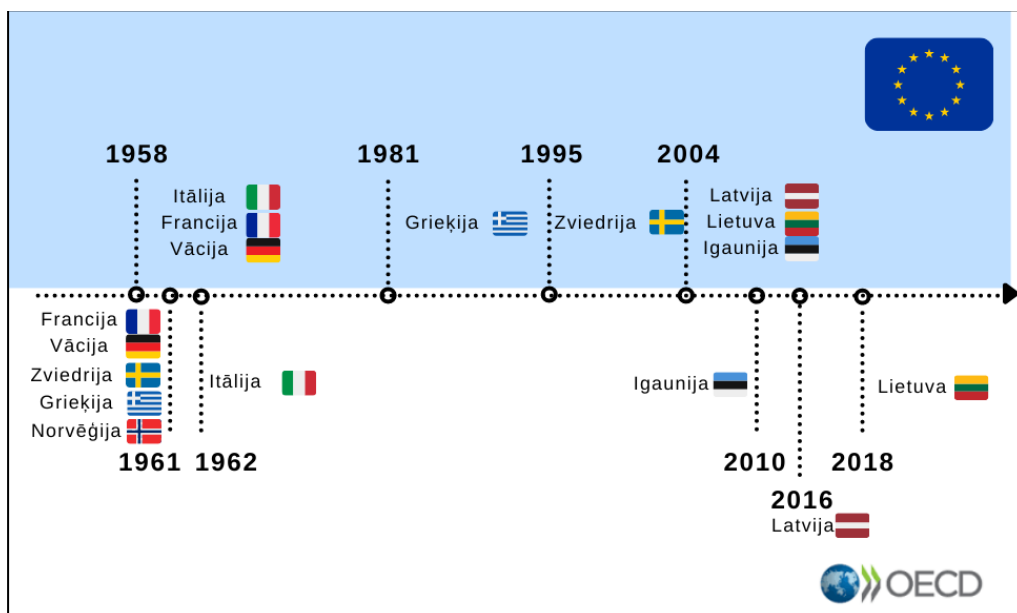
⁶⁵ Nesterovych, V. “EU Standards for the Regulation of Lobbying”, *102 Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka*, 2015, 18, pp. 106.

atgūšanu Latvija (1990.gada 4.maijs), Lietuva (1990.gada 11.marts), Igaunija (1991.gada 20.augusts) notika pāreja uz demokrātijas režīmu.

- No Ziemeļvalstu grupas lobija regulējuma pieredzi salīdzinās un novērtēs Zviedrijas un Norvēģijas pieredzi, kam valsts pārvaldes forma ir konstitucionālā monarhija.
- No Dienvideiropas valstīm apskatītas valstis, kam ir dienvidnieku mentalitāte un dzīvesstila atšķirības – Grieķija un Itālija.
- No Rietumeiropas valstīm tiks apskatītas vienas no lielākajām valstīm – Francija un Vācija.

2.1. Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums

Ņemot vērā to, ka Eiropā nav noteikts vienots standarts un regulējums attiecībā uz lobija regulējuma ieviešanu, pieņemšanu un uzlabošanu, katra valsts lobija regulējumu interpretē pēc individuālās pieredzes un izpratnes par lobija nozīmi. OECD dibināta ar mērķi, lai veicinātu pasaules tirdzniecību un ekonomisko progresu. OECD dalībvalstīm ir iespēja sadarbojoties rast atbildes uz kopīgiem jautājumiem, lai sasniegtu labāko praksi. OECD ieteikumu mērķis ir sniegt lēmumu pieņēmējiem virzienu pārredzamības veicināšanai un lobija integritātei. Lēmuma pieņēmēji var pielietot visus pieejamos normatīvos aktus un politikas iespējas, lai izvēlētu pasākumus, vadlīnijas vai noteikumus, kas atbilstu sabiedrības ekspektācijām par caurspīdīgu un integritāti.⁶⁶ Autors apskatīs Eiropas valstu iestāšanos ES un OECD un to saistību ar lobija regulējuma izstrādes attīstību (skat. 2.3.att.).

2.3.att. Eiropas valstu iestāšanās datums ES un OECD, situācija uz 2022.gada martu

⁶⁶ OECD, *Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying*, OECD/LEGAL/0379, 2022, pp. 7

Avots: autora veidots attēls pēc ES tīmekļu vietnes ⁶⁷ un OECD tīmekļa vietnes ⁶⁸ datiem

Autors 1.1. apakšnodaļā “Lobījs un ar to saistītie termini” norādīja, ka vēl joprojām starptautiski nav pieņemts vienots lobija termins. Ar lobija regulējumu saistītie termini katra valsts interpretē individuāli, atbilstoši valsts politiskajai kultūrai. Dalībvalstu iestāšanās OECD norāda vēlmi efektīvi risināt problēmjautājumus, OECD sniedz rekomendācijas un ieteikumus. OECD ieteikumus, lai veicinātu lobija pārredzamību un integritāti.⁶⁹ Autors uzskata, ka valstu iestāšanos ES un OECD ietekmē politiskā griba pievienoties un neatkarības atjaunošanas datums. Ir novērojama maza korelācija starp Eiropas valstīm, kas tiek apskatītas. Gan ES nav OECD dalībvalstīm lobija regulējumu ietekmē valstī noteiktās prioritātes. Kā jau autors 1.3. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori”, tad atsevišķa lobija regulējuma neesamība nenorāda, ka valstī netiek ievēroti ar lobēšanu saistīti procesi – valstī procesi tiek kontrolēti un regulēti ar spēkā esošiem tiesību aktiem. Tāpat autors vērš uzmanību, ka ne visas Eiropas valstis ir ES dalībvalstis, tomēr apskatītās Eiropas valstis ir OECD dalībvalstis.

Jāņem vērā, ka autors salīdzinās valstu pieredzi, kas ir OECD dalībvalstis, līdz ar to autors izveidojis tabulu ar vieniem no galvenajiem lobija regulējuma elementiem, kas ir saistoši ieinteresētām pusēm (skatīt 2.1.tab.).

2.1.tabula

Eiropas valstu pieredze atsevišķa lobija regulējuma izstrādē, situācija uz 2022.gada martu

Valsts	Izstrādāts lobija regulējums	Gads, kad regulējums pieņemts
Latvija	Nav	-
Lietuva	Ir	2001
Igaunija	Nav	-
Vācija	Ir	1972
Francija	Ir	2016
Griekija	Ir	2021
Itālija	Ir	2016
Zviedrija	Nav	-
Norvēģija	Nav	-

⁶⁷ Country profiles, An official website of the European Union, pieejams https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en [skatīts 02.03.2022]

⁶⁸ Our Global Reach, Organisation for Economic Co-operation and Development, pieejams <https://www.oecd.org/about/members-and-partners> [skatīts 02.03.2022]

⁶⁹ OECD Principles for Transparency and Integrity in Lobbying, OECD, pieejams <https://www.oecd.org/gov/ethics/oecdprinciplesfortransparencyandintegrityinlobbying.htm> [skatīts 02.03.2022]

Kā jau autors 1.1. apakšnodaļā “Lobījs un ar to saistītie termini” norādīja, tad starptautiski nav pieņemts vienots lobīja termins, līdz ar to lobījs katrā valstī tiek izprasts atbilstoši valstī notiekošiem procesiem, izpratnei un politiskajai pārlicēbai.

Jo vairāk interešu grupas kļūst aktīvākas un nostiprinās, un kļūst par profesionāliem lobīstiem, jo vairāk tās labvēlīgi ietekmē valsts demokrātiskos procesus.⁷⁰ Arī autors uzskata, ka lobījs ir viens no godīgas konkurences veicinošiem instrumentiem, kas labvēlīgi ietekmē demokrātiju un sabiedrības uzticību valdei.

Latvijas pieredzi lobīja regulējuma izstrādē un attīstībā autors novērtēja 1.2. apakšnodaļā “Lobīja regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences”, tāpēc šajā apakšnodaļā papildu lobīja regulējuma procesu autors neapskatīs.

Autora veidotajā tabulā (skatīt 2.1.tab.) Lietuva ir vienīgā no Baltijas valstīm, kurā ir pieņemts atsevišķs lobīja regulējums. Seims, kas ir Lietuvas Republikas parlaments, 2000. gadā pieņēma likumu par lobēšanu, kas stājās spēkā ar 2001. gadu. Lobīja regulējumā izdarīti grozījumi 2017.gadā⁷¹ un arī likumā veikti grozījumi, kas stājās spēkā ar 2021. gadu.⁷² Autors veic novērtējumu, ka Lietuvai lobīja regulējums ir viens no prioritārajiem izskatāmajiem jautājumiem Seimā, jo likuma grozījumi norāda, ka likums regulāri tiek pārskatīts un ar likumā veiktajiem grozījumiem tas tiek uzlabots.

Igaunijā tāpat kā Latvijā nav lobīja regulējuma, kas noteiktu kārtību kādā lobētājiem iespējams ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu. Igaunijas OGP 2020.-2022.gada rīcības plānā viens no mērķiem Igaunijai, lai novērstu interešu konfliktus, noteikts izstrādāt un ieviest lobēšanas labās prakses vadlīnijas.⁷³ Igaunijas parlaments Rīgikogu 2021. gada martā pieņēma TM sagatavotās lobēšanas vadlīnijas “Labā prakse amatpersonu saziņai ar lobētājiem”. Lai lobēšana ar ieinteresētajām pusēm būtu pārredzama un saprotama, tās ierēdņiem jāievēro pēc vadlīnijām izklāstītie principi.⁷⁴ Vadlīnijas izstrādātas, pamatojoties uz GRECO ieteikumiem.⁷⁵

⁷⁰ Schendelen R., *The Art of Lobbying the EU: More Machiavelli in Brussels (Revised Edition)*, Amsterdam, Amstardam University Press, 2013, pp.388.

⁷¹ Republic of Lithuania Law on Lobbying Activities, Lietuvos Respublikos Seimas, pieejams <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9473b770a2a311e7a65c90dfe4655c64> [skatīts 16.04.2022]

⁷² Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimas, pieejams <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.104674/asr> [skatīts 16.04.2022]

⁷³ Estonia's Open Government Partnership Action Plan for 2020–2022, OGP, pieejams https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2020/10/Estonia_Action-Plan_2020-2022_EN.pdf [skatīts 16.04.2022]

⁷⁴ Good Practice in Communicating With Lobbyists for Officials, Ministry of Justice, pieejams https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/good_practice_in_communicating_with_lobbyists_for_officials_0.pdf [skatīts 16.04.2022]

⁷⁵ Clear rules for lobbying in Estonia, bnt attorneys in CEE, pieejams <https://bnt.eu/lv/legal-news/clear-rules-for-lobbying-in-estonia/> [skatīts 16.04.2022]

Arī Igaunijas parlamentam iesniegtas vadlīnijas ministriem un viņu padomniekiem, lai izvairītos no interešu konfliktiem.⁷⁶

Vācijas Bundestāgs bija pirmais parlaments, kas pieņēma 1972. gadā Bundestāga reglamentu. No 1972. gada līdz 2021. gada beigām publiskajā sarakstā tika iekļautas asociācijas, kas pārstāvēja intereses saistībā ar Vācijas Bundestāgu vai federālo valdību. Šis publiskais saraksts tika aizstāts ar lobiju reģistru 2022. gada 1. janvārī, un tāpēc tas vairs nav spēkā.⁷⁷ No 2022. gada 1. janvārī spēkā stājas Likums par lobēšanas reģistra ieviešanu īpašu interešu pārstāvniecībai attiecībā pret Vācijas Bundestāgu un federālo valdību.⁷⁸

Francijā lobija regulējums pieņemts 2016. gadā “Likums par caurskatāmību, cīņu pret korupciju un ekonomiskās dzīves uzlabošanu”.⁷⁹ Francijā lobija kā profesijas kultūras pieņemšana ir bijusi lēna, un jaunais likums radījis milzīgas pārmaiņas. Francija ir viena no Eiropas valstīm, kas ieviesusi nacionālo lobija regulējumu. Interešu pārstāvjiem, likumā ir noteikts reģistrēt viņu pārstāvētās organizācijas, kas ir aktīvas Francijā reģistrējoties publiskajā elektroniskajā reģistrā.⁸⁰

Grieķija ir viena no Eiropas valstīm, kur ieviests viens no jaunākajiem lobija regulējumiem. 2021. gadā pieņemts pārredzamības stiprināšanas un valsts institucionālo struktūru likums, kas noteica, kā politiķi un valsts amatpersonas mijiedarbojas ar interešu pārstāvjiem.⁸¹ Jāņem vērā, ka lobija regulējuma ietekmi lēmumu pieņemšanas procesos un sabiedrības uzticību pētījuma ietvaros nav iespējams novērtēt, jo aktuālākā informācija – statistikas dati – pieejami gada ietvaros.

Itālijā nav izdots nacionāla līmeņa tiesību akts, kas noteiktu obligātu lobija regulējuma ievērošanu. Lai Itālijā regulētu lobija aktivitātes, Deputātu palāta 2016. gadā apstiprināja grozījumu, kas paredzēja izveidot brīvprātīgu lobētāju reģistru.⁸² Reģistrā noteikts reģistrēties

⁷⁶ Guidelines for Ministers and their Advisors to Avoid Conflicts of Interest, Ministry of Justice, pieejams https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/guidelines_for_ministers_and_their_advisors_to_avoid_conflicts_of_interest.pdf [skatīts 16.04.2022]

⁷⁷ Öffentliche Liste über die beim Bundestag registrierten Verbände, Deutscher Bundestag, pieejams <https://www.bundestag.de/parlament/lobbyliste>, [skatīts 04.04.2022]

⁷⁸ Act Introducing a Lobbying Register for the Representation of Special Interests vis-à-vis the German Bundestag and the Federal Government, German Bundestag, pieejams <https://www.bundestag.de/resource/blob/870452/41e5c2f593b16c960d86c0041a377862/Gesetz-EN-neu-data.pdf>, [skatīts 04.04.2022]

⁷⁹ LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique (1), Legifrance, pieejams <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000033558528/> [skatīts 04.04.2022]

⁸⁰ New lobbying law in France, European Parliament, pieejams [https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/216442/EPRS_BRI\(2018\)625104_EN_lobbying_law_france.pdf](https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/216442/EPRS_BRI(2018)625104_EN_lobbying_law_france.pdf) [skatīts 04.04.2022]

⁸¹ Latest developments in regulating lobbying activities in Greece, National Transparency Authority, pieejams https://www.icac.org.hk/icac/post/iaaca2/common/pdf/3_nta.pdf [skatīts 16.04.2022]

⁸² L'ITALIA HA BISOGNO DI UNA LEGGE SUL LOBBYING. IL GOVERNO COSA NE PENSA?, Transparency International Italy, pieejams <https://www.transparency.it/informati/news/1-italia-ha-bisogno-di-una-legge-sul-lobbying-il-governo-cosa-ne-pensa> [skatīts 20.04.2022]

personām, kuras vēlējās pārstāvēt savas intereses Deputātu palātā.⁸³ 2018. gada martā iesniegts likumprojekts par konkrētu interešu pārstāvniecības darbības disciplīnas un publiskā interešu pārstāvju reģistra izveidošanu.⁸⁴ 2022. gada janvārī Deputātu palāta apstiprināja minēto likumprojektu ar jaunu nosaukumus "Institucionālo attiecību darbības disciplīna interešu pārstāvībai".⁸⁵ Lai likumprojekts stātos spēkā, tas vēl jāizskata un jāpieņem Senātā. Autors norāda, ka Itālijā 2016. gadā izstrādāts lobija regulējums, kas paredzēja izveidot un brīvprātīgi reģistrēties lobētāju reģistrā, turpretim 2022. gadā Deputātu palātas apstiprinātais likumprojekts nosaka stingrākas regulējuma prasības, kā piem., veicināt interešu pārstāvju līdzdalību pilsoņu lēmumu pieņemšanā.⁸⁶

Zviedrijā nav izstrādāts lobija regulējums, taču attiecībā uz lobēšanu Zviedrijā darbojas divas profesionālās lobēšanas asociācijas.⁸⁷ Asociācijas biedri sniedz norādījumus un konsultācijas klientiem, kā pārstāvēt savas intereses un komunicēt kā lobistam. Arī Norvēģijā, kas nav ES dalībvalsts, lobēšanas kodekss ir pašregulācija. Ziemeļvalstīs ir augsts uzticības līmenis, vēlētāju aktivitātes un apmierinātības līmenis.⁸⁸ Lai gan ES pārredzamības režīms tiek uztverts kā atklātības veicinoša forma, neviena no Ziemeļvalstīm nav izveidojusi un pieņēmusi lobija regulējumu.⁸⁹ Autors norāda uz Skandināvijas valstu godprātīgo publiskās pārvaldes darbu, jo uz valsts pārvaldi nav izdarīts spiediens no sabiedrības un lobētājiem, kā rezultātā nav bijusi nepieciešamība lobija regulējumu izstrādāt un ieviest.

Lobija regulējums Eiropas valstīs nav noteikts kā viens no galvenajiem instrumentiem, lai valsts pārvaldes institūcijas spētu strādāt pārliecinoši, atklāti un efektīvi, kā arī būtu viens no sabiedrības uzticības rādītājiem esošajai valsts varai un iekārtai. Autors, salīdzinot izvēlēto valstu attieksmi pret lobija regulējumu, norāda, ka ne visās valstīs lobija regulējums ir ieviests. Tāpat kā autors secina, ka lobija regulējuma ieviešanas neesamība nenorāda uz valsts obligātu nepieciešamību lobija regulējumu ieviest. Lai izstrādātu un ieviestu tiesību aktu, kas atsevišķi regulētu lobiju, individuāli jāņem vērā katras valsts pieredze un jau spēkā esošais tiesību aktu regulējums. Autors norāda, ka 1.2. apakšnodaļā "Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas

⁸³ Disciplina dell'attività di rappresentanza di interessi, camera dei deputati, pieejams https://temi.camera.it/leg18/temi/tl18_lobbying.html [skatīts 21.04.2022]

⁸⁴ C. 196 Epub Proposta di legge presentata il 23 marzo 2018, openpolis.it, pieejams <https://parlamento18.openpolis.it/atto/documento/id/349> [skatīts 17.04.2022]

⁸⁵ Disciplina dell'attività di rappresentanza degli interessi particolari e istituzione del registro pubblico dei rappresentanti di interessi approvato con il nuovo titolo "Disciplina dell'attività di relazioni istituzionali per la rappresentanza di interessi", openpolis.it, pieejams https://parlamento18.openpolis.it/singolo_atto/2143 [skatīts 17.04.2022]

⁸⁶ Disegno di legge, Senato della Repubblica, pieejams <https://www.senato.it/service/PDF/PDFServer/BGT/01330860.pdf> [skatīts 21.04.2022]

⁸⁷ Precis Normas, Precis AB 2021, pieejams <https://precis.se/engelska/> [skatīts 22.04.2022]

⁸⁸ Ihlen Ø., Binderkrantz A., Öberg P. Lobbying in Scandinavia., *University of Southern Denmark*, 2020, pp. 316

⁸⁹ Korkea-Aho, E. Sunday Dinners and Hot Baths in a 'Wild Wild North'? The Nordic Discussions on Lobbying Regulation and Implications for the EU Transparency Agenda., *European Public Law*, 2021, 27(2), pp. 355

attīstība un tendences” ir viens no lobija regulējuma ieviešanas ietekmes faktoriem, kas ietekmēja valsts institūciju nespēju vienoties un saskaņot piemērotāko lobija regulējuma redakciju, kas būtu pieņemama visām iesaistītajām pusēm. Viens no faktoriem, kas kavēja pirmās darba grupas izstrādātā un piedāvātā risinājuma lobija regulējuma ieviešanu Latvijā, bija situācija, ka minētais likumprojekts dublē citas jau Latvijā spēkā esošās likuma normas. Līdz ar to nevar viennozīmīgi noteikt lobija regulējuma obligātu ieviešanas nepieciešamību Eiropas valstīs. Tāpat jāņem vērā, ka apskatītajās Eiropas valstīs ir iestājušās OECD, kas sniedz priekšlikumus nacionālo valstu valdībām, kā stiprināt demokrātiju un uzlabot likumdošanas pieņemšanas procesus.

Lobētājus un lobēšanas procesā iesaistītās puses iespējams regulēt ar valstī jau spēkā esošajām tiesību normām. Šajos gadījumos attiecībā uz lobija regulējumu jāņem vērā attiecīgās valsts esošās tiesību normas un to, cik tās ir attiecināmas uz konkrētiem valstī esošiem noteiktajiem procesiem. Atsevišķām valstīm lobija regulējuma izvēlēta lobija regulējuma politika ir pašregulācija. Autors iespējamās lobija regulējuma politikas virzienus apskatīja 1.3. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori”. Jāņem vērā, ka vairums Eiropas valstīs ir ES dalībvalstis, kam viens no vērtību pamatprincipiem ir demokrātija, kā arī caurspīdīgs jeb atklāts lēmumu pieņemšanas process, kas norāda uz sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos. Līdz ar valsts dalību ES, viens no tās pamatmērķiem ir pieņemto lēmumu un ar to saistīto procesu atklātība, kas norāda, ka ES dalībvalstīm ir jānodrošina un tās ir ieinteresētas lēmumu pieņemšanas procesu atklātībā.

Jāatzīmē, ka katrai Eiropas valstij ir sava izpratne par lobija regulējumu un tā nepieciešamību, līdz ar to katrā valstī ir iespējams dažāds regulējums, kā arī lobiju reģistru pieejamība (skatīt 2.2.tab.).

Valstis, kur ieviests lobija reģistrs un tā pieejamība tiešsaistē, situācija uz 2022.gada martu

2.2.tabula

Valsts	Lobija reģistra pieejamība tiešsaistē
Lietuva	Publisks ⁹⁰
Vācija	Publisks ⁹¹

⁹⁰ List of lobbyists, Chief Official Ethics Commission, pieejams <https://skaidris.vtek.lt/public/lobbyist/listPublic?filter=%7B%22page%22:1,%22pageSize%22:10,%22resourceStatusEnumList%22:%5B%22ACTIVE%22,%22BLOCKED%22%5D,%22viewType%22:1,%22offenderType%22:%22LOBBYIST%22,%22orderBy%22:%22name%22,%22sortingOrder%22:%22asc%22%7D> [skatīts 23.04.2022]

⁹¹ Willkommen auf der Seite des Lobbyregisters, Deutscher Bundestag, pieejams <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite>, [skatīts 05.04.2022]

Francija	Publisks ⁹²
Grieķija	Privāts ⁹³
Itālija	Publisks ⁹⁴

Autors novērtē, ka visās valstīs, kur ir ieviests lobija regulējums, ir ieviests lobija reģistrs. Kā arī lobija reģistra pieejamība sabiedrībai norāda uz valsts vēlmi nodrošināt pārredzamu informāciju par ieinteresētajām pusēm. Kā piem., Grieķijā ieviests viens no jaunākajiem lobija reģistriem, tomēr tas nav publiski pieejams, kas norāda valsts vēlmi sabiedrībai nenodrošināt publiski pieejamu informāciju par lobistiem.

Autors norāda, ka lai gan par lobija regulējumu Latvijā joprojām tiek diskutēts, tikmēr VARAM brīvprātīgi ir izveidots saraksts ar VARAM lobētājiem, kas turklāt ir arī publiski pieejams.⁹⁵ Arī 2012. gadā Norvēģijā tika diskutēts par lobija reģistru ieviešanu.⁹⁶ Autors novērtē, ka Lietuvā, Vācijā, Francijā, Itālijā publiskā pārvalde lobiju reģistrus ir veidojuši pieejamus sabiedrībai, lai tie būtu pārskatāmi, kas veicina lēmumu pieņemšanas procesus atklātākus. Šajā apakšnodaļā autors apskatīja, ka Itālijā reģistrēšanās lobija reģistrā pašlaik ir brīvprātīga, līdz jaunā likuma pieņemšanu interešu pusēm būs pienākums reģistrēties lobistu reģistrā. Autors uzskata, ka brīvprātības princips norāda arī uz sabiedrības vēlmi piedalīties publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanas procesos un publiski paust savu viedokli.

Diemžēl autors norāda, ka ne visās valstīs lobistu reģistrs tiek asociēts ar lobija terminiem. Citas valstis izmanto alternatīvas lobija terminam, kā piem., interešu pārstāvju reģistrs. Kā jau 1.1. apakšnodaļā “Lobījs un ar to saistītie termini” autors secināja, ka jāizmanto viegli uztverami termini, ko varētu uztvert lielākā daļa sabiedrības, jo lobija regulējumā ietvertu terminu izpratne ietekmē lobija regulējuma procesa ieviešanu valstī. Jāatzīmē, ka lai sabiedrību izprastu un izmantotu lobija regulējuma sniegtās iespējas, tad valsts pārvaldei jānodrošina sabiedrības izglītošana un informēšana, par lobiju un tā nozīmi lēmumu pieņemšanas procesos. Līdz ar to autors apskatīs, kādu informāciju vai norādījumus sabiedrībai par amatpersonu, lobistu, pilsoņu mijiedarbību ar lobētājiem ir sagatavojusi katra valsts (skatīt 2.3.tab.).

⁹² Représentant d'intérêts, Haute Autorité pour la transparence de la vie publique, pieejams <https://www.hatvp.fr/espacedeclarant/representant-dinterets/> [skatīts 04.04.2022]

⁹³ Transparency International urges EU to act on patchy beneficial ownership registers, Transparency International EU, pieejams <https://transparency.eu/eu-must-act-beneficial-ownership-registers/> [skatīts 23.04.2022]

⁹⁴ Registro dei portatori di interesse, Ministero dello Sviluppo Economico, pieejams <http://registrotrasparenza.mise.gov.it/> [skatīts 22.04.2022]

⁹⁵ Par lobētāju sniedzamie dati, VARAM, pieejams <https://www.varam.gov.lv/lv/par-lobetaju-sniedzamie-dati> [skatīts 23.04.2022]

⁹⁶ NOU 2012: 12, regjeringen.no, https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-12/id686922/?q=lobby-register&ch=2#match_0 [skatīts 24.04.2022]

Informācija sabiedrībai, iesaistītajām pusēm, lobistiem par mijiedarbību ar lobētājiem valstīs, kur izstrādāts lobija regulējums, situācija uz 2022.gada martu ^{97,98}

Valsts	Mājaslapa	Norādīts tālrunis vai e-pasts konsultācijām	Valsts iestādes piedāvā apmācības iespējas
Lietuva	Ir	Ir	Ir
Vācija	Ir	Ir	Nav
Francija	Ir	Ir	Ir
Griekija	Ir	Ir	Nav informācijas
Itālija	Nav informācijas	Ir	Nav informācijas

Sabiedrības izglītošana un pieejamas vides radīšana, lai saņemtu informāciju par lobiju, ir viens no galvenajiem lobija regulējuma ieviešanas faktoriem, kas ietekmē ieinteresēto pušu izpratni par lobiju un noteiktiem procesa posmiem, ko nepieciešams izpildīt, lai lobists lobētu. Jāņem vērā, ka lobija regulējuma valstīs regulē nacionālā līmeņa tiesību akti, līdz ar to mērķauditorija regulējumam ir attiecīgās valsts privātpersonas un juridiskās personas. Līdz ar to pieejamā informācija par lobija regulējumu pilnīgākā apjomā iespējams saņemt oficiālajā valsts valodā. Salīdzinot informāciju par visām valstīm, autors secina par katras valsts prioritātēm un vēlmi veicināt iesaistīto pušu mijiedarbošanos ar lobistiem, tajā skaitā arī ieinteresētajām pusēm. Jāņem vērā, ka valstīs, kur publiskās pārvaldes iestādes piedāvā apmācības, norāda uz sarežģītu lobija regulējumu, ko iesaistītām pusēm ir sarežģīti uztvert. Kā arī individuālo konsultāciju saņemšanu valstij sniedz iespēju novērtēt iesaistīto pušu izpratni par lobiju, kā arī publiskās pārvaldes sagatavoto informatīvo materiālu kvalitāti.

Informācijas pieejamība un sabiedrības informēšana par lobija regulējumu ir svarīga, lai nodrošinātu ieinteresētajām pusēm saistošo informāciju par lobija regulējumu, tajā skaitā arī par sankcijām, ja lobija regulējuma prasības iesaistītās puses pārkāpj. Pēc autora domām, viens no galvenajiem faktoriem lobija regulējuma attīstībā ir sabiedrības informēšana par izmaiņām normatīvajos aktos un vērtības radīšana, lai veicinātu ieinteresēto pušu iesaisti piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos. Kā arī jāatzīmē, ka ar informācijas pieejamību ir nepieciešams arī informēt sabiedrību par sankcijām, kas tiks piemērotas, ja lobija regulējums tiks pārkāpts (skatīt 2.4.tab.).

⁹⁷ OECD, *Lobbying in the 21st Century*. Transparency, Integrity and Access, Paris, OECD Publishing, 2021, pp. 74.

⁹⁸ Contacts, National Transparency Authority, pieejams <https://aead.gr/en/contact-en> [skatīts 24.04.2022]

Valstīs noteiktie sodi, ja lobija regulējums tiek pārkāpts, situācija uz 2022.gada martu⁹⁹

Valsts	Disciplinārlietas un administratīvās lietas	Krimināllieta (piem., naudas sods, brīvības atņemšana)
Lietuva	Ir	Nav
Vācija	Ir	Nav
Francija	Nav	Ir
Grieķija	Nav informācijas	Nav informācijas
Itālija	Ir	Nav

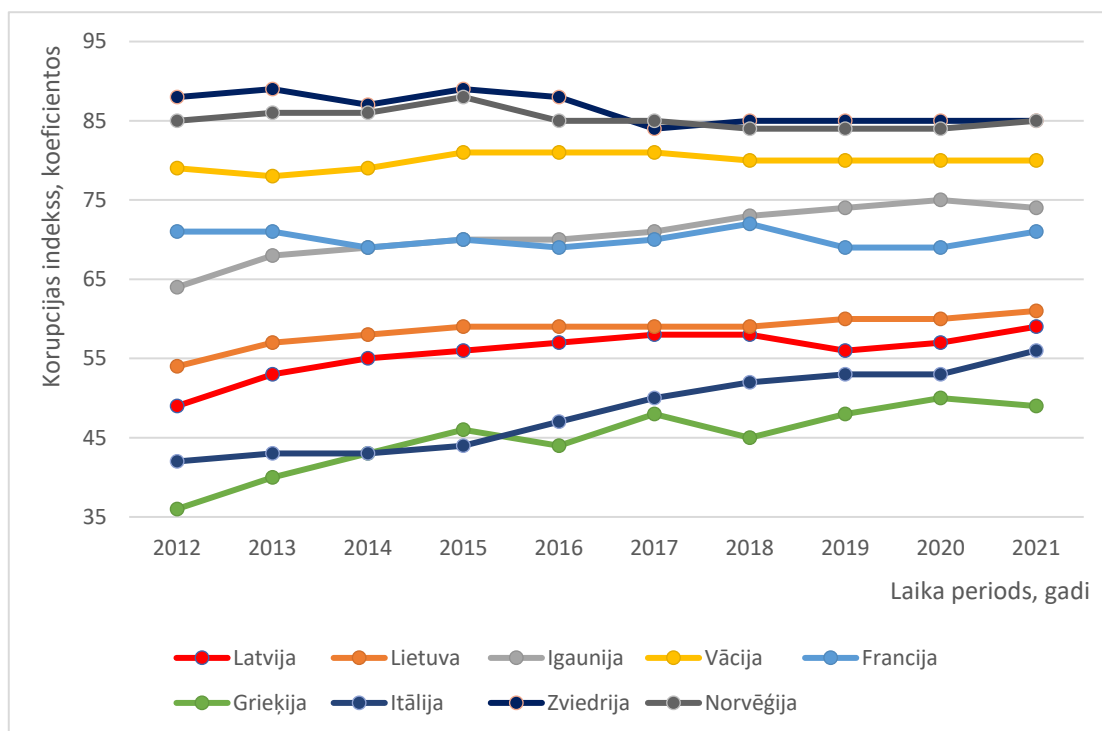
Ārvalstīs par lobija normatīvā regulējuma neievērošanu ir ieviestas sodu sankcijas, kas atkarībā no valsts ir noteiktas robežās no administratīvās atbildības līdz pat kriminālatbildībai. No apskatītajām valstīm visstingrākās sankcijas par lobija regulējuma neievērošanu tiek piemērotas Francijā. Tomēr valstu motivācija ir nevis sodīt, bet veicināt to, lai lobēšanas procesā iesaistītās puses atklātā veidā izmantotu savas tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos. Pēc autora domām, soda sankcijas ir viens no efektīvākajiem pasākumiem, lai iesaistītās puses ievērotu lobija regulējumu. Salīdzinot valstu pieredzi, lielākā daļa no valstīm paredz administratīvo atbildību, lai preventīvi tiktu sodīti lobētāji, kuri pārkāpj normatīvā regulējuma prasības. Tomēr autors norāda, ka soda sankcijām ir jābūt samērīgām, jo tās ietekmē lobistu vēlmi izteikt savu vai trešajai pusei vēlamu viedokli.

Jāņem vērā, ka stingras soda sankcijas var atturēt iesaistītās puses, kas vēlas uzsākt lobēt, bet pieredzes trūkuma dēļ to nedara. Autors vērš uzmanību jautājumam, vai, nosakot stingras soda sankcijas, varētu ietekmēt iestāžu skaitu, kas nodarbojas kā profesionāli lobisti. Tāpat ar soda sankciju noteikšanu iespējama profesionālu lobistu organizāciju skaita palielināšanu.

2.2. Lobija regulējuma ietekmes salīdzinājums

Kā jau autors minēja, lobija regulējuma neesamība nenozīmē, ka iesaistītās puses nepārstāv un neizsaka savu viedokli publiskās pārvaldes darbiniekiem. Jāatzīmē, ka intereses tiek pārstāvētas, bet tās ar lobija regulējuma neesamību ir nepārredzamas un nepieejamas visas sabiedrībai. Līdz ar to lobija regulējuma ietvarā ir svarīgi novērtēt un salīdzināt valstu korupcijas indeksu (skatīt 2.4.att.), jo lobēšana, kuras rezultātā iesaistītās amatpersonas gūst jebkādu labumu, ir korupcija.

⁹⁹ OECD, *Lobbying in the 21st Century*. Transparency, Integrity and Access, Paris, OECD Publishing, 2021, pp. 70.

2.4.att. Korupcijas indeksa dinamika Eiropas valstīs laika periodā no 2012.gada līdz 2021.gadam

Avots: autora veidots attēls pēc Transparency International tīmekļu vietnes datiem¹⁰⁰

Korupcijas indekss norāda, cik korumpēts novērtēts katras valsts publiskais sektors. Korupcijas indekss apvieno vairākus rādītājus, kas sniedz plašāku priekšstatu par katras valsts korupcijas situāciju. Korupcijas līmenis ir skalā no 0 līdz 100 – jo korupcijas indekss ir tuvāk 0, jo valsts ir korumpētāka.¹⁰¹

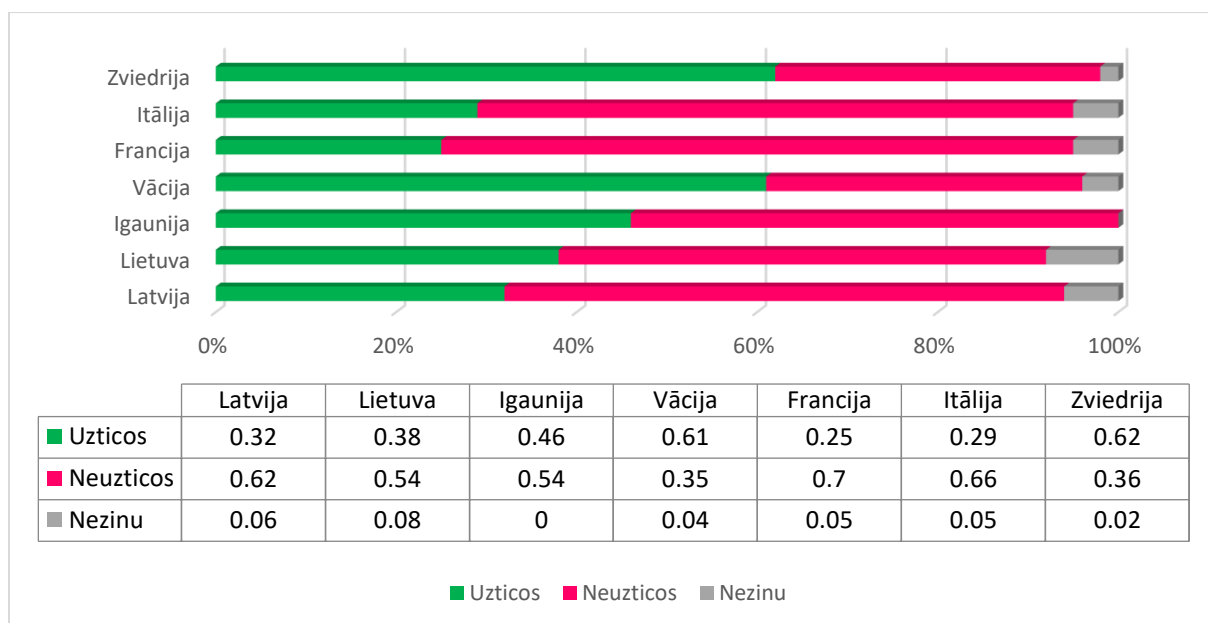
Autors salīdzina Eiropas valstu pieredzi pa valstu grupām. Ziemeļvalstīs nav izstrādāts atsevišķs lobija regulējums, tomēr salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm korupcijas indekss ir viens no augstākajiem. Savukārt Dienvideiropas valstīs korupcijas indekss ir viens no zemākajiem, kas norāda uz lielāku korupciju valstīs. Autors atgādina, ka lai gan lobija regulējums Itālijā ieviests 2016. gadā, tomēr tas noteica brīvprātīgu lobētāju reģistru. Savukārt, Grieķijā lobija regulējums ieviests 2021. gadā. Rietumeiropas valstīs ir arī viens no augstākajiem korupcijas indeksiem. Autors norāda, ka no Rietumeiropas valstīm lobija regulējums Vācijā tika ieviests jau 1972. gadā, kas norāda, ka Vācijā jau ir ieviesta un nostabilizējusies lobētāju savstarpējā mijiedarbība ar iesaistītajām pusēm. Lai gan Francijā lobija regulējuma pirmsākumi meklējami 2016. gadā, tomēr korupcijas indekss ir salīdzinoši nemainīgs, kas nozīmē, ka izvēlēta stratēģija nav nesusi būtiskus uzlabojumus atklātības

¹⁰⁰ CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX, Transparency International the global coalition against corruption, pieejams <https://www.transparency.org/en/cpi/2020> [skatīts 01.02.2022]

¹⁰¹ The ABCs of the CPI: How the Corruption Perceptions Index is Calculated, Transparency International the global coalition against corruption, pieejams <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> [skatīts 24.04.2022]

veicināšanā un korupcijas mazināšanā. Baltijas valstīs, kur lobija regulējums ieviests tikai Lietuvā, novērojama tendence, ka korupcijas indeksam ar katru gadu pieaug un korupcija valstī samazinās. Savukārt, Igaunijā, kur lobijs darbojas pašregulācijā, korupcijas indekss starp Baltijas valstīm ir visaugstākais. Autors secina, ka lobija regulējuma neesamība nenorāda uz valsts obligātu nepieciešamību to ieviest, jo katrai valstij ir spēkā esoši tiesību akti, valsts attīstības politika un noteiktas prioritātes tās realizēšanai. Kā piem., autors min, ka Igaunijai ir attīstīta digitālā vide – līdz ar digitalizāciju izveidots pārskatāmāks pārvaldības līmenis, kā rezultātā arī procesi ir atklātāki, kas arī samazina korupciju.

Salīdzinot valstu korupcijas indeksus, autors secina, ka ir novērojama korelācija starp valstīm, kas iekļautas valstu grupās. Augsts korupcijas līmenis valstī ietekmē sabiedrības uzticību valdībai un tās pieņemtajiem lēmumiem, līdz ar to autors apskatīs sabiedrības uzticību valstu nacionālajām valdībām (skatīt 2.5.att.). Autors norāda, ka sabiedrības līdzdalība valsts lēmumu pieņemšanas procesā varētu uzlabot sabiedrības uzticību valsts publiskajai pārvaldei.

2.5.att. Eiropas iedzīvotāju uzticība valdībai 2020.gadā

Avots: autora veidots attēls pēc Eurobarometra datiem¹⁰²

Vislielākā sabiedrības uzticība valdībai ir Zviedrijā un Vācijā. Abas valstis pārstāv dažādas valstu grupas (Ziemeļvalsti, kur lobija regulējums nav ieviests un Rietumvalstis, kur lobija regulējums ir ieviests). Jāņem vērā, ka Francija iekļauta Rietumvalstī, kur ir salīdzinoši augsts korupcijas indekss (skatīt 2.4.att.), bet Francijas iedzīvotājiem ir vislielākā neuzticība valdībai. Līdz ar to autors secina, ka nav iespējams viennozīmīgi novērtēt un saskatīt korelāciju starp lobija regulējumu, korupciju un uzticību valdībai. Itālija, kur brīvprātīgais regulējums

¹⁰² Standard Eurobarometer 93: Summer 2020, data.europa.eu, pieejams https://data.europa.eu/data/datasets/s2262_93_1_93_1_eng?locale=en [skatīts 03.05.2022]

ieviests 2016. gadā, korupcijas indekss (skatīt 2.4.att.) ar katru gadu palielinās, kas saistīts ar regulējuma ieviešanu. Tāpat arī autors vērs uzmanību, ka likumdošanas process ir sarežģīts un Itālija ir pilnveidojusi savu lobija regulējumu, ko nepieciešams apstiprināt Senātam. Līdz ar to Itālija noteikta viena no prioritātēm veicināt atklātu sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos.

Novērtējot un salīdzinot Baltijas valstu korupcijas indeksus, autors saskata minimālu korelāciju ar iedzīvotāju uzticību. Baltijas valstīm un korupcijas indeksu, tomēr korelāciju ar lobija regulējumu nevar novērot. Autors vērs uzmanību, ka 2.5.attēlā nav iekļauta informācija par Norvēģiju un Grieķiju.

Autors atzīst, ka lobija regulējuma ietekmes novērtējums ir viens no būtiskākajiem elementiem lobija regulējuma politikas izvēlē. Papildu tam nepieciešams pārskatīt un novērtēt attiecīgās valsts spēkā esošos tiesību aktus, kas nosaka lobija regulējuma pašregulāciju.

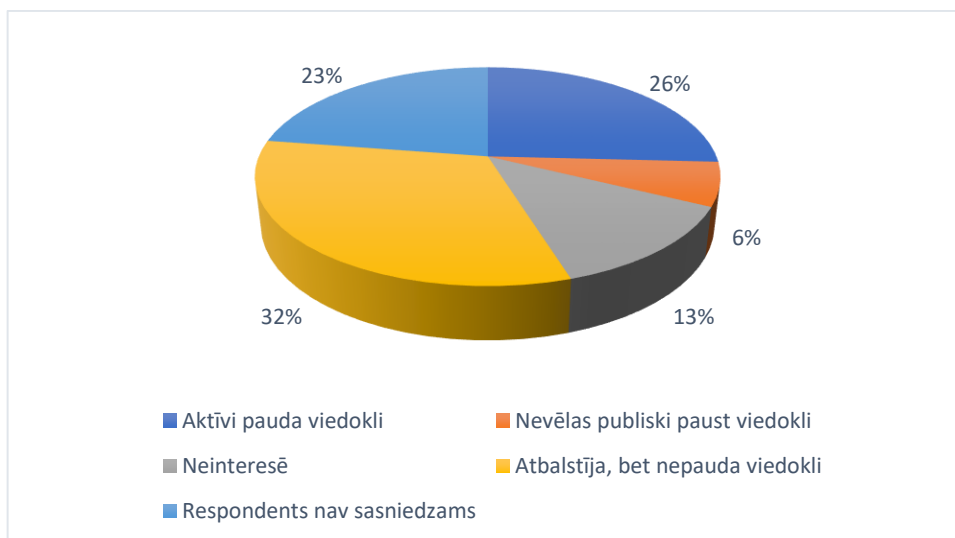
Jāņem vērā, ka lobijs jebkurā gadījumā tiek regulēts ar valstu nacionālajiem tiesību aktiem. Augstā sabiedrības neuzticība norāda uz trūkumiem valsts pārvaldes lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī valstīm, kur jau lobija regulējums ir pieņemts – būtu vēlams to pārskatīt un uzlabot. Līdz ar caurskatāmības uzlabošanas lēmumu pieņemšanas procesos iedzīvotājiem būtu pieejams atklātāks lēmumu pieņemšanas process. Ņemot vērā statistiku par sabiedrības zemo uzticību valdībai, līdz ar lobija regulējuma attīstību palielinātos lēmumu pieņemšanas procesa caurspīdīgums, kas cieši ietekmētu sabiedrības uzticību valsts publiskajai pārvaldei. Salīdzinot ārvalstu pieredzes, autors secina, ka katras valsts varai ir sava izpratne un attieksme saistībā ar lobija regulējumu un tā ieviešanas nepieciešamību. Autors, novērtējot un salīdzinot lobija regulējuma ārvalstu pieredzi, secina, ka iedzīvotāju neuzticība norāda uz lēmumu pieņemšanas procesu atklātības trūkumu, tomēr ne visās valstīs atsevišķu lobija regulējums ir nepieciešams (Zviedrija) ieviest, jo to regulē jau valstī spēkā esošie normatīvie akti. Tomēr autors secina, ka lobija regulējuma ieviešana un attīstība veicinātu iedzīvotāju uzticību nacionālo valstu valdībām. Lobija regulējums noteiktu katras iesaistītās puses tiesības un pienākumus, līdzsvarotu konkurenci starp lobētāju grupām, vairotu amatpersonu reputāciju un ieviestu zināmu atklātību par lēmumu pieņemšanas procesiem.

3. LOBIJA REGULĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBAS NOVĒRTĒJUMS

Lai sasniegtu darbā izvirzītos mērķus, autors pētījuma ietvaros apzināja pēc iespējas plašāku lobētāju loku jeb interešu pārstāvjus. Izvēlējās sabiedrībā zināmas, ar labu reputāciju nevalstiskās organizācijas un biedrības, kas regulāri nodarbojas ar lobēšanu, kā arī mazākas apkaimju biedrības, kas nav tik atpazīstamas. Ar daļēji strukturētu anketu (skat. 1.pielikumu) palīdzību autors ievāca datus no lobētājiem un pēc tam veica to apstrādi un analīzi. Svarīgi ir noskaidrot, vai lobētāji izprot savu nozīmi pārstāvēto grupu interešu pārstāvībā un vai lobija regulējums būtu jāizstrādā un jāpieņem.

Autors pētījuma dalībniekus iedalīja trīs kategorijās – lobētāji (anketēšana), ekspertu intervijas ar iestāžu pārstāvjiem, kuri piedalās interešu pārstāvības likuma izstrādē, un intervijas ar ekspertiem (iestāžu pārstāvjiem, kuras tiek lobētas). Intervijas ar ekspertiem (iestāžu pārstāvjiem, kuras tiek lobētas netika auditētas vai arī kādā citā veidā dokumentētas. Uzrunāto organizāciju pārstāvji (kuri tiek lobēti) atteicās piedalīties pētījumā, kā atteikuma iemeslu minot – lobēšanas jautājumiem nav viņu kompetencē.

Lai iegūtu maksimāli kvalitatīvākus datus – intervijas un anketas nav anonīmas. Lai izvairītos no situācijas, kad respondenti sniedz nepatiesu informāciju, autors izvēlējās aptaujāt tikai pieredzējušas organizācijas, kam ir ietekme un kas nebaidās atklāti paust savu viedokli. Lai noskaidrotu lobētāju viedokli par lobija regulējuma attīstības nepieciešamību Latvijā un lobētāju pašreizējo līdzdalību dažādos lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī uzklautu lobētāju viedokli par vēlamajiem priekšlikumiem lobija regulējuma uzlabošanā, darba autors ir izveidojis daļēji strukturētas anketas lobētājiem un eksperta intervijas ar dažādu nozaru profesionāļiem. Tika apzinātas un uzrunātas 31 organizācija, kas pārstāv noteiktu skaitu sabiedrības indivīdu ar dažādu sociāli ekonomisko lomu sabiedrībā. (skatīt 3.6.att.)

3.6.att. Lobētāju aktivitāte pētījumā

Avots: autora veidots attēls

Lobētāju anketēšana notika laika posmā no 2022. gada 1. maija līdz 2022. gada 10. maijam. Autors pirms anketas izsūtīšanas telefoniski sazinājās ar respondentiem. Diemžēl ar 7 organizācijām neizdevās sazināties, un uz e-pasta vēstulēm arī netika atbildēts. Lai iegūtie dati būtu precīzi, autors sazinājās ar respondentiem un izskaidroja, kā viņu organizācijas nodarbojas ar lobiju. Respondentiem tika nodrošināti vienlīdzīgi apstākļi. Daļēji strukturētās anketas nebija orientētas tikai uz vienu pārstāvēto kategoriju, bet gan uz dažādām interešu pārstāvju kategorijām. Lai iegūtu informāciju par lobēšanu un lobija regulējuma nepieciešamību, autors uzrunāja dažādas organizācijas, kas ikdienā nodarbojas ar lobēšanu.

No visām uzrunātajām organizācijām 4 organizācijas, kas sastāda 13 % no visiem respondentiem, neizrādīja interesi piedalīties lobija regulējuma attīstības pētījumā. Autors norāda, ka, sazinoties ar organizāciju pārstāvjiem, arī norādīja, ka pētījuma laikā iegūtie rezultāti var tikt izmantoti lobija regulējuma izstrādē. Autors norādīja, ka organizācijas viedoklis ir svarīgs un būtu vērtīgi piedalīties pētījumā un saņemt lobētāju viedokli par organizācijai vēlamu lobija regulējuma redakciju un tā nepieciešamo tvērumu. Uzrunājot biedrības, lielākā daļa izteica vēlmi piedalīties anketas aizpildīšanā, taču to neizdarīja. Autors izvirza pieņēmumus, ka nebija kompetentu personu organizācijā, kas varētu sniegt atbildes uz anketas jautājumiem. Varētu būt arī aizņemtība ar citiem prioritāriem jautājumiem. Visaktīvāk anketēšanā iesaistījās organizācijas, kam ir bijusi negatīva pieredze, piedaloties lobēšanas procesos. To faktoru ir būtiski ņemt vērā, jo tas var atspoguļot un izgaismot nevienlīdzīgu konkurenci, attieksmi un iespējas starp dažādām lobētāju grupām. Autors vērs uzmanību, ka lobētāju dalība pētījumā ir salīdzinoši zema, jo no visām uzrunātajām organizācijām nepilni tikai 26% sniedza atgriezenisko saiti. Tas norāda uz to, ka organizācijas aktīvi vēlas līdzdarboties valsts lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī uz organizāciju spēju publiski pārstāvēt savas intereses, kas ir līdzvērtīgi lobija regulējumam – publiski paust un pārstāvēt savu viedokli. Pamatojoties uz pētījumā iesaistīto organizāciju aktivitāti, autors secina, ka lielākoties Latvijas sabiedrības pārstāvji nav gatavi publiski paust savu viedokli, līdz ar to lobija regulējuma izstrāde veicinātu iesaistīto pušu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, tāpēc ka būtu zināmi skaidri pienākumi un tiesības visām iesaistītajām pusēm pārstāvēt savas vai trešās personas intereses. Viedokli nepauda 48 % no visiem respondentiem. Jāņem vērā, ka ar lobija regulējuma izstrādi tiktu noteikts mehānisms, kā lobētājam publiski paust savu viedokli, tādā veidā tiktu veicināta sabiedrības līdzdalība publiskajā pārvaldē.

Lai gan pētījumā viedokli pauda 29 % no respondentiem, tomēr autors norāda, ka viedokļa nepaušana arī ir viedoklis, kuru būtu vēlams padziļināti analizēt, lai noskaidrotu patiesos iemeslus, kāpēc šie respondenti izvēlējušies nepiedalīties pētījumā. Uz anketām

atbildes sniedza organizāciju pārstāvji (skatīt 2. pielikumu), kas piedalās lēmumu pieņemšanas procesos:

1. LOSP valdes loceklis Guntis Gūtmanis,
2. LZS izpilddirektors Kārlis Gebauers,
3. LPS padomniece juridiskajos jautājumos Vineta Reitere,
4. LFNA vecākais juridiskais padomnieks Edgars Pastars,
5. LKDA valdes priekšsēdētājs Aldis Misevičš,
6. LMS valdes priekšsēdētājs Igors Dobičins,
7. LKA projektu vadītāja Dace Ozola,
8. AA valdes priekšsēdētājs Ivars Balodis,
9. ŠKS valdes loceklis Andris Vincāns,
10. VEA izpilddirektore Magda Jentgena.

Lobētāju organizācijas, kas telefonsarunā izrādīja vēlmi piedalīties pētījumā, tomēr atgriezenisko saiti nesniedza:

1. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība,
2. Latvijas kredītņēmēju asociācija,
3. Latvijas Būvnieku Asociācija,
4. Latvijas Arhitektu Savienība,
5. Latvijas lauku tūrisma asociācija "Lauku ceļotājs",
6. Latvijas Studentu Apvienība,
7. Kustības Par dabisku ģimeni komanda,
8. Latvijas Meža Īpašnieku Biedrība.

Organizācijas, kam nebija vēlme piedalīties pētījumā, to autors pēc saziņas konstatēja

1. Latvijas Jauno Ārstu Asociācija,
2. Latvijas Žurnālistu Asociācija,
3. Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība,
4. Latvijas Valsts iestāžu, pašvaldību, uzņēmumu un finanšu darbinieku arodbiedrība,

Organizācijas ar kurām nebija iespējams sazināties un no tām netika saņemta nekāda atgriezeniskā saite, kas norāda uz organizācijas iespējams pasīvo darba kultūru.

1. Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija,
2. Lobiju asociācija,
3. Latvijas Blogeru un Influenceru asociācija,
4. Āgenskalna apkaimes biedrība,
5. Rīgas Dārziņu iedzīvotāju biedrība,
6. Čiekurkalna attīstības biedrība,

7. Latvijas nacionālā kravas ekspeditoru un loģistikas asociācija.

Autoru pārsteidza fakts, ka lielas un valstī ietekmīgas organizācijas nevēlējās atklāti izteikt savu viedokli. LTRK - Latvijas Tirdzniecības Rūpniecības kamera, citējot LTRK atbildi. *“Diemžēl no organizācijas redzējuma šādā veidā formulētu anketu aizpildīt nevaram. Ja to aizpildītu kā privātpersona, svarīgi būtu saprast, kā tiks izmantoti dati – analizējot konkrētas personas redzējumu, vai drīzāk izmantojot rezultātus anonimizētā formā. Jau iepriekš patiecos!”*

JĀNIS LIELPĒTERIS

Valdes loceklis, Politikas daļas direktors”

Arī NVO sektora pārstāvēta organizācija, Latvijas Pilsoniskā alianses atteicās sniegt atklātu viedokli uz nosūtīto anketu. Citējot saņemto atbildi.

“Labdien! Paldies, anketa saņemta! Pārsūtīju kolēģiem.”

Pēc 11 dienām pētījuma autors no Latvijas Pilsoniskās alianses saņēma šādu atbildi, citējot:

“Labdien! Paldies par aicinājumu piedalīties aptaujā! Anketa tika pārsūtīta LPA kolēģiem, taču diemžēl aizņemtības dēļ kolēģi nesola to iesniegt aizpildītu. Ieteikums no mūsu puses arī ir apdomāt elektroniskas anketas alternatīvas, lai nodrošinātu pilnīgu respondentu anonimitāti. Veiksmes pētījumā un studijās!”

Veiksmīgu dienu vēlot,

Aija Gēliņa

Projektu vadītāja

Latvijas Pilsoniskā alianse.

Autors izvērza pieņēmumus, ka šīs organizācijas jūtās komfortabli, patreiz Latvijā spēkā esošas likumdošanas ietvarā. Otrs ir cieši saistīts ar valdības pārstāvjiem un nevēlēšanos sniegt viedokļus, kas ir pretēji pieņemtajiem. Autors secina, ka Latvijas lobētāju mazaktīvā līdzdalība pētījumos norāda uz vienaldzību un nevēlēšanos mainīt esošo kārtību.

Ekspertu intervijas notika laika posmā no 2022. gada 18. maija līdz 2022. gada 24. maijam. Lai veicinātu lobija regulējuma izstrādes attīstību, kas būtu pielāgots Latvijas situācijai, autoram pētījuma ietvaros bija svarīgi iegūt un saņemt ekspertu, kuri bija iesaistīti lobija regulējuma izstrādē, viedokļus par vēlamo lobija regulējuma saturu un tā izstrādāto redakciju. Lobija regulējuma saturs ir cieši saistīts ar lobija regulējuma pieņemšanas procesu. Maģistra darba pētījumā tika organizētas ekspertu intervijas ar mērķi izzināt ekspertu viedokli, sniegt vērtējumu, vai izstrādātais likumprojekts varētu sasniegt iepriekš izvirzītos mērķus. Autors darbā pielietoja strukturētās intervijas (skatīt 3.pielikumu), lai respondents justos ērti sniedzot atbildes uz intervijas jautājumiem. Intervijas tika novadītas gan klātienē tiekoties, gan

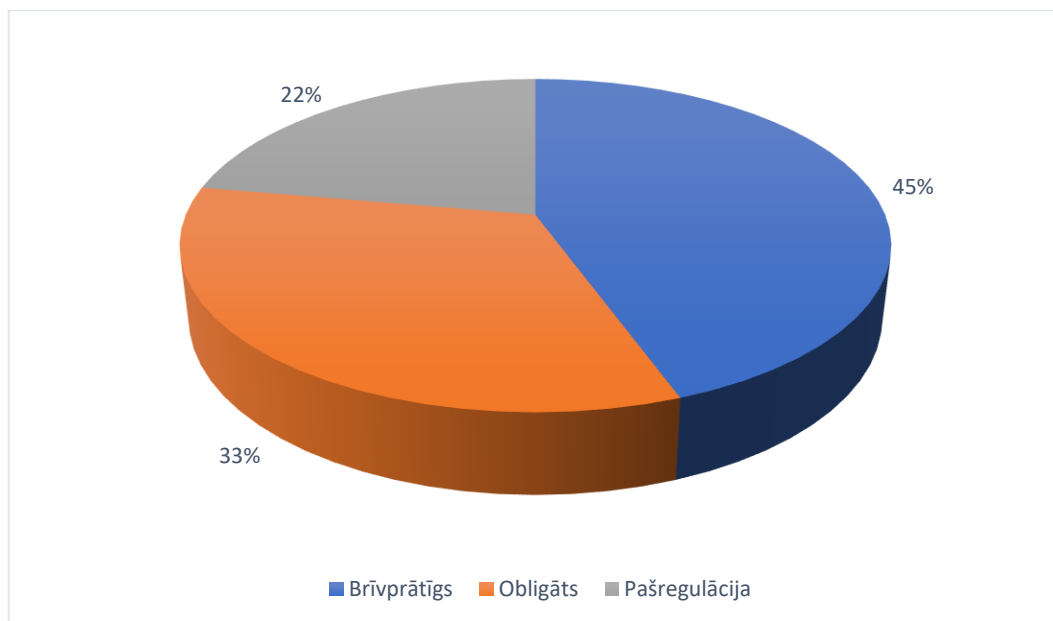
attālināti platformā “ZOOM”, kā arī, respondentiem sniedzot atbildes uz intervijas jautājumiem rakstiskā veidā (skatīt 4.pielikumu). Ar intervijas dalībnieku piekrišanu intervijas tika ierakstītas un transkribētas. Nevienam no ekspertiem nebija iebildumu. Visi uzrunātie eksperti bija atsaucīgi un ieinteresēti piedalīties pētījumā un sniegt savu viedokli saistībā ar lobija regulējumu, izņemot Iekšlietu ministrijas pārstāvjus. Pētījuma ticamību nodrošina tas, ka darba autors uzklaušīja un neietekmēja respondentu viedokli, Lai autors saņemtu pēc iespējas precīzāku un vērtīgāku atbildi, gadījumā, ja kāds no jautājumiem respondentiem nebija saprotams, autors paskaidroja attiecīgo jautājumu saprotamāk. Autors noteica ekspertu intervijas kā vienu no informācijas ieguves avotiem, ko analizēja ar kontentanalīzi. Autors vērs uzmanību, ka pētījuma ticamību nodrošina autora uzrunātie vadošie eksperti:

1. DP vadošā pētniece Līga Stafecka,
2. FM parlamentārais sekretārs Atis Zakatistovs,
3. KNAB politikas plānošanas un komunikācijas pārvalde Inese Zelča,
4. LR Saeimas analītiskā dienesta pētnieks Visvaldis Valtenbergs,
5. PAR interešu pārstāvības darba grupas vadītāja Inese Voika,
6. TB sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāja vietnieks Raimonds Konusevskis,
7. TM konstitucionālo tiesību nodaļas vadītāja Iveta Brīnuma,
8. VK konsultate labas pārvaldības jautājumos Inese Kuške,
9. ZABV zvērināta advokāte Jūlija Jerņeva.

Nākamajās apakšnodaļās autors analizēs lobētāju un ekspertu sniegtās atbildes, lai noskaidrotu un sniegtu viedokli vai lobija regulējuma nepieciešamību, lai izstrādātu sabiedrības pārstāvjiem vēlamus priekšlikumus esošajam likumprojektam, kā arī izstrādātu piedāvājumu, kas noteiktu atbildību par lobija regulējuma neievērošanu.

3.1. Sabiedrības interešu pārstāvību analīze

Maģistra darba pētījumā, lai noskaidrotu sabiedrības interešu pārstāvību viedokli par lobija regulējumu, vēlamas redakcijas priekšlikumiem un sabiedrības pārstāvību izpratni par lobija nozīmi lēmuma pieņemšanas procesos, izveidoja aptaujas anketu. Autors, lai noskaidroto respondentu attieksmi pret lobija regulējuma stingrības pakāpi, uzdeva jautājumu “***Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētāju grupām būtu vispiemērotākais?***” Anketas rezultātus skatīt 3.7.attēlā.

3.7.att. Respondentu atbildes jautājumam “Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētāju grupām būtu vispiemērotākais?”

Avots: autora veidots attēls

No pētījuma rezultātiem autors secina, ka 45% lobētāju vēlētos, lai lobija regulējums nebūtu noteikts ar likumu, bet būtu brīvprātīgs. Dati norāda, ka lielākā daļa interešu pārstāvji jūtās komfortabli spēkā esošo tiesību aktu ietvarā, bet nevar izslēgt, ka viņiem būtu interese izmantot šo regulējumu. Bet, iespējams, šobrīd viņiem lobēšanas procesā ir zināmas priekšrocības attiecībā uz citu ieinteresēto pušu tiesībām. Regulējuma pieņemšanas gadījumā nemazinās risks, ka lobija regulējums tiek ievērots, līdz ar to netiks veicināts lēmumu pieņemšanas procesu caurspīdīgums. Autors uzskata, ka brīvprātīgi noteikts regulējums iespējams valstīs, kur ir augsta iedzīvotāju uzticība valdībai, kā arī augstāks korupcijas indekss. Ja regulējums stātos spēkā un lobētāji varētu izvēlēties atklāties, tad var mainīties šo lobētāju loma un ietekme konkrētos lēmuma pieņemšanas procesos. Satraucoša ir šī statistika, ja aptaujāto lobētāju organizāciju pārstāvji ir pauduši patiesību. Tādā gadījumā var secināt, ka mūsu valsts aktīvākā iedzīvotāju daļa nav ieinteresēta, ka lobētājiem būtu obligāts pienākums fiksēt publiski savas darbības un veidot atvērtu un pārskatāmu vidi visai sabiedrībai kopumā. Zināmā mērā pasivitāte un inerta līdzdalība ir novērojama Latvijas sabiedrībā. Kas norāda uz to, ka delegāti ar biedrību, organizāciju ietekmi un resursiem var rīkoties pēc saviem personīgajiem ieskatiem, tādejādi veicinot necaurskatāmu šo iestāžu rīcību un mijiedarbību ar citām institūcijām lēmumu pieņemšanas procesos.

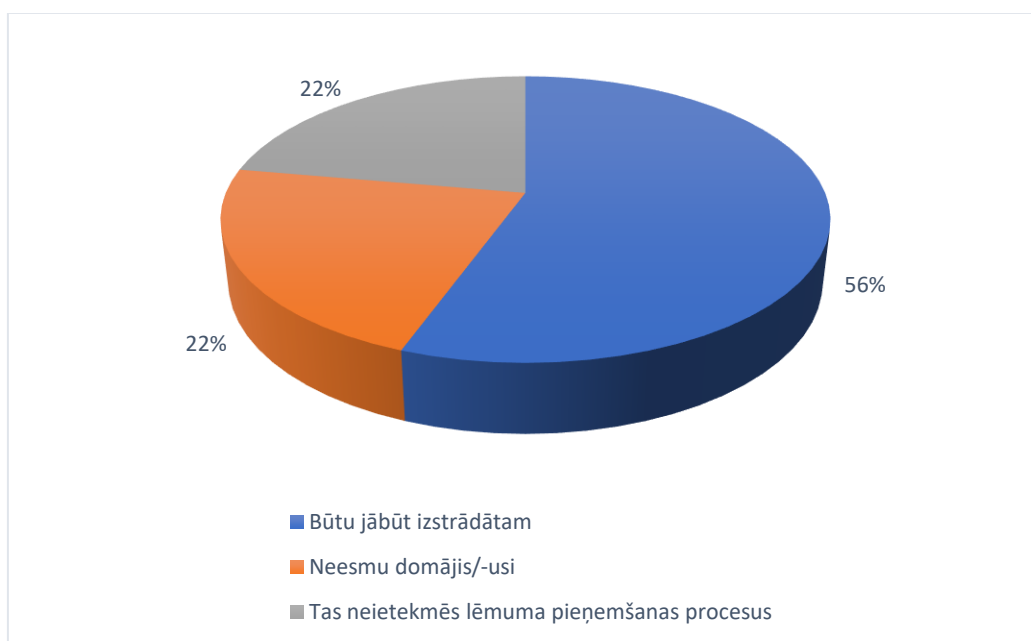
Tāpat autors secina, ka brīvprātības principu Latvijā iespējams ievēro tikai VARAM, tomēr, pēc autora domām, tas nav bijis no veiksmīgākajiem, jo trūkst informācijas. Tīmekļa vietnē ir ievietots tikai lobētāju saraksts. Tāpat autors norāda, ka regulējumu izveido ar mērķi

ievērot kādas tiesību aktos noteiktās prasības, līdz ar to nosakot papildu pienākumus, kad tiek pārstāvēts viedoklis.

Autors atzīmē, ka vairākums (55 % respondentu) uzskata, ka lobiju nepieciešams regulēt – šajā gadījumā gan pašregulācijā, gan obligāts atsevišķi izstrādāts regulējums. Līdzīgi sadalās to respondentu atbildes, kuri uzskata, ka nekāds regulējums nav nepieciešams vai tieši pretēji – būtu jāievieš obligāti. Respondenti ar negatīvu pieredzi lobēšanas procesos uzskata, ka būtu nepieciešams obligāts regulējums, kas norāda, ka šīs organizācijas neuzticas esošajai kārtībai.

Otra daļa uzskata, ka nav nepieciešams izstrādāt lobija regulējumu. Apkopojot datus par tām organizācijām kas nesniedza viedokli, 90% respondentu nav izrādījuši vēlmi veidot stingru noregulējumu, kas var būt viens no faktoriem, kāpēc regulējums līdz šim brīdim nav izstrādāts un pieņemts. Kā jau autors 1.3. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori” norādīja, viens no lobija regulējuma ietekmēšanas faktoriem ir spiediens no sabiedrības.

Nākamajā jautājumā “*Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?*” autors vēlējās noskaidrot respondentu attieksmi par lobija regulējuma nepieciešamību. Respondentu atbildes skatīt 3.8.attēlā.

3.8.att. Respondentu atbildes jautājumam “*Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?*”

Avots: autora veidots attēls

Vairāk nekā 56% respondentu uzskata, ka lobija regulējums būtu jāizstrādā, bet ir arī nozīmīga daļa, kas norāda, ka tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus.

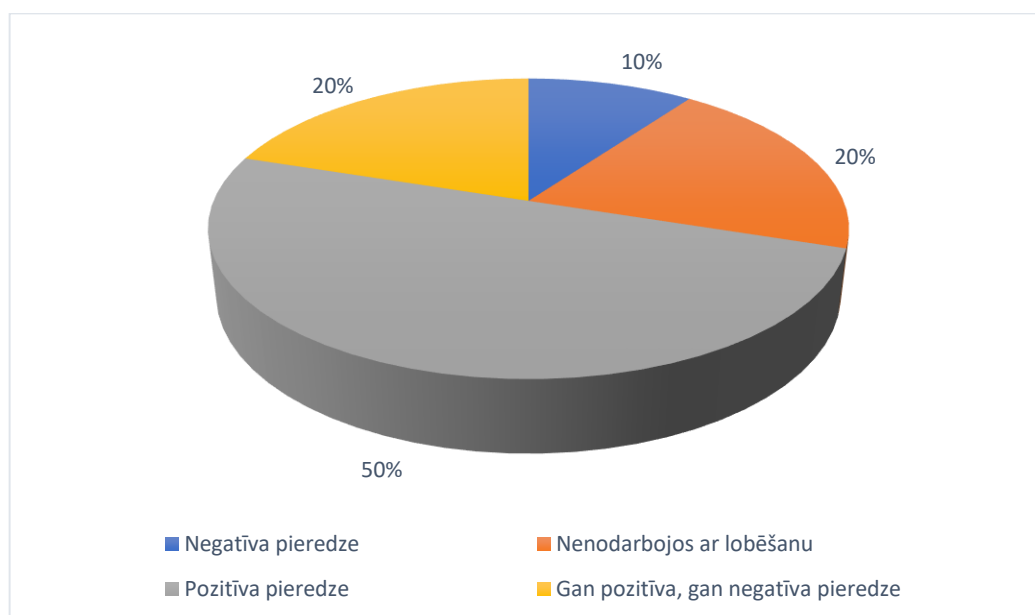
Lielākā daļa respondentu norādīja, ka lobija regulējumam būtu jābūt izstrādātam, līdz ar to autors secina, ka iesaistītās puses cer, ka līdz ar regulējuma izstrādi viņu interešu

pārstāvībām būtu lielāka ietekme un loma līdzdalības procesos, katra lobētāja galvenais uzdevums lobēšanas procesos ir sasniegt to pārstāvošo interešu grupu mērķus un sociālā dialoga ceļā pārliecināt iesaistītās puses par savas pozīcijas svarīgumu. Pētījumā atsevišķas organizācijas norādīja, ka nenodarbojās ar lobēšanu. Tas pierāda, ka šīs iestādes vadība neizprot jēdzienu *lobēšana* vai arī organizācija tiešām ir neaktīva savā darbībā, jo biedrība ir brīvprātīgu personu apvienība, kas nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav peļņas gūšanas rakstura. Jāņem vērā, ka autors analizē tikai to respondentu viedokli, kas sniedza atbildes uz anketas jautājumiem. Iespējams, ir vairākas organizācijas, kas neizprot jēdzienu *lobijs*.

Lai noskaidrotu respondentu attieksmi par lobētāju reģistru, tika uzdots jautājums ***“Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?”***

Visi respondenti atbildēja vienprātīgi – jā, Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas. Autors no ekspertu sniegtajām secina, ka iesaistītās puses ir ieinteresētas atklātības veicināšanā lēmumu pieņemšanas procesos.

Lai autors novērtētu kā respondenti līdz šim ir saskārtušies ar lobiju un kāda ir viņu līdzšinējā pieredze, uzdots jautājums - ***“Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?”***. Respondentu sniegtās atbildes skatīt 3.9.att.

3.9.att. Respondentu atbildes jautājumam ***“Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?”***

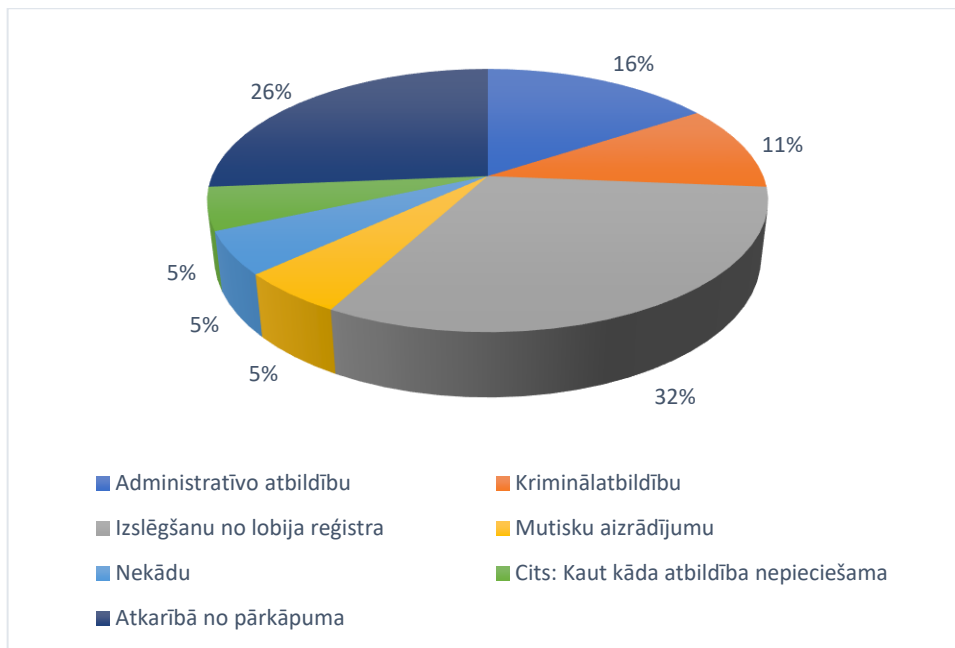
Avots: autora veidots attēls

Autora ieskatā respondenti, kuri atbildējuši, ka nenodarbojās ar lobēšanu, iespējams, sniedz tikai konsultācijas pēc pieprasījuma no iestādēm.

50% respondentu norāda, ka viņiem ir bijusi pozitīva pieredze piedaloties lobēšanā. Autors secina, ka valstī spēkā esoša likumdošana nodrošina lobētāju darbību iespējamu. Tas varētu korelēt ar to, ka ir neliela daļa, kuri vēlētos, lai regulējums tiktu izstrādāts un pieņemts un tas būtu jāievēro obligāti. Bet nav izslēgta iespējamība, ka, mainoties esošajam normatīvajam regulējumam, mainītos arī to respondentu īpatsvars, kuriem lobējot ir bijusi negatīva pieredze.

LSZ izpilddirektors Kārlis Gebauers norāda, ka saskāries ar pozitīvu pieredzi: “*aktīvi iesaistamies normatīvo aktu izstrādāšanā*”. Savukārt, Latvijas Kūdras asociācijas projektu vadītāja ir saskārusies kā ar pozitīvu tā ar negatīvu pieredzi lobēšanā. Kā pozitīvo pieredzi Dace Ozola norāda “*ilgstoša sadarbība ar ministrijām (VARAM, ZM, EM, FM, Saeimas komisijām, saskaņojot normatīvos aktus un politikas dokumentus, skaidrojot nozares pozīciju un situāciju*”, savukārt, negatīvā pieredze “*Ir gadījumi, kad ministrija nepamatoti neņem vērā nozares ieteikumus, savu viedokli nepamatojot*”. LPS padomniece juridiskajos jautājumos Vinete Reitere arī norādīja, ka pieredze ir bijusi gan pozitīva, citējot: “... *LPS tiesības pašvaldību interešu pārstāvībā ir noteiktas ar likuma spēku, proti, likumā “”Par pašvaldībām”*. Latvijā ar ārējo normatīvo aktu- MK noteikumiem ir precīzi regulēta arī ikgadējā sarunu procedūra starp ministrijām (noslēgumā-MK) un LPS...”. Kā negatīvu pieredzi LPS norāda “*Visbiežāk negatīvā pieredze ir saistībā ar to, ka nereti gan likumdevējs, gan MK pārkāpj Pašvaldību likumā noteiktos principus un tiek uzliktas jaunas funkcijām pašvaldībām bez finansējuma...*”. Autors norāda, ja lobija regulējums tiek izstrādāts, tad, lai to attīstītu un ieviestu sabiedrībai grupu pārstāvjiem, kā arī citiem lobēšanā iesaistītajām pusēm nepieciešams noteikt atbildības par sankcijām, kādas tās būtu lobija regulējuma pārkāpuma gadījumos.

Nākamajā jautājumā, lai noskaidrotu respondentu vērtējumu par lobija regulējuma pārkāpšanas gadījumā nepieciešamajām sankcijām (lai tās nebūtu pārmērīgas) un veicinātu lobija attīstības procesu Latvijā, autors uzdeva jautājumu - “***Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobēšanas atklātības likumu?***”. Respondentu sniegto atbilžu īpatsvaru skatīt 3.10.attēlu.

3.10.att. Respondentu atbildes jautājumam “Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobēšanas atklātības likumu?”

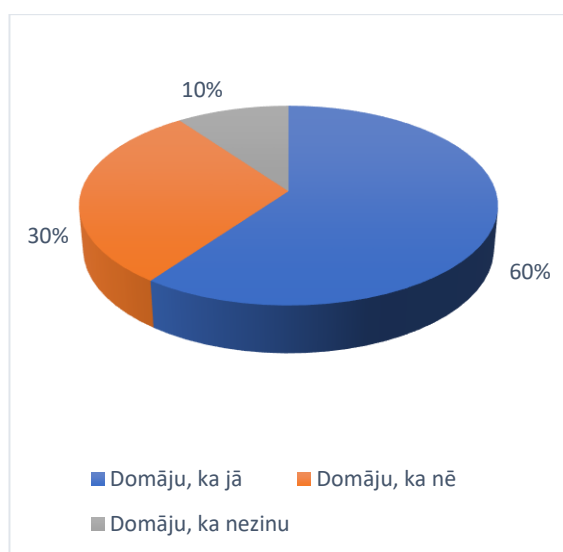
Avots: autora veidots attēls

Respondentiem nav vienota viedokļa par atbildību, kādu vajadzētu ieviest tiem kuri izvēlētos neievērot lobija regulējumu. Tomēr 32 % respondentu atbild, ka pārkāpējus varētu izslēgt no lobija reģistra, kas automātiski nozīmētu šo dalībnieku liegtu pieeju nodarboties ar savu interešu pārstāvību. Šis būtu vērtīgs risinājums, lai ierobežotu negodprātīgo pārstāvju ietekmi lēmumu pieņemšanas procesos. Ir svarīgi sasniegt mērķi, bet tajā pašā laikā neatturēt procesa dalībniekus piedalīties lēmumu pieņemšanā. 16 % respondentu norāda, ka būtu nepieciešams piemērot administratīvo atbildību. Autors norāda ka, ja publiskā sektora pārvaldes darbinieki un amatpersonas pildot savus tiešos darba pienākumus lobētāja ietekmē ir pārkāpuši likumā noteiktās prasības, ir piemērojama disciplināratbildība. Tāpat, lai veicinātu sabiedrības uzticību un mazinātu korupcijas riskus, būtu nepieciešams noteikt, ka atbildības tiek piemērotas ne tikai lobētājam, bet arī viedokļa uzklusītājam.

Tāpat arī autors atzīmē, ka lobija regulējuma attīstības veicināšanai iespējami vairākas atbildības jeb vairāku atbildību apkopojums. Kā autors 2.1. apakšnodaļā “Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums” izpētījis, ārvalstīs ir noteiktas dažādas sankcijas lobija regulējuma pārkāpuma gadījumos. Arī Latvijas situācijai sākotnēji piemērojamas atbildības ar visaugstāko frekvenci – izslēgšana no lobētāju reģistra, atkarībā no pārkāpuma un administratīvo atbildību. Pēc autora domām, lobija regulējuma ieviešanas un veicināšana nodrošinātu sankcijas, kas noteiktu obligātu lobija regulējuma ieviešanu, tajā skaitā konsultāciju sniegšanu. Tāpat autors norāda, ka līdz ar lobija regulējuma attīstību iespējams arī noteikt stingrākas soda sankcijas lobija regulējuma pārkāpšanas gadījumos. Svarīgi ir veicināt

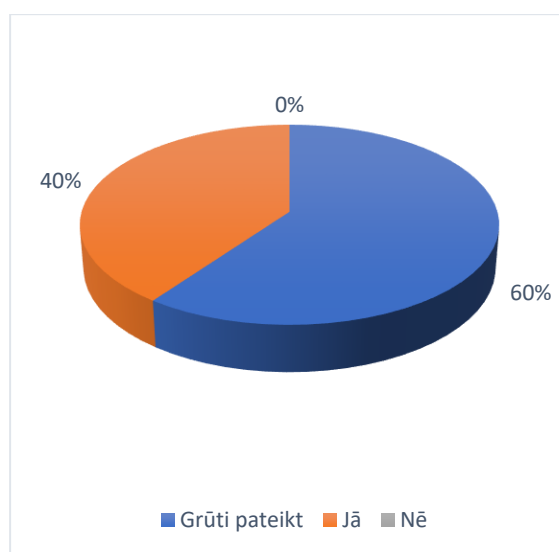
lēmumu pieņemšanas procesa atklātumu, kā arī iedzīvināt iesaistīto pušu darba kultūrā normu publiski pārstāvēt savu vai trešās personas viedokli.

Nākamajos jautājumos autors vēlējas noskaidrot respondentu viedokli par lobija regulējuma ietekmi uz valsts iekārtu (šeit domāts valdību) un ekonomisko izaugsmi un sabiedrības uzticību – *“Vai lobija likuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?”*, *“Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairojot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?”* Respondentu sniegtās atbildes skatīt 3.11.att.un 3.12.att.

3.11.att. Respondentu atbildes jautājumam *“Vai lobija likuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?”*

Avots: autora veidots attēls

3.12.att. Respondentu atbildes jautājumam *“Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairojot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?”*

Avots: autora veidots attēls

Lielākā daļa respondentu uzskata, ka lobija regulējuma izstrāde un pieņemšana varētu sekmēt valsts attīstību un izaugsmi. Autors secina, ka, ņemot vērā zemos uzticības rādītājus valdībai, politiskajām partijām, šis likums varētu dot stimulu ārvalstu investoriem rosināt vēlmi ieguldīt resursus Latvijas ekonomikā.

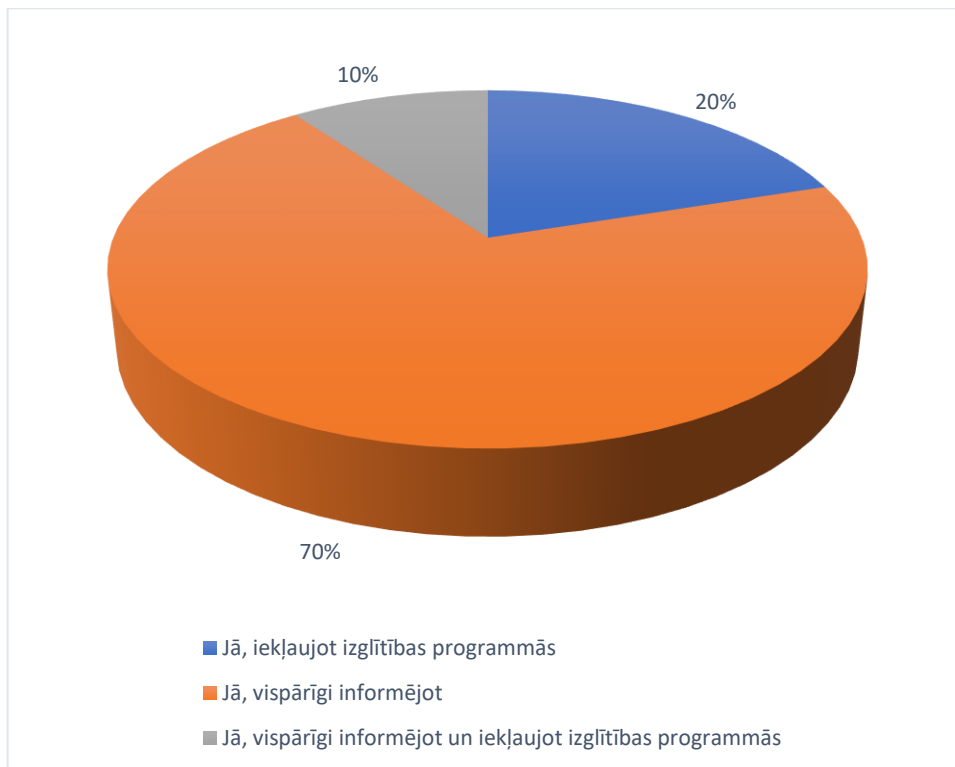
Nepieciešams nodrošināt, lai lobētājiem ir vienādas tiesības un pienākumi piedaloties lobēšanā. Svarīgi ir veidot valsts tēlu, kas atbilst augstākajiem reputācijas standartiem, jo investori primāri novērtē vidi, kurā vēlas ieguldīt, un tikai tad sāk domāt par investīcijām. Ir neliela daļa respondentu, kuri domā pretēji. Jautājums par investīciju ieguldīšanu ir diskusiju vērts un to pozitīvo vai negatīvo ietekmi būs iespējams novērtēt vien pēc likuma stāšanās spēkā pēc vairākiem gadiem. Veicinot sabiedrības uzticēšanos valsts iekārtai, paralēli tiktu veicināta arī investoru uzticība veikt ieguldījumus Latvijā. Autors norāda, ka lobija regulējumu attīstības

veicināšana ietekmē ne tikai interešu pārstāvniecības, kas vēlas izteikt viedokli, bet arī palielina Latvijas prestižu investoru skatījumā. Jāņem vērā, ka caurskatāms un atklāts lēmumu pieņemšanas process vienmēr būs pievilcīgāks un mazinās korupcijas riskus publiskajā un privātajā sektorā.

Lielākā daļa respondentu īsti nevar atbildēt, vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot uzticību valsts iekārtai un valdībai. Jāņem vērā, ka anketā viena no iespējamajām atbildēm bija “Grūti pateikt”, kas ir vidusceļš starp “jā” un “nē”, līdz ar to var uzskatīt, ka šajā jautājumā respondentiem nebija viedokļa. Sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos ir pat ļoti vēlama – līdz ar pilnīgākas informācijas saņemšanu var tikt pieņemts iesaistītajām pusēm labvēlīgāks lēmums. Autors atzīmē, ka lobija regulējuma izstrāde veicinātu arī ekonomisko attīstību, uzņēmumiem publiski paužot savas vēlmes panākt sev vēlamu lēmumu pieņemšanu, tajā skaitā lēmumu, kas saistoši ar ražošanu un eksportu.

40% respondentu uzskata, ka lobija regulējums varētu palielināt uzticību valsts iekārtai, jo – *“Iestrādāts likumos”* (Andris Vincāns, ŠKS), *“šī jomas sakārtošana juridiski noteikti palielinātu uzticēšanos valsts varai”* (Kārlis Gebaurs, LZS), *“veicinātu atklātumu un mazinātu slēptu ietekmi”* (Edgars Pastars, LFNA). Ņemot vērā respondentu sniegtās atbildes, autors secina, ka līdz ar lobija regulējuma attīstību Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības lēmumu pieņemšanas process kļūtu daudz atklātāks, kas pozitīvi ietekmētu Latvijas iedzīvotāju labklājību un uzticību valstij un valdībai.

Jautājumu ***“Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts un pašvaldību iestādēm, amatpersonām, pieņemot lēmumus?”*** autors uzdeva, lai noskaidrotu respondentu viedokli par sabiedrības izglītošanas nepieciešamību. Jāņem vērā, ka sabiedrības izglītošana ir viens no faktoriem, kas izglītojot sabiedrību veicinātu un iedrošinātu sabiedrības interešu pārstāvības piedalīties un paust viedokli publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanas procesos. Respondentu atbildes skat. 3.13.att.

3.13.att. Respondentu atbildes jautājumam “Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts un pašvaldību iestādēm, amatpersonām, pieņemot lēmumus?”

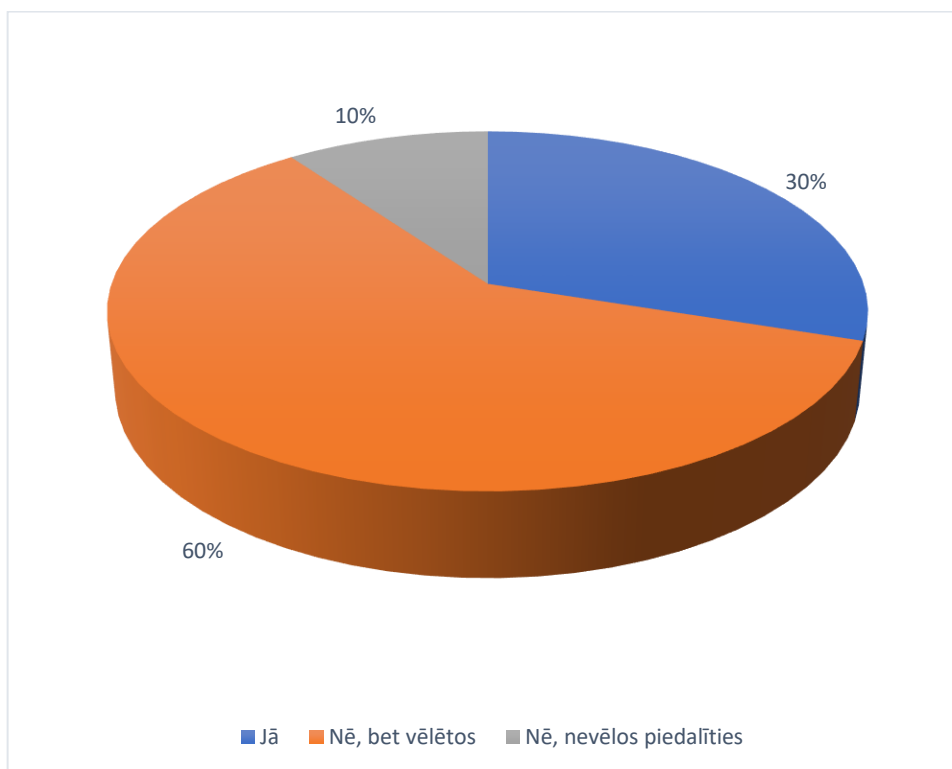
Avots: autora veidots attēls

Visi respondenti norādīja, ka sabiedrību nepieciešams izglītēt par lobētāju lomu un ietekmi uz publisko pārvaldi, pieņemot lēmumus. Lielākā daļa respondentu (70 %) norādīja, ka sabiedrību būtu nepieciešams vispārīgi informēt. 20% no visiem respondentiem norādīja, ka šo tēmu nepieciešams iekļaut izglītības programmās. LOSP valde loceklis Guntis Gūtmanis uzskata, ka “*jāmaina stereotipiskā domāšana un negatīvais noskaņojums par lobismu.*” Autors piekrīt viedoklim, ka sabiedrībā nepieciešams mainīt domāšanas veidu. Lobija regulējumu attīstību cieši ietekmē informācijas pieejamības un vērtības radīšana, ko autors apskatīs šajā nodaļā, analizējot respondentu atbildes uz jautājumu “Kādi būtu Jūsu ieteikumi, kā uzlabot lobija likuma izstrādes procesu?” 10% respondentu uzskata, ka sabiedrību nepieciešams vispārīgi informēt, kā arī iekļaut izglītības programmās. Autors norāda, ka visi respondenti uzskatīja, ka sabiedrību nepieciešams informēt. Autors secina, ka respondenti ir ieinteresēti lobija regulējuma attīstībā Latvijā, un saskata potenciālu un vērtību lobija regulējuma attīstībai, lai veicinātu atklātu sabiedrības interešu pārstāvības viedokļu paušanu.

Par nepilnīgu sabiedrības izglītošanu liecina ar lobiju saistītas literatūras pieejamības trūkums latviešu valodā. Jāatzīmē, ka autors par sabiedrības informēšanu 1.1. apakšnodaļā “Lobījs un ar to saistītie termini” norādīja, ka termins lobījs nesatur negatīvu vērtējumu. Pirms sabiedrība tiek izglīkota par lobētāju lomu un ietekmi, sākotnēji sabiedrību nepieciešams izglītēt

par lobiju un ar lobija regulējumu saistītajiem termiņiem. Pēc autora domām, informācijas pieejamība un sabiedrības izglītošana ir viens no ietekmes faktoriem, kas veicina ieinteresētās puses uzsākt lobēšanu.

Nākamajā jautājumā – *“Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?”* autors vēlējas noskaidrot lobētāju līdzšinējo pieredzi, kā arī vēlmes, ja respondents nebija iesaistīts lobija regulējuma izstrādes darba grupā. Respondentu sniegtās atbildes skatīt 3.14.att.

3.14.att. Respondentu atbildes jautājumam **“Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?”**

Avots: autora veidots attēls

Vairāk nekā puse respondentu (70 %) norādīja, ka nav tikuši iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās. 60 % respondentu norāda, ka noteikti vēlētos iesaistīties un tas būtu svarīgi, lai maksimāli būtu pārstāvēti visu nozaru lobētāji. Autors secina, ka, iespējams, šīs organizācijas nav pat informētas vai uzaicinātas piedalīties darba grupā. Skaidrs, ka jābūt noteikti kritērijiem darba grupā, pēc kuriem tiek izvēlētas iestādes, kas var piedalīties izstrādes procesā. Pretējā gadījumā var rasties aizdomas par visu komisijas darbu kopumā. 10 % respondentu norādīja, ka nemaz nevēlētos piedalīties lobija regulējuma izstrādes darba grupās, kas liecina par pārstāvētās iestādes ieinteresētību publiski izteikt viedokli un nevēlēšanos piedalīties valsts publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanas procesos.

Lielākā daļa respondentu būtu ieinteresēti piedalīties darba grupā, tādējādi secināms, ka respondenti izsaka vēlmi veicināt lobija regulējuma attīstību. Daļa respondentu (30%), kas piedalījās darba grupā, norāda izrāda ieinteresētību līdzdarboties sabiedrības interešu

pārstāvības lēmumu pieņemšanas procesos. Tomēr autors saskata nevienlīdzīgu konkurenci, jo 60% respondentu nekad nav piedalījušies lobija regulējuma izstrādes darba grupā, bet izsaka vēlmi tajā piedalīties. Autors secina, ka lobija regulējuma trūkums norāda uz nevienlīdzīgu konkurenci starp interešu pārstāvniecībām.

Lai noskaidrotu lobētāju viedokli par vienotu lobija regulējumu ES, tad kā nākamo autors uzdeva jautājumu – **“Vai ES dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu?”**. 44 % punkti no lobētājiem uzskatīja, ka būtu nepieciešams izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu.

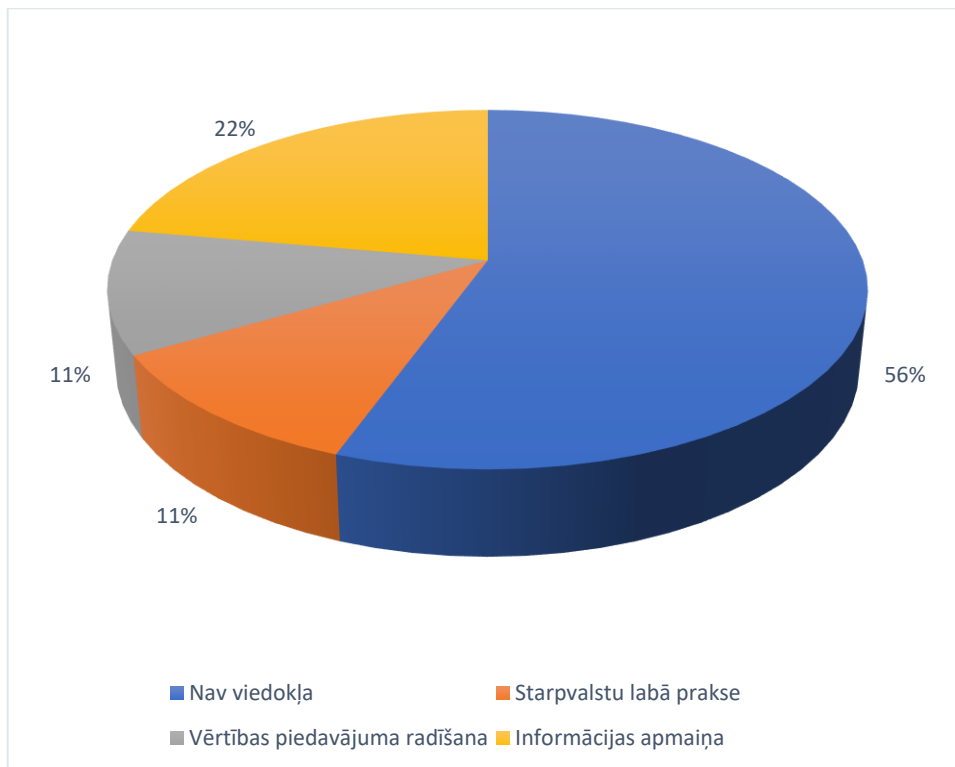
Autors analizēja to respondentu atbildes, kuri uzskata, ka līdzīgs regulējums būtu nepieciešams, jo Latvija ir viena no ES dalībvalstīm. Magda Jentgena no VEA apgalvo, ka **“ES ir pietiekami vienota struktūrvienība, un vienots regulējums būtu saprotamāks un vieglāk kontrolējams”**. Savukārt, Aldis Misēvičš no LKDA arī norāda, ka **“nepieciešama līdzība darbības bāze”**. Kā redzams no sniegtajām atbildēm, lobētāji uzskata, ka ES dalībvalstis vieno kopīgas pamatvērtības, tajā skaitā vienotība. 2.1. apakšnodaļā “Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums” tiek norādīts, ka lai gan Eiropas valstis ir ES dalībvalstis, tomēr valstīm ir dažādas kultūras atšķirības, dažāda vēsture, kā arī izpratne par lobija jēdzienu. Jāņem vērā, ka daudzās Eiropas valstīs lobija regulējums ir ieviests, līdz ar to nav iespējams izstrādāt un ieviest vienotu lobija regulējumu.

Savukārt, lielākā daļa no lobētājiem (56 %) uzskatīja, ka vienots regulējums nav nepieciešams. Autors no respondentu sniegtās atbildes ir apkopojis divās galvenajās kategorijās:

- Valstu atšķirība – **“jau pietiek ES normatīvo aktu un NA projektu, kur netiek ņemtas vērā dalībvalstu īpatnības”** (Dace Ozola, LKA), **“katrai no dalībvalstij var būt un ir savas individuālās īpatnības, situācija”** (Vineta Reitere, LPS), **“pārāk liela dažādība nacionāli (atšķirīgi riski)”** (Edgars Pastars, LFNA), **“katrai valstij jāizstrādā savu, jo pārāk ES uzticamies”** (Andris Vincāns, ŠKS).
- Starpvalstiskā sadarbība – **“to būtu grūti saskaņot starp dalībvalstīm”** (Kārlis Gebauers, LZS).

Autors piekrīt vairumam respondentu, kuri uzskata, ka nav iespējams izveidot vienotu lobija regulējumu pamatojoties uz katras valsts individualitāti. Līdz ar to nepieciešams pētīt Latvijas esošo situāciju un uzklaut visu iesaistīto pušu viedokļus, lai varētu izstrādāt un attīstīt kvalitatīvu likumprojektu.

Tālāk autors vēlējās noskaidrot respondentu ieteikumus kā paātrināt lobija regulējuma izstrādes procesu – **“Kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija likuma izstrādes procesu?”**. Respondentu sniegtās atbildes autors apkopoja kategorijās, skatīt 3.15.att.

3.15.att. Respondentu atbildes jautājumam “Kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija likuma izstrādes procesu?”

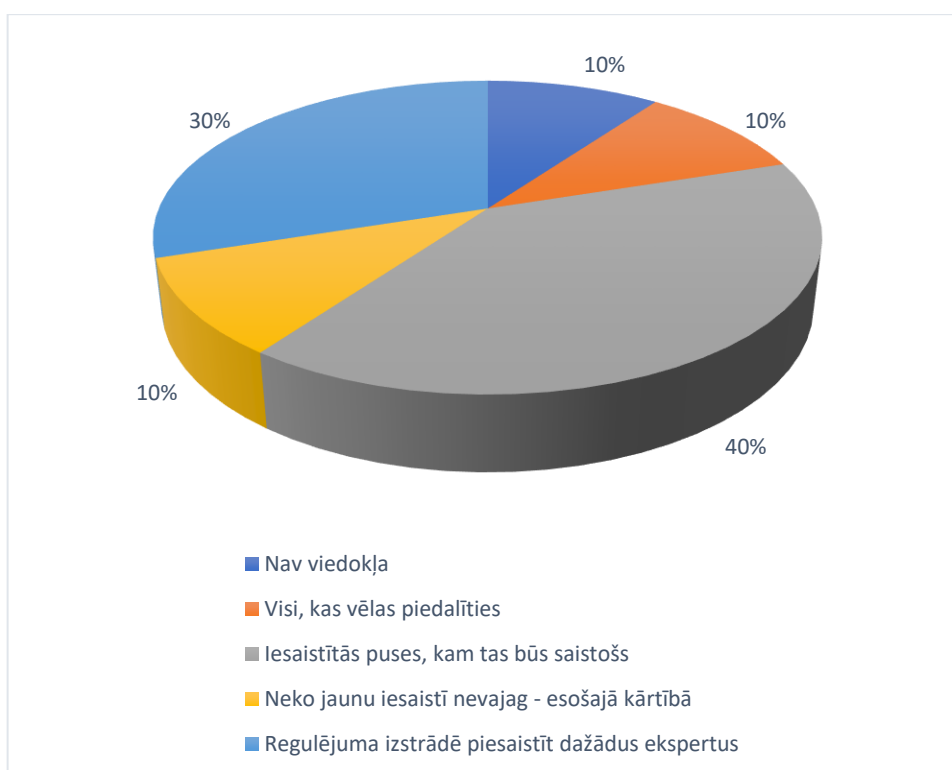
Avots: autora veidots attēls

Lielākajai daļai respondentu (56 %) nebija ieteikumu, kā uzlabot likuma izstrādes procesu, kas daļēji norāda uz regulējuma izstrādes procesa sarežģītību. Savukārt, 33 % respondentu minēja, ka nepieciešama lielāka informācijas apmaiņa: “*Vairāk atklātības un diskusijas.*” (Ivars Balodis, AA), “*Normāli būtu, ja likumprojekts izietu normālo saskaņošanas ceļu: ministrija, starpinstītūciju saskaņošana, MK un tika tad Saeima. Pašlaik, likumprojektam cirkulējot tikai Saeimā, dalība izstrādes procesā ir apgrūtināta.*” (Dace Ozola, LKA). Tāpat arī respondenti norādīja, ka nepieciešams radīt vērtības piedāvājumu lobija regulējumā iesaistītajām pusēm, citējot “*Jābūt skaidri definētam mērķim, kāpēc regulējums ir nepieciešams, ko tas uzlabos. Jābūt pārlicībai, ka regulējums neradīs pārlietu birokrātiju, formālismu u.t.t.*” (Vineta Reitere, LPS). Tāpat respondenti norādīja, ka, lai izstrādātu lobija regulējumu attīstītas procesu, nepieciešams “*pieņemt citu valstu labākās prakses*” (Magda Jentgena, VEA).

No respondentu sniegtajām atbildēm autors secina, ka, lai lobija regulējuma process attīstītos, nepieciešams informēt sabiedrību, radot vērtības piedāvājumu. Tomēr autors kritiski novērtē starpvalstu labās prakses pārņemšanu, jo katrai valstij ir sava nacionālā likumdošana, kultūru atšķirības un citi faktori, kas ietekmē izpratni par lobiju. Tāpat autors uzskata, ka milzīgas grūtības varētu sagādāt vērtības radīšana iesaistītajām pusēm. Autors norāda, ka

iesaistītajām pusēm ir jābūt vēlmei iesaistīties un spēt publiski paust savu viedokli. To apstiprina uzrunāto organizāciju aktivitāte piedalīties šajā pētījumā.

Anketas jautājumu **“Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?”** autors uzdeva kā atvērto jautājumu, lai noskaidrotu respondentu viedokli par lobija regulējuma izstrādē nepieciešamajām iesaistītajām pusēm, ko būtu vēl nepieciešams piesaistīt kā ekspertus. Respondentu sniegtās atbildes norāda uz viedokļu daudzpusību. Autors uzsver, ka, iesaistot vairākus ekspertus lobija regulējuma izstrādē, tiktu izveidots pilnvērtīgāks lobija regulējums, kas būtu akceptējams lielākajai daļai interešu pārstāvju. Respondentu sniegtās atbildes autors apkopoja kategorijās (skatīt 3.16.att.).

3.16.att Respondentu atbildes jautājumam **“Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?”**

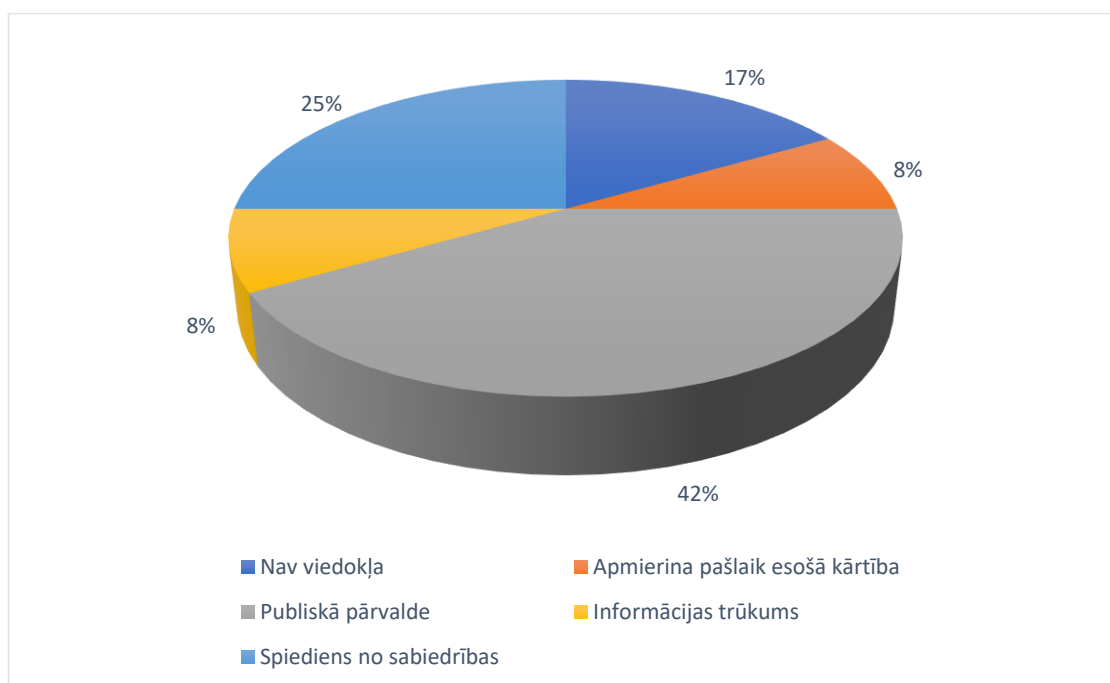
Avots: autora veidots attēls

Lielākā daļa no respondentu (40 %) norādīja, ka lobija regulējuma izstrādē nepieciešams iesaistīt puses, kam būs jāievēro lobija regulējumā noteiktās prasības – *“visas tās uz kuru attieksies”* (Andris Vincāns, ŠKS), *“Paši lobētāji, kā arī otra puse (politiķi un tml.) Organizācijas, kas jau aktīvi piedalās likumdošanas darbā līdz lobēšanas regulējuma izstrādei”* (Vineta Reitere, LPS), *“...vajadzētu iesaistīt pēc iespējas plašāku loku un noteikti visas grupas kas minētas Jūsu anketas pirmajā punktā”* (Kārlis Gebauers, LZS). Kā arī otra lielākā daļa no respondentiem norādīja, ka būtu nepieciešams piesaistīt dažādus ekspertus – *“Dažādu jomu pārstāvji”* (Igorš Dobičins, LMS), kā arī respondenti norādīja, ka nepieciešams piesaistīt nozaru pieredzējušus ekspertus un publiskā sektora pārstāvjus - *“Profesionālās organizācijas +*

deputāti + partijas” (Ivars Balodis, AA). Izskanēja viedoklis, citējot: “*darba devēju un darba ņēmēju organizācijas, pensionāru apvienības varbūt?*” (Aldis Misēvičs, LKDA). Autora skatījumā dažādu ekspertu piesaiste veidotu vērtīgu lobija regulējuma saturu, kas cieši ietekmē lobija regulējuma attīstību.

Autors kopumā piekrīt respondentu viedoklim, ka nepieciešams iesaistīt dažādus ekspertus un nozaru pārstāvjus, uz kuriem attieksies lobija regulējuma ieviešanas prasības. Noteikti būtu svarīgi uzzināt sabiedrības viedokli, aptaujājot Latvijas valsts iedzīvotājus, jo nav izslēgta varbūtība, ka viedokļi var atšķirties no viņu pārstāvēto organizāciju izplatītā viedokļa. Jāatzīmē, ka respondents, kas ir deleģēts un kuram ir tiesības paust organizācijas viedokli, ne vienmēr atspoguļo patieso biedru pieprasījumu. Jāņem vērā, ka, izstrādājot un veicinot lobija regulējuma attīstību, lēmumu pieņemšanas procesos iesaistītajām pusēm nav jārada pārlieku pārmērīgs birokrātiskais slogs, kas kavētu lobija regulējuma ieviešanu praksē. Pēc respondentu atbildēm, ka neko jaunu iesaistīt nevajag – lobija regulējums jāizstrādā esošajā kārtībā, autors secina, ka daļai no nozarēm ir ērta lobija regulējuma neesamība, kā arī apmierinātība ar pastāvošo neatklāto kārtību.

Tālāk autors vēlējās noskaidrot respondentu viedokli par to, kādi faktori kas līdz šim ir kavējuši lobija regulējuma izstrādi – “*Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši Lobēšanas regulējuma ieviešanu Latvijā?*” Autors respondentu atbildes apkopojis un iedalījis kategorijās (skatīt 3.17.att.).

3.17.att. Respondentu atbildes jautājumam “Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši Lobēšanas regulējuma ieviešanu Latvijā?”

Avots: autora veidots attēls

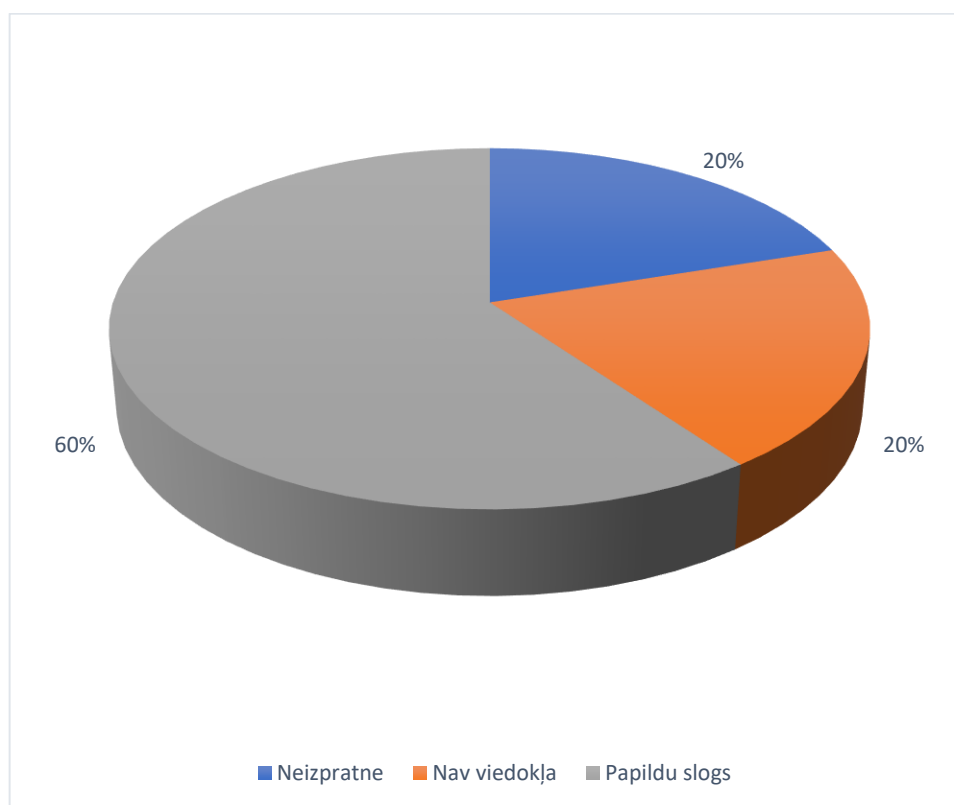
Autors, analizējot un kategorizējot respondentu sniegtās atbildes, secina, ka lielākoties (42 %) respondentu uzskata, ka Latvijā lobija regulējuma ieviešanu kavē publiskā pārvalde. *“...galvenie neieinteresētie ir politiķi un amatpersonas, kurām būtu jāatskaitās par savām tikšanās partneriem”* (Kārlis Gebauers, LZS), *“Nespēja sagatavot kvalitatīvu regulējumu”* (Edgars Pastars, LFNA), *“Baigi gausi viss notiek. Deputāti vienmēr vainīgi - varbūt ne visi, bet lielākā daļa.”* (Andris Vincāns, ŠKS), *“Nav bijusi viena atbildīgā ministrija (institūcija) par šo jomu. Nav bijusi līdz šim pietiekama politiskā griba”* (Vineta Reitere, LPS), *“Neieinteresētība..”* (Magda Jentgena, VEA). Sniegtajās atbildēs respondenti norādījuši vairākus faktorus, kas ir saistīti ar publiskās pārvaldes darbu. Tāpat arī autors norāda, ka publiskā pārvalde ietekmē visus lēmumu pieņemšanas procesus (ne tikai lobija regulējuma). Autors nepiekrīt šim viedoklim, jo, kā autors 1.3. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori” norādīja – vairāku faktoru kopums, savstarpēji mijiedarbojoties, ietekmē publiskās pārvaldes darbu.

25 % respondentu norādīja, ka lobija regulējuma ieviešanu ir kavējis sabiedrības pieprasījums pēc lobija regulējuma izstrādes. *“Sabiedrības kopumā negatīvais noskaņojums pret lobēšanu kā tādu, kam ir arī objektīvs pamats (skaļi gadījumi-skandāli, kas ietekmējuši sabiedrības viedokli uz ilgu periodu un sabiedrības attieksme kopumā, kā zināms, mainās samērā lēni)”* (Vineta Reitere, LPS), *“...nepietiekams pieprasījums attīstīt šo regulējumu”* (Magda Jentgena, VEA), *“sabiedrības nevienmērīga noslāņošanās”* (Igoris Dobičins, LMS). Autors piekrīt respondentu paustajiem viedokļiem, tāpat autors norāda, ka sabiedrības pieprasījums veicinātu ne tikai lobija regulējuma izstrādi, bet veicina jebkura likumprojekta izstrādi un tālāko attīstību.

Savukārt, neliela daļa respondentu uzskata, ka viens no kavējošiem faktoriem ir, citējot: *“neziņa par turpmāko regulējuma ietekmi uz ikdienas darbību ierobežošanu”* (Guntis Gūtmanis, LOSP). Autors piekrīt, ka viens no regulējuma ieviešanas ietekmes faktoriem ir informācijas trūkums. Jāņem vērā, ka mūsdienās ir pieejama daudz un dažāda informācija, ko vispirms nepieciešams kritiski novērtēt. 2.1.apakšnodaļā “Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums” autors apskatīja Eiropas valstis, kam ir izstrādāta informācija sabiedrībai, iesaistītajām pusēm, lobistiem par mijiedarbību ar lobētājiem. Autors norāda, ka izstrādājot informatīvo lobija regulējumu sabiedrībai un iesaistītajām pusēm varētu tikt kļiedētas bažas laicīgi informējot par tā nozīmi. Sabiedrības informēšana varētu veicināt sabiedrības pieprasījuma pieaugumu pēc lobija regulējuma.

Nākamajā jautājumā – **“Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?”** – autors vēlējās noskaidrot kāds ir iespējami respondentu kā sabiedrības pārstāvju viedoklis par negatīvajiem aspektiem lobija regulējuma pieņemšanas gadījumā.

Respondentu sniegtās atbildes autors analizējot apkopoja un iedalīja kategorijās (skatīt 3.18.att.).

3.18.att Respondentu atbildes jautājumam “Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?”

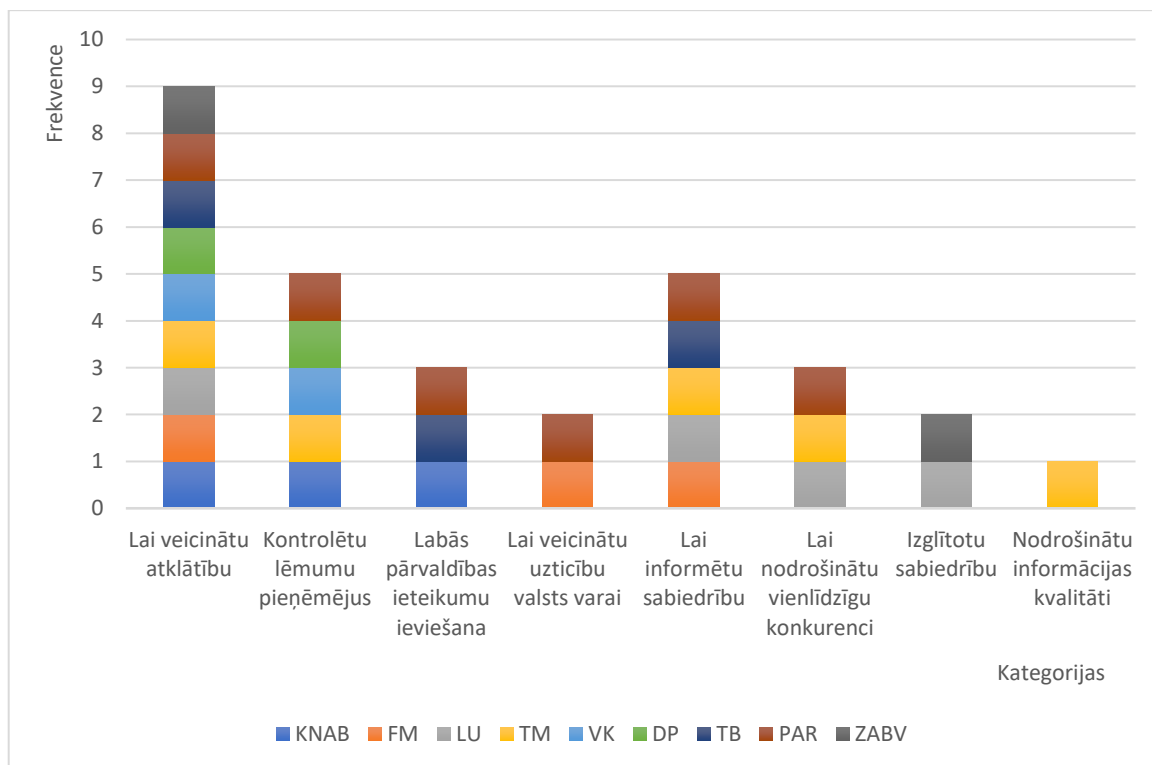
Avots: autora veidots attēls

Lielākā daļa respondentu (60 %) norādīja, ka viens no galvenajiem negatīvajiem aspektiem, ar ko būtu nepieciešams saskarties lobija regulējuma pieņemšanas gadījumā, ir papildu slogs. Pēc autora viedokļa, respondenti uzskata, ka būtiski palielināsies administratīvais slogs, līdz ar to ir jāparedz mehānisms, kā sabalansēt nepieciešamos resursus, lai lobētājiem neradītu finansiālas grūtības piedalīties atklātu lēmumu pieņemšanas procesos. “Regulējums nedrīkst būt pārāk apgrūtināošs nevienai pusei – ne likumprojekta virzītājiem, ne lobija organizācijām.” (Dace Ozola, LKA), “Nedrīkst uztaisīt regulējumu pārāk sarežģītu ar pārāk lielu birokrātijas devu, savādāk tas nestrādās” (Kārlis Gebauris, LZS), “Laika un resursu patēriņš, lai ievērotu visus nosacījumus [...] birokrātiskās atskaitīšanās procedūras varētu pat mazināt kādas iestādes vēlmi rīkot tikšanās, diskusijas un attīstīt dialogu. Svarīgi, lai lobēšanas mehānisms nebūtu smagnējs [...]” (Vineta Reitere, LPS), “Administratīvais slogs” (Edgars Pastars, LFNA), “Regulējuma administrēšanas trūkums” (Magda Jentgena, VEA), kā arī viedoklis “Ja regulējums būs smagnējs, tas lobēšanas procesu padarīs mazāk caurspīdīgu un novirzīs uz aizkulisēm [...]” (Guntis Gūtmanis, LOSP). Tāpat arī respondenti ir norāda, ka viens no negatīvajiem aspektiem ir neizpratne. Ivars Balodis no AA izteica viedokli: “Sākumā būs neizpratne, bet jābūt informatīvajai kampaņai par ieguvumiem.”.

Izvērtējot respondentu sniegtās atbildes, autors secina, ka uzrunātie respondenti jeb vispārīgi izprot lobēšanas lomu un nozīmi lēmuma pieņemšanas procesos. Ir dažādi viedokļi par lobija regulējuma nepieciešamību, tomēr, analizējot respondentu viedokļus, autors secina, ka vairākums atbalsta lobija regulējuma nepieciešamību Latvijā. Jāatzīst, ka respondenti samērā atturīgi vērtē, kādu atbildību būtu nepieciešams piemērot par lobija regulējuma neievērošanu, bet autors īpaši izceļ lobētāju organizāciju (LFNA), kurā ir profesionāls, pieredzējis eksperts Edgars Pastars, kurš ir piedalījies lobija regulējuma izstrādē un pārstāv ne tika LFNA, bet arī citas organizācijas. E. Pastars bija viens no respondentiem, kas norādīja, ka par lobija regulējuma neievērošanu būtu jāpiemēro kriminālatbildība. Autors norāda, ka Latvijā trūkst profesionālu lobētāju, jo pārējie respondenti vispārīgi izteicās par regulējuma nepieciešamību un tā vēlamu formu. Turīgākas asociācijas spēj piesaistīt profesionālus lobētājus, kas attiecīgi mazina konkurenci starp iesaistītajām pusēm, kuras to nevar atļauties.

3.2. Ekspertu interviju analīze

Lai izzinātu ekspertu viedokļus un attieksmi par lobija regulējuma vēlamu politikas virzienu, autors uzdeva vairākus jautājumus un atkarībā no ekspertu sniegtajām atbildēm analizēja komunikācijas saturu, interviju iedalot vairākās kategorijās. Pirmais jautājums ekspertiem bija – *“Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?”*. Ekspertu atbildes skatīt 3.19.att.

3.19.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?”

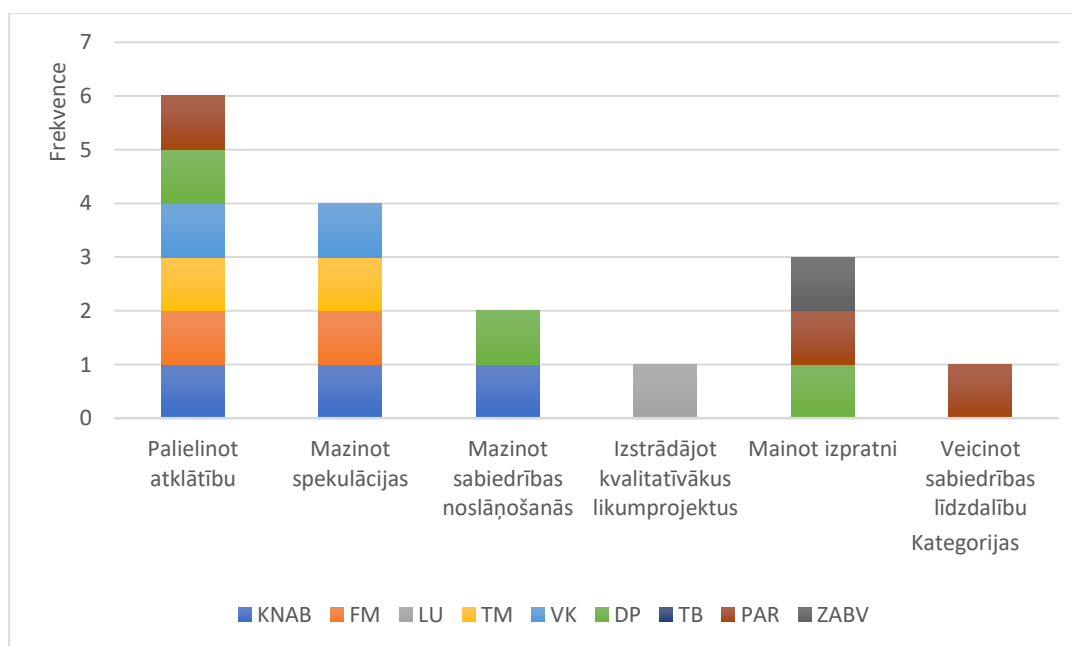
Avots: autora veidots attēls

Kā redzams 3.19.attēlā, tad visi ekspertu norāda, ka fiksējot lobētāju darbības var veicināt atklātību – *“Lēmumu pieņemšanas atklātība priekšnosacījums [...]”* (Atis Zakatistovs, FM), *“svarīgākais ir tas, lai šis process ir caurspīdīgs”* (Jūlija Jurņeva, ZABV), *“[...] lai varētu izsekot kādā veidā tiek pieņemti lēmumi”* (Līga Stafecka, DP). Tāpat lielākā daļa ekspertu uzskata, ka lobētāju fiksēšana būtu nepieciešamais kontroles mehānisms lobētāju darbību dokumentēšanai, *“attiecīgi tas ir būtisks instruments, ko sabiedrība var izmantot valsts pārvaldes darba kontrolei”* (Inese Zelča, KNAB), *“novērst to, ka tiek pieņemti objektīvi nepamatoti un netaisnīgi lēmumi”* (Inese Kuške, VK). Kā arī viena no augstākajām frekvencēm ekspertiem ir sabiedrības informēšana *“[...] šāds regulējums sniegs iespēju gūt skaidrāku priekšstatu par to, kādi spēki viņus cenšas ietekmēt”* (Visvaldis Valtenbergs, LU). Vislielākās frekvences ir kategorijām – atklātības veicināšana, sabiedrības informēšana un atklātības lēmumu pieņemēju procesu kontrole. Pēc autora domām, šie faktori ir svarīgi, tomēr ir svarīgi arī pievērst sabiedrības uzmanību, kā veicināt konkurenci starp lobētāju grupām, lai nodrošinātu godīgu sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos. 2019. gada Saeimas darba grupas vadītāja Inese Voika vērš uzmanību, ka lai vairotu uzticību valsts varai, būtu nepieciešamu veicināt sabiedrības līdzdalību lēmumu izvērtēšanas procesos, *“tā kā tur ir tas atklātības princips svarīgs un vēl ir svarīgs līdzvērtīgas līdztiesīgas pieejas princips, kuram tā atklātība arī ir ļoti svarīga, ka lēmuma pieņēmēji, īpaši politiķi, parādās kā tādi, kuri vienlīdz līdzsvaroti uzklausa visas sabiedrības daļas [...]”*. Autors piekrīt ekspertu vērtējumam par atklātības nodrošināšanu, bet uzskata, ka būtu arī vairāk jāpievērš uzmanība informācijas kvalitātei, lai celtu kopējos darba kultūras un ētikas standartus. Kā norāda Inese Brīnuma no TM, *“Jo nu reizēm mēs tur redzam publiskā pārvaldē strādājot – ir organizācijas, kas ļoti labi spēj organizēties un tiešām ļoti kvalitatīvi stāstīt kāds ir viņu redzējums un viedoklis.”* Šī brīža lobija regulējuma likumprojekta nosaukums ir *“Interesu pārstāvības atklātības likums”*, kas, pēc autora domām, liecina, ka darba grupas dalībnieki izvairās no vārda *lobijs* lietošanas, jo saskata bažas par lobija termina lietošanu likumprojekta izstrādē, kas varētu liecināt, ka darba grupā ir problēma ar sabiedrības izpratni par lobiju. Autors secina, ka atšķirīgo lobēšanas jēdzienu interpretēšanu rezultātā sabiedrības indivīdiem būs grūti nošķirt, kas ir lobēšana un kas - interešu pārstāvība. Divi eksperti tomēr ir norādījuši uz sabiedrības izglītošanu. LU Visvaldis Valtenbergs norāda, ka *“sabiedrības ieguvums būs lielāka atklātība un iespēja labāk izprast publiskās varas institūciju pārstāvju motivāciju pieņemt konkrētus lēmumus un veikt konkrētas darbības”*. Un Jūlija Jurņeva no ZABV norāda, ka *“svarīgākais ir tas, lai šis process būtu caurspīdīgs un, lai lobētāji, kuri šo procesu uztver par normālu, nevis kaut kādu kriminālu vai ēnas aktivitāti”*, tomēr darba grupas dalībnieki ir izvēlējušies nevis izglītēt sabiedrību par

lobēšanu un to nozīmi uz lēmuma pieņemšanu, bet gan pielāgoties sabiedrības izpratnes līmenim.

Autora skatījumā, tas, ka visi eksperti izteica viedokli, ka lobētāju ietekmi lēmumu pieņemšanas procesos nepieciešams apzināt un fiksēt, lai veicinātu atklātību, norāda uz lobija regulējuma nepieciešamību. Iepriekš 2.2. apakšnodaļā “Lobija regulējuma ietekmes salīdzinājums” jau tika noskaidrots, ka Latvijai ir salīdzinoši zema uzticība valdībai. Jāņem vērā, ka viens no demokrātijas pamatprincipiem ir atklātība un eksperti ir norādījuši izaicinājumu kategoriju riskus, ko nepieciešams mazināt ar lobija regulējuma attīstību. Autors secina, ka ar lobētāju fiksēšanu galvenokārt tiktu veicināta atklātība, sabiedrības informēšana, notiktu lielāka lēmumu pieņēmēju kontrole un tiktu nodrošināta vienlīdzīga konkurence.

Ņemot vērā to, ka Latvijā ir salīdzinoši zema uzticība valdībai un katram likumprojektam ir noteikta loma un ietekme, ekspertiem tika uzdots jautājums – **“Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?”**, lai noskaidrotu ekspertu viedokli par lobija regulējuma ieviešanu un sabiedrības uzticību valdībai. Autors precizē, ka ar valsts iekārtu nepieciešams saprast, ka runa šajā gadījumā ir par valdības un valsts pārvaldes institūcijām. Autors, analizējot ekspertu sniegtās atbildes tās apkopojis 3.20.attēlā (skat. att.).

3.20.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?”**

Avots: autora veidots attēls

Analizējot ekspertu intervijas, autors secina, ka no ekspertu viedokļiem būtiski tiek izceltas divas kategorijas (palielinās uzticība, mazinās spekulācijas), kas norāda uz to, ka, pieņemot lobija regulējumu, varētu pieaugt sabiedrības uzticēšanās valsts parlamentam un

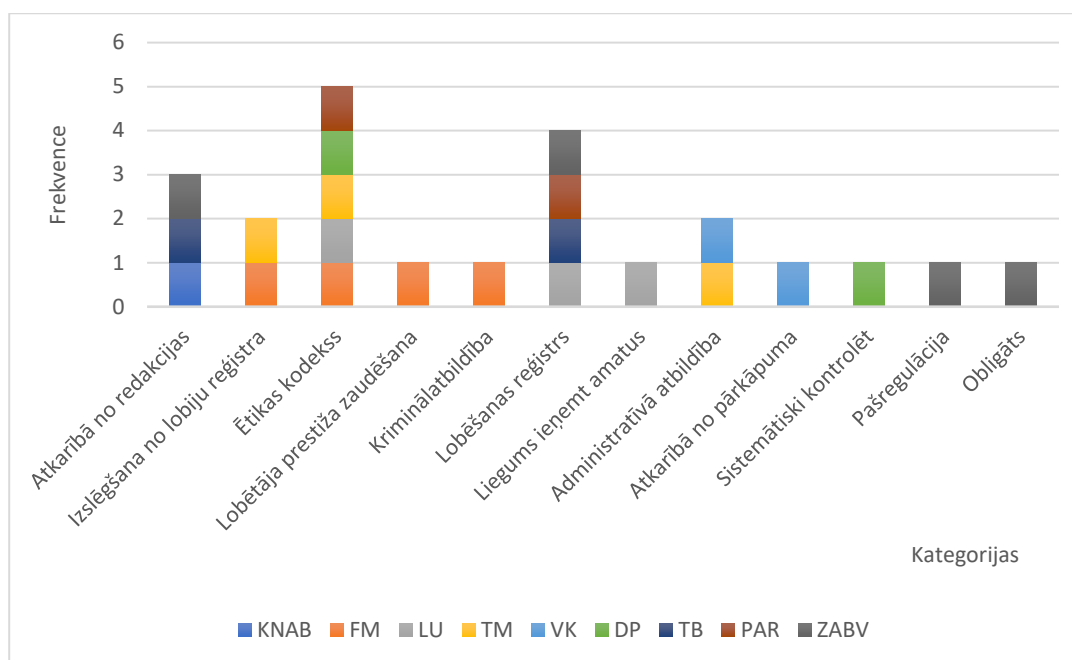
Ministru kabinetam. Mazinot spekulācijas – *“atklātība lēmumu pieņemšanas procesā mazinātu aizdomas un spekulācijas”* (Inese Zelča, KNAB), *“mazinās nepamatotas varas kritiku”* (Atis Zakatistovs, FM), *“[...] šī laikiem ir tā šaurā līnija, kurā brīdī tā ir vienkārši korektas informācijas sniegšana no konkrētā biznesa puses un teiksim kaut kādu informatīvā lauka paplašināšana no lēmumu pieņēmēja. Un kurā brīdī tur apakšā jau ir kaut kādi materiāli labumi.”* (Inese Brīnuma, TM), *“lēmumi tiek pieņemti kādu plašākai sabiedrībai nezināmu interešu vārdā”* (Inese Kuške, VK). Pēc autora domām, svarīga ir atziņa par to, ka varētu mazināties spekulācijas un uztvere par lobēšanu kā tādu.

Saskaņā ar ekspertu sniegtajā atbildēm, autors secina, ka, veicinot sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos un palielinot atklātību, iespējams mazināt sabiedrības neticību valsts vadībai. To apstiprina arī KNAB ekspertes Ineses Zelčas viedoklis, ka *“visos gadījumos būtu izsekojams, ar kādu interešu pārstāvju ietekmi, ir pieņemts konkrētais lēmums un vai tas ir pieņemts sabiedrības interesēs. Atklātība lēmumu pieņemšanas procesā mazinātu aizdomas un spekulācijas, ka lēmums pieņemts kādu šauru interešu ietekmē”*.

Savukārt, FM pārstāvis Atis Zakatistovs uzskata, ka *“Lēmumu izsekojamība ļaus gan sabiedrībai plašākā nozīmē, gan žurnālistiem izdarīt faktos balstītus secinājumus par pieņemtajiem lēmumiem, kas mazinās nepamatotu varas kritiku un vairos pamatotu varas kritiku”*. Autors piekrīt eksperta viedoklim, medijiem informācijas trūkuma dēļ var rasties vēlme kritizēt valdības darbu.

Tāpat arī eksperti norādīja, ka lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanos valdībai, mainot izpratni – *“mums ir diezgan liela neuzticēšanās jebkādi sistēmai”* (Jūlija Jurņeva, ZABV), *“[...] bet tā kopējā ir apziņas mainīšana, ka tas ir okej un tas ir pat labi”* (Līga Stafecka, DP). Autors secina, ka galvenās kategorijas, kā lobija regulējuma pieņemšana, varētu vairot sabiedrības uzticību, palielinot atklātību jeb caurspīdīgumu, mazinot spekulācijas un sabiedrības noslēpošanos, mazinot arī plaisu starp sabiedrības locekļiem.

Lai noskaidrotu pieredzējušu ekspertu viedokli par vēlamo lobija regulējuma politikas izvēles virzienu autors uzdeva jautājumu - *“Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?”*. Ekspertu viedokļus autors analizēja un iedalīja kategorijās, skatīt 3.21.att.

3.21.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?”**

Avots: autora veidots attēls

Eksperti izteica dažādus viedokļus par vēlamajiem kontroles mehānismiem, tomēr pieci eksperti izteica viedokli, ka viens no kontroles mehānismiem varētu būt Ētikas kodeksa izveidošana. Pēc autora domām, Ētikas kodeksa izveidošana nevar sasniegt šī regulējuma mērķi, jo jau tagad publiskā pārvaldēm ir izveidoti ētikas kodeksi un publiskā pārvalde darbojas pēc labās pārvaldības principiem. Tomēr “lobētāju ētikas kodekss būtu vistiešākais veids, kā ietekmēt lobēšanas procesu” (Atis Zakatistovs, FM), “lobētāju pašu atklātība (ētikas kodeksi)” (Visvaldis Valtenbergs, LU), “es jau teiktu, ka vislabāk būtu šī te godprātīgā, politiskā vide” (Inese Brīnuma, TM). Salīdzinot darbā aplūkoto ārvalstu pieredzi, secināms, ka ir valstis, piemēram, Zviedrija, kur Ētikas kodekss funkcionē ļoti labi interešu pārstāvju grupās, bet to autors saista ar valsts iekārtu un iedzīvotāju domāšanas veidu. Kā iepriekš minēts, līdz ar lobētāju fiksēšanu palielinātos atklātība, kas norāda uz pašreizējām problēmām lēmumu pieņemšanas procesu atklātībā. Autora viedoklis ir, ka valsts pārvaldes un citas iestādes nav nobriedušas, lai atklātības pienākumi pret sabiedrību būtu noteikti tikai ar Ētikas kodeksu. Ir saskatāma korelācija starp valstu korupcijas indeksiem un valstu piemērotajiem kontroles mehānismiem. Jo augstāks korupcijas indekss, jo stingrāks ir kontroles mehānisms. Faktiski darba grupas eksperti ļoti atturīgi vērtē to, kādu kontroles mehānismu būtu nepieciešams paredzēt. Svarīgi izcelt, ka daļa ekspertu uzskata, ka diskusiju ceļā ir jāvienojas par nākamā lasījuma redakciju, lai varētu iestrādāt kontroles mehānismus atkarībā no likumprojekta satura.

Viens no ekspertiem Jūlija Jurņeva, kura pārstāv ZABV, norādīja, ka būtu vēlams tomēr obligāts regulējums, jo profesionāliem lobētājiem ir svarīga reputācija un regulējums mazinātu

aizdomu ēnu par lobēšanas procesu kā tādu, citējot *“lai viņi varētu arī godīgi un atklāti šajā lobēšanas procesā iesaistīties, jo tā ir dzīves realitāte neatkarīgi no tā, ko mēs gribam vai negribam un lobēšanas process arī ir svarīgs, tāpēc regulēšana faktiski mēs ar šo atzīstam realitāti par esamu.”* Autors piekrīt viedoklim, ka būtu svarīgi, lai regulējums būtu obligāts, jo nav pieļaujams atstāt lēmuma pieņemšanas aizkulises vienkārši sajūtu līmenī. Kā arī ētikas kodeksa ieviešana norāda uz iespējamu vēlmi lobija regulējumu neievieš – jo līdz ar lobija ieviešanu palielinātos atklātība lēmumu pieņemšanas procesos.

Vienlaikus ar Ētikas kodeksu vairāki eksperti ir atzinuši, kā vienu no iespējamajiem kontroles mehānismiem ir lobija reģistrs. Analizējot ekspertu viedokļus autors secina, ka eksperti ir noteikuši vairāku veidu kontroles mehānismus, ko autors analizējot ir iedalījis:

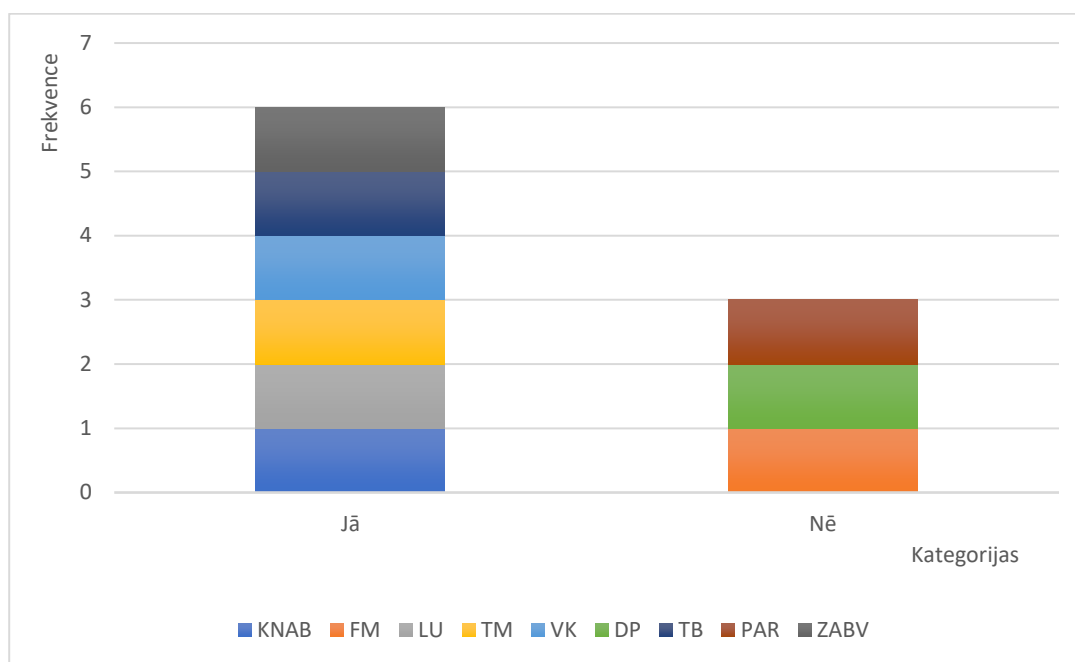
1. paredz būt uzklautam un dot tiesības izteikt savu viedokli, tad šajos gadījumos lobija regulējumā ietvertās prasības nepieciešams ievērot obligāti – reģistrēšanās lobija reģistrā;
2. lobēšanas procesa uzraudzība – sistemātiski kontrolēt;
3. viedokļa paušanas ierobežošana – izslēgšana no lobija reģistra, liegums ieņemt amatus, lobētāja prestiža zaudēšana;
4. noteiktās sankcijas – noteikt atbildības atkarībā no pārkāpuma, administratīvās atbildības, kriminālatbildība;
5. pašregulācijā – atkarībā no redakcijas, Ētikas kodeksu ievērošana.

Saskaņā ar ekspertu sniegtajām atbildēm autors izveidoja kontroles mehānismus pa grupām. Līdz ar to, lemjot par lobija regulējuma attīstības veicināšanas mehānismiem, ir iespējams arī vairāku faktoru apkopojums. Autors secina, ka viens no galvenajiem kontroles mehānismiem ir lobētāju reģistrs, kā arī būtu nepieciešams uzlabot Ētikas standartus, bet pēc autora domām, lai veicinātu godprātīgu Ētikas standartu ievērošanu, nepieciešams izglītēt un mainīt sabiedrības izpratni par lobēšanu.

Attiecībā uz administratīvo atbildību, svarīgi būtu pārskatīt naudas soda apmēru un papildus iestrādāt un pielīdzināt soda apmēru atbilstoši valsts ekonomiskajai situācijai. Ņemot vērā to, ka lobētāji ietekmē valsts mēroga procesus, pašreiz noteiktais naudas sods (līdz 30 naudas soda vienībām ir 150 EUR) ir neatbilstošs attiecībā pret citiem pārkāpumiem. Piemēram, Autortiesību likumā par nesaskaņotu mūzikas izmantošanu publiskā izpildījumā bez autortiesību piekrišanas piemēro fiziskais personai brīdinājumu vai naudas sodu līdz 140 naudas soda vienībām (700 EUR), bet juridiskai personai – līdz 1420 nauda soda vienībām (7 100 EUR).

Nākamajā jautājumā - ***“Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?”*** autors vēlējās noskaidrot ekspertu viedokli par

gadījumiem, kad lēmumu pieņemšanas procesos tiek piesaistīti eksperti jeb lobētāji, kuri sniedzot konsultācijas pārstāv arī intereses. Ekspertu viedokļus skatīt 3.22.att.

3.22.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?”**

Avots: autora veidots attēls

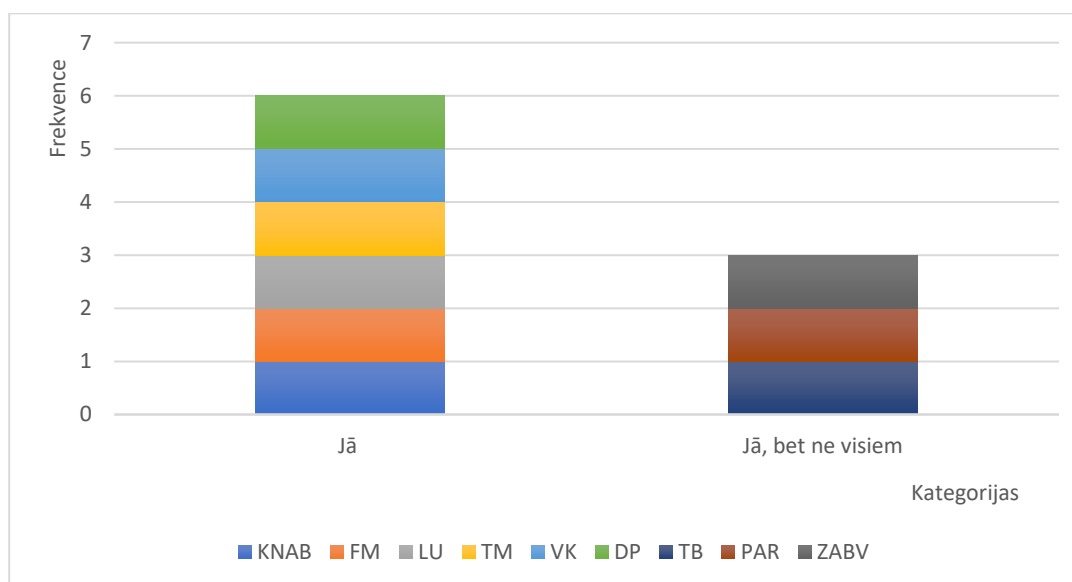
Lielākā daļa ekspertu uzskata, ka organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā, savukārt, trīs eksperti norādīja, ka konsultācijas ar lobētājiem nav jāiekļauj lobija regulējumā. Daļa no ekspertiem uzskata, ka konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā. Autors, analizējot ekspertu viedokļus, secināja, ka ekspertu viedokļi dalās – lobija regulējumā iekļaut visas konsultācijas vai tikai izlases kārtībā, kā arī ekspertu konsultācijas ar lobēšanas liegšanu.

Autora viedoklis ir, ka būtu vēlams atsevišķi izdalīt konsultācijas no lobēšanas procesa, jo arī mazākā daļa ekspertu uzskata, ka ne visas konsultācijas nozīmē lobēšanu – tā ir sabiedrības līdzdalība – *“lobētāju motivācija noteikta jautājuma lobēšanā nav būtiska informācija jautājuma vērtēšanai”* (Atis Zakatistovs, FM), *“[...]bet ne darba grupas un ne tādas valsts organizētas līdzdalības formas tomēr neuzskatīšu tieši par to, ko definēt par lobēšanu, bet gan nodala kā līdzdalību”* (Inese Voika, PAR), *“[...]ja tā ir valsts pārvalde, kas uzrunā, tā ir viņu iniciatīva. Tad tā attiecīgi skaitās sabiedrības līdzdalība un to tad neregistrē. [...] mēs neejam ne ar kādu baigo mērķi ietekmēt vienā vai otrā virzienā, es tur nāku, lai vienkārši padalītos ar savu pieredzi, bet, ja tas noder – tas ir labi”* (Līga Stafecka, PD).

Taču lielākā daļa no ekspertiem uzskata, ka jebkuras konsultācijas būtu jāfiksē, jo nav iespējams pārliecināties, vai konsultāciju brīdī nenotiks lobēšana. Autors nepiekrīt šim viedoklim, jo tas faktiski iezīmē milzīgu problēmu saistībā ar papildu administratīvo slogu

organizācijām un iestādēm. Arī sabiedrības pārstāvji būs pakļauti papildu administratīvajam slogam. Autors izsaka bažas, ka ar pārmērīgu konsultāciju reģistrēšanu – iestāžu pārstāvji, kas tiek uzrunāti, nevēlēsies sniegt šīs konsultācijas pārmērīgas birokrātijas dēļ. Pēc autora domām, konsultāciju viens no galvenajiem mērķiem ir informācijas uzzināšana, piemēram, labās prakses pārņemšana. Tāpat arī nepieciešams ņemt vērā, ka valsts pārvalde atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam savu darbu organizē pēc iespējams efektīvi, līdz ar to konsultācijas tiek pieprasītas gadījumos, kad nepieciešams saņemt papildu informāciju pirms lēmuma pieņemšanas. Šis jautājums var aktualizēties brīdī, kad sāks diskutēt par nepieciešamo finansējumu, lai šīs regulējuma prasības varētu ievērot iesaistītās puses.

Kā jau iepriekš 2.1.apakšnodaļā “Eiropas pieredze lobija regulējuma novērtējums” noskaidrojām, tad Eiropas valstīs ir ieviests lobētāju reģistrs. Autors vēlējas noskaidrot ekspertu viedokli par lobija reģistra nepieciešamību Latvijā, uzdodot jautājumu - **“Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?”**. Autors apkopojis ekspertu sniegtās atbildes 3.23.att (sk. att.).

3.23.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?”**

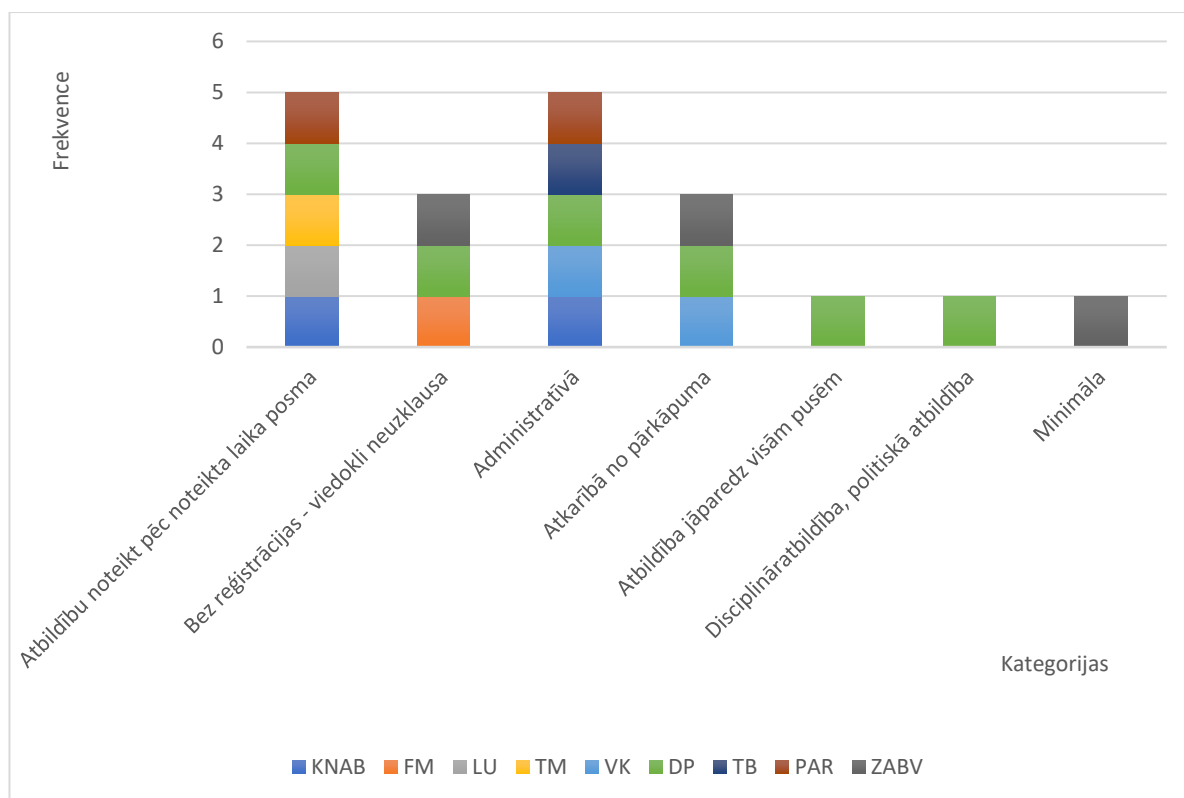
Avots: autora veidots attēls

Visi eksperti uzsvēra, ka būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kur iekļaut visus interešu grupu pārstāvju un to pārstāvētās organizācijas. Šajā gadījumā ekspertiem viedokļi dalījās – daļa no ekspertiem vēlētos, ka lobētāju reģistrs ir obligāts, bet ne visiem interešu grupu pārstāvjiem. *“Tātad par reģistru es jau teicu, ka jā, tas būtu nepieciešams un, manuprāt, tas būs lietderīgi, bet par to jautājumu, vai visus? Tas man liekas ir baigā dilemma ir šobrīd. [...]Šobrīd iet uz to, ka visus iekļaut, bet vai iekļaut? Es nezinu, man liekas, ka tas nav tas stepiens, ja var tā teikt...”* (Raimonds Koņuševskis, TB), *“noteikti, galvenais, lai tas nav*

reģistrs.. nu redz.. man patīk tā ideja, kas šobrīd tiek apspriesta Saeimā, kad vienu reizi man bija nepieciešams kaut ko pateikt kādam un tad es uzreiz reģistrējos reģistrā, kas būtu lieki” (Jūlija Jurņeva, ZABV), “kolektīvais un arī individuālais reģistrēšanās fakts” (Inese Voika, PAR).

Autors secina, ka eksperti vēlas redzēt ka Latvijā būtu izveidots lobētāju reģistrs, kur iekļautu visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas, taču nepieciešams arī lemt par izņēmuma gadījumiem. Būtiski atzīmē, ka iepriekš jau noskaidrojām, ka eksperti kā vienu no kontroles mehānismiem lobētājiem izvirzīja lobētāju reģistru.

Viens no autora pētījuma mērķiem ir izstrādāt piedāvājumu, kas noteiktu atbildību par lobija regulējuma neievērošanu. Līdz ar to autors, lai noskaidrotu ekspertu viedokli par, viņuprāt, vēlamajām atbildībām uzveda jautājumu **“Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?”**. Ekspertu paustie viedokļa apkopoti, skatīt 3.24.att.

3.24.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?”**

Avots: autora veidots attēls

Vairāki eksperti ir norādījuši, ka tiem pārstāvjiem, kuri neievēro lobija normatīvo regulējumu, vajadzētu piemērot administratīvo atbildību, bet daļa no ekspertiem norāda, ka būtu nepieciešams paredzēt arī pārejas periodu, kurā iesaistītās puses varētu iepazīt un izprast, kā šo regulējumu būs iespējams piemērot, kā arī to, kā praksē šis regulējums tiks ieviests. “[...] ja mēs ieviešam jaunu regulējumu, tad varbūt uzreiz strikti iet uz administratīvo atbildību

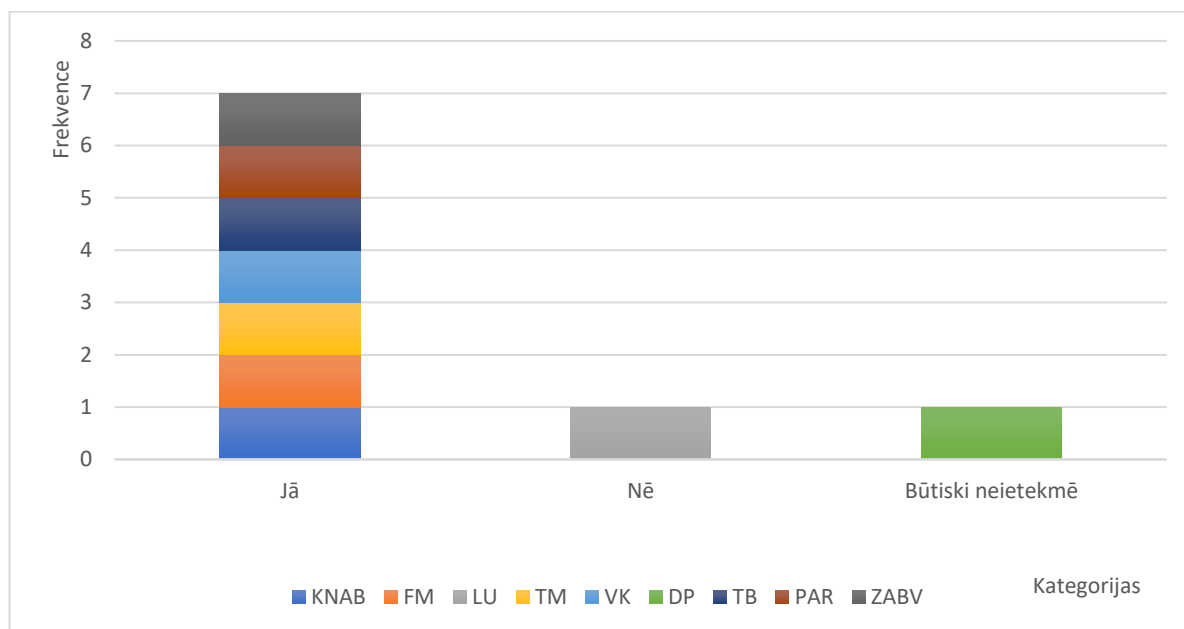
nebūtu pareizi, ka varētu būt kaut kāds nogaidīšanas laiks, kad regulējums stājas spēkā un teiksim gada laikā cilvēks sāk viņu ievērot, sāk vismaz reģistrēties” (Inese Brīnuma, TM). Autors piekrīt ekspertu viedoklim, ka atbildību būtu nepieciešams noteikt tikai pēc noteikta laika posma, kas arī, iespējams, varētu būt adaptācijas periods arī jaunajiem interešu pārstāvjiem, kuriem nav pieredzes lobēšanā.

Autors, analizējot ekspertu atbildes, secināja, ka tikai viens eksperts pievērta uzmanību tam, kādu atbildību vajadzētu piemērot amatpersonām vai ierēdņiem, kuri neievērotu lobija regulējumu. Autora skatījumā, eksperti, kuri bija iesaistīti lobija regulējuma izstrādē, lielākoties fokusējās uz lobētājiem un to atbildības noteikšanu, kas norāda tikai uz vienpusēju atbildības paredzēšanu. Analizējot ekspertu sniegtās atbildes, autors secina, ka atsevišķi no darba grupas ekspertiem var nonākt interešu konfliktā, jo, izstrādājot likumprojektus, kam ir jāsasniedz konkrēti mērķi, izstrādes procesā jānodrošina balanss starp visām iesaistītajām pusēm. Līga Stafecka no DP izteica viedokli, citējot: *“Es domāju, ka svarīgi paredzēt ir abām pusēm atbildību gan lobistiem, gan valsts pusē vai pašvaldības pusē, nu var teikt tai publiskai pusei”*. Tāpat arī DP vadošā pētniece izteica viedokli, ka: *“Tas gan bišķiņ izaicinājums, bet arī valsts amatpersonām obligāti vajag atbildību, jo tā ir publiskā puse un viņiem ir iebūvētais pienākums pret sabiedrību atskaitīties un, ja valsts amatpersonas neatklāj, tad būtu jādomā, kas ir tā droši vien disciplinārā atbildība. Jā, nu politiskā atbildība”*. Jāatzīmē, ka amatpersonām iestādes ietvarā piemēro disciplināratbildību, ja tiek konstatēti pārkāpumi. Jāņem vērā, ka lēmumu pieņemšanas procesos piedalās vairākas puses un arī pēc autora domām, būtu jāparedz atbildība visām iesaistītajām pusēm. Taču politiskās amatpersonas, kuras netiek pakļautas Ministru kabineta iekārtas likumam, kā arī Pašvaldības domes deputāta statusa likumam, tad šajos gadījumos būtu nepieciešams veikt grozījumus Saeimas kārtības rullī, paredzot atbildību arī politiskām amatpersonām jeb Saeimas deputātiem. Lai veiktu grozījumus Saeimas kārtības rullī, ir nepieciešama politiskā griba. Satversmes 110. pantā noteikts – viens likums viena taisnība visiem. Ir svarīgi atbildību līdzsvarot starp visām iesaistītajām pusēm, ne tikai lobētājiem.

Autors no ekspertu sniegtajām atbildēm ir apkopojis galvenās atbildības, ko eksperti vēlētos Latvijas lobija regulējumā. Autors pamatojoties uz kategorijām un to frekvencēm secina, ka izstrādājot regulējumu būtu jāņem vērā šādas atbildības:

1. Atbildību noteikt pēc noteikta laika posma;
2. Administratīvā atbildība;
3. Bez reģistrācijas – lobētāja viedokli neuzklausā;
4. Kā arī nepieciešams vērtēt atbildību atbilstoši izdarītajam pārkāpumam.

Lai noskaidrotu ekspertu viedokli par lobija regulējuma nepieciešamību un ietekmi uz valsts attīstību, kā nākamo no jautājumiem autors uzdeva – *“Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?”*. Jāņem vērā, ka ekonomikas izaugsme ir viens no valsts labklājības rādītājiem un tāpēc, lai lemtu par lobija regulējuma ieviešanu, nepieciešams novērtēt šo aspektu. Ekspertu viedokļi apkopoti 3.25.attēlā (sk. att.).

3.25.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam *“Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?”*

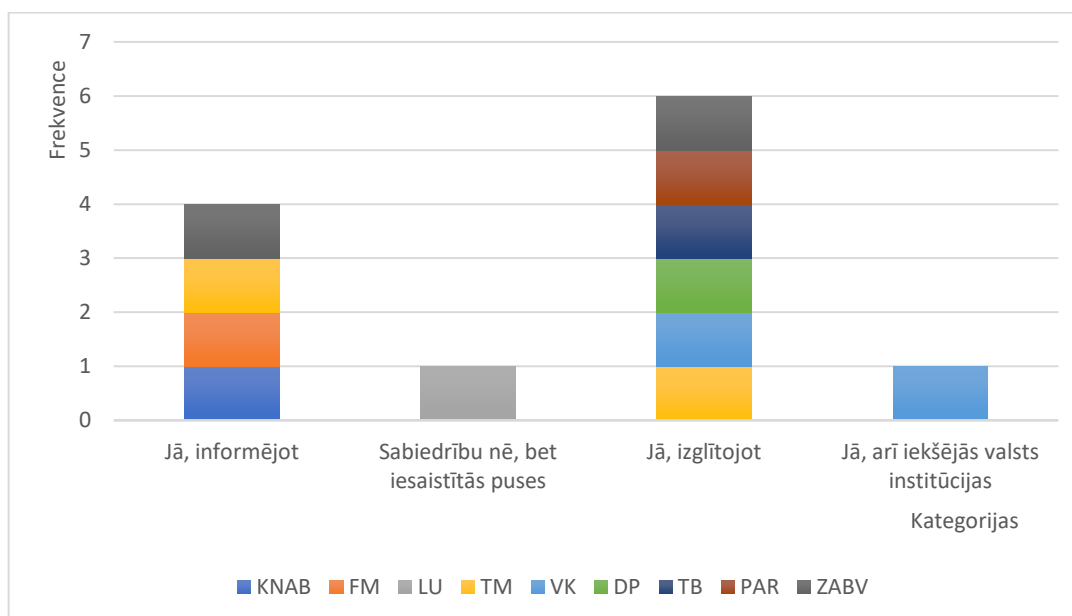
Avots: autora veidots attēls

Lielākā daļa ekspertu uzskata, ka lobija regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt ekonomiskos izaugsmi, bet vidējā vai ilgākā laika periodā. Vienu no būtiskajiem aspektiem min investoru un jaunu investīciju piesaisti. TB pārstāvis Raimonds Koņuševskis atzīmē, ka *“OECD standartos atklāts, ka tas ir top investīciju jautājums un investori skatās, cik tas ir... Es kādreiz strādāju banku sektorā un ārvalstu investoru padomes, nu, nācās dalību ņemt, nu viņi ir super, skatās uz to, kā tad tie procesi notiek, ja viņi ir atklāti, tad pavisam cits skats ir uz valsti”*. Līdz ar lobija regulējuma ieviešanu un attīstību investoriem būtu skaidrs process, kā notiek savu interešu pārstāvēšana, jo biznesa videi ir jābūt sakārtotai. To arī norāda Inese Voika no PAR *“Es esmu šī likumprojekta izstrādes gaitā dzirdējusi no ārvalstu investoru padomes, ka ir vairāki investori, kas Latvijā ir izvēlējušies biznesu pagaidām neuzsākt, jo Latvijā nav stingra lobēšanas regulējuma un viņi nav gribējuši nonākt kaut kādā pelēkā zonā ar tām savām darbībām, kas viņiem būtu jāveic, lai panāktu savu, teiksim, ja mēs izmantojam farmācijas nozari, tad – zāļu reģistrēšana, iekļaušana kompensējamo medikamentu sakarā un tā tālāk.”* Analizējot ekspertu sniegtās atbildes autors secina, ka līdz ar lobija regulējuma ieviešanu, Latvijā varētu būtiski uzlaboties uzņēmējdarbības vide, kā arī tiktu piesaistīti jauni investori,

kas papildu veicinātu iesaisti tirgū uz godīgu un atklātu noteikumu pamata. Savukārt, TM eksperte Iveta Brīnuma vērš uzmanību lielo lobētāju ietekmei uz valstī notiekošajiem lēmumu pieņemšanas procesiem, citējot: *“Līdz ar to, tas ir ļoti klāji uz ekonomisko izaugsmi orientēts un valsts attīstība arī es domāju tās pašas azartspēles, alkohols, tās ir nozares, kuras tā kā tiek runāts, ka ir kļuvis, ir interešu pārstāvji diezgan aktīvi.”* Šo nozaru gada apgrozījums ir vairāki miljoni, līdz ar to viņiem pietiek resursi, lai algotu profesionālus lobētājus savu interešu aizstāvēšanai valsts un pašvaldību lēmumu pieņemšanas procesos. Autors secina, ka būtu jāveido vienlīdzīga lobētāju tiesību ietekme uz procesiem, lai neveidotos plaisas un sabiedrības noslāņošanās.

Autors no ekspertu sniegtajām atbildēm ir apkopojis faktorus, kas varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi. Autors secina, ka galvenie pozitīvie faktori ir investīciju piesaiste, sabiedrības uzticības palielināšanās valsts varai, iepirkumu kvalitātes paaugstināšanās, kā arī vienlīdzīgas konkurences nodrošināšana starp lobētājiem. Kā negatīvo faktoru eksperti norādīja to, ka tūlītēja ietekme uz ekonomisko izaugsmi un valsts attīstību nav prognozējama, tāpat arī norādīja, ka ne visu sabiedrības pārstāvju interese tiek aizstāvētas – mazturīgo cilvēku intereses netiek aizstāvētas.

Lai lemtu par nepieciešamajiem pasākumiem, kas veicinātu lobija regulējuma attīstību sabiedrībā, uzdots jautājums – *“Vai būtu nepieciešams izglītot sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?”*. Ekspertu viedokļus autors apkopojis 3.26.attēlā (skatīt att.).

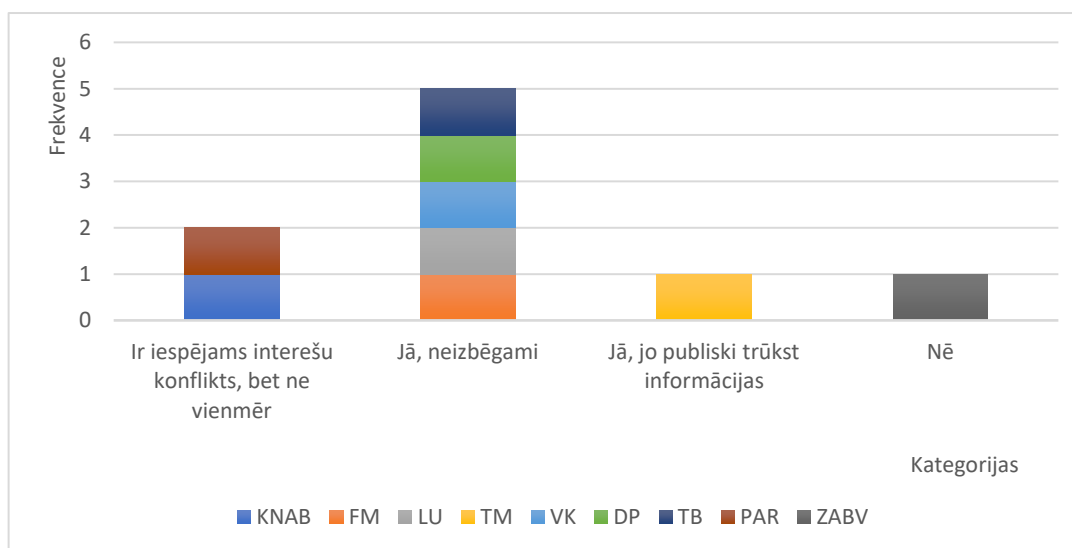
3.26.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Vai būtu nepieciešams izglītot sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?”**

Avots: autora veidots attēls

Viens no faktoriem, kas ietekmē lobija regulējuma attīstību ir sabiedrības izpratne par lobēšanu. Kā jau iepriekš noskaidrojām, tad arī Latvijā likumprojektam, kas pašlaik Saeimā ir izvērtēšanas stadijā nosaukums ir “Interesu pārstāvības atklātības likums” (termins lobijs nav ietverts). Eksperti uzskata, ka sabiedrībai būtu tiesības zināt un apgūt ar lobēšanu saistītos procesus iekļaujot to izglītības programmu saturā. Tomēr LU asociēts profesors Visvaldis Kalniņš uzskata, ka valsts iestāžu darbinieki, amatpersonas, politiķi primāri jāizglīto saistībā ar lobija regulējuma nozīmi: *“Pirms lobēšanas regulējuma ieviešanas jāizglīto lobētājus, politiķus, valsts amatpersonas par lobēšanas regulējumu, standartsituācijām, rīcībām konkrētos gadījumos, rīcību neskaidros gadījumos”*. Tāpat eksperti norāda, ka būtu arī pietiekoši, ja tiktu organizētas informatīvās kampaņas par lobija regulējumu. KNAB Inese Zelča uzskata ka, *“likuma ieviešanā būtiski ir paredzēt izglītošanas funkciju, lai skaidrotu sabiedrībai jauno regulējumu, tā mērķi un prasības”*. Kā arī Jūlija Jurņeva no KNAB norāda, ka sabiedrību nepieciešams informēt, citējot: *“Ja mēs kaut ko nezinām, tad mēs nezinām, ka mums tas ir jāpieprasa”*.

Autors secina, ka būtu vēlams gan informēt, gan izglītēt sabiedrību (tajā skaitā arī iekšējās valsts institūcijas, jo lobijs ir salīdzinoši jauns termins Latvijā un darbinieki arī veido sabiedrību). Mūsu sabiedrības zemā aktivitāte sociālā dialoga veidošanā iezīmējās, uzrunājot lobētājus, kuri lielākoties izvēlējās nepiedalīties autora veiktajā pētījumā.

Nākamajā jautājumā ***“Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?”*** autors vēlējās noskaidrot vai ekspertu grupas dalībnieki ir pārliecināti, ka politiskā līdzdalība lobija regulējuma izstrādē vadīsies no sabiedrības un valsts interešu puses (nevis lēmuma pieņēmēju privāto vēlmju iestrādāšanas).

3.27.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam ***“Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?”***

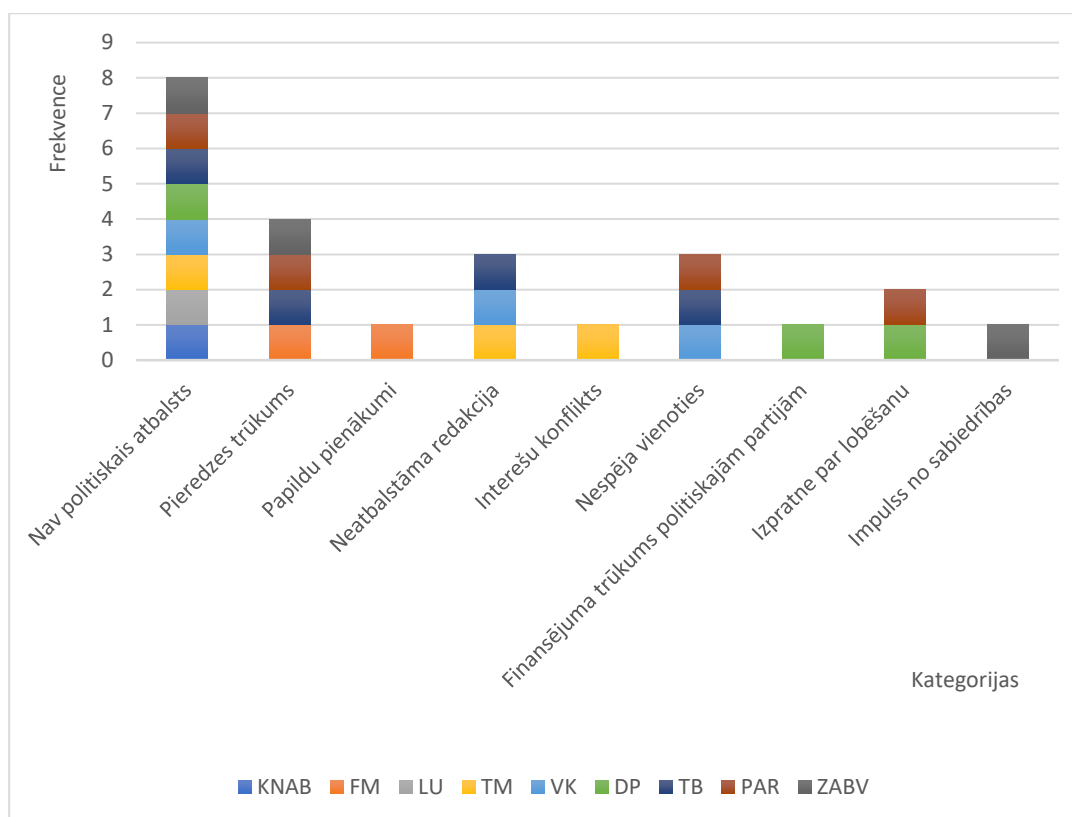
Avots: autora veidots attēls

Ekspertu viedoklis par politisko pārstāvniecību iespējamo interešu konfliktu lobija regulējuma izstrādē ir daudzveidīgi, tomēr lielākā daļa no ekspertiem uzskata, ka politiķi varētu nonākt interešu konfliktā. Pastāv risks, ka brīdī, kad iesaistītās institūcijas vēlēšies iestrādāt likumprojektā netīkamu redakciju Saeimas deputātiem, tie var izvēlēties to neatbalstīt savu vai sev pietuvināto trešo personu interešu dēļ tā vietā, lai atbalstītu sabiedrības intereses. DP eksperte Līga Stafecka izsaka bažas, citējot: *“Vienīgais, problēma, ka nav jau neviena cita likumdevēja gadījumā, cits neviens viņu regulējumu uz viņiem attiecināti neizstrādās, jo tā ir augstākā lēmumu pieņemšanas institūcija, bet tā var būt un arī šajā regulējumā tas ir nedaudz redzams, jo, ja es pareizi interpretēju, tur rakstīto, tad, piemēram, publiski kalendāri, kuros norāda tikšanos ar lobētājiem, man šķiet, ka neattiecas šajā regulējumā, piemēram, uz deputātiem un tad varētu jautāt - kāpēc?”*. Autors uzskata, ka ikvienam deputātam ir tiesības paust savu viedokli vai pārstāvošā politiskā spēka viedokli un pieņemt lēmumu, bet politiskā atbildība tomēr ir jāuzņemas pret Latvijas sabiedrību.

Autors piekrīt LU asociētā profesora Visvalža Valtenberga viedoklim: *“Tas ir iespējams. Lobēšanas regulējums tāpat kā partiju finansēšanas regulējums ir visai politizēts. Nostiprinot noteiktu lobēšanas izpratni un lobēšanas procesa definīciju var tikt ierobežota vai tieši otrādi - atvieglināta noteiktu sabiedrības grupu pieeja politiskajam procesam”*. Savukārt, ZABV zvērināta advokāte Jūlija Jurņeva uzskata, ka interešu konfliktā nav iespējams nonākt, citējot: *“[...] man liekas, ka viss kas šobrīd notiek, ir normāli. Manuprāt, arī, ja mēs skatāmies – Saeimas deputāti ļoti uzmanīgi ieklausās tajos iebildumos, ko viņiem sniedz”*.

Autora skatījumā būtu svarīgi jau likumprojekta izstrādes sākumā identificēt tos deputātus, kurus vajadzētu atstatīt no turpmākas dalības darba grupā. Ir svarīgi izstrādāt likumus uz godīgiem nosacījumiem, lai sabiedrībai būtu pārlicība, ka valsts pārvaldes amatpersonas un politiķi strādā valsts un sabiedrības labā. Jāatzīmē tikai viens negatīvais aspekts – ne vienmēr valsts nacionālās intereses sakrīt ar sabiedrības interesēm, kuras atsevišķos gadījumos var tikt ierobežotas, lai gūtu kopējo valsts labumu. Tāpēc politiķiem, lai vairotu sabiedrības uzticēšanos, ir jāskaidro nepopulāri pieņemtie lēmumi.

Nākamajā jautājuma ***“Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?”*** autors vēlējās noskaidrot ekspertu viedokli par to, kādi faktori ir ietekmējuši lobija regulējuma attīstību. 1.2. apakšnodaļā “Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences” noskaidrojām, ka lobija regulējuma ieviešana Latvijā uzsākta 2004.gadā. Analizējot ekspertu pausto viedokli, autors to apkopojis un atspoguļo 3.28.attēlā (skatīt attēlu).

3.28.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kādi faktori, Jūsuprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?”**

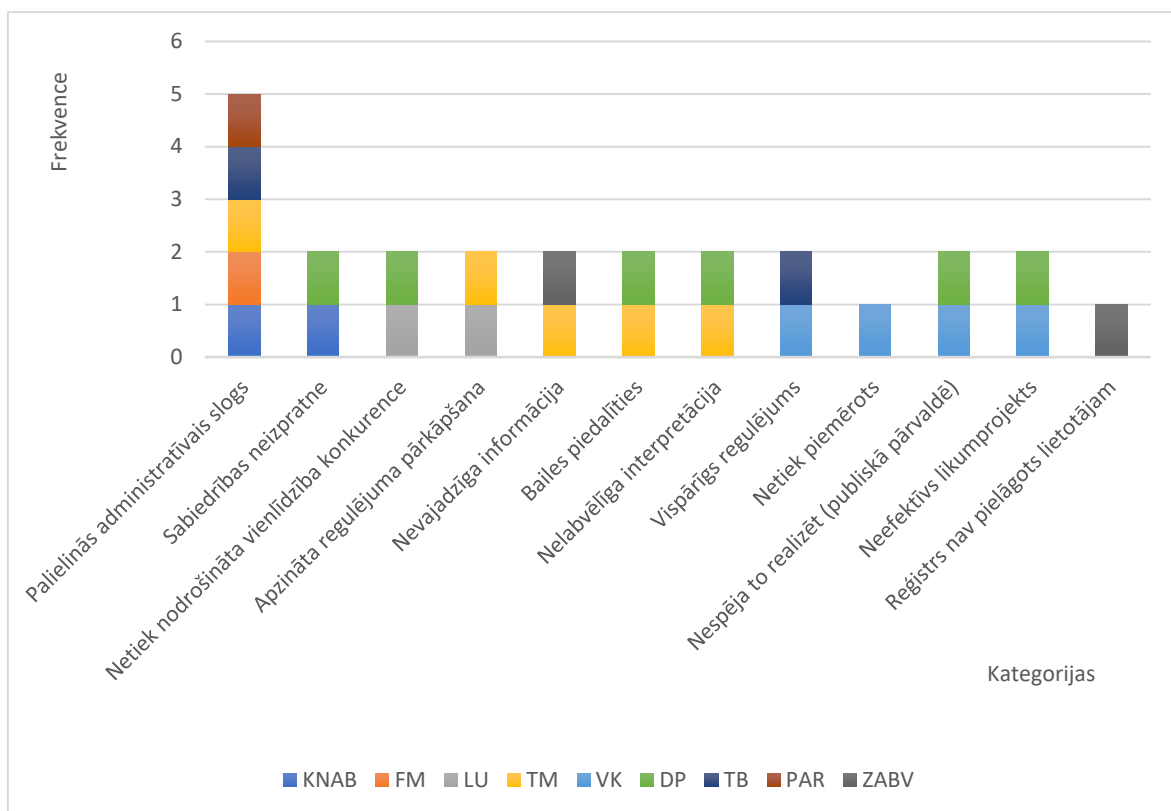
Avots: autora veidots attēls

Visbiežāk tika minēts, ka lobija regulējuma ieviešanu Latvijā ir kavējis politiskās gribas trūkums, bet kā otru no iemesliem eksperti norāda pieredzes trūkumu. Autors piekrīt ekspertu viedoklim, ka daudziem likumprojektiem ir pietrūkusi politiskā griba. Kā jau iepriekš noskaidrojām 1.2.apakšnodaļa “Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences”, lobija regulējums vairākkārt ir neveiksmīgi izstrādāts. Arī KNAB pārstāve Inese Zelča apgalvoja, citējot: “*Vēsturiski KNAB vairākkārt ir rosinājis pieņemt lobija regulējumu. Tomēr nav bijis politiskais atbalsts šāda likuma pieņemšanai*”. Svarīgi atzīmēt, ka daudzu likumprojektu izstrādī ietekmē spiediens no sabiedrības, ko norāda arī zvērināta advokāte Jūlija Jerņeva no ZABV, citējot: “*Es noteikti neesmu, teiksim, politiskās virtuves eksperts un es to nesaprotu, bet nu ir pienācis laiks un līdz šīm, manuprāt, varbūt tiešām arī nebija no sabiedrības pietiekams pieprasījums*”. Daži eksperti norādīja uz iepriekšējo likumprojektu redakciju, ko izstrādāja KNAB, bet kurš netika virzīts tālāk apstiprināšanai.

Autors secina, ka, lai pieņemtu lobija regulējumu, ir jāpanāk vienošanās par atbilstošāko redakciju ar visām iesaistītajām pusēm, kā arī kādus ietekmes faktoros nepieciešams mazināt, lai veicinātu lobija regulējuma ieviešanu Latvijā.

Lai veicinātu lobija regulējuma attīstību Latvijā, nepieciešams fiksēt negatīvos aspektus, līdz ar to ekspertiem uzdots jautājums – “*Kādi, Jūsuprāt, varētu būt negatīvie*

aspekti, pieņemot lobija regulējumu?”. Negatīvos aspektus nepieciešams apzināt, lai līdz ar lobija regulējuma izstrādi un spēkā stāšanos būtu zināmi instrumenti, ar kuriem atkarībā no situācijas mainības operēt. Analizējot ekspertu pausto viedokli, autors to apkopojis un atspoguļo 3.29.attētā (skatīt attēlu).

3.29.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kādi, Jūsuprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?”**

Avots: autora veidots attēls

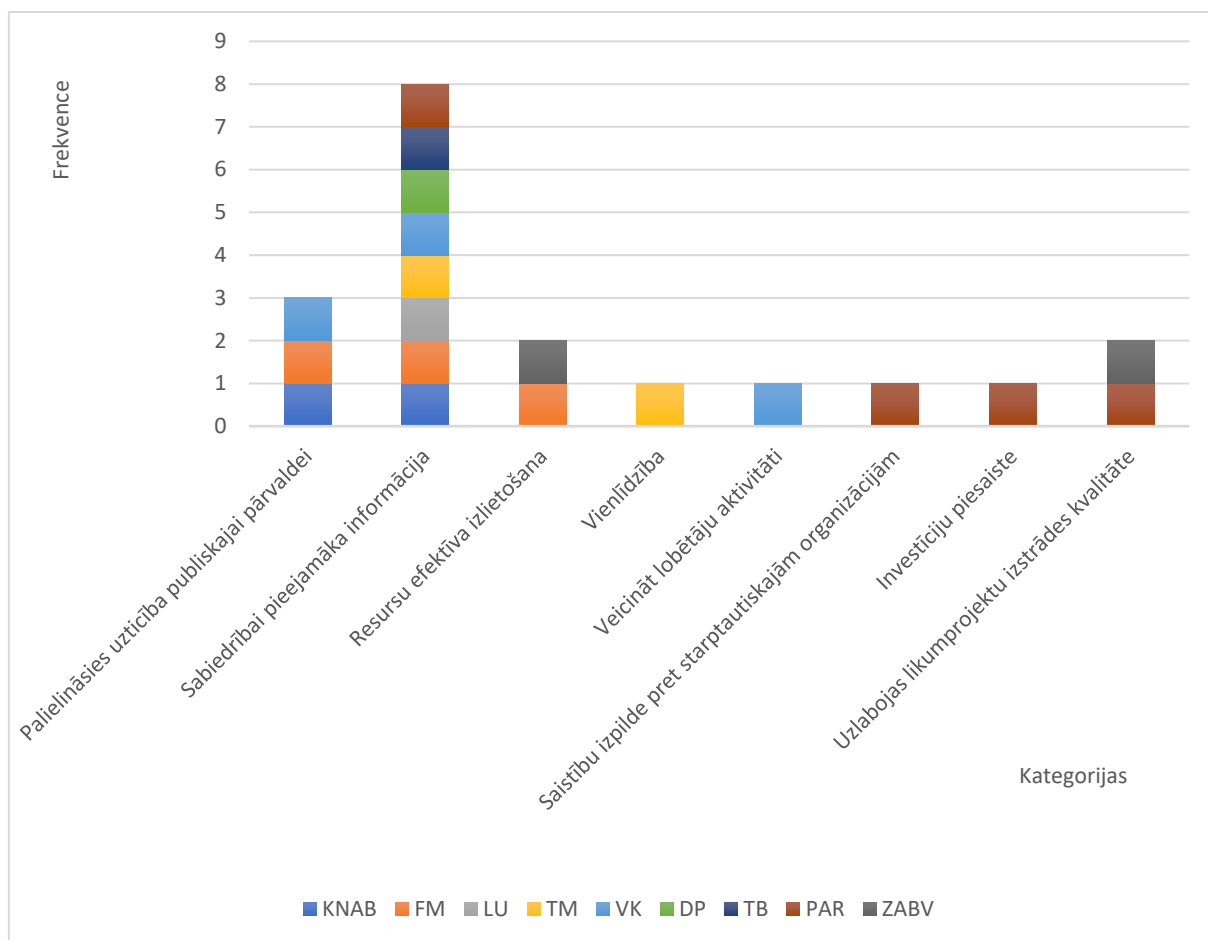
Vairums ekspertu norāda uz administratīvā sloga palielināšanos, kas var palielināt arī finanšu slogu valsts un pašvaldību budžetiem. KNAB pārstāve Inese Zelča norāda, ka likumprojektu var pieņemt vispārīgi un praksē varētu rasties problēmas ar tā interpretēšanu *“Tāpat praksē var rasties grūtības nošķirt, kad piemērojams likums, piemēram, kurā gadījumā ir interešu ietekmēšana un kurā tiek veikta sabiedrības līdzdalība. Taču šo var risināt ar skaidrojošajiem un izglītošanas pasākumiem”*.

Eksperti arī norāda, ka pastāv risks, ka konkurence starp interešu pārstāvniecībām var mazināties, ja regulējums būs sarežģīts un paredzētas smagas sankcijas par tā neievērošanu.

Eksperte Līga Stafecka no DP norāda, ka citējot: *“Viens liels negatīvs aspekts man tieši saistās ar to, ka par lobētājiem tagad nosacīti kļūst nevalstiskas. Un ne visas ir ar līdzīgiem muskuļiem, kādas ir lielām konfederācijām. Dažām tāda vajadzība satikt politiķus ir reizi trijos gados, reizi četros gados, vai retāk. Kā nu kurai”*.

Autors secina, ka lai veicinātu lobija attīstību un mazinātu negatīvo aspektu iestāšanās riskus, nepieciešams izvērtēt ekspertu sniegtās atbildes un piemērot attiecīgos kontroles mehānismus attiecīgo risku mazināšanai. Vairums ekspertu norāda uz administratīvā sloga palielināšanos, kā arī iespējamu finanšu sloga palielināšanos valsts un pašvaldību budžetiem.

Lai noskaidrotu ekspertu vērtējumu par pozitīvajiem aspektiem, kas plānoti, ja lobija regulējums Latvijā tiks ieviests un attīstīts, uzdots jautājums - **“Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?”**. Ekspertu viedokļu apkopojumu skatīt 3.30.att.

3.30.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam **“Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?”**

Avots: autora veidots attēls

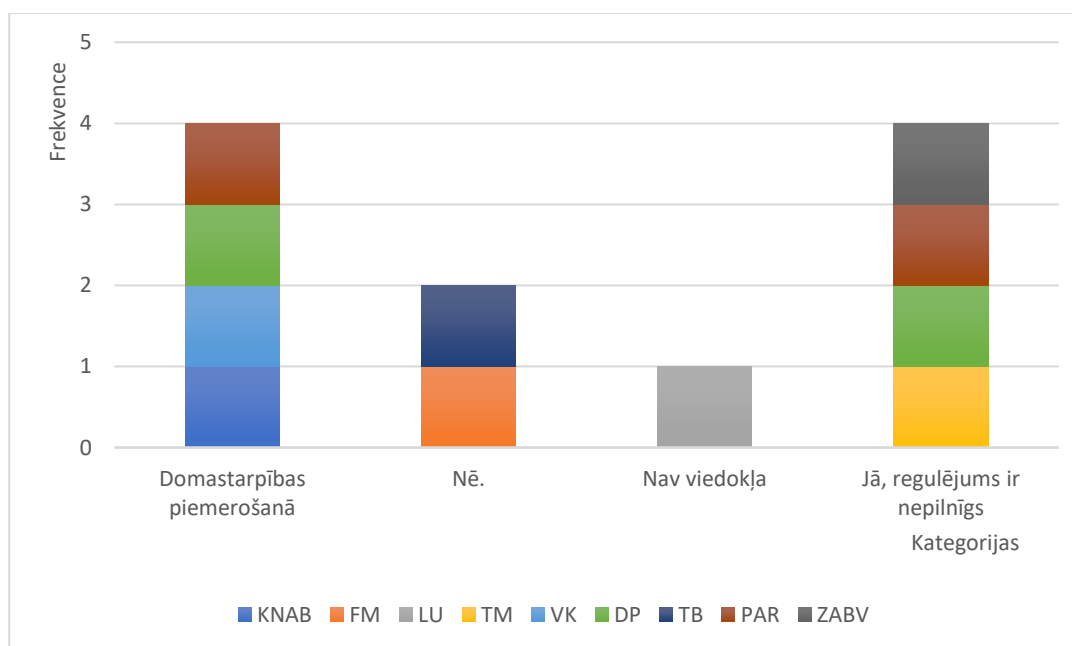
Visi eksperti ir atzinuši, ka lobija regulējuma pieņemšanai būs pozitīva ietekme. Kā vienu no galvenajiem iemeslu eksperti min, ka sabiedrībai kļūs pieejamāka informācija – “[...] gribētos, jā, ka mēs kaut ko zinām vairāk un tas būtu tāds atklāts publisks process.” Kā arī Inese Brīnuma no TM atzīmēja, ka būtu nodrošināta vienlīdzīga konkurence, citējot: “ja uzklausa vienu grupu, man liekas, tad politiķis būtu ieinteresēts uz klausīt arī otru grupu, lai vismaz tas dotu varbūt iespēju”. Inese Kuške no VK papildus norādīja, ka tiks veicināta lobētāju aktivitāte “lielāka atklātība par to, kādas intereses ietekmē mūsu valstī pieņemtos lēmumus. Impulsa

dažādām organizācijām, pozitīvā nozīmē, iesaistīties lēmumu pieņemšanā [...]sabiedrības uzticēšanās lēmumu pieņēmējiem”

Vienlaikus ar lobiju regulējuma aktualizēšanu un ieviešanu tiek apzinātas problēmas, ko būtu vēlams novērst. Demokrātiskā valstī ir jābūt caurskatāmam lēmumu pieņemšanas procesam. Pēc ekspertu sniegtajām atbildēm autors secina, ka pašlaik Latvijā ir problēmas ar sabiedrībai pieejamākas informācijas nodrošināšanu un sabiedrībai ir maza uzticības valsts publiskajai pārvaldei. Kā jau iepriekš noskaidrojām, tad lobija regulējuma neesamība nenozīmē nepieciešamību to obligāti ieviest, jo šis process tiek regulēts ar nacionālā līmeņa tiesību aktiem.

Eksperti, atbildot uz jautājumu, norādīja uz problēmām, ko var risināt, valstī ieviešot lobija regulējumu, un tādejādi Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības tiks vienlīdzīgā konkurencē iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesos.

Kā jau tika noskaidrots iepriekš, tad lobija regulējums pieņemts 1.lasījumā, lai noskaidrotu ekspertu viedokli par esošā likumprojekta redakciju autors uzdeva jautājumu - **“Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?”**. Ekspertu viedokļus autors apkopoja 3.31.attētā (sk. att.).

3.31.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?”

Avots: autora veidots attēls

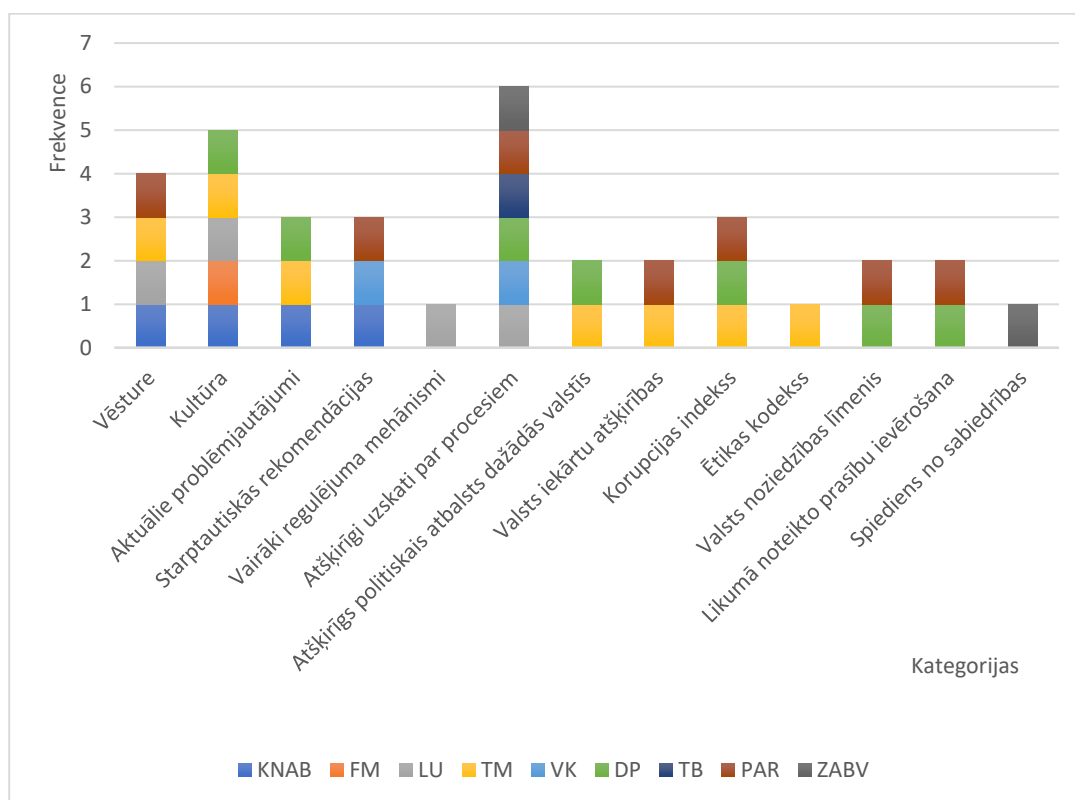
Daļa no ekspertiem atzinuši, ka izstrādātais regulējums, kas ir pieņemts Saeimas 1.lasījumā, ir nepilnīgs – *“Man bija daži papildinājumi, ko es arī iesniedzu deputātu priekšlikumos”* (Inese Voika, PAR), *“Mūsaprāt, viņš nebija vēl līdz galam izstrādāts”* (Līga

Stafecka, PD), “1.lasījumā ir atbalstīts likumprojekts, kas, protams, arī ir ļoti zaļš” (Jūlija Jurņeva ZABV).

Domstarpības piemērošanā – “Mēs iebilstam par to, ka tiek veidota kaut kāda speciāla deklarēšanas sistēma. Nu citi iebildumi arī varbūt, bet nu mazāk svarīgi.” (Inese Kuške, VK), “[...]izaicinājums ir tas, ka rakstot tādu plašu likumu, tur arī formulējumi ir pietiekami plaši un tāpēc ir vajadzīga kopīga izpratne par to, kas tas ir” (Inese Voika, PAR), “[...] nav saprotams tai publiskajā pusē, kas īsti, ko reģistrēs un kādā veidā. Tur tiek runāts par kaut kādu deklarēšanās sistēmu, bet procesā var saprast, ka tā nav atsevišķa sistēma, bet kas tas īsti ir?” (Līga Stafecka, PD) arī “KNAB rosināja precizēt likumprojektu” (Inese Zelča, KNAB).

Autors secina, ka lielākā daļa ekspertu norāda, ka 1. lasījumā pieņemtais interešu pārstāvības atklātības likums ir nepilnīgs, un to būtu nepieciešams ievērojami uzlabot. Tas norāda uz organizāciju nespēju savstarpēji vienoties, lai izstrādātu visām iesaistītajām pusēm vēlamu likumprojekta redakciju.

Pirms noskaidrotu ekspertu viedokli par vienotu lobija regulējuma izstrādi Eiropā, autors uzdeva jautājumu – “Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?”. Ekspertu viedokļus skatīt 3.32.att.

3.32.att **Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?”**

Avots: autora veidots attēls

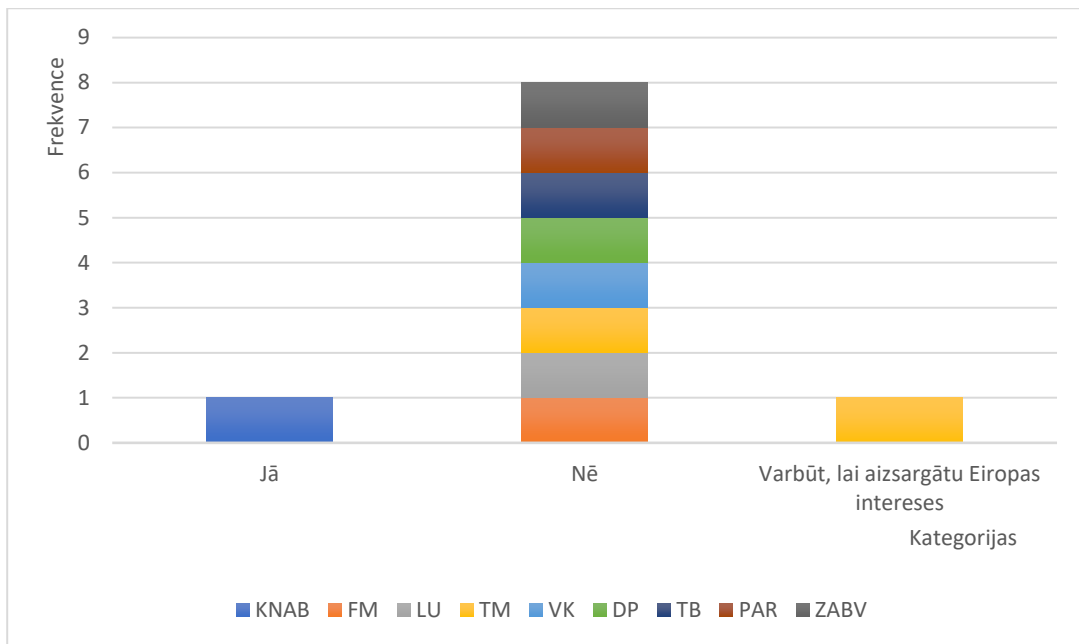
Eksperti uzsver, ka ir vairāki faktori, kas ietekmējuši Eiropas valstu atšķirīgo pieeju attiecībā uz lobija regulējumu. Analizējot ekspertu viedokļus, autors secina, ka lobija

regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir atšķirīga pieeja, ko autors izvirzījis šādās galvenajās kategorijās:

1. atšķirīgi uzskati par procesiem – *“tas ir katras valsts pašnoteikšanās jautājums”* (Raimonds Koņeševski, TB), kā arī *“[...] vienā valstī ir detalizētāks, otrā valstī ir lakoniskāks un katra sabiedrība ir gatava katrā brīdī savam lobēšanas regulējumam”* (Jūlija Jurņeva, ZABV), jāņem vērā, ka tas *“ir tieši saistīts ar katras valsts politisko procesu, lēmumu pieņemšanas procesu, valdību uzbūvi”* (Inese Voika, PAR). *“Postkomunistiskajām sistēmā kopumā ir raksturīga vēlme noteikt spēcīgākus regulējošos mehānismus, savukārt, Skandināvijas valstis dod priekšroku pašregulācijai”* (Visvaldis Valtensbergs, LU);
2. kultūras dažādības – *“Valstīm ir dažāda politiskā kultūra”* (Atis Zakatistovs, FM);
3. atšķirība valstu vēsture – *“Tiek uzskatīts, ka Skandināvijas valstīs pārvaldes mehānismi ir organiski un kulturāli iesakņojušies, bet postkomunistiskajās valstīs politiskie procesi vēl zināmu laiku pēc režīma maiņas ir balstīti uz formālo pārvaldes institūciju uzspiestajiem noteikumiem un standartiem”* (Visvaldis Valtensbergs, LU), kā arī jāņem vērā, ka *“mūs nesalīdzinās ar lielajām valstīm, bet arī vēsturiski esam atšķirīgā situācijā. Man liekas, ka tas lobija regulējums arī tomēr būtu saistīts arī ar šo kulturālo background`u (autora piezīme: tulkojot no angļu valodas - fons)”* (Inese Brīnuma, TM);
4. dažādi korupcijas indeksi – *“jo nevienlīdzīgāka sabiedrība, jo lielāka tiešā ietekme ir uz korupciju”* (Līga Stafecka, DP);
5. risināmie aktuālie problēmjautājumi. *“Līdzīgi kā jebkura cita regulējumā, arī lobija regulējuma esamību un pieņemšanu ietekmē konkrētās valsts vēsture, kultūra, aktuālie problēmjautājumi, starptautiskas rekomendācijas un citi aspekti”* (Inese Zelča, KNAB).

Ekspertu sniegtās atbildes par atšķirīgo pieeju lobija regulējuma izveidei un attīstībai var ņemt par pamatu lobija regulējuma attīstības un uzlabošanas pētīšanai un labās prakses pārņemšanai no citām Eiropas valstīm, analizējot katras valsts pieredzi no dažādām perspektīvām.

Nākamais jautājums ekspertiem – ***“Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu?”*** – uzdots, lai noskaidrotu nepieciešamību par lobija regulējuma kā nacionālā tiesību akta izveidi Latvijā. Jāņem vērā, ka, ieviešot ES dalībvalstīs vienotu regulējums attiecībā uz lobēšanu, tam būtu lielāks juridiskais spēks attiecībā pret nacionālā līmeņa tiesību aktiem. Ekspertu viedokļus skatīt 3.33.att.

3.33.att Kategoriju frekvences ar iestāžu pārstāvjiem jautājumam “Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu?”

Avots: autora veidots attēls

Gandrīz visi eksperti uzskatīja, ka ES nevajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu – “tā nav vienota ar Eiropas Savienības pulci un vienkārši tehniski būs grūti. [...] viņiem cita tiesību sistēma. [...] Tur vajag būt vienotai politikai Eiropas Savienības līmenī un tad par to var runāt.” (Raimonds Koņuševskis, TB), “Eiropa šobrīd nespēs šādu regulējumu pieņemt, jo mums Eiropā ir diezgan krasas atšķirības šajā regulējumā” (Jūlija Jurņeva, ZABV). Ekspertu viedokļus par to, kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīs ir tik atšķirīga pieeja, skatīt 3.32.att. No ekspertu sniegtajām atbildēm autors secina, ka Eiropas Savienības dalībvalstīm tuvākajā laikā nebūs izstrādāts vienots regulējums attiecībā uz lobēšanu, jo arī pieredzējuši eksperti, kas ir piedalījušies Latvijas lobija regulējuma izstrādes procesā (skat. 3.33.att.), norāda uz gribas trūkumu šādu regulējumu ierosināt ieviest. Autors arī kritiski vērtē Eiropas Savienības vienota regulējuma ieviešanu, jo, kā jau 1.3.apakšnodaļā “Lobija regulējuma ieviešanas ietekmējošie faktori” noskaidrojām, ir vairāki faktori, kas ietekmē lobija regulējuma ieviešanu. Papildus tam būt arī jāņem vērā starpvalstu regulējuma saskaņošanas posms, nepieciešamais pārejas periods, kā arī citu Eiropas valstu, kur jau lobija regulējums ir ieviests, apmierinātību ar esošo situāciju. Līdz ar to arī autors piekrīt viedokļiem, ka ES dalībvalstīm nav iespējams izstrādāt vienotu lobija regulējumu.

1.2 apakšnodaļā “Lobija regulējuma izstrāde un pieņemšanas attīstība un tendences” noskaidrojām, ka pirmās lobija regulējuma izstrādes darba grupu vadīja KNAB pārstāvis un Inese Zelča no KNAB norādīja, ka ES dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu, citējot: “Eiropas Savienības regula vai direktīva šajā

jautājumā nodrošinātu, ka dalībvalstīs ir vienota izpratne un principi par lēmumu pieņemšanas ietekmēšanu. [...] ilgs un sarežģīts process”.

Eksperte arī norādīja uz nepieciešamību vērst uzmanību arī uz pārnacionālajiem projektiem, kur ir iesaistīta arī Latvija, citējot: “[...] Eiropa ir vienota un būtu svarīgi nodrošināt patiesībā šo teritoriālo piemērojamību, jo teiksim kaut kādi lieli biznesa projekti [...] viņi ir pārnacionāli. Respektīvi, lai nav tā, ka mēs dzīvojam kaut kādā savā ilūzijā, ka mums ir regulējums, bet patiesībā tas nestrādā, jo ir kaut kādi pārnacionālie projekti, kur izkrīt no mūsu likuma tvēruma” (Inese Brīnuma TM). Autors piekrīt ekspertes viedoklim, ka lai aizsargātu Eiropas kopējās intereses (arī no trešajām valstīm) būtu vēlams šādu regulējumu izveidot, tomēr, pēc autora domām, šajā gadījumā regulējuma mērķis būtu interešu aizsardzība – ne interešu grupu pārstāvība.

No pētījuma rezultātiem autors secina, ka Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības lēmumu pieņemšanas procesos pozitīvi ietekmētu Latvijas sabiedrību – palielinātos uzticība publiskajai pārvaldei, kļūtu sabiedrībai pieejama informācija, nodrošināta vienlīdzīga konkurence (kā arī pētījuma dalībnieki norādīja, ka nav iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupa, bet vēlētos), kā arī uzlabotos likumprojektu izstrādes kvalitāte u.c.

No anketām un ekspertu intervijās sniegtajām atbildēm autors izstrādās vēlamos likumprojekta redakcijas priekšlikumus, kā arī noteiks, kādas atbildības nepieciešams noteikt par lobija regulējuma neievērošanu. Autors uzskata, ka, izstrādājot likumprojektu, nepieciešams apzināt iesaistīto pušu vēlmes, kā arī saņemt konsultācijas, kas arī veicinātu lobija regulējuma attīstību. Autors izsaka iespējamību, ka organizāciju iesaiste likumdošanas procesos varētu veicināt viņu vēlmi ievērot lobija regulējuma saistības, kā arī norādītu arī uz iestādes prestižu. Līdz ar to, pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem, datiem autors, lai veicinātu Latvijas sabiedrības interešu pārstāvību iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos. izstrādājis un apkopojis priekšlikumus.

SECINĀJUMI

Vienošanās ar sabiedrību:

1. Lobija regulējuma ieviešana un attīstība veicinātu iedzīvotāju uzticību nacionālo valstu valdībām.
2. Atšķirīgo lobēšanas jēdzienu interpretēšanu rezultātā sabiedrības indivīdiem būs grūti nošķirt, kas ir lobēšana un kas - Interesu pārstāvība.
3. Lobētāju fiksēšanas gadījumā tiktu veicināta atklātība, sabiedrības informēšana, notiktu lielāka lēmumu pieņēmēju kontrole un tiktu nodrošināta vienlīdzīga konkurence.
4. Eksperti vēlētos, lai Latvijā būtu izveidots lobētāju reģistrs, kur iekļautu visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas, taču nepieciešams arī lemt par izņēmuma gadījumiem.
5. Būtu jāveido vienlīdzīga lobētāju tiesību ietekme uz procesiem, lai neveidotos plaisas un sabiedrības noslāņošanās.
6. Latvijas sabiedrības interešu pārstāvības lēmumu pieņemšanas procesos pozitīvi ietekmētu Latvijas sabiedrību – palielinātos uzticība publiskajai pārvaldei, kļūtu sabiedrībai pieejama informācija, nodrošināta vienlīdzīga konkurence (kā arī pētījuma dalībnieki norādīja, ka nav iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupā, bet vēlētos), kā arī uzlabotos likumprojektu izstrādes kvalitāte u.c.

Iespēju izslīdzināšana:

7. Lai gan Latvijā nav pieņemts lobija regulējums, tomēr sabiedrības interešu grupas cenšas pārstāvēt savas intereses, bet ne visas sabiedrības interešu grupu vēlmes tiek ņemtas vērā un ne visas iesaistītas puses vēlas būt ietekmētas ar normatīvajiem aktiem.
8. Saskaņā ar pētījumā iesaistīto organizāciju aktivitāti, lielākoties Latvijas sabiedrības pārstāvji nav gatavi publiski paust savu viedokli, līdz ar to lobija regulējuma izstrāde veicinātu iesaistīto pušu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos.
9. Latvijas lobētāju mazaktīvā līdzdalība pētījumos norāda uz vienaldzību un nevēlēšanos mainīt esošo kārtību.
10. Lobija regulējuma trūkums norāda uz nevienlīdzīgu konkurenci starp interešu pārstāvniecībām.
11. Līdz ar lobija regulējuma ieviešanu, Latvijā varētu būtiski uzlaboties uzņēmējdarbības vide, kā arī tiktu piesaistīti jauni investori, kas papildu veicinātu iesaistīties pēc godīgiem un atklātiem noteikumiem.

Kavējās pieņemšana:

12. Lobija regulējumam nevar noteikt konkrēti vienu galveno kavējošo faktoru, kas ietekmē lobija regulējuma attīstību Latvijā, bet ir ietekmējošo faktoru grupa, kas savstarpēji mijiedarbojas.
13. Valstī spēkā esoša likumdošana nodrošina lobētāju darbību iespējamu. Tas varētu korelēt ar to, ka ir neliela daļa, kuri vēlētos, lai regulējums tiktu izstrādāts un pieņemts un tas būtu jāievēro obligāti.
14. Vēlams informēt un izglītēt sabiedrību (tajā skaitā arī iekšējās valsts institūcijas, jo lobījs ir salīdzinoši jauns termins Latvijā un darbinieki arī veido sabiedrību), jo pētījumā atklājās mūsu sabiedrības zemā aktivitāte sociālā dialoga veidošanā, lielai daļai uzrunāto lobētāju atsakoties piedalīties pētījumā.
15. Lai pieņemtu lobija regulējumu, ir jāpanāk vienošanās par atbilstošāko redakciju ar visām iesaistītajām pusēm, kā arī jānosaka, kādus ietekmes faktorus nepieciešams mazināt, lai veicinātu lobija regulējuma ieviešanu Latvijā.
16. Pašlaik Latvijā ir problēmas ar sabiedrībai pieejamākas informācijas nodrošināšanu, un sabiedrībai ir maza uzticības valsts publiskajai pārvaldei.

Ārvalstu pieredze:

17. Ja valstī nav izveidota speciāla tiesību norma, lobija regulējuma jeb noteikta pašregulācija, tad tas, iespējams, norāda, ka sistēma strādā efektīvi valsts esošajā regulējumā un jauns tiesību aktos noteiktais regulējums nav nepieciešams, jo katrai valstij ir spēkā esoši tiesību akti, valsts attīstības politika un noteiktas prioritātes tās realizēšanai.
18. Lobija regulējuma ieviešanas neesamība nenorāda uz valsts obligātu nepieciešamību lobija regulējumu ieviest. Lai izstrādātu un ieviestu tiesību aktu, kas atsevišķi regulētu lobiju, individuāli jāņem vērā katras valsts pieredze un jau spēkā esošais tiesību aktu regulējums.
19. Salīdzinot ārvalstu pieredzi - katrai valsts varai ir sava izpratne un attieksme saistībā ar lobija regulējumu un tā ieviešanas nepieciešamību.
20. Eiropas Savienības dalībvalstīm tuvākajā laikā nebūs izstrādāts vienots regulējums attiecībā uz lobēšanu, jo arī pieredzējuši eksperti, kas ir piedalījušies Latvijas lobija regulējuma izstrādes procesā, norāda uz gribas trūkumu šādu regulējumu ierosināt un ieviest.

Starptautiskais prestižs un tā ietekme:

21. Pamatojoties uz autora pētījuma rezultātiem, zemos uzticības rādītājus valdībai, politiskajām partijām, šis likums varētu dot stimulu ārvalstu investoriem rosināt vēlmi ieguldīt resursus Latvijas ekonomikā.
22. Galvenie pozitīvie faktori ir investīciju piesaiste, palielinās sabiedrības uzticība valsts varai, palielinās iepirkumu kvalitāte un vienlīdzīgas konkurences nodrošināšana starp lobētājiem.

PRIEKŠLIKUMI

Lai sasniegtu pētījuma mērķi – veicināt lobija regulējuma attīstību Latvijā, autors, pamatojoties uz pētījuma rezultātiem un secinājumiem, ir izvirzījis priekšlikumus lobija regulējuma attīstības veicināšanai.

Saeimai:

1. Izvērtēt iespēju lobija regulējuma izstrādē iesaistīt vairākus ekspertus, kuri ir izteikuši vēlmi piedalīties, kā arī tos, kuriem regulējums būs saistošs. Regulējums izstrādes procesā notiek konsultācijas (ne lobēšana) starp visām iesaistītajām pusēm.
2. Pārņemt ārvalstu pieredzes piemērus – nodrošināt sabiedrībai, iesaistītajām pusēm informāciju par mijiedarbību ar lobētājiem. Izskatīt iespēju izstrādāt mājaslapu, kur norādīts tālrunis vai e-pasts konsultācijām, tādējādi veicinot ne tikai lobija regulējuma attīstību Latvijā, bet arī pilnveidojot sabiedrības pārstāvju uzskatus par lobēšanu (lobēšana ir prestiža).
3. Izskatīt iespēju paredzēt, ka lobija kontroles mehānisms ir obligāts, lai veicinātu lobija regulējuma attīstību; ierosināt sākotnēji noteikt brīvprātīgo fāzi (pārejas posmu).
4. Izskatīt iespēju pārņemt labo praksi no valstīm, kas ir ar līdzīgu kulturālo fonu, piemēram, postkomunistiskajām valstīm.
5. Izskatīt iespēju noteikt valsts finansējumu tām partijām, kuras vēlas uzsākt savu politisko darbību un ir sasniegušas noteiktu skaitu partijas biedru.
6. Noteikt samērīgus pienākumus iesaistītajām pusēm, lai paustu savu viedokli.
7. Pārskatīt likumprojekta redakciju un informāciju, kas piemērota mācību materiāliem, lobija regulējumā neiekļaut.
8. Lobētāju reģistru uzturēt tā uzraugošajai institūcijai, lai neveidotu papildu administratīvo slogu, iestādēm apstrādājot nepieciešamo informāciju kādu uzdevumu izpildei. Šāda iemesla dēļ ir nepieciešams pārskatīt atbildības, kā arī nodrošināt, lai datu pārzinis un informācijas apstrādātājs ir kontrolējošā iestāde
9. Atkāroti izvērtēt, kam noteikt administratīvo atbildību par regulējuma neievērošanu, jo pašreizējā redakcijā nav paredzēta atbildība interešu pārstāvjiem jeb lobētājiem, kuriem ir noteikta brīvprātīga informācijas sniegšana.
10. Likumprojekta izstrādātāji ir ielobējuši nesamērīgi zemu naudas sodu, salīdzinājumā ar citiem administratīvajiem soda mēriem publisku tiesību aizskārumu gadījumos.

Ministru kabinetam:

11. Izveidot lobētāju reģistru, kur iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas.
12. Nostiprināt un uzlabot Ētikas standartus. Tas palīdzēs veicināt godprātīgu Ētikas standartu ievērošanu, kā arī mainīs sabiedrības izpratni.
13. Lai veicinātu vienotu sabiedrības izpratni par lobēšanu, informēt sabiedrību par lobiju un tā ietekmi lēmumu pieņemšanas procesos. Veidot informatīvās kampaņas valsts iedzīvotājiem, lai izglītotu sabiedrību par lobija nozīmi un lēmumu pieņemšanas procesiem, kā arī izglītot sabiedrību, iekļaujot mācību izglītības programmās. Lietot terminus “lobēšana” un “lobijs”. Iespējamas gan apmācības skolā, gan apmācības pieaugušajiem, kā arī valsts iestāžu darbinieku apmācības (piemēram, Valsts Administrācijas skolā). Ja sabiedrība nav informēta un izglīkota par lobēšanu, tad arī sabiedrība un iesaistītās puses nevar zināt par pozitīvajiem aspektiem, ko sniedz lobēšana. Tādejādi ar informācijas pieejamību un sabiedrības izglītošanu iespējams veicināt lobētāju aktivitāti.
14. Izstrādāt viegli uztveramu lobētāju reģistru, kas pielāgots un ir ērts lietošanai gala lietotājiem – lobēšanas procesā iesaistītajām pusēm. Kā arī pieejams lobija reģistrs, veicinot procesu atklātību, ir bezmaksas pieejams ikvienam sabiedrības loceklim.
15. Izskatīt iespēju neveidot jaunu un atsevišķu lobētāju reģistru, bet to iestrādāt jau esošajās platformās, piemēram, TAP, kur ir informācija par likumprojektiem vienuviet.
16. Izstrādāt lobija regulējuma konkrētus nosacījumus, lai novērstu nevēlamu lobija regulējuma interpretāciju un apzinātu pārkāpumu veikšanu.

Tieslietu ministrijai:

17. Skaidri noteikt atbildību līmeņus lobija regulējuma pārkāpšanas gadījumā; mazināt bailes piedalīties lobēšanas procesos jaunajiem lobētājiem.
18. Nodrošināt vienlīdzīgas tiesības un pienākumus visām iesaistītajām pusēm; paredzēt atbildību interešu pārstāvim jeb lobētājam par lobija regulējuma neievērošanu.
19. Izskatīt iespēju, kā vienu no kontroles mehānismiem ieviest darbības, kas ierobežo lobētāja tiesības – obligāta politikas virziena izvēlē izvērtēt iespējas izslēgt no lobija reģistra. Kā arī noteikt, ka lobētāja viedoklis bez reģistrācijas uzklus netiek.
20. Liegt pieeju publiskās pārvaldes amatpersonām un darbiniekiem uz noteiktu laika periodu ieņemt amatus valsts institūcijās, ja pēdējo 2 gadu laikā ir nodarbojies ar lobēšanu (lobētāju atdzišanas periods).

KNAB:

21. Apzināt lēmumu pieņēmējus, kuriem ir iespējami interešu konflikti un lobija regulējuma izstrādē un uzlabošanā tos neiekļaujot.
22. Sistemātiski kontrolēt visas iesaistītās puses – gan publisko pārvaldi, gan interešu pārstāvjus.
23. Pārskatīt iespēju noteikt sankcijas atkarībā no lobētāja izdarītā pārkāpuma smaguma pakāpes.

Publiskās pārvaldes iestādēm:

24. Pārskatīt un noteikt izņēmuma gadījumus, kad lobija regulējums nav jāpiemēro – nodalot, ka publiskās pārvaldes iestāde, konsultējoties ar ekspertiem, pieprasa konsultāciju, nosakot, ka šis izņēmuma gadījums neattiecas uz lobēšanu (konsultācijas mērķis ir informācijas saņemšana).

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

LR likumi, spriedumi

1. Valsts pārvaldes iekārtas likums, pieņemts 06.06.2002.
2. Spriedums Latvijas Republikas vārdā 2008. gada 17. janvārī lietā Nr. 2007-11-03, Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 17.01.2008.
3. Spriedums Latvijas Republikas vārdā 2003.gada 5.marta lietā nr. 2002-18-01, Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 05.03.2003.
4. Pašvaldības domes deputāta statusa likums, pieņemts 17.03.1994.
5. Likums "Saeimas kārtības rullis", pieņemts 28.07.1994.
6. Likums "Par Konvenciju par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta 2.punkta "c" apakšpunktu", pieņemts 22.04.2004.
7. Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", pieņemts 25.04.2002.
8. Likums "Latvijas Republikas Satversme", pieņemts 15.02.1922.
9. Krimināllikums, pieņemts 17.06.1998.
10. Informācijas atklātības likums, pieņemts 29.10.1998.
11. Iesniegumu likums, pieņemts 27.09.2007.
12. Galaziņojums "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā galaziņojums", pieņemts: 27.10.2015.

MK noteikumi, rīkojumi

13. Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem"", Ministru kabineta rīkojums Nr. 337, 24.07.2012.
14. Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 "Par koncepciju "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem"", Ministru kabineta rīkojums Nr. 493, 24.10.2012.

15. Grozījums Ministru kabineta 2011.gada 12.decembra rīkojumā Nr.647 “Par koncepciju “Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem””, Ministru kabineta rīkojums Nr. 113, 27.03.2013.
16. Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā, Ministru kabineta noteikumi Nr.445, 14.07.2020.
17. Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu, Ministru kabineta rīkojums Nr. 720, 09.10.2021.
18. Par koncepciju “Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, Ministru kabineta rīkojums Nr. 435, 28.07.2008.
19. Par koncepciju “Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem”, Ministru kabineta rīkojums Nr. 647, 12.12.2011.
20. Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programmu 2004.-2008.gadam, Ministru kabineta rīkojums Nr. 547, 04.08.2004.
21. Par Latvijas Ceturto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2020.-2021.gadam, Ministru kabineta rīkojums Nr. 54, 11.02.2020.
22. Par Latvijas piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.-2025.gadam, Ministru kabineta rīkojums Nr.78, 10.02.2022.
23. Par Latvijas Trešo nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu, Ministru kabineta rīkojums Nr. 633, 07.11.2017.
24. Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi, Latvijas Republikas Ministru kabineta ieteikumi Nr.1, 21.11.2018.

Ministru prezidenta rīkojums

25. Par darba grupu koncepcijas projekta izstrādei par lobēšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu, Ministru prezidenta rīkojums Nr. 281, 28.06.2005.

Statistisko datu avoti

26. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX, Transparency International the global coalition against corruption, pieejams <https://www.transparency.org/en/cpi/2020> [skatīts 01.02.2022]
27. Standard Eurobarometer 93: Summer 2020, data.europa.eu, pieejams https://data.europa.eu/data/datasets/s2262_93_1_93_1_eng?locale=en [skatīts 03.05.2022]

Grāmatas

28. Kalniņš V., *Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju*, Rīga, 2005, 78 lpp.

29. Valtenbergs V., Kalniņš V., Grumolte-Lerhe I., Beizītere I., *Lobēšanas normatīvais regulējums un problemātika Latvijā un Eiropā*, Rīga, Latvijas Republikas Saeima, 2019, 49 lpp.
30. Bauer E., Thiel M., Laurencin E., Holzapfel V., *Transparency of lobbying in Member States*, Brussels, European Parliament, 2019, pp. 42.
31. Bitonti A., Harris P., *Lobbying in Europe: Public Affairs and the Lobbying Industry in 28 EU Countries*, the Netherlands, Printforce, 2017, pp. 368.
32. Chari R., Hogan J. And Murphy G., Crepaz M., *Regulating Lobbying – A Global Comparison, 2nd edition*, Manchester, Manchester University Press, 2019, pp. 256.
33. Horne A., Le Sueur A., *Parliament: Legislation and Accountability*, Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2016, pp. 318.
34. OECD, *Lobbying in the 21st Century. Transparency, Integrity and Access*, Paris, OECD Publishing, 2021, pp.195.
35. OECD, *Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying*, OECD/LEGAL/0379, 2022, pp. 11.
36. Schendelen R., *The Art of Lobbying the EU: More Machiavelli in Brussels (Revised Edition)*, Amsterdam, Amstardam University Press, 2013, pp.388.

Raksti zinātniskos izdevumos un periodikā

37. Soņeca, V. Lobēšanas regulējuma neesamības ietekme uz uzņemto Eiropas Savienības saistību izpildi, Akadēmiskais apgāds, 2020, *Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums*, 387 – 396 lpp.
38. Hunter, K. G., Wilson, L. A. And Brunk G. G. “Societal Complexity and Interest-Group Lobbying in the American States”, *The Journal of Politics*, 1991, 53(2), pp. 488-503.
39. Ihlen, Ø., Binderkrantz A, Öberg P. Lobbying in Scandinavia,, *University of Southern Denmark*, 2020, pp. 305-323
40. Korkea-Aho, E. Sunday Dinners and Hot Baths in a ‘Wild Wild North’? The Nordic Discussions on Lobbying Regulation and Implications for the EU Transparency Agenda., *European Public Law*, 2021, 27(2), pp. 355-381
41. Laboutková, Š., Vymětal, P. A new approach in evaluation of transparent lobbying – the case of Visegrad group countries. *Administratie si Management Public*, 2019, 33, pp.119- 132
42. Maincan, O. H. “Legal regime of lobby activities. A comparative view”, *Juridical Tribune*, 2014, 4(2), pp. 104-118.

43. Nesterovych, V. "EU Standards for the Regulation of Lobbying", *102 Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka*, 2015, 18, pp. 97-107

Elektroniskie informācijas avoti

44. KNAB, Konceptija Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file27390.doc> [skatīts 10.02.2022].
45. KNAB, Likumprojekts "Lobēšanas atklātības likums", pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2005/KNABLik_131216lob.3829.docx [skatīts 11.02.2022].
46. KOMISIJAS PAZIŅOJUMS Turpmākie pasākumi pēc zaļās grāmatas „Eiropas pārredzamības iniciatīva”, Eiropas Kopienų Komisija, pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0127> [skatīts 14.10.2021]
47. Konceptija Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā, KNAB, pieejams <https://www.knab.gov.lv/lv/media/1078/download> [skatīts 27.02.2022]
48. Latvijas Republikas Ministru kabineta komiteja, Protokols Nr.7 1.§ Likumprojekts "Lobēšanas atklātības likums", pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mkksedes/saraksts/s/protokols/?protokols=2014-02-17> [skatīts 04.02.2022].
49. Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.47 32. "Informatīvais ziņojums "Par koncepcija" "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" ieviešanas gaita", pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file23835.doc> [skatīts 03.02.2022].
50. Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.72 33. "Konceptijas projekts "Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai ar lobētājiem", pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file29591.doc> [skatīts 03.02.2022].
51. Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.79 1.§ Par Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija sēdes protokollēmumā (prot. Nr.47 32.§ "Informatīvais ziņojums "Par koncepcija" "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" ieviešanas gaita" doto uzdevumu izpildi, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/api/file/file9355.doc> [skatīts 03.02.2022].
52. Latvijas Republikas Ministru kabinets, Protokols. Nr.84 1.§ Noteikumu projekts "Grozījums Ministru kabineta 2007.gada 6.marta noteikumos Nr.17" "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" un par Ārlietu ministrijas iesniegto rīkojuma projektu, pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/mkksedes/saraksts/protokols/?protokols=2009-11-24> [skatīts 04.02.2022].

53. Latvijas Republikas Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, Nr. 111.9/6- 9- 13/22, pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/92A68E4BFA076E1AC22587E20033B042?OpenDocument> [skatīts 05.03.2022].
54. Lobēšana kā daļa no demokrātijas., Latvijas Vēstnesis, pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/84836> [skatīts 02.02.2022]
55. Lobēšanas atklātības likuma izstrāde sēde Nr.10, Saeimas aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, pieejams https://aizsardziba.saeima.lv/attachments/article/1448/PR_2021_01_20.docx [skatīts 03.01.2022].
56. Lobēšanas atklātības likuma izstrāde sēde Nr.2, Saeimas aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, pieejams https://aizsardziba.saeima.lv/attachments/article/1448/PR_2019_12_04.docx [skatīts 03.01.2022].
57. Par lobētāju sniedzamie dati, VARAM, pieejams <https://www.varam.gov.lv/lv/par-lobetaju-sniedzamie-dati> [skatīts 23.04.2022]
58. Saeimas 2008. gada 11. decembra sēdes stenogramma (nobeigums), Latvijas Vēstnesis, pieejams <https://www.vestnesis.lv/ta/id/185615> [skatīts 26.02.2022]
59. Saeimas 2022. gada 15. februāra stenogramma "Latvijas Republikas 13. Saeimas ziemas sesijas piecpadsmitā (attālinātā ārkārtas) sēde 2022. gada 17. februārī", Latvijas Vēstnesis, pieejams <https://www.vestnesis.lv/op/2022/39.1> [skatīts 25.02.2022]
60. Vienotais tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāls, Ministru kabinets, pieejams <https://www.mk.gov.lv/lv/valsts-parvaldes-attistibas-politika> [skatīts 05.04.2022]
61. Zaļā grāmata — Eiropas pārredzamības iniciatīva, Eiropas Kopienu Komisija, pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ne/TXT/?uri=celex%3A52006DC0194> [skatīts 20.12.2021].
62. Act Introducing a Lobbying Register for the Representation of Special Interests vis-à-vis the German Bundestag and the Federal Government, German Bundestag, pieejams <https://www.bundestag.de/resource/blob/870452/41e5c2f593b16c960d86c0041a377862/Gesetz-EN-neu-data.pdf> [skatīts 04.04.2022]
63. Clear rules for lobbying in Estonia, bnt attorneys in CEE, pieejams <https://bnt.eu/lv/legal-news/clear-rules-for-lobbying-in-estonia/> [skatīts 16.04.2022]
64. Contacts, National Transparency Authority, pieejams <https://aead.gr/en/contact-en> [skatīts 24.04.2022]
65. Country profiles, An official website of the European Union, pieejams https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en [skatīts 02.03.2022]

66. Estonia's Open Government Partnership Action Plan for 2020–2022, OGP, pieejams https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2020/10/Estonia_Action-Plan_2020-2022_EN.pdf [skatīts 16.04.2022]
67. Good Practice in Communicating With Lobbyists for Officials, Ministry of Justice, pieejams https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/good_practice_in_communicating_with_lobbyists_for_officials_0.pdf [skatīts 16.04.2022]
68. Guidelines for Ministers and their Advisors to Avoid Conflicts of Interest, Ministry of Justice, pieejams https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/guidelines_for_ministers_and_their_advisors_to_avoid_conflicts_of_interest.pdf [skatīts 16.04.2022]
69. Latest developments in regulating lobbying activities in Greece, National Transparency Authority, pieejams https://www.icac.org.hk/icac/post/iaaca2/common/pdf/3_nta.pdf [skatīts 16.04.2022]
70. List of lobbyists, Chief Official Ethics Commission, pieejams <https://skaidris.vtek.lt/public/lobbyist/listPublic?filter=%7B%22page%22:1,%22pageSize%22:10,%22resourceStatusEnumList%22:%5B%22ACTIVE%22,%22BLOCKED%22%5D,%22viewType%22:1,%22offenderType%22:%22LOBBYIST%22,%22orderBy%22:%22name%22,%22sortingOrder%22:%22asc%22%7D> [skatīts 23.04.2022]
71. Members and Observers/Etats membres et Observateurs, Council of Europe, pieejams [https://www.coe.inneen/web/greco/structure/member-and-observers#%7B%22222358830%22:\[24\]}](https://www.coe.inneen/web/greco/structure/member-and-observers#%7B%22222358830%22:[24]}) [skatīts 27.02.2022]
72. New lobbying law in France, European Parliament, pieejams [https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/216442/EPRS_BRI\(2018\)625104_EN_lobbying_law_france.pdf](https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/216442/EPRS_BRI(2018)625104_EN_lobbying_law_france.pdf) [skatīts 04.04.2022]
73. OECD Principles for Transparency and Integrity in Lobbying, OECD, pieejams <https://www.oecd.org/gov/ethics/oecdprinciplesfortransparencyandintegrityinlobbying.htm> [skatīts 02.03.2022]
74. Our Global Reach, Organisation for Economic Co-operation and Development, pieejams <https://www.oecd.org/about/members-and-partners> [skatīts 02.03.2022]
75. Precis Normas, Precis AB 2021, pieejams <https://precis.se/engelska/> [skatīts 22.04.2022]
76. Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the legal regulation of lobbying activities in the context of public decision making, Council of Europe, pieejams https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680700a40 [skatīts 27.02.2022]

77. Republic of Lithuania Law on Lobbying Activities, Lietuvos Respublikos Seimas, pieejams <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9473b770a2a311e7a65c90dfe4655c64> [skatīts 16.04.2022]
78. The ABCs of the CPI: How the Corruption Perceptions Index is Calculated, Transparency International the global against corruption, pieejams <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> [skatīts 24.04.2022]
79. Transparency International urges EU to act on patchy beneficial ownership registers, Transparency International EU, pieejams <https://transparency.eu/eu-must-act-beneficial-ownership-registers/> [skatīts 23.04.2022]
80. What Is GRECO?, Council of Europe, pieejams <https://www.coe.net/en/web/greco/about-greco/what-is-greco> [skatīts 27.02.2022]
81. LOI n° 2016-1691 du 9 décembre 2016 relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique (1), Legifrance, pieejams <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000033558528/> [skatīts 04.04.2022]
82. Représentant d'intérêts, Haute Autorité pour la transparence de la vie publique, pieejams <https://www.hatvp.fr/espacedeclarant/representant-dinterets/> [skatīts 04.04.2022]
83. Öffentliche Liste über die beim Bundestag registrierten Verbände, Deutscher Bundestag, pieejams <https://www.bundestag.de/parlament/lobbyliste>, [skatīts 04.04.2022]
84. Willkommen auf der Seite des Lobbyregisters, Deutscher Bundestag, pieejams <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite> [skatīts 05.04.2022]
85. Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimas, pieejams <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.104674/asr> [skatīts 16.04.2022]
86. C. 196 EPUB Proposta di legge presentata il 23 marzo 2018, openpolis.it , pieejams <https://parlamento18.openpolis.it/cumento/id/349> [skatīts 17.04.2022]
87. Disciplin' dell'attività di rappresentanza degli interessi particolari e istituzione del registro pubblico dei rappresentanti di interessi approvato con il nuovo "titolo"Disciplin' dell'attività di relazioni istituzionali per la rappresentanza di interessi", openpolis.it, pieejams https://parlamento18.openpolis.it/singolo_atto/2143 [skatīts 17.04.2022]
88. Disciplin' dell'attività di rappresentanza di interessi, camera dei deputati, pieejams https://temi.camera.it/leg18/temi/tl18_lobbying.html [skatīts 21.04.2022]
89. Disegno di legge, Senato della Repubblica, pieejams <https://www.senato.it/service/PDF/PDFServer/BGT/01330860.pdf> [skatīts 21.04.2022]
90. L'ITALIA HA BISOGNO DI UNA LEGGE SUL LOBBYING. IL GOVERNO COSA NE PENSA?, Transparency International Italy, pieejams

<https://www.transparency.it/informati/news/l-italia-ha-bisogno-di-una-legge-sul-lobbying-il-governo-cosa-ne-pensa> [skatīts 20.04.2022]

91. NOU 2012: 12, regjeringen.no, https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-12/id686922/?q=lobbyregister&ch=2#match_0 [skatīts 24.04.2022]

92. Registro dei portatori di interesse, Ministero dello Sviluppo Economico, pieejams <http://registrotrasparenza.mise.gov.it/> [skatīts 22.04.2022]

Ierobežotas pieejamības informācijas avoti

93. Autora neregistrētie materiāli par lobija regulējuma ietekmes faktoriem

PIELIKUMI

Jūsu vārds, uzvārds _____
Kādu organizāciju Jūs pārstāvat _____
Jūsu ieņemamais amats _____

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma

- Nekādu
 Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairost Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītot sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

2.pielikums. Respondentu aizpildītās anketas

1. Guntis Gūtmanis	101
2. Kārlis Gebauers	103
3. Vineta Reitere	105
4. Edgars Pastars.....	108
5. Aldis Misevičš	110
6. Igors Dobičins	112
7. Dace Ozola	114
8. Ivars Balodis	116
9. Andris Vincāns	118
10. Magda Jentgena	120

Jūsu vārds, uzvārds **Guntis Gūtmanis**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome**

Jūsu ieņemamais amats **Valdes loceklis**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze.
- Negatīva pieredze.

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu
- Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairojot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: Jāmaina stereotipiskā domāšana un negatīvais noskaņojums par lobismu

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo šāds regulējums padarītu sistēmu saprotamu pārrobežu līmenī un iespējams mazinātu negatīvo pieskaņu attieksmē pret lobismu
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Lobisma likuma izstrādes galvenā problēma ir lobisma procesā iesaistīto "bailes" no kautkādiem ierobežojumiem, kas traucēs strādāt. Un šāda nostāja ir pamatota, jo mēs mēdzam visu izdarīt birokrātiski, lai būtu vieglāk kontrolēt, nevis pēc būtības, lai ko uzlabotu. Šajā situācijā tiešām iespējamā izeja būtu kopīgs regulējums ES telpā.

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Nozaru asociācijas

14. Kādi faktori Jūsprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?
Nezina par turpmāko regulējuma ietekmi uz ikdienas darbību ierobežošanu.

15. Kādi Jūsprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Ja regulējums būs smagnējs, tas lobēšanas procesu padarīs mazāk caurspīdīgu un novirzīs uz aizkulisēm. Analogs ir atklātas valdības sēde, kas rada tikai šķietamu atklātību.

Lai lobija regulējums un sistēma darbotos, šī profesija jāpadara par prestižu un jābūt vēlmei iekļūt lobiju sarakstā.

Tad arī nebūtu problēmu ar regulējumu, atklātību un sistēmu kopumā. Paldies par

Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds **Kārlis Gebauers**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **Latvijas Zivrupnieku savienība**

Jūsu ieņemamais amats **Izpilddirektors**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: **aktīvi iesaistamies normatīvo aktu izstrādāšanā**
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu

Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo šī jomas sakārtošana juridiski noteikti palielinātu uzticēšanos valsts varai
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo domāju, ko to būtu grūti saskaņot starp dalībvalstīm

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Es domāju, ka vajadzētu iesaistīt pēc iespējas plašāku loku un noteikti visas grupas kas minētas Jūsu anketas pirmajā punktā

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

Domāju, ka ir pietiekami daudz puses, kuras apmierina, ka nav regulējuma un galvenie neinteresētie ir politiki un amatpersonas, kurām būtu jāatskaitās par saviem tikšanās partneriem

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Nedrīkst uztaisīt regulējumu pārāk sarežģītu ar pārāk lielu birokrātijas devu, savādāk tas nestrādās

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds **Vineta Reitere**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **Latvijas Pašvaldību savienība**

Jūsu ieņemamais amats **padomniece juridiskajos jautājumos**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: **Pieredze ir pozitīva tādā izpratnē, ka LPS tiesības pašvaldību interešu pārstāvībā ir noteiktas ar likuma spēku, proti, likumā "Par pašvaldībām."(96.pants). Latvijā ar ārējo normatīvo aktu- MK noteikumiem ir precīzi regulēta arī ikgadējā sarunu procedūra starp ministrijām (noslēgumā-MK) un LPS. Nemot vērā iepriekšminēto, kā būtiskākās LPS darbības formas pašvaldību interešu pārstāvībā jāuzsver: atzinuma sniegšana par likumprojektiem, MK noteikumiem, kas attiecas uz pašvaldībām; dalība un viedokļa paušana Saeimas komisiju sēdēs, MK sēdēs, darba grupās, starpministriju (starpinstitūciju) sanāsmēs atbilstoši MK Kārības rullim; sarunas ar katru no ministrijām vismaz vienu reizi gadā noteiktos terminos, katrai no pusēm izvirzot aktuālās tēmas u.t.t.**

Savukārt pieredze, lai sasniegtu izvizītos mērķus ir gan pozitīva, gan negatīva. Periodā pirms LPS sapulces (kongresa), kur piedalās katrs no pašvaldībām un kas notiek vienu reizi gadā, katrs no LPS padomniekiem gatavo atskaiti par paveikto, pēc šīm atskaitēm tad arī var izdarīt zināmus secinājumus par izdarīto un nākotnē plānoto.

Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: Visbiežāk negatīvā pieredze ir saistībā ar to, ka nereti gan likumdevējs, gan MK pārkāpj Pašvaldību likumā noteiktos principus un tiek uzliktas jaunas funkcijām pašvaldībām bez finansējuma. Analizējot šo aspektu, gan jāteic, ka es to pat nevēlētos saukt par lobēšanu, jo iepriekšminētais ir jau spēkā esoša likuma normas, kas būtu jāpilda visiem.

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu

Cits: loti diskutabls jautājums. No vienas puses, iespējams kaut kāda atbildība būtu nepieciešama, jo tā veicinātu zināmu sakārtotību. No otras puses, atbildība (iespējamās sankcijas) var mazināt vēlmi sazināties, uzklaut viedokli un galu galā pat novest pie mazāk kvalitatīva gala produkta. Nemot vērā šos un vēl citus aspektus, iespējams, ka izstrādājams Pārejas noteikums nosakot, ka atbildības normas stājas spēkā tikai noteiktu periodu pēc lobēšanas regulējuma (likuma) stāšanās spēkā.

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
- Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairojot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
- Jā, jo _____
- Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
- Jā, iekļaujot izglītības programmās
- Nē
- Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
- Nē, bet vēlētos
- Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

Jā, jo _____

Nē, jo katrai no dalībvalstij var būt un ir savas inidividuālās īpatnības, situācija.

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Jābūt skaidri definētam mērķim, kāpēc regulējums ir nepieciešams, ko tas uzlabos. Jābūt pārliecībai, ka regulējums neradīs pārlietu birokrātiju, formālismu u.t.t.

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Paši lobētāji, kā arī otra puse (politiki un tml.) Organizācijas, kas jau aktīvi piedalās likumdošanas darbā līdz lobēšanas regulējuma izstrādei.

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā? Nav bijusi viena atbildīgā ministrija (institūcija) par šo jomu. Nav bijusi līdz šim pietiekama politiskā griba. Sabiedrības kopumā negatīvais noskaņojums pret lobēšanu kā tādu, kam ir arī objektīvs pamats (skatī gadījumi-skandāli, kas ietekmējuši sabiedrības viedokli uz ilgu periodu un sabiedrības attieksme kopumā, kā zināms, mainās samērā lēni)

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Laika un resursu patēriņš, lai ievērotu visus nosacījumus.

Iespējams, ka birokrātiskās atskaitīšanās procedūras varētu pat mazināt kādas iestādes vēlmi rīkot tikšanās, diskusijas un attīstīt dialogu.

Svarīgi, lai lobēšanas mehānisms nebūtu smagnējs, par ko ir zināmas bažas šobrīd.

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds **Edgars Pastars**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **Latvijas Finanšu nozares asociācija**

Jūsu ieņemamais amats **Vecākais juridiskais padomnieks**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: **detalizētāk skatīt: Asociācijas Labas**

prakses

- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu

Cits: gan administratīvo, gan kriminālatbildību, gan izslēgšanu no lobija reģistra - atkarībā no pārkāpuma smaguma

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairojot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo veicinātu atklātumu un mazinātu slēptu ietekmi
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo pārāk liela dažādība nacionāli (atšķirīgi riski)

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

=

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

=

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?
Nespēja sagatavot kvalitatīvu regulējumu.

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?
Adminsitratīvais slogs.

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds Aldis Misevičš

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat Latvijas Kultūras darbinieku arodbiedrība

Jūsu ieņemamais amats priekšsēdētājs

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: arodbiedrības biedru interešu paušana Kultūras ministrijā, Rīgas domes institūcijās u.c.
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu

Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo nepiešama līdzīga darbības bāze
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Nav ieteikumu

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Darba devēju un darbaņēmēju organizācijas, pensionāru apvienības varbūt?

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

Neesmu par to domājis

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Nezinu

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds **Igors Dobičins**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **biedrība "Latvijas Mākslinieku savienība"**

Jūsu ieņemamais amats **valdes priekšsēdētājs**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu
- Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairost Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Dažādu jomu pārstāvji

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?
sabiedrības nevienmērīga noslāņošanās

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Neizpratne

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds **Dace Ozola**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **Latvijas Kūdras asociācija**

Jūsu ieņemamais amats **projektu vadītāja**

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesu

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: **ilgstoša sadarbība ar ministrijām (VARAM, ZM, EM, FM, Saeimas komisijām, saskaņojot normatīvos aktus un politikas dokumentus, skaidrojot nozares pozīciju un situāciju.**
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: **Ir gadījumi, kad ministrija nepamatoti nenem vērā nozares ieteikumus, savu viedokli nepamatojot.**

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu

- Atkarībā no pārkāpuma
 Nekādu
 Cits: uz 6.jaut. nevar pilnvērtīgi atbildēt, jo nav skaidrs, kas tieši domāts ar

lobija regulējuma neievērošanu.

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo jau pietiek ES normatīvo aktu un NA projektu, kur netiek nemtas vērā dalībvalstu īpatnības.

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Normāli būtu, ja likumprojekts izietu normālo saskanošanas ceļu: ministrija, starpinstītūciju saskanošana, MK un tika tad Saeima. Pašlaik, likumprojektam cikulējot tikai Saeimā, dalība izstrādes procesā ir apgrūtināta.

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Sabiedriskās organizācijas, kas regulāri piedalās normatīvo aktu tapšanas procesā.

14. Kādi faktori Jūsprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

15. Kādi Jūsprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Regulējums nedrīkst būt pārāk apgrūtināošs nevienai pusei - ne likumprojekta virzītājiem, ne lobija organizācijām.

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds Ivars Balodis
Kādu organizāciju Jūs pārstāvat Apvienība Apeirons
Jūsu ieņemamais amats Valdes priekšsēdētājs

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu
- Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairost Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē
 Jā
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Vairāk atklātības un diskusijas

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Profesionālās organizācijas + deputāti + partijas

14. Kādi faktori Jūsprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

Nevēlēšanās mainīt pastāvošo kārtību, sarunāt vieglāk

15. Kādi Jūsprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Sākumā būs neizpratne, bet jābūt informatīvai kampanai par ieguvumiem

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds Andris Vincāns

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat biedrība „Šaušanas klubs „SKUKĪŠI”

Jūsu ieņemamais amats Valdes priekšsēdētājs

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____
- Negatīva pieredze. Lūdzu norādiet: _____

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu
- Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nezinu
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo ieestrādāts likumos
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo _____
 Nē, jo katrai valstij jāizstrādā savu, jo pārāk ES uzticamies. Pamattēzes ir kopējas.

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Nevaru komentēt

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Visas tās uz kuru attieksies. Piemēram, pašvaldības, biedrības, varētu būt arī privātuzņēmumi.

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

Baigi gausi viss notiek. Deputāti vienmēr vainīgi - varbūt ne visi, bet lielākā daļa.

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Nav komentāru.

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds Magda Jentgena

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat Vēja enerģijas asociācija

Jūsu ieņemamais amats Izpilddirektore

1. Norādiet kādu no kategorijām Jūs pārstāvat:

- Profesionālie konsultāciju biroji
- Juridiskie biroji
- Pašnodarbinātas personas
- Uzņēmumi un grupas
- Arodu un uzņēmēju asociācijas
- Arodbiedrības un profesionālās asociācijas
- Nevalstiskās organizācijas, platformas, tīkli u. tml.
- Ideju laboratorijas un pētniecības iestādes
- Akadēmiskās iestādes
- Organizācijas, kas pārstāv baznīcas un reliģiskās kopienas
- Publisko iestāžu apvienības un tīkli
- Trešo valstu izveidotas struktūras, biroji vai tīkli
- Citas organizācijas, publiskas vai jauktas struktūras

2. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

- Pašregulācija
- Brīvprātīgs
- Obligāts

3. Ko Jūs domājat par lobija normatīvā regulējuma izstrādāšanas nepieciešamību Latvijā?

- Neesmu domājis/-usi
- Nav nepieciešams
- Būtu jābūt izstrādātam
- Tas neietekmēs lēmuma pieņemšanas procesus

4. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

- Jā
- Nē

5. Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar lobēšanu un savu interešu grupu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesos, lai sasniegtu izvirzītos mērķus?

- Nenodarbojos ar lobēšanu
- Esmu piedalījies, bet pilnībā neizprotu lobēšanas nozīmi
- Pozitīva pieredze.
- Negatīva pieredze.

6. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

- Administratīvo
- Kriminālatbildību
- Izslēgšanu no lobija reģistra
- Mutisku aizrādījumu
- Atkarībā no pārkāpuma
- Nekādu
- Cits: _____

7. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

- Domāju, ka jā
 Domāju, ka nē

8. Vai lobija regulējuma pieņemšana varētu vairost Latvijas sabiedrības uzticēšanos valsts iekārtai?

- Nē, jo _____
 Jā, jo _____
 Grūti pateikt

9. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

- Jā, vispārīgi informējot
 Jā, iekļaujot izglītības programmās
 Nē
 Cits: _____

10. Vai esat iesaistīti lobija regulējuma izstrādes darba grupās?

- Jā
 Nē, bet vēlētos
 Nē, nevēlos piedalīties

11. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

- Jā, jo ES ir pietiekami vienota struktūrvienība, un vienots regulējums būtu saprotamāks un vieglāk kontrolējams
 Nē, jo _____

12. Ja, jā kādi būtu Jūsu ieteikumi kā uzlabot lobija normatīvā regulējuma izstrādes procesu?

Pienemt citu valstu labākās prakses

13. Kādas sabiedrības grupas un organizācijas būtu obligāti jāiesaista lobija regulējuma izstrādē?

Visas ieinteresētās puses

14. Kādi faktori Jūsaprāt ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

Neieinteresētība un nepietiekams pieprasījums attīstīt šo regulējumu

15. Kādi Jūsaprāt varētu būt negatīvie aspekti pieņemot lobija regulējumu?

Regulējuma administrēšanas trūkums

Paldies par Jūsu veltīto laiku!

- 1.Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?
- 2.Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?
- 3.Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?
- 4.Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?
- 5.Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?
- 6.Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?
- 7.Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?
- 8.Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?
- 9.Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?
- 10.Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?
- 11.Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?
- 12.Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?
- 13.Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?
- 14.Kā Jūs domājat - kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?
- 15.Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

1. Līga Stafecka	124
2. Atis Zakatistovs	136
3. Inese Zelča	139
4. Visvaldis Valtenbergs	143
5. Inese Voika	146
6. Raimonds Konusevskis	157
7. Iveta Brīnuma	163
8. Inese Kuške	176
9. Jūlija Jerņeva	181

Vārds, uzvārds: **Līga Stafecka**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Domnīca Providus**

Jūsu ieņemamais amats: **Vadošā pētniece**

Intervijas laiks un vieta: **19.05.2022 plkst 15.30 Zoom platformā.**

A.G. Pirmais jautājums - Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?

L.S. Droši vien tas pamat liels mērķis ir vienkārši, lai varētu izsekot tam, kādā veidā tiek pieņemti lēmumi un kuras intereses viņus ietekmē. Tīri tā, lai saprastu, kas ir tie galvenie ietekmes punkti, kas ietekmē lēmumus gan to saturu, gan pieņemšanas vai nepieņemšanas ātrumu un tamlīdzīgi. Vārdu sakot, tā notiek tā publiskā lēmumu pieņemšana.

A.G. Jā, tad principā jūs uzskatat, ka tas ir vairāk tieši, lai sabiedrība varētu redzēt kāds tas process?

L.S. Jā, protams, tāpēc, ka paši dalībnieki to jau noteikti labi zin. Tie, kas pieņem lēmumus gan sagatavo, viņi jau redz, kas nāk un ietekmē. Sabiedrība to no malas nevar tā izsekot.

A.G. Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

L.S. Tādā ziņā kontroles mehānisms, lai viņi to darītu godīgi, atbilstoši likumam, tā jūs to domājat?

A.G. Nu doma jā, vai vispār nepieciešams, nu skaidrs, pašregulācija, kas esošo normatīvo aktu ietvarā viņi rīkojās, kas ir spēkā esošā likumdošana. Vai tas jau ir obligāts, vai nu brīvprātīgs? Nu, ka viņam piedāvā, ka jūs varat reģistrēties, kā, piemēram, VARAM šobrīd tas ir tā kā reģistrs ir, kur ir tās institūcijas biedrības, kas piedalās sanāksmes, tad šeit, kāda ir tā doma?

L.S. Nē nu droši vien, ka var dažādi. Tas jau tāds politiskās kultūras jautājums. No vienas puses, nu principā arī pašam valsts amatpersonām, viņām faktiski jau tā būtu viņu interese publiskot šādu informāciju arī vienkārši tādā atklātības vārdā, lai viņi redz, ka viņi konsultējās, jo konsultēšanās ir laba lieta, ka var to redzēt un, ka neviens nevar arī pārnest, ka viņi iet kādas vienas vai otras puses pavadā, jo vienkārši viņi visu atklāj, ko viņi dara, tāpēc ir dažas institūcijas, kas jau to dara pašas. Esmu redzējusi arī Rīgas mēram šādu kalendāru, bet man grūti novērtēt vai tur tiek viss publicēts, kas notiek, vai kaut kāda veida tā atlase tur ir. Ir skaidrs, ka neviens no tiem mehānismiem nedarbosies uz tādiem negodīgiem lobētājiem, kuriem ir vēlme būt slepeniem, paslēpties vai neatklāties, jo nu jebkurš regulējums, viņš ir drusciņ kaut kādā mērā ir atkarīgs no tā godīguma. Arī jebkurš reģistrs varēs atrast gan jau kaut kādu caurumu, kā to atzīmēt kaut kā savādāk un izvairīties. Ir ļoti liela vēlme izvairīties. Tādā

ziņā ir grūti uzbūvēt tādu likumu, kas nav tāds ļoti katru procedūru niansēs aprakstošs, kurš sistu pa pirkstiem, lai varētu kaut kādā tādā ļoti stingrā kontrolē, bet nu var vairāk un var mazāk. Nu, ja liek kā brīvprātīgu reģistru, es domāju, ka tad mēs varbūt pārāk daudz jaunu informāciju neiegūstam, jo tie, kuriem nav kaut kādu iemeslu slēpties, viņi arī jau šobrīd ir kļuvuši diezgan atklāti. Es redzu, ka arī Saeimā tā prakse parādās biežāk, kad deputāti pasaka, ka šo priekšlikumu ir sagatavojuši vismaz kopā ar lielajām asociācijām, jo šobrīd nekautrējas. Pirms desmit gadiem tu arī to neatklāji. Šobrīd jau to sāk atklāt un uz šiem droši vien viņiem nebūs problēmas arī brīvprātīgi reģistrēties, ja vien nav kaut kādi pārlietu lieli birokrātijas šķēršļi, kas viņiem prasa daudz laika un, tad nav interese tur ieguldīties, bet, ja pasaka, ka tas ir noteikti darāms, arī tad gan jau, ka var atrast veidus, kā no tā izvairīties, bet nu tā kontrole viņiem vienmēr šādos reģistros būs, paļausies, ka ir pašregulācija, tādā ziņā, ka paši respektē kā tas ir pienākums, to darīt un redz, ka okej mūsu kolēģi šito nedara un principā tad viņi ir tādas pelēkās zonas pārstāvji un vienkārši nu tad viņiem ir tāda reputācija un tad tie politiķi, kas ar viņiem saistās, tad arī uzņēmās, ka viņu politiskais risks ir stipri lielāks, iesaistoties ar pelēkajiem lobētājiem, bet jebkurā no regulējumiem es domāju, ka ja ievieš, tad droši vien, ka ir vērts tērēt naudu tam, ka tas nav brīvprātīgs, bet tad ir kaut kāda sistēma. Latvijas apstākļiem tas būtu adekvātāk.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

L.S. Tas ir ļoti sarežģīts jautājums. No vienas puses, ne viss, ko organizācija dara mūsu gadījumā Latvijas tā specifika ir tāda, ka organizācijas nav sadalītas kaut kādās grupās, mums visas ir vienā katlā. Sabiedriskā labuma organizācijas, Latvijas pašvaldību savienība, kuru veido vispār pašvaldības, vai ne? Ir, teiksim, ziedojumu labdarības organizācijas, viņas visas regulē viens un tas pats likums, tai skaitā arī LDDK vai LTRK. Nu tā ir milzīga atšķirība starp šīm organizācijām. Un tādā ziņā un vēl ir process, kas saucās "Sabiedrības līdzdalība" un demokrātijā tas ir normāli un tā tam ir jābūt, ka ar sabiedrību konsultējas un pati pārvalde prasa sabiedrības grupām, ko jūs par to domājat? Tā kā konsultācijas ir vajadzīgas, tikai jautājums vai viss tas ir lobēšana? Manuprāt, tas tā nav, bet to grūti, teiksim, likumā baigi labi katru gadījumu izšķirot, ka šitā šodien ir lobēšana un tā ir vienkārši konsultēšanās. Un tad gan, ja to sāk tādā veidā dalīt, tad tur paveras ļoti plašas iespējas vienmēr izlavierēt – šodien šitā nav lobēšana, to mēs neregistrēsim, bet šitā ir lobēšana, tāpēc, ka vienkārši, ka nav tādi baigi draudzīgie, nāk ar kritiku vai ne? Nu tad liksim viņiem reģistrēties, bet tas paver ļoti plašas iespējas un tāpēc to ir ļoti sarežģīti atrunāt un dažādās valstīs it ka jau to mēģina un, piemēram, ja tā ir valsts pārvalde, kas uzrunā, tā ir viņu iniciatīva, tad tā attiecīgi skaitās sabiedrības līdzdalība un to tad neregistrē. Nu tas arī ir variants kā to var darīt, bet nu tad tas sarežģī sistēmu

un, protams, paver iespējas visiem ļaunprātīgajiem izmantot šo lodziņu, pa kuru vienkārši izvairīties. Tā kā es teiktu, ka viss ko organizācijas saka, vai ja viņas aicina valsts pārvalde, tā noteikti ne vienmēr ir lobēšana un dažreiz tās visas darba grupas ir tādas, kuras vajag valsts pārvaldē, mēs teiksim kā organizācijas pārstāvis, tur mēs nejam ne ar kādu baigo mērķi ietekmēt vienā vai otrā virzienā, es tur nāku, lai vienkārši padalītos ar savu pieredzi, bet, ja tas noder, tas ir labi, bet man nav mērķis ietekmēt procesu noteiktā virzienā, bet to vienkārši ir likumā ir ļoti sarežģīti noteikt, tas regulējums paliek tāds sadrumstalots un arī visa pārējā sistēma diezgan tā birokratizējas. Tāpēc, droši vien, ka pareizākais ceļš ir ieviest kaut kādas atklātības prasības un nemēģināt katrā situācijā saprast – tagad viņi lobē vai tagad vienkārši tā ir tāda konsultēšanās parastā. Un attiecīgi vienkārši, tad neuzlikt pārliet lielu slogu tiem, kas to dara, bet nu vismaz atklātības atrunu tur iestrādāt, ka tad ir jāpiereģistrējas lobētāju reģistrā.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

L.S. Protams, nav teikts, ka ir obligāti, ja viss pārējais darbojas. Nu, piemēram, ja tiek ievērota prasība, ka likumdošanas procesā deputāti sākusies priekšlikums, ka ir sagatavots ar to vai šito cilvēku. Ir kaut kāds publiskais kalendārs, kur viņi tiekas, nu, tikšanās ir atspoguļota. Teorētiski, kaut kādas atklātības lietas tas reģistrs nekādu revolūciju neuztaisa un viņu varbūt ir vieglāk ieviest par kaut kādām, dažādām.. kā lai to nosauc.. dažādos līmeņos. Nu teiksim – Saeimas reģistrs, izpildvaras likumdevēji varbūt vieglāk nerealizēt kā vienu lielu reģistru, kas attiecās uz visām iestādēm. Šobrīd tā ambīcija ir viens liels reģistrs un tīri tehniski varētu būt diezgan grūti, bet, tas kas liekas, ka varētu būt par labu reģistram, ka varētu izsekot, piemēram, vismaz tiem profesionāļiem, kur viņi un ko ietekmē, ja viņš būs reģistrā, tad viņam būs savs numurs un tad pēc tā numura varēs redzēt tā lobētāja darbības – viņš rekur ir bijis kādā konsultatīvā padomē un rekur viņš ir ticies ar šādām amatpersonām. Tā kā viņš kaut kādu papildinformāciju dos. Tā kā visdrīzāk noslēdzot, teikt jā. Ja domā par lobēšanu atklātību, tad reģistrs varētu būt tāds labs risinājums.

A.G. Jā, jo šobrīd VARAM ministrijai ir tāds virspusīgs, bet nu viņš nav obligāts. Brīvā formā tu var nokļūt.

L.S. Kas VARAM tur publicē? Visi ierēdņi vai ministrs?

A.G. Es neesmu izpētījis, kas tieši atbild par to reģistru, bet tur ir, ka tās organizācijas, kas piedalās konsultācijās. Tur ir lobēšanas datums. Es tagad skatos nu, ka lobētājs ir Valsts meži. Dažādas tās personas ir. Lēmuma sagatavošanas process, kas lēmām jau sāk tur iestrādāties, amatpersonas, starpniecība notikusi, vides aizsardzības departaments. Tad tur vairāk par tiem departamentiem.

L.S. Vārdu sakot, bij tikšanās kaut kāda.

A.G. Jā, tur arī ir lēmumu pieņemšanas, bet tas iekšējais viņu formāts.

L.S. Protams, ka šādu ir vieglāk uztaisīt, nekā vienu tādu, kurā pie tam ļoti atšķirīgi funkcionējošas iestādes to lobēšanas procesu saprot.

***A.G.* Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?**

L.S. Es domāju, ka svarīgi paredzēt ir abām pusēm atbildību gan lobistiem, gan valsts pusē vai pašvaldības pusē, nu var teikt tai publiskai pusei. Lobistiem droši vien, ka tur ir tas lielais izaicinājums, kādu atbildību piemērotu tā, lai neaizskartu viņu satversmē noteiktās tiesības, ka viņi var nākt pie lēmumu pieņemējiem kā pilsoņiem, bet, ja viņi ir profesionāli lobisti un, ja viņi atkārtoti par ļoti būtiskiem pārkāpumiem, kas ir teiksim ir atkārtoti vienkārši aicināti reģistrēties, konsekventi neievēro, vai, ka to dara kaut kādā neētiskā veidā, ka šiem te droši vien tas maksimums, ko var paredzēt ir aizliegt uz kādu brīdi būt par profesionālu lobistu. Viņš var nākt kā pilsonis, vienkārši piedalīties politiskajā procesā kā pilsonis. Tas varētu būt stingrākais, bet šobrīd to tā ļoti grūti atkal novērtēt, tas arī ir tāds liels izaicinājums, vai šādu te sodu varētu piemērot, piemēram, KNAB kā atbildīgā iestāde. Viņi tomēr ir tā diezgan konservatīvi. Varbūt viņiem ir grūti novērtēt, ka tā ir atkārtota lobēšana, vārdu sakot, viņiem vajag ļoti stingrus pārkāpumus, kas ir likumā ierakstīti. Tādus burtiskus, tos viņi var piemērot, bet šeit būtu jābūt tādai mazliet lielākai ambīcijai vērtējumā, viņiem varbūt pat grūtāk to piemērot, bet, manuprāt, tas būtu tas, kas vismaz kaut kādā veidā tos lobistus ietekmē, bet nu arī ir sarežģīti. Lai gan no otras puses, kāpēc nē? Nu tie lobisti daudz reiz lobē dažādas puses. Vienu brīdi vienu, otru brīdi otru. Es runāju par profesionāļiem. Tad vienkārši viņi sevi pakļauj, ka viņi profesionāli savu darbību būtiski var savā veidā ierobežot. Tas gan bišķiņ izaicinājums, bet arī valsts amatpersonām obligāti vajag atbildību, jo tā ir publiskā puse un viņiem ir iebūvētais pienākums pret sabiedrību atskaitīties un, ja valsts amatpersonas neatklāj, tad būtu jādomā, kas ir tā droši vien disciplinārā atbildība. Jā, nu politiskā atbildība.

A.G. Jā, par tām atbildībām ir skaidrs, ka ierobežot darbību, tad tas varētu būt arī no soda mēriem ierobežot profesionālu lobētāju darbu, ja pārkāpumi ir fiksēti. Un par organizācijām tur arī ir advokātu biroji varbūt dažādi, kas vienlaicīgi pārstāv veselu rindu tās iestādes.

L.S. Jā un attiecīgi, ja viņi vienkārši ignorē lobēšanas prasības, atklātības prasības, tad nu kaut kādu brīdi uzlikt pārtraukt nodarboties ar šo pasākumu. Vienkārši jautājums kā to praktiski nokārtot, principā, es nezinu vai jums kā Saeimas deputātiem, jūs viņus metat ārā no sēdes, ka jūs redzat, ka viņš tur tāds ir.

A.G. Nē, nu var apturēt tur darbību, bet noteikti, ka tur jāgroza ir Saeimas kārtības rullis un citi, tur nebūtu tik vienkārši.

L.S. Nu vienkāršākais ir noteikti tas administratīvais sods, kas tur šobrīd tajā likumprojektā ir iebūvēts, nu vismaz tam noteikti kaut kādam soda mehānismam ir jābūt, bet nu, ja tas sods būs mazāks nekā tas ieguvums no tā, ka cilvēks tur aktīvi, ārpus regulējuma lobē, droši vien, ka novērtēs un turpinās to darīt. Nu viņam ir jābūt atturošam kaut kādā mērā, vai nu, ka sods pietiekami liels, vai arī nu tad stingrākais droši vien ir liegums kaut kādu periodu nodarboties kā profesionālam lobistam.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

L.S. Nu vienu pati noteikti kā būtiski nē. Bet noteikti, ka tā ir viena no puzzles daļām tajā kopējā lēmumu pieņemšanas procesa kvalitatīvā uzlabošanā un noteikti, ka šāds te kvalitatīvāks process ietekmē arī, ka tie lēmumi, kas tiek pieņemti attiecībā uz valsts attīstību, ekonomisko izaugsmi ir, teiksim, labāk pārdomāti, mērķtiecīgāki par padarīto efektu. Protams, tādā tiešā veidā – šodien likums, rīt mums ir kolosāla izaugsme – tā tas nenotiek, bet, ka tā ir daļa no sistēmas un mums jau ir viskautkādas citas prasības tur atklāt valsts amatpersonām par sevi atklāt diezgan daudz informācijas, mums ir, teiksim, TAB portāls, kurā mēs jau redzam visādus iesniegtos atzinumus. Vārdu sakot, sistēma pati jau ir pa šo laiku, kamēr mēs te muļļājamies ar reģistru, viņai jau ir kājas uz priekšu un, teiksim, finansēšanā ziedotājus mēs redzam publiski, tā kā ir kaut kāda virkne citu lietu, kas stimulē šo te lielāku atklātību un tā netiešā ietekme, viņa noteikti ir pozitīva, jo viņa piespiež nu, teiksim, padomāt par to, ka nepietiek tikai balstīties uz kaut kādu lobistu atmestu viedokli, bet paskatīties vai lēmums ir balstīts kaut kādos jēdzīgos datos, informācijā, vai tikai lobistu atmestajā informācijā uz kuru mēs nu tā.. varam paļauties, varam nepaļauties. Vārdu sakot, ka tā interešu izsvēršana ir bišķiņ sakarīgāka, bet tā problēma ir tāda, ka mēs lielā mērā balstāmies uz to lobētāju atmesto informāciju un ir virkne grupu cilvēku, kuriem nav šādu lobētāju, kas viņu intereses aizstāv, tāpēc, piemēram, ir jomas, kur mēs vienkārši gadiem viņas neaiztiekam, piemēram, iedzīvotāju nevienlīdzība. Nevienas mazturīgo cilvēku intereses neaizstāv, līdz ar to viņi vispār.. Un valsts balstās uz to, ko atnes lobētāji.

A.G. Tas ir konkurence, te būtu tā konkurence starp lobētājumu grupām.

L.S. Motivētu, varbūt redzēt, parādītu, ka okej, mēs šeit esam balstījušies tikai uz vienu, nezinu, lielo nozares atnesto informāciju, kas pati par sevi nav slikta, bet vai tā ir pietiekama? Tas ir liels jautājums. Bet nu tā ir tāda netieša ietekme, kas, teiksim, ar nosacījumu, ja viņa, teiksim, piespiež labāk tās amatpersonas labāk līdzsvarot intereses, pamatot lēmumus, viņas drusciņ vairāk izdiskutēt un tamlīdzīgi, jo vienkārši var publiski redzēt, ka šim lēmumam pamatā ir tikai vienas organizācijas atnests pārskats un paļaušanos uz kaut kādu ierēdņa izstrādātu regulējumu, kuram, iespējams, uzdodot trīs kritiskus jautājumus, izrādās, ka tur nekā

nav apakšā. Vārdu sakot, ja to kvalitāti lēmumiem var kāpināt caur šo te, tad tas noteikti ietekmē pozitīvu izaugsmi, bet tāda ļoti tieša saikne es nedomāju. Viņa drīzāk ir vērsta uz tādu uzticēšanos, būvēšanu ar valsti, ka mēs esam vairāk uzticamies un varbūt tad mēs esam gatavi vairāk maksāt nodokļus un tad atkal šī netiešā ietekme parādās, bet nu viņa tiešām ir netieša un tādā ilgā termiņā.

A.G. Kā, Jūsprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairo Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai? Es šeit vairāk par valdību, ne par valsts iekārtu kā tādu, bet arī valsts iekārta var būt, ka var kaut kādā brīdī samainīties, tāpēc vairāk par valdību, par politiskajiem procesiem, jo šobrīd partijām ir ļoti zems uzticības reitings un arī valdībai tas ir zems, ja salīdzina ar citām valstīm.

L.S. Es domāju, ka teorētiski, ka tam ir tāds potenciāls, ka tas varētu uzlabot uzticēšanos, bet jautājums ir atkal par to laika sprīdi, kurā tas notiek. Visticamāk, ka tas arī ir ilgtermiņa jautājums, jo šis te lobētāja regulējums, lobēšanas atklātība, atkal viņš jau ir ļoti balstīts uz tajā, ka mēs mainām kultūru, kā mēs pieņemam lēmumus, jo mums šobrīd vēl ir tā stadija, ka mums lobēšana, ja sabiedrībā prasītu, droši vien ir vienlīdzīga korupcijai. Un līdz ar to, vienu viņi uztvers kā (nesaklausāms 22:49) reģistru vai ne? Un neko viņiem nemainīs, bet tā kopējā ir apziņas mainīšana, ka tas ir okej un tas ir pat labi, ka publiskā puse konsultējas ar visām ieinteresētajām pusēm. Svarīgākais jau ir, ko viņi pēc tam ar tām konsultācijām dara? Vai iet tikai vienas nozares pavadā, vai tomēr meklē kaut kādu balansu un saprot, kuras tad ir tās lielās pamatsabiedrības intereses, nevis šīs grupas vai viena, vai otra grupa nepamatoti necieš. Tā līdzsvarošana jau šajā procesā ir svarīgākā. Katrā ziņā atklātība ir pirmais punkts uz uzticēšanos, tāpēc es teiktu, ka noteikti tam būs arī efekts, bet tas varētu būt ilgtermiņā un tas nav tikai reģistra, protams, atkarīgs, tāpēc to nevarēs tā pateikt, ka rekur mēs ieviesām regulējumu un būtiski auga uzticēšanās. Ir jau viskautkādas citas darbības, kas ietekmē to uzticēšanos, šī viena tikai no tām daļām, kas dos to pozitīvo efektu pie nosacījuma, ja tas regulējums labi strādās, bet, ja tur ir tā, ka lielākā daļa neregistrējās, tad prakse turpinās tāpat, protams, ka tad tā uzticēšanās arī neaugs, drīzāk pretējā virzienā, bet tas ir viens no puzzles gabaliņiem pie labiem apstākļiem, kas var ietekmēt uzticēšanos, bet nav vienīgais.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

L.S. Es domāju, ka jā. Es domāju, ka noteikti, protams, tas ir tas domāšanas maiņa, kad noņem to stigmu, ka lobēšana ir kaut kas slikts, ja mēs runātu par tirgošanos ar ietekmi, tas ir krimināli sodāma darbība. Es vispār nekur nerunāju par to līmeni, tas jau ir krimināli sodāma darbība, bet, ja mēs runātu par savu interešu aizstāvēšanu, kāpēc arī šis likums droši vien tā ir nosaukts, lai jau sāktu ar šo nosaukumu, noņemtu stigmu, ka mēs tagad nerunājam par lobēšanu,

bet mēs runājam par interešu aizstāvību un savas intereses ir noteikti jāaizstāv. Un, ja tas kādu var panākt pozitīvu efektu, ka kāda grupa redz, rekur okej mūsējie nāk aizstāv, kaut kādu mūsu pretējās puses pārstāvji nāk aizstāv savas intereses un samotivē viņus apvienoties kaut kādā grupā, tas būs ļoti labi, bet nu katrā ziņā sabiedrībai ir jāmeģina izskaidrot, ka lobēšana ir kaut kas pilnīgi okej. Tas nav kaut kas tāds, ka jāforsē, ka tas notiek, bet, principā, lēmumu pieņemējiem ir jāzina tās katru pušu viedoklis un tas ir normāls process. Tādā ziņā tā skaidrošana noteikti ir jāvieš un jāpadara arī jūtīgāki tie cilvēki, ka viņi redz, ka tajā reģistrā nekas neparādās un es, nezinu, es atnāku uz darba grupu un skatos, ka tur pārstāvji visādi piedalās, bet paskatos pēc tam reģistrā, viņi neregistrējās. Nu, ka es varu arī varu iesaistīties tā lobēšanas regulējuma un sabiedriskā uzraudzībā, tāpēc tas sabiedrība atbalsts ir vajadzīgs ne tikai, lai uz politiku skatītos ar tādām veselīgākām acīm, bet arī, lai paši būtu kā tādi uzraugi tam procesam.

A.G. Vai Jūsu organizācijai ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

L.S. Jā, laikam ir. Laikam varētu teikt, ka ir būtiski, tāpēc, ka, mūsaprāt, viņš nebija vēl līdz galam izstrādāts. Viņš tika strādāts ļoti ilgi un ar ļoti lielām, un ar ļoti daudzām diskusijām, bet viņas nebija ar tādiem starprezultātiem, tāpēc, piedaloties darba grupās, nevarēja redzēt ar ko šī katra darba grupa beigsies un kurā virzienā mēs ar regulējumu ejam un var redzēt, ka viņš nav līdz galam izstrādāts, jo tur ir ļoti daudz, kas ir tā pazīme, kas par to liecina ir, ka tur ir diezgan būtiskas lietas deleģētas MK pēc tam izdomāts. Nu tur, teiksim, pamatprincipi lobētāju rīcībai. Pamatprincipi jau ir likuma jautājums. Mums tas šķiet nepieņemami. Vajadzētu pamatrāmi noteikt likumā, lai pēc tam MK jau strādājot, izstrādājot piemērošanas kārtību, viņiem būtu skaidrs tas pamatrāmis, kurā virzienā tad iet. Tā ir nepilnība, ka vienkārši daudzas lietas ir atstātas Ministru kabineta līmenī izlemt. Tam tā nevajadzētu būt. Un otrs nav saprotams tai publiskajā pusē, kas īsti, ko reģistrēs un kādā veidā. Tur tiek runāts par kaut kādu deklarēšanās sistēmu, bet tagad procesā var saprast, ka tā nav atsevišķa sistēma, bet kas tas īsti ir? Likumprojektā skaidri tas tā nav pateikts. Tā ir būtiska lieta, nu tā ir puse no likuma gandrīz, kas tur aiziet tekstuālā ziņā, tad ir jāsaprot, ko nozīmē šī te, kādus tieši pienākumus tas uzliek publiskajai pārvaldei un pašvaldībām, visām iestādēm. Un vēl viena lieta, kas mums šķiet nepilnīga ir pats reģistrs. Man šķiet, ka viņam ir jābūt (nesaklausāms 28:26). Būtu labi, ja būtu kaut nedaudz vairāk informācija par to lobēšanas priekšmetu un pašām organizācijām, kas ir tās viņu intereses, lai tas reģistrs būtu informatīvāks, jo pašlaik viņš ir tāds diezgan patukšs no satura viedokļa. Tā kā jā, es teiktu droši vien, ka tie ir tādi būtiskie iebildumi.

A.G. Jā, paldies. Interesanti ir uz klausīt, jo es tās institūcijas, man ir desmit, tieši, kas ir no valsts kancelejas. Finanšu ministrija bija arī kaut kādā brīdī, tad tur ir tās versijas. Nu,

protams, politisko pārstāvniecību arī būs interesanti uzzināt. Man būs šodien arī intervija no politiskā gala, kā viņa skatās, kuru tieši arī skar šis likums.

L.S. Valsts pārvalde saprata kā uz viņiem šis attiecās?

A.G. Viņi baidās, kam tas darbs būs jādara baidās no tās administrēšanas, no tā sloga un, kas to administrēs un, kas par to maksās. Tas valsts pārvaldē tie ir būtiskākie jautājumi – kas par to maksās un kurš to darīs? Kāds tas likums izskatīsies, tas viņus mazāk. Viņiem vairāk interesē administratīvais. Kā tas viss dzīvē piemērosies un skaidrs, ka arī KNAB un visiem tā piemērošanas kārtība un viss tas pārējais.

***A.G.* Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?**

L.S. Jūs domājat tādā ziņā, tie kas izstrādā, viņi nenonāk īpaši konfliktā jā?

A.G. Viņi, teiksim, var nonākt. Teiksim tā, ja tu pats izstrādā likumu priekš sevis un pats arī nobalso. Vai tur nevar?

L.S. Protams, ka var nonākt. Vienīgais, problēma, ka nav jau neviena cita likumdevēja gadījumā, cits neviens viņu regulējumu uz viņiem attiecināti neizstrādās, jo tā ir augstākā lēmumu pieņemšanas institūcija, bet tā var būt un arī šajā regulējumā tas ir nedaudz redzams, jo, ja es pareizi interpretēju, tur rakstīto, tad, piemēram, publiski kalendāri, kuros norāda tikšanos ar lobētājiem, man šķiet, ka neattiecas šajā regulējumā, piemēram, uz deputātiem un tad varētu jautāt - kāpēc? Teorētiski jau vajadzētu attiekties arī uz deputātiem, bet tā vēlme regulēt šo procesi ir, bet, ko līdz tas skar mūs pašus, objektīvi jebkuram, ne tikai deputātam, tas iededz, teiksim tā, rada kaut kādus tādus – ā, bet es taču negribu sev dzīvi apgrūtināt. Un šajā gadījumā tas arī varētu būt tīri cilvēcīgi, katram tādu vēlmi sevi mazāk apgrūtināt, bet tīri tā, nu tu jau esi lēmumu pieņēmējs un tādā ziņā tas interešu konflikts faktiski viņš tur ir iebūvēts. Viņš jau tur ir defaultā, jo viss, kas ir saistīts ar lobēšanu atklātību, kura attieksies uz deputātiem, vai uz partiju finansēšanu, tur vienkārši tas interešu konflikts jau ir iebūvēts saknē, tāpēc šajā procesā ir svarīgi, ka tas process ir daudz jēdzīgāk izskaidrots un, piemēram, tas partiju finansēšana, valsts finansējums partijām, viņš tika pieņemts drausmīgā procesā šīs Saeimas ietvaros un īpaši pie šiem nosacījumiem, ka tas jau ir interešu konflikta apstākļos. Tur jābūt būtu tādām ļoti plašām diskusijām, apspriedēm publiskajām, vārdu sakot, ļoti publiskam procesam, nevis tādām ātram, fiksam paši sev pieliekam. Un tā ir tāda problēma arī šajā lobēšanas regulējumā. Vienmēr varēs teikt – re kā deputāti sevi pasargāja, vai ne?

***A.G.* Kādi faktori, Jūsprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?** Jo līdz šim pirmsākumi 2004. gadā. Ir 2022. gads. Tie ir 18 gadi un nekas uz priekšu nav aizgājis. Jo nav zināms, jo izteicās Valsts prezidents izteicās, ka pieņems nākamā Saeima.

L.S. Viņš jau to ir teicis?

A.G. Jā bija Dienes jautājums, ka šī Saeima diez vai pieņems šo regulējumu. Man liekas Dienes jautājums, vai kā viņš saucas tas raidījums. Šo svētdien, kas bija Aizliegtais paņēmieni man liekas bija, nevis Dienes jautājums. Viņš bija Aizliegtajā paņēmienā, saistībā ar finansējumu.

L.S. Es teiktu tā, nu, protams, primāri tas ir gribas vai negribas jautājums, kāpēc tas nav pieņemts gadu, gadiem. Tas ir primāri, tāpēc, ka tās saiknes ar partijām ar finansētājiem ir pārāk ciešas un svarīgas bijušas un negrib apgrūtināt savu finansētāju dzīvi. Tagad jau tā situācija ir nedaudz mainījusies, jo, pirmkārt, tur ir valsts finansējums, kas to atkarību nedaudz mazina no privātajiem finansētājiem un arī publiskums var daudz kam izsekot līdzī. Varbūt pieradums jau šobrīd ir lielāks. Teiksim, 2002. gadā noteikti tāds nebija. Un otrs ir lobistu pašu attieksme, piemēram, šobrīd var daudz labāk var redzēt atšķirībā no pagājušās reizes, ka paši lobisti arī ir sākuši saprast, ka viņu interesēs arī ir šī te atklātība, lai viņiem nebūtu šī te pelēkuma piegārša ar to, ko viņi dara. Piemēram, normālam advokātu birojam, kas nedarīs (nesalāsams 35:00) aizdomīgu lobistu, bet, ja viņš būs reģistrā ar normālu numuru un nāks visu to darīt atklāti, tad tā viņa reputācija noteikti, teiksim tā, pasaudzēs un tamlīdzīgi. Var redzēt, ka daži lobisti diezgan daudz iesaistās šajā procesā. Tas pats Pastars ļoti ieinteresēts, lai būtu jēdzīgs regulējums, jo vienkārši viņi saprot, ka tas viņu reputācijai arī ir svarīgi. Un tas nebija tipiski pirms tiem padsmi gadiem, kad viņi vienkārši principā negribēja neko atklāt. Un tad arī varbūt drusku tā domāšana ir mainījusies pirms tiem desmit gadiem, piecpadsmi gadiem. Vai arī tad, kad bija pēdējais likums, mēs vienīgā iestāde, ko iedomājusies, kas kontrolē būs (nesadzirdams 35:47) bij ļoti izteikta. Tagad, kas bija labs pavērsiens šajā procesā, ka ieraudzīju jaunu iestādi uzņēmumu reģistru, kas ir salīdzinoši neitrāla. Tāpēc varbūt tas bišķiņ arī to stigmatu mazina, ka tas nav KNAB darbības lauks uzreiz, bet, ka tas ir vienkārši tāda reģistrēšanās, līdzīgi kā patiesā labuma guvēja gadījumā. Ir kaut kāds salīdzinoši neitrāli iestāties, nesaistīt automātiski ar korupciju. Vārdu sakot, ja ir vairāk parādījušās vairāk variācijas iespējas. Politiskā griba es nezinu vai ir šausmīgi liela, bet tagad varbūt arī ir ambīcija pirms vēlēšanām parādīt kaut kādu sasniegto rezultātu. Tādā ziņā tā griba ir. Bet nu arī objektīvi ir bijuši visi šie te citi kavējošie apstākļi ar pārāk ārkārtējām situācijām, kuras arī bij tieši atbildīgai komisijai jārisina. Es saprotu tīri praktiski, kāpēc tas ir kavējis, bet tā politiskā griba kopumā nav pārāk izteikta, jo es neteiktu, ka šī Saeima ir ļoti raksturojusi ar tādiem ļoti stingriem tiesiskuma prioritātēm, vismaz no eksperta viedokļa nevar redzēt tādu ļoti lielu prioritizēšanu šiem jautājumiem. Tagad viņa ir kļuvusi par tādu, jo tuvojas vēlēšanas un vajag politiskos sasniegumus. Okej, laba motivācija, pietiekama, lai panāktu rezultātu, bet laika ir ļoti maz. Bet nu jā, lobētāju attieksme arī ir lēnām mainījusies un kopā tā atklātības sistēma, ko es jau iepriekš teicu, viņā jau šobrīd ir daudz kas ir palicis atklātāks. Līdz ar to, tās sāpes nonākt labākā reģistrā, viņas būs daudz mazākas, jo

vienkārši tāpat jau daudz kas ir redzams no malas publiski. Mēs varam pieslēgties komisiju sēdē un dzirdēt tos pašus lobistus un tamlīdzīgi, jo ir mainījusies tā kultūra.

A.G. Piebilde vēl par tām komisijām, nu tur ir jāskatās. Noteikti varbūt jāiekļauj, jo tie protokoli, kas ir komisijas sēdēs nav pēc vienota formāta, tur ir katra komisija var izvēlēties, cik viņa plaši atspoguļo konkrēto komisijas sēdi.

L.S. Jā, tā ir interesanta Saeimas prakse. Tā ir kaut kāda paraža, ko es arī esmu pētījusi, ka katra komisijā ir pilnīgi savādāka pieeja kā viņi atspoguļo protokolus. Juridiskā komisijā ir bez maz vai lomās var ierunāt šo te sēdes norisi. Nezinu varbūt pēdējie vairs nav tādi, es neesmu pēdējos tagad skatījusies, bet nu savu laik, kad vēl Strīķe bija dzīva un vadīja Juridisko komisiju, tad tur tiešām bija ļoti detalizēti, tiešām viss kā transkripcija faktiski. Un bij tāds, kurās vienkārši nevarēja saprast, kurš piedalās A. Bērziņš vispār neko neizsaka, vai tur jebkurš uzvārds. Tautsaimniecības komisija šajā ziņā, kurā notiek ļoti lielas lobētāju darbības, ir visnecaurspīdīgākā. Un tas, kas vēl ir komisijās. Komisijās vēl ir arī atšķirīga prakse, bet lēnām, vismaz man, pēdējos laikos pozitīva pieredze, ka priekšlikumu tabulā parādās vismaz tie asociāciju iesniegtie priekšlikumi, kas arī ir labu, lai gan viņi nav subjektīvi, bet viņi iesniedz un tas ir labi redzēt, ka okej šīs tās intereses, kuras viņi grib aizstāvēt.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

L.S. Viens liels negatīvs aspekts man tieši saistās ar to, ka par lobētājiem tagad nosacīti kļūst nevalstiskas. Un ne visas ir ar līdzīgiem muskuļiem, kādas ir lielām konfederācijām. Dažām tāda vajadzība satikt politiķus ir reizi trijos gados, reizi četros gados, vai retāk. Kā nu kurai. Un viņas baidīsies iesaistīties procesos, lai nepārkāptu kaut ko tajā lobēšanas regulējumā vai arī vienkārši viņas negribēs pēkšņi kļūt par lobētājiem, tikai tāpēc, ka viņi grib tur kaut kādu bibliotēku biedrības jautājumu atrisināt. Tas, kas varētu būt negatīvi, ka šīs organizācijas izvēlās būt pasīvākas, vēl pasīvākas nekā viņas jau šobrīd ir. Tā līdzdalība nav pārāk liela un, ka šis likums varētu viņus bremsēt. Un tieši otrajā pusē tāpat valsts pusē vai publiskajā pusē, ka ierēdņi baidās aicināt uz konsultācijām vai uz tikšanos, vai piezvanīt kādam ekspertam, jo viņi baidās kaut ko pārkāpt šajā regulējumā. Tā ir tāda baigā baža un negatīvais efekts, ja tas tā būs. Un otrs, kas ir tāds lielāks risks, ja tas likums aiziet tādā sliktā kvalitātē, viņš nedarbojas, viņš galīgi neattaisnot cerības visām pusēm, kas ir šobrīd uz šo likumu un tad viņš iegūs vēl uz ilgu laiku, ka viņu neviens negribēs vairs lobēšanas vairs risināt un reģistrs risks, kurā reģistru uzbūvē, iegūlta tur pietiekami daudz resursus, bet viņu turpina (**nesaklausāms 40:45**) visas puses. Tas risks vēl ar vien tāds ir.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

L.S. Teiksim, ja godīgi un labi piemēro šo likumu un iet to ceļu, kas šobrīd vēl nav apstiprināts komisijā otrajā lasījumā, bet tur ir sasniegti priekšlikumi. Es ceru, kas tas arī paliks

kā regulējums. Viņš pirmajā lasījumā tāds nebija. Attiecībā uz to, ka lobētājiem piešķirs numuru reģistrācijas. Ka es varēšu pēc šī reģistrācijas numura izsekot katru lobētāja aktivitāti, piemēram, ievadot numuru, redzēt, kurās konsultīvajās komisijās vai darba grupās šis lobētājs ir darbojies, vai ar kādām personām ir ticis. Ja šo te reģistru tā jēdzīgi uzbūvēs un, ja to sasaistīs ar, piemēram, citiem reģistriem, ka es varēšu redzēt, piemēram, vai šis lobētājs ir ziedojis kādai politiskai partijai, vai kādām citām aktivitātēm, tad noteikti tas pozitīvais aspekts būs tāds, ka tā būs tāda ievērojami caurspīdīgāka politiskā sistēma Latvijā.

A.G. Es darba ietvaros, papētīju sāku arī to Eiropas valstīs vai var atrast kaut kādu korelāciju starp valstu atrašanos ģeopolitiskajām, starp nacionalitātēm, īpašībām vai vēsturi, dažādu valstu atšķirīgo es ņemu Norvēģiju, Zviedriju, Baltijas valstis, Franciju, Vāciju un tad apakšā Grieķiju, Itāliju un tad tur visu apskatot, nevar neko īsti izprast, jo katrā valstī ir kaut kas samudzināts, lipināts un nav tāda, neko nevar atrast starp mentalitāti vai tautu kultūrās kaut kādu saikni ar to un valsts attīstības indeksi, kas ir un korupcijas indeksi. Zviedrijā un Norvēģijā nav nekas īpaši regulēts, bet viņiem tā attīstība ir lielāka tai pat laikā, Itālijā bija agrāk pieņemsim, tā Grieķiju, viņi nav pieņēmuši tik ātri, bet tā attīstība, vieniem tie rādītāji ir zemāki

Kā Jūs domājat - kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja? Tas viens varētu būt, ka tas korupcijas indekss piespiež valdības pārstāvjus rīkoties. Ja Zviedrija, Norvēģija viņiem ir tas zemāks tas korupcijas indekss, tad tur tas pieprasījums pēc lobija regulējuma ir zemāks?

L.S. Ir grūti izcelt lobētāju reģistru kā kaut kādu tādu fundamentālu game changer`u, ka tas tā kā riktīgi maina kaut kādu dzīvi pagriež par deviņdesmit grādiem. Tas efekts viņš nav atraujams no citām lietām. Vienā valstī būs lobētāju reģistrs, kurā būs uzskaitīts atklātības prasības, otrā būs vienkārši katrā normatīvajā aktā vai pie katras iestādes iedibināta prakse, ka mēs darām šādi, piemēram, mums ir tikšanās kalendārs. Vārdu sakot, ka tā nav tikai sasaiste ar to lobētāju regulējumu. Var iztikt arī bez regulējuma, ja ir ļoti labi ētikas kodeksi, piemēram, kuros ir pateikts un viņus arī kāds ņem vērā un praktiski ievēro. Teiksim, es pieļauju, ka Zviedrijas gadījumā tur nav vajadzīgs regulējums, tāpēc, ka ir augsti ētiskie standarti, kuros vienkārši mums tā vispār neliekās vai tā ir problemātiska situācija, vai nav, tur to jau atrisina caur ētikas komisiju un pasaka šitā rīkoties nevajag, piemēram, izmantot darba karti, lai apmaksātu kaut kādu privāto taksi un, vārdu sākot, tās situācijas, kuras mēs apspriežam, vai tas vispār ir pārkāpums, tur par to nav šaubu un tādas situācijas vienkārši izslēdz ar ētikas regulējumiem. Mūsu platuma grādos, nu labi, nav tik atšķirīgi tie platum grādi, bet mūsu vēsturiskā pieredze, viss tas domāšanas veids ir tāds, kurā mums ētikas kodekss vien nestrādās. Mums vajag stingrāku regulējumu. Tāpēc kultūrai ir tāda fundamentāla ietekme, ka iedzīvotāji uztver savu atbildību pret valsti. Arī gatavību maksāt nodokļus, iespējams, tas varētu būt labs

rādītājs, kur kaut kāda korelācija parādās un kaut kādi dzīves apstākļi. Mūsu gadījumā, šī te nevienlīdzībai ir ļoti tieša ietekme. Jo nevienlīdzīgāka sabiedrība, jo lielāka tiešā ietekme ir uz korupcijas uztveri, jo cilvēki domā, ka tu normālu dzīvi dzīvot tikai, tad, ja tu korupējies. Tā saikne ir diezgan tieša un Zviedrijā, kur ir augsti ētikas standarti, viņiem tas lobētāju reģistrs patiešām nav vajadzīgs nemaz. Savukārt, atšķirīga situācija ir Latvijā ar visu padomju pieredzi ar to, ka tik varētu apkrāpt kaut kā savu darba devēju vai apiet sistēmu, vai arī tas nabadzības apsvērums, viņš tiešām ietekmē cilvēku domāšanu un uzvedību. Grieķijā varētu būt diezgan līdzīgi. Tā kā tas kultūras faktors, bet tādā plašā nozīmē, tas kultūras faktors, kā cilvēki vispār domā par lietām un attiecas pret sevi, savu atbildību pret valsti. Vai vaino visā valstī vai paši izjūt līdzatbildību un arī viņu gatavība pakļauties likumiem. Nu, piemēram, Zviedrijā es zinu personiski, ka cilvēkiem jau sen, sen jāmaksā nodoklis par televizora izmantošanu mājās, tas ir veids kā viņi atbalsta medijus. Nu un man ir paziņa, kurš saka, ka daži kaimiņi sūdzās. Pārbauda reģistrā vai šis cilvēks izmanto divus televizorus, vai viņš par abiem samaksā? Vārdu sakot, tas likuma ievērošana standarts ir diezgan augsts un Latvijā tāds gluži nav.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi. Nu daudz ko mēs jau izrunājām par Eiropu.

L.S. Īsā atbilde ir – nevajag. Nacionālie apsvērumi droši vien ir būtiski. Tieši tas, ko mēs tikko izrunājām.

A.G. Liels paldies! Es sazinājos, biju intervijā ar Līgu Stafecu no Providus galvenā pētniece. Paldies, ka atradāt laiku un tad jau es turpināšu strādāt.

Jūsu vārds, uzvārds: **Atis Zakatistovs**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Finanšu ministrija**

Jūsu ieņemamais amats: **Parlamentārais sekretārs**

Intervijas vieta un laiks: **Tiekos klātienē 19.05.2022. vienojāties, ka aizpildīs un atsūtīs atbildes.**

A.G. Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?

A.Z. Lēmumu pieņemšanas atklātība ir priekšnosacījums tam, lai sabiedrība uzticētos varai. Lēmumu pieņemšanas atklātība nozīmē arī to, ka tiek pieņemti izsvērti, nevis vienpusēji izdevīgi lēmumi par nodokļu maksātāju naudas izlietojumu.

A.G. Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

A.Z. Lobētāju ētikas kodekss būtu vistiešākais veids, kā ietekmēt lobēšanas procesus, ja reģistra uzturētājs efektīvi izmanto sev dotās tiesības izslēgt no reģistra negodprātīgus lobētājus. Atklātība dod iespēju izmantot arī reputācijas riskus, kā iespējamās sankcijas lobētājiem. Visbeidzot, tā ir kriminālatbildība par kukuļošanu.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

A.Z. Nē. Lobētāju motivācija notiekta jautājuma lobēšanā nav būtiska informācija jautājuma vērtēšanai.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

A.Z. Jā, tas ir nepieciešams.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

A.Z. Bez reģistrēšanās interešu pārstāvji nedrīkst piedalīties diskusijās ar lēmumu pieņēmējiem par tiem interesējošiem jautājumiem. Ja šādas tikšanās notiek, tad gan lēmuma pieņēmējiem, gan interešu pārstāvjiem nepieciešams sniegt publisku skaidrojumu par tikšanās mērķiem. Ja nākotnes rīcība pierāda melošanu, tad tiesībsargājošajām iestādēm ir iemesls izmeklēt, vai ir notikusi pretlikumīga lēmumu ietekmēšana.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

A.Z. Jā. Lobija normatīvais regulējums ir saistīts ar sabiedrības uzticēšanos varai, lobija regulējums ietekmē arī valsts un pašvaldību iepirkumu kvalitāti, lai konkurētspējīgā vidē tiktu slēgti saimnieciski izdevīgi līgumi.

A.G. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

A.Z. Lēmumu izsekojamība ļaus gan sabiedrībai plašākā nozīmē, gan žurnālistiem izdarīt faktos balstītus secinājumus par pieņemtajiem lēmumiem, kas mazinās nepamatotu varas kritiku un vairo pamatotu varas kritiku.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

A.Z. Protams. Lobēšanas regulējums bez plašākiem skaidrojumiem nerasniegs mērķi veicināt sabiedrības uzticēšanos varai.

A.G. Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

A.Z. Nē.

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

A.Z. Ja tas ir interešu konflikts, tad tas ir neizbēgams interešu konflikts demokrātijā, jo lēmumus pieņem Saeima.

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

A.Z. Lobēšanas regulējuma ieviešanu Latvijā ir kavējusi neziņa par veidu, kādā reģistrā sniegtā informācija varētu tikt izmantota. Regulējums arī paredz papildus pienākumus lēmumu pieņēmējiem un interešu pārstāvjiem.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

A.Z. Kā negatīvu aspektu kāds varētu vērtēt to, ka regulējums uzliek papildus pienākumus lēmumu pieņēmējiem, interešu pārstāvjiem un reģistra uzturētājiem.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

A.Z. Lobēšanas regulējums, pareizi ieviests un saprasts, palīdzēs vairot sabiedrības uzticēšanos varai, ļaus izsekot lēmumu pieņemšanu, kas pierādīs izsvērtu lēmumu pieņemšanas faktu, kā arī nodrošinās efektīvu nodokļu maksātāju naudas izlietojumu valsts un pašvaldību iepirkumos.

A.G. Kā Jūs domājat - kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?

A.Z. Valstīm ir dažāda politiskā kultūra.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

A.Z. Nē. Lai sasniegtu mērķus, lobēšanas regulējums jāpielāgo katras valsts politiskajai kultūrai.

A.G. Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds: **Inese Zelča**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB)**

Jūsu ieņemamais amats: **Pirmās pārvaldes Pirmās nodaļas priekšniece**

Intervijas laiks un vieta: **12.05.2022., sazinoties telefoniski vienojāties, ka atbildes sniegs rakstiski.**

A.G. Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?

I.Z. Lobētāju jeb interešu pārstāvju, kā arī lēmumu, kurus tie ietekmējuši, apzināšana, fiksēšana un publiska pieejamība nodrošina atklātību. Attiecīgi tas ir būtisks instruments, ko sabiedrība var izmantot valsts pārvaldes darba kontrolei. Regulējuma ieviešana Latvijā nodrošinātu ne vien atklātību lēmumu pieņemšanā un vairotu sabiedrības uzticību lēmumu pieņēmējiem, bet arī nodrošinātu Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) jau 2012.gada Ceturtās novērtēšanas kārtas ziņojumā izteikto rekomendāciju ieviest normatīvo regulējumu, kas nosaka kārtību, kādā parlamenta deputāti komunicē ar lobētājiem un citām iesaistītajām pusēm, kas mēģina ietekmēt likumdošanas procesu.

Arī šā gada sākumā KNAB pasūtītās aptaujas rezultāti liecina, ka sabiedrības ieskatā jānodrošina lielāka informācijas atklātība attiecībā uz tām personām/ organizācijām, kuras ietekmē lēmumu pieņemšanu (lobēšana) (kā ļoti svarīgu vai svarīgu šo soli vērtēja 90% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju).

A.G. Kāds Jūsuprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

I.Z. Sākotnēji jānosaka skaidri lobētāju jeb interešu pārstāvju un publiskās varas pārstāvju pienākumi un tiesības. Tikai tad var noteikt kontrolējošo institūciju un paredzēt arī kontroles mehānismus. Attiecīgi kontrolējošai institūcijai jābūt iespējai pārliecināties par likumā noteikto pienākumu izpildi atbilstoši likumam.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

I.Z. Regulējumā būtu jāiekļauj visas konsultācijas ar publiskās varas pārstāvjiem par lēmumu pieņemšanu, ja vien tās jau nav noregulētas kādā citā regulējumā, piemēram, par sabiedrības līdzdalību. Ja organizācijas izmanto lobētāja pakalpojumus, šādai informācijai jābūt publiski pieejamai, kādas intereses lobētājs pārstāv.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

I.Z. Jā, reģistrā būtu iekļaujamas ziņas par interešu pārstāvjiem, lai ikvienam bez maksas būtu iespēja pārliedcināties, kādu organizāciju un kādas intereses konkrētais pārstāvis pārstāv, kā arī kādu lēmumu pieņemšana tikusi ietekmēta.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

I.Z. Ņemot vērā, ka šobrīd Saeimā tiek lemts par jauna regulējuma ieviešanu un ir daudz neskaidrību par interešu pārstāvju un publiskās pārvaldes pienākumiem un tiesībām, apsverams jautājums sākotnēji atbildību nenoteikt. Attīstoties lobētāju, publiskās varas un sabiedrības izpratnei, kā arī izvērtējot tiesību normu piemērošanas praksi, būtu vērtējams papildināt ar administratīvo atbildību par informācijas nesniegšanu un/ vai nepatiesas informācijas sniegšanu.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

I.Z. Jā, regulējuma pieņemšana un ieviešana ietekmētu valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi pozitīvā virzienā. Piemēram, arī ārvalstu investoriem būtu skaidrs, kādi ir "spēles noteikumi" lēmumu ietekmēšanā. Attiecīgi atklāts likumdošanas process un lobēšanas regulējums, kas sniedz visaptverošu informāciju par iemesliem konkrēta lēmuma pieņemšanai, veicinātu ārvalstu investīciju piesaisti.

A.G. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

I.Z. Visos gadījumos būtu izsekojams, ar kādu interešu pārstāvju ietekmi, ir pieņemts konkrētais lēmums un vai tas ir pieņemts sabiedrības interesēs. Atklātība lēmumu pieņemšanas procesā mazinātu aizdomas un spekulācijas, ka lēmums pieņemts kādu šauru interešu ietekmē.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

I.Z. Jā, likuma ieviešanā būtiski ir paredzēt izglītošanas funkciju, lai skaidrotu sabiedrībai jauno regulējumu, tā mērķi un prasības. Attiecīgi, pieaugot izpratnei, arī sabiedrībai būs iespēja sekot interešu pārstāvju ietekmei lēmumu pieņemšanas procesā.

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

I.Z. Jebkura lēmuma pieņemšanu ietekmē intereses. Attiecīgi, lemjot, uz ko attieksies jaunais regulējums, kādi būs izņēmumi, kādi būs personu, iestāžu pienākumi, deputāti, iespējams, var nonākt interešu konfliktā.

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

I.Z. Vēsturiski KNAB vairākkārt ir rosinājis pieņemt lobija regulējumu. Tomēr nav bijis politiskais atbalsts šāda likuma pieņemšanai.

A.G. Kādi, Jūsprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

Publiskajai pārvaldei var rasties administratīvais slogs, deklarējot saziņu ar interešu pārstāvi. Tāpat praksē var rasties grūtības nošķirt, kad piemērojams likums, piemēram, kurā gadījumā ir interešu ietekmēšana un kurā tiek veikta sabiedrības līdzdalība. Taču šo var risināt ar skaidrojošajiem un izglītošanas pasākumiem.

A.G. Kādi, Jūsprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

I.Z. Pieaugs atklātība un uzticība publiskajai varai.

A.G. Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

I.Z. KNAB rosināja precizēt likumprojekta 10.pantu. Tika izteikts šāds priekšlikums:

Izteikt 10.pantu šādā redakcijā:

"(1) Par interešu pārstāvja pienākuma noteiktā termiņā reģistrēties šā likuma 4.panta pirmajā daļā neievērošanu vai reģistrācijas kārtības neievērošanu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu līdz trīsdesmit naudas soda vienībām.

(2) Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 10.panta pirmajā daļā minētajiem administratīvajiem pārkāpumiem veic reģistra iestāde.

(3) Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 10.panta pirmajā daļā minētajiem pārkāpumiem, ja tos konstatējušas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonas, līdz lietas izskatīšanai veic attiecīgi Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, bet administratīvā pārkāpuma lietu izskata reģistra iestāde."

Pamatojums:

1) likumprojekta 10.pants noteic administratīvo atbildību par likuma prasību nepildīšanu. Ņemot vērā to, ka likumprojekta 4.pants reglamentē reģistrāciju interešu pārstāvības reģistrā, likumprojekta 10.panta pirmās daļas dispozīcijā nepieciešams veidot atsauci uz 4.panta pirmo daļu, attiecīgi paredzot administratīvo atbildību par interešu pārstāvja pienākuma noteiktā termiņā reģistrēties šā likuma 4.panta pirmajā daļā neievērošanu vai reģistrācijas kārtības neievērošanu;

2) ņemot vērā to, ka administratīvā atbildība par nepatiesu ziņu sniegšanu ir noteikta Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 3.pantā, administratīvā atbildība par nepatiesu ziņu sniegšanu izslēdzama no likumprojekta 10.panta pirmās daļas dispozīcijas;

3) likumprojekta 3.panta otrā daļa noteic, ka interešu pārstāvības reģistru ved ar likumu pilnvarota valsts iestāde. Tas nozīmē, ka tikai reģistra iestādes rīcībā ir visa informācija saistībā

ar interešu pārstāvības reģistru, tajā skaitā, interešu pārstāvju reģistrācijas pieteikums, tam pievienotie dokumenti, informācija par reģistrācijas kārtības ievērošanu, vai tieši pretēji, neievērošanu, u.c. informācija, kas nepieciešama, lai gadījumos, kad iegūtas ziņas par iespējamu administratīvo pārkāpumu, amatpersonas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros varētu pārbaudīt šīs ziņas un interešu pārstāvi saukt pie administratīvās atbildības. Ņemot vērā minēto, objektīvu un praktisku apsvērumu dēļ Birojs nevar veikt administratīvā pārkāpuma procesu par citas institūcijas rīcībā esošas sistēmas un tajā iekļauto ziņu pārbaudi par iespējamu administratīvo pārkāpumu. Attiecīgi Birojs var veikt administratīvā pārkāpuma procesu par likumprojekta 10.panta pirmajā daļā minētajiem pārkāpumiem tajos gadījumos, kad tos konstatējušas Biroja amatpersonas, līdz administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanai.

A.G. Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?

I.Z. Līdzīgi kā jebkura cita regulējuma, arī lobija regulējuma esamību un pieņemšanu ietekmē konkrētās valsts vēsture, kultūra, aktuālie problēmjautājumi, starptautiskās rekomendācijas un citi aspekti.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

I.Z. Jā, Eiropas Savienības regula vai direktīva šajā jautājumā nodrošinātu, ka dalībvalstīs ir vienota izpratne un principi par lēmumu pieņemšanas ietekmēšanu. Vienlaikus norādāms, ka vienota regulējuma pieņemšana Eiropas Savienības līmenī varētu būt ilgs un sarežģīts process, ņemot vērā katras valsts intereses un iebildumus.

A.G. Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds: **Visvaldis Valtenbergs**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Latvijas Universitāte**

Jūsu ieņemamais amats: **Asociētais profesors**

Laiks un vieta: **Telefoniski sazinoties un vienojoties, ka uz intervijas jautājumiem sniegs rakstiskas atbildes. 10.05.2022.**

A.G. Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?

V.V. Ir vairāki iemesli. Lēmumu pieņēmējiem šāds regulējums sniegs iespēju gūt skaidrāku priekšstatu par to, kādi spēki viņus cenšas ietekmēt. Pilsoniskā sabiedrība – gan ietekmīgākās, gan mazāk ietekmīgās grupas vai indivīdi – iegūs vienlīdzīgus spēles noteikumus. Savukārt sabiedrības ieguvums būs lielāka atklātība un iespēja labāk izprast publiskās varas institūciju pārstāvju motivāciju pieņemt konkrētus lēmumus un veikt konkrētas darbības.

A.G. Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

V.V. Informācijas atklātības politika (t.sk. tiesību aktu anotāciju kvalitāte un to pieejamība, lai ir redzama - t.s. "likumdošanas pēda", Lobētāju pašu atklātība (ētikas kodeksi), partiju finanšu atklātība, lobēšanas reģistrs, "atdzišanas perioda noteikšana" atsevišķiem amatiem.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

V.V. Politisko organizāciju, Saeimas, MK, pašvaldību konsultācijas ar lobētājiem vajadzētu iekļaut lobēšanas regulējumā.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

V.V. Jā.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

V.V. Pārejas periodā - informējoša rakstura skaidrojums, pēc pārejas perioda par 1. pārkāpumu brīdinājums, par 2. pārkāpumu administratīvs sods. Jāņem vērā, ka tad, ja nekāds sankciju mehānisms nav paredzēts, noteiktas grupas vai personas, kas pēc būtības veic lobēšanas darbības, var saskatīt priekšrocības šādu darbību turpināšanā bez reģistrēšanās. Tādējādi rodas situācija, ka šādas grupas vai personas var turpināt darboties, pretendējot uz neitralitātes statusu, taču faktiski sabiedriski politiskajā telpā lobējot noteiktas intereses,

vērtības vai attieksmes. Tātad, ieviešot lobēšanas regulējumu, ir būtiski nodrošināt visiem vienādus spēles noteikumus, lai netiktu panākts vēlamojam pretējs efekts – proti, lai konkrēti indivīdi un grupas, neidentificējot sevi kā lobētājus, nesagādātu sev vēl lielākas priekšrocības attiecībā uz piekļuvi lēmumu pieņēmējiem un politikas veidotājiem. Nereti politiķi mēdz noteiktos jautājumos nekritiskāk uztvert noteiktu interešu grupu viedokli un uzticēties tām vairāk nekā citām, jo šīm grupām piemīt sava veida pozitīvā stigma. Šajā kontekstā būtiski ir vērst uzmanību uz dažādu domnīcu darbību.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

V.V. Tūlītējā ietekme uz ekonomisko izaugsmi nav prognozējama.

A.G. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

V.V. Tūlītēja sabiedrības uzticēšanās valsts iekārtai nenotiks, jo to ietekmē arī citi faktori, t.sk. valdības darba kvalitātes uztvere. Ilgākā laika posmā iespējama pozitīva ietekme.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītot sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

V.V. Pirms lobēšanas regulējuma ieviešanas jāizglīto lobētājus, politiķus, valsts amatpersonas par lobēšanas regulējumu, standartsituācijām, rīcībām konkrētos gadījumos, rīcību neskaidros gadījumos.

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

V.V. Tas ir iespējams. Lobēšanas regulējums tāpat kā partiju finansēšanas regulējums ir visai politizēts. Nostiprinot noteiktu lobēšanas izpratni un lobēšanas procesa definīciju var tikt ierobežota vai tieši otrādi - atvieglināta noteiktu sabiedrības grupu pieeja politiskajam procesam.

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

V.V. Regulējums ticis piedāvāts "no ārpusē", jo to rosinājis KNAB. Iniciatīva nav nākusi no paša likumdevēja.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

V.V. Paredzot šauru lobēšanas izpratni un attiecinot regulējumu tikai uz lielajiem interešu pārstāvjiem, lobēšanas regulējums nesasniedz savu mērķi (Lietuva) Nosakot pārāk lielu administratīvo slogu lobētājiem, lobēšanas gadījumi netiek reģistrēti (pārregulēšanas scenārijs).

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

V.V. Aktīvā sabiedrības daļa uzzina par lēmumu pieņemšanas apsvērumiem un iesaistītajām pusēm.

A.G. Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

V.V. Šobrīd esmu ilgstošā prombūtnē, tādēļ ar 1. lasījuma redakciju neesmu iepazinies.

A.G. Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?

V.V. Lobēšanas regulējuma modeļa izvēle jāņem vērā citstarp politiskā kultūra, kurā dominē noteiktas individuālās un kolektīvās attieksmes un vērtības. Piemēram, visai atšķirīgs skatījums uz lobēšanas regulējuma nepieciešamību ir Skandināvijas valstīs un postkomunistiskajās sistēmās, līdz ar to atšķiras arī pieeja šim jautājumam. Postkomunistiskajām sistēmām kopumā ir raksturīga vēlme noteikt spēcīgākus regulējošos mehānismus, savukārt Skandināvijas valstis dod priekšroku pašregulācijai, kas balstīta uz pašu lobētāju organizāciju izstrādātajiem kodeksiem. Tiek uzskatīts, ka Skandināvijas valstīs pārvaldes mehānismi ir organiski un kulturāli iesakņojušies, bet postkomunistiskajās valstīs politiskie procesi vēl zināmu laiku pēc režīma maiņas ir balstīti uz formālo pārvaldes institūciju uzspiestajiem noteikumiem un standartiem. Taču pamatotas ir arī bažas par ārēji regulēta lobēšanas modeļa efektivitāti, kā arī par to, kas būtu lielākie ieguvēji no šāda modeļa iedibināšanas. Šajā kontekstā lietpratēji vērš uzmanību uz to, ka Centrāleiropā un Austrumeiropā nevalstiskās jeb pilsoniskās sabiedrības organizācijas nereti aktīvi iestājas par politisko procesu caurskatāmību un atskaitīšanos, taču vilcinās padarīt iespējami atklātus pašas savus centienus ietekmēt lēmumu pieņemšanu.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

V.V. Nē, jo katrā valstī ir sava konstitucionālā tradīciju, politiskā kultūra. Turklāt, ES līmenī jau darbojas lobēšanas regulējums.

A.G. Paldies par Jūsu veltīto laiku!

Jūsu vārds, uzvārds: **Inese Voika**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Lobija regulējuma izstrādes darba grupu**

Jūsu ieņemamais amats: **Grupas vadītāja**

Intervijas laiks un vieta: **19.05.2022 plkst: 17.00 platformā Zoom.**

A.G. Man ir ekskluzīva iespēja runāties ar Saeimas komisijas vadītāju, tieši lobēšanas regulējumu izstrādē. Informēšu un prasīšu ierakstīt sarunu?

I.V. Jā, lūdzu.

A.G. Ar jautājumiem jau jūs iepazīnāties, tad attiecīgi varam sākt. Es uzreiz atgādināšu – es sastrukturēju, protams, ja to darbu taisa daudz apjomīgāk, tad ir vēl arī jāpiesaista sabiedrības indivīdi, kā personas, uzklausi viedokli, bet, tad man tas darbs ļoti izplūdis būtu. Es īri sakoncentrējos uz tām grupām, kas piedalījās izstrādē institūcijas un to pārstāvji. Tad es arī intervēju tās organizācijas iestādes, kuras bieži tiek lobētas gan ministrijas, gan valsts kontrole, kur var izdarīt kaut kādas manipulācijas, lai tas lēmums būtu viens, vai otrs un, tad, protams, arī lobētājiem. Šobrīd tā situācija ir tāda, ka vismazāk aktīvie, kas gribētu kaut kā sevi pozicionēt un izstāstīt par to, ko viņi gribētu redzēt regulējumā, vai negribētu redzēt, lobētāji ir viskūtrākie. Tur tie, kas ikdienā, protams, Latvijas Pašvaldību savienība, Darbu devēja konfederācija, tās institūcijas, kuras tā nu aktīvāk atbild, tad ir dažādas biedrības, bet, nu, viņi nelabprāt... es te tādu mazu kopsavilkumu startā. Institūcijas dažas pat valsts pārvaldes nezin, nesaprot atšķirību starp lobēšanu un konsultācijas, nu, kas ir atļauts konsultējās. Bet, labi, pirmais jautājums - **Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?**

I.V. Nu tā ir tāda, es domāju, divas desmitgades ir attīstījusies izpratne par atklātību politiskajos procesos, kā tādu spēcīgu pretkorupcijas instrumentu. Ja skatās vēsturiski, tad lobēšanas likumi ir bijuši pieņemti jau agrāk, bet tā ļoti intensīvi tas ir noticis pēdējos divdesmit gadus un tas iemesls ir, no pretkorupcijas viedokļa, tas, ka, protams, cilvēki un grupas, kas grib panākt savu un panākt, iespējams, to savu interesi, kas ir proporcionāli lielāka nekā tas būtu sabiedrības interesēs un visbiežāk tādas intereses ir kādiem konkrētiem biznesiem vai kādai konkrētai biznesa nozarei. Ir daudzi tādi mazāk nozīmīgi gadījumi, bet kopumā ir svarīgi, ka sabiedrība zina, kas un kādā veidā ir piedalījies lēmumu pieņemšanā. Tur ir tas pretējais pozitīvais aspekts, kur, ja mums ir tāds visaptverošs lobēšanas atklātības regulējums, tad var, analizējot cik, kur un kā ir piedalījies, tiešām gūt priekšstatu par to, kas bez tiem redzamajiem lēmuma pieņēmējiem, teiksim, ministriem un deputātiem, ir piedalījies lēmumu sagatavošanā. Nu, kā vispār valstī top šādi lēmumi un, cik darba un, kas tajā iegulda. Tā kā tur ir tas atklātības princips svarīgs un vēl ir svarīgs līdzvērtīgas līdztiesīgas pieejas princips, kuram tā atklātība arī

ir ļoti svarīga, ka lēmuma pieņēmēji, īpaši politiķi, parādās kā tādi, kuri vienlīdz līdzsvaroti uzklausa visas sabiedrības daļas, jo tā uzticība publiskai pārvaldēm, politikai ir ļoti svarīga, lai sabiedrībā varētu lietas notikt un tur ir ļoti svarīgi redzēt, kurš, kuram ir pieeja un kuri pieņēmēji klausās.

A.G. Paldies, tad jau saistās arī ar korupciju, kas varētu tā būt, tad - **Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?** Nu, pašregulācija, brīvprātīgais, ko jau grupā tika runāts. Vai arī tur obligātu tur jābūt, jāreģistrējas?

I.V. Nu, pasaulē nav tāda ļoti, kā saka, ideālais, labais likums. Es domāju, pasaulē vēl nav ne uzrakstīts, ne pieņemts, bet ir redzamas tās tendences, ka uzsvars ir uz atklātību, nevis teiksim uz tādu regulējumu, ka kāds kaut kur nedrīkst piedalīties, bet drīkst piedalīties ar nosacījumiem, kas saistās ar šo te reģistrēšanos. Un ir divu veida pieejas, ka likums nosaka pienākumu reģistrēties lobētājiem, tātad visām privātpersonām vai daļai privātpersonu, kas iesaistās lēmumu pieņemšanā, teiksim, Īrijā ir šis te nosacījums, kas attiecās uz dažādām juridiskām un citām personām, kuras veic šo te interešu pārstāvību savā vārdā. Otra pieeja ir Eiropas Savienībā, kur institūcijas darbinieki, reģistrē tikšanās ar privātpersonām un ziņo par to sabiedrībai. Savukārt, interešu pārstāvji ir kopumā reģistrēti kā interešu pārstāvji, kā lobisti konkrētā reģistrā. Amerikā ir arī atsevišķi divi likumi. Viens ir jāreģistrējas lobētājiem un otrs ir jāreģistrējas ārzemju ietekmes aģentiem. Darbības savā valstī, tā kā starp šīm te divām sistēmām, ka reģistrē, ka visi pienākumi un reģistrācija ir privātpersonu un, tad ir valsts pusē. Jautājums arī ir, kā tad reglamentē to atklātību. Tas ir jāziņo. Viens tad ir, kas lobē un jautājums ir par ko? Pirmie regulējumi bija par to, ka kas? Uztaisām lobistu reģistru, visi sareģistrējās un mēs zinām, kas ir tie, kas lobē. Ar vien pieaug izpratne, ka ir ļoti svarīgi zināt, ko tieši, kādus lēmumus lobē un kā viņi tiek ietekmēti tieši uz tās darbības piefiksēšanu. Nu, jautājums, kas to dara privātpersonas vai valsts pusē? Tieši tos kontaktus, kurš tad reģistrē, bet principā tāda tieši darbības reģistrācija ir arī ļoti būtiska.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

I.V. Vēlreiz, lūdzu?

A.G. Organizāciju ierosinātās konsultācijas, nu tas ir, ko lobē, piemēram, Ekonomikas ministrija apzin nozares, asociācijas dažādas par kaut kādu jautājumu apspriedi. Tā kā pašvaldības organizē publiskās apspriešanas ar iedzīvotājiem, tā ministrijas var organizēt ar nozaru pārstāvjiem un tad saprast vai šis formāts būtu nepieciešams kaut kā regulēt. Konsultācijas.

I.V. Tā ir tāda, kā saka, būtiska diskusija. Tieši par to, kur sākas... kur ir demokrātija? Tas ir viens. Tātad, vārda brīvības, pilsoņu tiesības, tiesības uz pulcēšanos, tā kā piketiēm..

amm.. vārda brīvība arī sociālajos medijos. Kur ir līdzdalība, tātad šīs te organizētās formas, ko valsts piekopj, kur valsts jau sadarbojas ar dažādām institūcijām – padomes, darba grupas un tā tālāk. Vai tas ir lobēšana? Vai arī lobēšana ir vēl kaut kas cits? Lielākā daļa valstu, ko es esmu analizējusi, uz to skatās nodalot tās līdzdalības formas, kur valsts kaut ko organizē. Un to privāto saziņu ar valsts institūcijām, tieši ar nolūku ietekmēt lēmumu. Tas pamatojums un mēs par to diskutējam arī Latvijā, tas pamatojums ir saistīts ar to, ka tie formāti jau ir pieņemti, balstoties uz citiem likumiem. Teiksim, Īrijā informācijas atklātības likums un iespēja iegūt informāciju par visu ko dara valsts pārvalde, visiem dokumentiem ir tas pamatojums, ka, savukārt, jādokumentē tās citas tikšanās un, ja viņas netiek dokumentētas, nu, ja tās tiktu dokumentētas līdz šim, tad varbūt būtu citādāk, bet pieņēmums, ka viņas netiek un ar pienākumu šis pienākums tiek uzlikts.

A.G. Nav vienprātības par tām konsultācijām, tad jā?

I.V. Noteikti nē. Vārdu sakot, ļoti daudz kas jau mūs ietekmē, teiksim, lēmumu pieņēmējus ietekmē daudz un dažādi procesi un jautājums ir, kā, teiksim, tieši tādā likumā, nolūkā, ko īsti regulē un kādā veidā, cik plaši to ņem. Pamatā to ņem ļoti šauri. Tieši saistībā ar tādu šo te neorganizēto un, iespējams, neregulāro vai regulāro, bet nu tādu saziņu, bet ne darba grupas un ne tādas valsts organizētas līdzdalības formas tomēr neuzskatīšu tieši par to, ko definēt par lobēšanu, bet nodala kā līdzdalību.

A.G. Jo man interesanti no ministrijām arī intervējot viedokļi bija, ka sākumā ir konsultācijas un līdzdalība, un tad tas lobētājs, nu.. organizācija, kurai konsultācijas lūgtas, viedoklis, viņi pēc tam vēl divus, trīs jautājumus jau par citām tēmām mēģina. Ir viens jautājums, bet pie viena gribās vēl divus gribās paprasīt.

I.V. Tāpēc ir svarīgi, ka ir tāds fokuss uz to darbību, jo mūsu.. nevar būt tā, ka tikai tāpēc, ka tu esi konsultatīvajā padomē, ka tev par neko nav jāziņo, ja mēs domātu par tādu Īrijas gadījumu. Latvijas gadījumā mēs sliecamies definēt, tāpēc, ka mums ir dažas tās līdzdalības formas tiek dokumentētas, protokolētas darba grupas, protokolēti konsultatīvo padomju sanāksmes, bet mēs gribam to arī iekļaut un uzskatīt par interešu pārstāvību un lūgt uzlikt par pienākumu privātpersonām, kas iesaistās šādās darbībās, reģistrēties, jo mēs gribam, lai šajās līdzdalībās formās piedalās organizācijas par kurām lēmumu pieņēmēji ir informēti gan kas tās par organizācijām, gan arī, kuri ir pilnvaroti viņus pārstāvēt, kas bieži vien ir tā problēma, ka nevar saprast kāda loma un kādā veidā tas ir noticis. Tā kā to līdzsvaru visas valstis meklē un tur tā definīcija lobēšanai mēdz būt šaurāka un plašāka, tā kā pāris Eiropas komisijas pārskatā par to kā vispār tiek organizēta tāda sabiedrības un lēmumu pieņēmēju mijiedarbība, tur arī ir šie citi instrumenti norādīti un tā lobēšana ir tikai viens no šiem mijiedarbības instrumentiem. Nu, Latvijā būs tāpat, jo skaidrs, ka, teiksim, ļoti populāri mijiedarboties ir, teiksim, sociālajos

tīklos un mēs šobrīd esam lēmuši, ka kamēr šī saziņa ir publiska, tikmēr tā netiks uzskatīta par (nesaklausāms 15:02) un nevienam par to nebūs jāziņo. Nu, protams, arī mērķis šim nodalījumam, ja mēs runājam par atklātību, ir tas vai būtu atklāts tas, kam ir jēga un, lai arī tas būtu atklāts tādā veidā, lai no tā varētu iegūt papildus informāciju un kontrolēt par to kā tiek pieņemts lēmums.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas? Nu pirmajā lasījumā jau tā kā virzās, ka uzņēmumu reģistrs varētu uzņemties to vadību. Tad tā atbilde būtu jums?

I.V. Noteikti, bet tur arī jautājums, protams, ka tādu reģistru Latvijā veidos, nu.. tas nav, protams, simtprocentīgi kamēr nav nobalsots pēdējā lasījumā, bet tas ir svarīgi, jo rada arī to pārskatāmību par to, kas tad ir tās organizācijas, kas ietekmē šos te lēmumus un rada priekšstatu par pārskatu tieši par katru individuālo organizāciju. Tas kolektīvais un arī tas individuālais reģistrēšanās fakts, tāpēc tas ir svarīgi.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu? Kriminālatbildība, administratīvā atbildība vai arī nekādu?

I.V. Kriminālatbildība, vismaz tik tālu, cik mēs šobrīd esam sapratuši par interešu, par ietekmes pirkšanu un citiem tādiem koruptīviem nodarījumiem ir jau paredzēta.

A.G. Tirgošanās ar ietekmi. Tas pants varētu būt, jā.

I.V. Un, iespējams, arī citi saistīti panti, bet ar to piemērošanu šobrīd tik ļoti nesastopas. Un es ceru, ka ieviešot to pozitīvo daļu, kas tad ir interešu pārstāvība, varētu labāk arī iezīmēties, kas neatļauts interešu pārstāvībā un būtu vieglāk arī identificēt un attiecīgi tiesībsargājošām iestādēm tādus gadījumus noķert. Kas attiecās uz administratīvo atbildību, tad, protams, par likumu neievērošanu ir jābūt iespējai piemērot administratīvo atbildību, jo tas ir tāds tā kā pātagas instruments un to mēs redzam, ka tas jebkurā gadījumā ir nepieciešams, piemēram, iepriekšējais pretkorupcijas likums laika ziņā, ko Latvija pieņēma bij (nesaklausāms 18:18) likums par trauksmes celšanu. Un tajā likumā.. nu sākotnēji šīs administratīvās atbildības nebija, bet, likumu darbībai uzsākoties, jau drīz, drīz tika izstrādāti grozījumi, lai šo atbildību noteiktu un arī šobrīd mēs līdz ar to, izstrādājot likumu, esam paredzējuši atbildību par informācijas nesniegšanu vai nepatiesas informācijas sniegšanu tieši saistībā ar šo te interešu pārstāvju reģistru. Publiskās varas pārstāvjiem, kuriem būs atbildība par šīm tikšanās, teiksim, ziņot un veikt ierakstu, tur jau nu ir dažādi dienesta pārkāpumu formāti – disciplinārlietas un citas, kuras..nu.. tad par to likumu neievērošanu.

A.G. Tas no ierēdņiem vai amatpersonām jā?

I.V. Tieši tā, bet tas, kas ir svarīgi, ir šādā likumā un to rāda liela daļa valstu pieredzes, ir nepārspīlēt tieši ar to pātagu, ar tiem sodiem un Īrijā sodi par deklarāciju neiesniegšanu ir,

taču kā liecina viņu stāstītais, tad pie likuma ieviešanas, pirmo laika posmu šie sodi netika piemēroti, lai radītu to pozitīvo gaisotni, ka ir jāreģistrējas, lai reģistrējas un piedalās, nepievēršot tik lielu uzmanību tieši likuma izpildes gaitai. Latvijā mums arī vēl būs par to diskusija likuma pieņemšanas gaitā

A.G. Paldies, Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

I.V. Nu tādā vidējā termiņā. Ne uzreiz un, ne no tā, kad tiks pieņemts likums un tas sāks darboties, bet lobēšanas caurskatāmība ir ļoti būtiska uzņēmējdarbības videi. Daudziem uzņēmumiem ir jāstrādā ar valsts institūcijām. Ir daudzas nozares, kas ir ļoti stingri regulētas, piemēram, farmācija un citas. Es esmu šī likumprojekta izstrādes gaitā dzirdējusi no ārvalstu investoru padomes, ka ir vairāki investori, kas Latvijā ir izvēlējušies biznesu pagaidām neuzsākt, jo Latvijā nav stingra lobēšanas regulējuma un viņi nav gribējuši nonākt kaut kādā pelēkā zonā ar tām savām darbībām, kas viņiem būtu jāveic, lai panāktu savu, teiksim, ja mēs izmantojam farmācijas nozari, tad – zāļu reģistrēšana, iekļaušana kompensējamo medikamentu sarakstā un tā tālāk. Tāda ļoti liela mijiedarbība ar valsts sektoru. Mums ir daudz biznesi, kuri tik tiešā mērā ar valsts sektoru nesaistās. Tā kā, investīciju videi tas varētu noteikti kopumā palīdzēt, tāpēc, ka mazinātu korupciju un arī priekšstatu par necaurskatāmiem lēmumu pieņemšanas ceļiem, kas investīciju piesaistei ir ļoti būtiski

A.G. Kā, Jūsprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai? Bet es ne pašu demokrātisko parlamentāro iekārtu, bet vairāk šobrīd esošo valdību, nu... tur... Ministru kabinets, jo tie reitingi un parametru rādītāji ir diezgan zemi. Politisko partiju uzticība, tāpat arī valdības ir nedaudz augstāk, bet vispār, ja salīdzina ar kaimiņvalstīm, tad viņa ir zemāka.

I.V. Jā.. tam, protams, ir daudzi faktori. Pašu par sevi to uzticību, atklātību kā tādu uzreiz ietekmēt nevar, bet laika gaitā (nesaklausāms 23:16) šī mijiedarbība starp valsti un privātajām struktūrām notiek caurskatāmi. Radīt tādu paļāvību un tādu savstarpēju izpratni un atskaitīšanos par procesiem, īpaši, ja interešu pārstāvībā iesaistās ar vien plašāks organizāciju un iedzīvotāju slānis. Daudz reiz veidojot likumu, ir bijušas sūdzības par to, ka ar mums jau runā, bet tad, kad notiek lēmumu pieņemšana, tad neņem vispār vērā.

A.G. Runā, bet neklausās. Tāds ir.

I.V. Jā, nu vai klausās, bet nekas pēc tam nenotiek. Vai klausās tā pavirši... un pats likums par sevi un pats regulējums par sevi to nerisina, bet, esot tam brīdim, kad mēs pievēršam uzmanību, kas tad notiek šādos te līdzdalības un interešu pārstāvības formātos, tad ar laiku tai sadarbībai vajadzētu kļūt labākai. Un sadarbībai kļūstot labākai, vajadzētu būt kvalitatīvākiem lēmumiem un attiecīgi arī pieaugt uzticībai, tā kā atbilde kopumā ir jā. Tik lielā mērā tas

palīdzēs. Ir lielā mērā atkarīgs no tiem izpildītājiem, nu... principā abās pusēs, jo arī interešu pārstāvība taisa zināmu kvalitāti, lai nu.. ne jau katru, kas izdomā kaut ko ieteikt. Ir jāņem vērā, jo tās intereses ir jāsabalansē. Ilgtermiņā jā, bet tur vēl daudz darba priekšā.

A.G. Astotais jautājums ir par to... es gan pats neuzņēmos to pētīt. Pašu indivīdu sabiedrības to sapratni, izpratni par to, kas ir lobījs, kas ir konsultācijas un kā tas viss ietekmē likumdošanu un to, jo tur tās atbildes visticamāk nevarētu tik vienkārši nemaz apkopot un saprast, kas tur notiek. Šis tieši jautājums par sabiedrību - **Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?**

L.V. Noteikti. Noteikti tas ir jādara un mums tas būs jādara. Mums tā Latvijas valstī, pieņemot šo likumu, es ceru, ka paši NVO un biznesa organizācijas gribēs šo darīt, bet arī valstī tas būtu jādara, jo, lai ietekmētu lēmumus, ir jāsaprot kā tie tiek pieņemti, jāsaprot kā to var darīt un, protams, tagad šie jaunie noteikumi, bet mēs arī es domāju par maz skaidrojam kā vispār var ietekmēt lēmumus un kā mēs to esam gatavi darīt. Es domāju daļa no neuzticības, kas bija iepriekšējā jautājumā, ir atbilde par to, ka mēs nesaprotam, ka iedzīvotāji ļoti daudzi nesaprot kādā veidā un kuri lēmumi tiek pieņemti un tad arī, protams, ir lielā neizpratne par lēmumiem, kas rada tālāk to neuzticību. Tā kā noteikti, izglītošana ir jā.

A.G. Jā un šis ir interesants jautājums saistībā iestādēm, kuras piedalījās viņām uzdod, bet jums tā kā komisijas vadībai, tad es arī noteikti viņu varu uzdot. Tikai vai jums, kā komisijas vadītājam **ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?**

I.V. Piedošanu?

A.G. Būtiski iebildumi iebildumi par to redakciju, kas šobrīd ir nonākusi Saeimas dienas kārtībā?

I.V. Man bija daži papildinājumi, ko es arī iesniedzu deputātu priekšlikumos. Ir jāprecizē tā sistēma, pēc iespējas jau likumā, ne tikai pēc tam noteikumos, ko tad mēs reģistrēsim un kā mēs reģistrēsim. Mēs arī precizējam izņēmumus, labāk saprotot tiešām līdz galam, kas ir tā interešu pārstāvība, jo tas izaicinājums ir tas, ka rakstot tādu plašu likumu, tur arī formulējumi ir pietiekami plaši un tāpēc ir vajadzīga kopīga izpratne par to, kas tas ir. Pretēji tam, ja būtu tāds normatīvs regulējums, kurā ir uzrakstīts ļoti soli, pa solim, ļoti tā aprakstoši. Un mēs arī tagad otrajā lasījumā, ejot cauri likumprojektam, secinām, ka vairākas normas, kas ir iekļautas, tai skaitā arī pirmajā lasījumā bijušas likumu rakstot, ir tādas, kuras vairāk iederētos mācību materiālos, nevis likumā, bet tā kā likums ir jauns, tad rakstot likumu, ir bijusi vēlme paskaidrot un aprakstīt un tā, teiksim, izdarīt to ko likumos parasti neraksta. Tā kā jauns likums, kurā ir skaidri principi, šobrīd prasa precizējumu un arī varbūt tādu, nu... drīzāk tie ir tādi

precizējumi, bet caur to radīsies arī lielāka skaidrība tieši kā to izdarīt. Tā kā tas ir tas darāmais darbs šobrīd otrajā un pēc tam trešajā lasījumā

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība, ja mēs skatāmies iepriekšējo likumprojektu izstrādāja KNAB, kurš tur nogulās valsts sekretāru atvilktnē un kur tur bija tās dažādās virzības gaita, kur viņi apstājās un... nu, ka politiskā pārstāvniecība **izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?** Jo tomēr tas varētu attiekties arī uz deputātiem pašiem. Ja mēģinās, teiksim, uztaisīt tā, ka: “tas ir priekš jums, ne priekš mums.” Kā tur atrast to balansu tam likumprojektam, ka viņš attieksies arī uz deputātiem vai pašvaldību deputātiem?

I.V. Tas ir ļoti labs jautājums, jo mēs arī darba grupā apskatījām jautājumu, vai amatpersonu kalendāriem, par ko mēs runājam, ir jābūt obligātiem arī Saeimas deputātiem. Un darba grupā izskanēja viedoklis, ka uz Saeimas deputātiem to nevajadzētu attiecināt, jo, protams, arī pasaulē tikai atsevišķās valstīs tā ir un tas nav plaši izplatīts. Protams, ir daudz labās prakses piemēri, kur deputāti stāsta vai atklāj tos savus kalendārus, bet tas, ka deputātiem būtu jāpieņem lēmumi pašiem par sevi, tā ir daudziem šādiem te korupcijas novēršanu veicinošiem likumiem un, tāpēc tur ir ļoti svarīgs tāds sabiedrības un ekspertu spiediens. Tā vismaz līdz šim tas ir nonācis, teiksim, reformēt politisko partiju finansēšanu pirms divdesmit un piecpadsmit gadiem, kur ir tāds sabiedrības pieprasījums, kur risinājumus piedāvā eksperti no savas puses. Arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs no savas puses. Nu, šeit šobrīd šo likumprojektu veido deputāti Saeimā, tā kā es domāju, ka ir saprotams, ka viņi.. nu... varētu būt tā, ka viņi šo likumprojektu uz sevi attiecina tikai ierobežotā vai kaut kādā vienā formā, bet citā neattiecas. Tas ir tāds process, kura laika gaitā būs iespējami uzlabojumi.

A.G. Tad sanāk, ja kāda institūcija iesniegtu par obligāto kalendāru, kā priekšlikumu deputātiem, tad viņi, visticamāk, noraidītu?

I.V. Nu, jautājums kādā veidā iesniegtu, cik daudz.. ja KNAB un NVO to pieprasītu, atrastu to labo veidu, bet nu, tad es nezinu, tad mēs redzētu kā Saeima to dara, bet man, teiksim, kā darba grupas vadītājai, protams, ir svarīgi, lai mēs spētu pieņemt likumprojektus par principiem, lai tas strādā pēc iespējas plašākā veidā un es negribētu, lai likumprojektu nepieņem, tāpēc, ka deputāti negrib, lai viņu kalendāri būtu atklāti. Tad šo, lai arī loģisku prasību, es esmu gatava nolikt malā, nu ne pavisam aizmirst, bet nolikt malā, tieši šajā brīdī šo likumu pieņemot, bet nu man ir prieks, ka ir liela vienprātība par to, ka ir jābūt atklātiem par to, ar ko notikušas konsultācijas, gatavojot priekšlikumu.

A.G. Kādi faktori, Jūsprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā? Tomēr kaut kāds laiks kā esam KNAB izveidojuši. Tāpat arī esam iestājušies Eiropas

Savienībā un ir dažādas diskusijas bijušas. Tāpat ir kaut kas izstrādāts, bet nav līdz galam nonācis.

I.V. Manā skatījumā tur bij vairāk faktori. Tas būtiskākais man liekas bija tāds, ka tā situācija nebija nobriedusi. Un ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka nebija sabiedrībā izpratne, ka tas var kaut ko mainīt, bet tā ir tomēr ļoti tāda... nu... sabiedrībā, kura saka mēs kaut ko sodīsim, tad viss būs labi, bet tādi atklātību veicinoši pasākumi, nu.. ka tos līdz galam neredz, ka tas varētu palīdzēt. Tur droši vien arī pirms desmit gadiem daudzi, kas iebilda varbūt ne vienmēr ticēja, ka tiešām visi to ievēros. Tātad nebija nobriedusi tāda izpratnes līmenī un arī pasaulē nebija daudz labu piemēru, tad bija ļoti maz vispār piemēru par tādu lobēšanas regulējumu un tagad tādi ir, līdz ar to var smelties un saprast citu valstu pieredzi, citu institūciju, ja mēs runājam par Eiropas Savienības pieredzi. Tas ir otrs tāds faktors un tiešām var redzēt, ka tas pirmais, ko es teicu, ka tā nobriešana ir notikusi arī galveno iesaistīto pušu pusē. Arī, iespējams, izmantojot to pieeju, ko mēs šobrīd izmantojam par to, ka nedala labajos un sliktajos lobistos. Mēs pieņemām to pieeju, ka visām grupām ir intereses un viņām ir tiesības pastāvēt un piedalīties lēmumu pieņemšanās. Jautājums ir par to līdzsvaru. Šis tad arī ļāva daudzām biznesa organizācijām būt atbalstošiem likumiem un tas arī ļāva šis nosaukums interešu pārstāvjiem ļāva arī NVO, kas bieži aizstāv sabiedrisko labumu – vides organizācijas, bērnu, pacientu un tā tālāk. Teikt: “Jā, mēs arī šeit sevi redzam!” Ja to sauc tikai par lobēšanas regulējumu, tad lobēšanai kā tādai ir tāda ļoti negatīva pieskaņa. Mūsu Saeimas pētījumā arī tur ir atklāta uz iepriekšējiem pētījumiem par to, ka apmēram puse Latvijas iedzīvotāju uztver lobēšanu par kaut ko tādu sliktu un netīru. Un tāpēc šie faktori, sanākot kopā, tad ļauj to labāk attīstīt un pēdējais, varbūt, pirmais faktors no tādas izstrādes viedokļa. Tas, ka likumprojektu iepriekšējās reizēs, izstrādājot ar starptautisko organizāciju ieteikuma (nesaklausāms 36:23) un valdība, un, tad, mēģinot kopā Saeimā virzīt šo. Nu, lielā mērā šis likums attiecas uz politisko darbību vai politiķu pārraudzīto darbību un bija tādas iebildes par to, ka tas likums tiek uzspiests un nebij tās izpratnes, bet to mēs novērsām, sākot likumprojektu izstrādāt Saeimā un nodrošinot arī to. Līdz ar to, ko parasti min visos kritērijos šāda likuma pieņemšanai (nesaklausāms 37:06) un mēs kā Saeima gribam šādu likumu tāpat gribam pieņemt un šajā reizē tā politiskā griba pastāv un iepriekš politiķi bija daudz skeptiskāki.

A.G. Kādi, Jūsprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobiju regulējumu?

I.V. Likumprojekts tagad ir izstrādes gaitā. Tādus lielos riskus es vairs neredzu. Mūsu iesaistītās puses līdzdarbojas, līdz ar to, pie viena vai otra risinājuma mēs nonāksim. Tālāk ļoti svarīgs būs Ministru kabineta līmenis, jo uzņēmumu reģistrs ieviesīs šo ir... ir.. Ministru kabineta pārraudzībā un tā ieviešana būs lielā mērā atkarīga no valsts pārvaldes, Ministru kabineta organizēšanās. Mēs likumā esam noteikuši arī pienākumus pašvaldībām, bet tur mēs

tik dziļi šobrīd neregulējam un pašvaldības darbojās autonomi, bet domāju, ka (nesadzirdams 38:28) es vairāk redzu tos riskus tajā, ka mums ir vajadzīgs labs un intensīvs darbs arī pie likumu pieņemšanas, lai tas varētu nostrādāt. Tur ir lielāki riski, nekā pašā likuma pieņemšanā. Mēs šobrīd daudz diskutējam, bet tad, kad mēs nonākam pie risinājumiem, tad komisijas deputāti ir atbalstoši un es pieņemu, ka Saeima arī būs atbalstoša.

A.G. Kādi, Jūsprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

I.V. Nu, mēs būtu izpildījuši vienu no savām ilgākajām starptautiskajām pretkorupcijas saistībām. Ļoti daudz politiskās un par pārvaldību esošajām diskusijās tiek minēts, ka lobija likuma nav. Tad lobija likums būs un varēs skatīties jau uz kvalitāti par to, ko tad mēs tagad zinām par lēmumu pieņemšanu un to ietekmēšanu un attiecīgi visi pozitīvie efekti, kas pārvaldībā varētu ienākt un attiecīgi arī investīciju klimatā sadarbībā ar sabiedrību un tā tālāk. Protams, ka viens pats likums, bet skaidrs, ka sliktā pārvaldībā šāds likums, nu, arī nevar darboties. Kopumā ļoti lielu nekārtību.. šis ir tāds likums, kur ir vajadzīga pietiekama kvalitāte valsts pārvaldē un arī publiskajā pārvaldē, pašvaldībās vai vispār atklātību kā tādu varētu nodrošināt, tas būtu šis te darba grupas dokumentēts. Protokolu rakstīt vispar būtu procedūras, kuras tiek ievērotas. Tā kā, uzlabojoties arī tas likums tādu pozitīvu pienesumu dod.

A.G. Paldies, mēs jau lēnām tuvojamies noslēgumam. Tagad nedaudz par Eiropu. Es papētīju Eiropas valsts dažādu vēsturisko attīstību, tāpat arī ar kultūras atšķirības, ģeogrāfiskais izvietojums, populācijas skaits, korupcijas indeksi un attīstības indeksi, Baltijas valstis, Skandināvijas valstis, Vācija, Francija, Grieķija, Itālija un nevienā brīdī faktiski neviens rādītājs atrast kaut kādas kopsakarības ar to, kur kāds regulējums ir pieņemts vai, pretēji, nav pieņemts. Faktiski katra valsts individuāli ir kaut ko mudzinājušas. Es to vārdu lietoju, tāpēc, ka katrā ir kaut kas savs, tur nav vienotas tādas sapratnes, izpratnes. Katrs kaut ko ir darījis Skandināvijas valstīs vispār nav nekas tāds pieņemts un tad ir tās iekārtas arī var atšķirties, bet nu faktiski Eiropas valstis un katrā ir kaut kas savs mēģināts darīt. Kāpēc Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja tieši lobija regulējuma ieviešanā? **Kā Jūs domājat - kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?**

I.V. Ļoti labs jautājums, starpcitu. Tāpēc, ka tas ir tāds jautājums, kas ir tieši saistīts ar katras valsts politisko procesu, lēmumu pieņemšanas procesu, valdības uzbūvi. Un demokrātija tomēr katrā valstī, tieši demokrātiskās struktūras ir attīstījušās ļoti dažādā ceļā, ļoti dažādā ilgumā. Gadsimtu atšķirības. Un politisko procesu, neviens starptautisko organizāciju nekad neregulē. Tā ir tā valsts demokrātijas tiesības un tāpēc šie regulējumi ir tik dažādi. Tas ir tas mans skaidrojums. Skandināvijā kopumā, ja skatās uz pretkorupcijas politiku, tur ir ļoti maz jebkādu likumu, piemēram, par interešu konfliktu un amatpersonu deklarācijām. Amatpersonu deklarācijas Austrumeiropā ir viena ļoti tāda tipiska forma, ko izmanto, jo kā saka Ukrainā,

piemēram, ir visapjomīgākās deklarācijas, citiem vārdiem sakot, jo vēlāk tu esi ķēries pie korupcijas apkarošanas, jo sliktāk strādā tavas citas sistēmas, jo vairāk tas tiek izmantots kā instruments. Kamēr Skandināvijā atklātība par nodokļu nomaksu, īpaši, piemēram, Zviedrijā, kur viss ir publisks ir ļoti liela. Dānijā līdzīgi. Līdz ar to, viņi šos jaunos instrumentus, šīs te amatpersonu deklarācijas, interešu konflikta deklarācijas vienkārši nav ieviesuši. Es esmu dzirdējusi tādus argumentus no Dānijas par to, ka ļoti labi, ka mums tādi ir, jo viņi, savukārt, viņu deputāti nedeklarē tās savas intereses un sabiedrība nevar pārlicināties, ka deputāts nestrādā kādas sava bijušā biznesa partnera vai esošā biznesa partnera interesēs, bet sabiedrībai līdz šim tas nav bijis būtiski, jo tie pretkorupcijas instrumenti ir attīstījušies pēdējos 25 gados, kad starptautiskās institūcijas sāka pie tā strādāt un tur tad, protams, uzsvars vienmēr bija uz to, ka korupcija ir lielāka un Austrumeiropa mēroga viedokļa tur ir daudz vairāk visādu pretkorupcijas reformu un lobēšanas likums ir arī, varētu teikt, tāda otrā vai trešā paaudze tādai pretkorupcijas politikai. Pirmā ir šī te iepirkumu atklātība (nesaklausāms 44:56) . Ir jau arī trešais līmenis šobrīd par naudas atmazgāšanu un citiem tādiem finanšu instrumentiem (nesaklausāms 45:19) attīstīties un tur ir vajadzīgi risinājumi, tāpēc es domāju tie risinājumi nav vienādi, bet tas, kas notiek un man liekas, ka tas notiks arī ar lobēšanas regulējumu ir tas – jo vairāk likumi tiek veidoti, jo viņi sāk, kā saka, palikt līdzīgāki. Jo viena valsts vadās pēc viena principa kopēja, citas pēc citas. Teiksim, Somija šobrīd rakstot likumu, ļoti skatās uz Īrijas modeli, kurā tad noteiks to privātpersonu atbildību. Vācija gāja tādu tikai parlamentā teiksim nosakot šīs te lietas, tādu nacionālāku risinājumu. Bet es domāju, ka tas attīstīsies un sinhronizēsies, jo tad, kad tev ir likums, tad tu meklē tos labākos risinājumu, teiksim, šie reģistri, teiksim, Eiropā jau pastāv tāda reģistru. (nesaklausāms 46:40) Lobēšanā tas ir tik ļoti atšķirīgs rāda, ka mēs vēl esam tādā agrā stadijā, lai tas būtu par tādu.. lai tā atklātība un regulēšana gan izpratnē, gan visādā veidā, ka tas iestrādā vienā solī. Vēl mēs esam tādā diezgan negatīvā brīdī, es teiktu tā, bet nu jau daudz kas vairāk notiek, nekā pirms desmit gadiem.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi. Kā jau mēs daudz ko izrunājām tieši kas saistīts ar Eiropu, par to kā tas varētu izskatīties, tad kā būtu. Uzliekam noslēgumā kā citas vai to var direktīvā vai regulā iestrādāt kādā Eiropas un visas dalībvalstis mēģina iet pa tām vadlīnijām.

I.V. Es domāju, ka tas tuvākajā laikā nenotiks, jo tas ir cieši saistīts ar politisko procesu. Es domāju, ka taps ar vien vairāk starptautisku vadlīniju. Eiropas Savienība cieši sadarbojas ar Eiropas padomi un OECD, tādām divām organizācijām, kas vairāk strādā saturiski. OECD jau ir lobēšanas regulējuma vadlīnijas, bet tur vairāk tādā principa līmenī. Es domāju, jo vairāk būs likumu, jo vairāk prakses, jo vairāk apkopos un attiecīgi arī varēs izstrādāt vadlīnijas, bet

Eiropas Savienība pagaidām nenosaka un neregulē īpaši tādā juridiskā formā labus pārvaldības jautājumus attiecībā uz politiku. Jo Eiropas Savienība ir par brīvo tirgu konkurence un tur no tā viedokļa, protams, varētu sagaidīt, ka šie atklātības.. kaut kādi atklātības principi tiek iekļauti, bet tieši kā tāds regulējums, es domāju, ka tuvākajā laikā nav gaidāms.

A.G. Jā, paldies jums liels! Sarunājos ar Saeimas sekretāra biedri Inesi Voiku, kura arī vada interešu pārstāvniecības grupu Saeimā. Vienīgais, ka tur jau pārsaucās. Tur nevis lobiju regulējums, bet jau interešu pārstāvniecības likums, kāpēc tur atkal tas ir pamainījies, bet to mēs skaidrosim vēlāk varbūt, kad vēl kaut ko pamainīs, jo lobijs laikam neizklausās tik patīkami kā interešu pārstāvniecība. Paldies jums liels, ka atradāt laiku un lai veicās, jo man jau ar nezin cik, mani vēl te turēs, tad jau pēc tam ar mani vairs nerunās.

Jūsu vārds, uzvārds: **Raimonds Konusevskis**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Tiesībsarga birojs**

Jūsu ieņemamais amats: **Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāja vietnieks**

Intervijas laiks un vieta: **20.05.2022. plkst. 10.00 Zoom platformā.**

A.G. Nu kā jau informēju maģistra darba izstrādes procesā šobrīd es apzinu tās organizācijas, es arī pats piedalījos darba grupā kādu brīdi un tie, kuri ir iesaistīti tieši lobija regulējuma izstrādes procesā, lai gan man tēma ir “Lobija regulējuma izstrādes attīstības iespējas Latvijā”, tad šobrīd tas likums jau ir nomainīts uz interešu pārstāvniecību, lai tas tā saprotamāk, ja tā lobēšana nereti asociējas ar korupciju un nav tāda laba piegarša. Un jūs arī esat darba grupā pārstāvēti, kā uzaicināti arī piedalīties un tad daudzas organizācijas ir kas piedalās un tāpēc es esmu izveidojis arī interviju tieši specializētiem, kuri piedalās izstrādē, jo šis jautājums diezgan plaši jāskata arī ir. Ir jāintervē gan indivīdi, gan arī tie, kas lobē, gan arī tās organizācijas uz ko tiek izdarīts liels spiediens un lobēšana un tad šinī gadījumā jūs vairāk kā tās, kuras piedalās izstrādē. Ķersimies klāt pie pirmā jautājuma - **Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?**

R.K. Es varbūt tā, pirms ievada, pirms atbildes, mēs piedalījāmies tajā darba grupā un tikām aicināti, jo savā laikā Tiesībsargs vispār to jautājumu tā kā aktualizēja, jo viņš bija aktuāls arī Eiropas Savienības līmenī, bet teikšu atklāti, es neesmu tāds ļoti padziļināti eksperts šajā. Tieši no atklātības principa viedokļa. Tik daudz mēs tur tikām arī aicināti un arī vēsturiskā mūsu interese bija izrādīt mazu ne tādu spiedienu, bet mazu aicinājumu, lai to jautājumu sakārtotu.

A.G. Jūs vairāk kā sabiedrība intereses?

R.K. Jā, mēs vairāk no tās sabiedrības, lai tie jautājumi tiktu sakārtoti, protams, ir pētnieki mēs jau redzam kolēģi no Delnas, no Providus, viņi tur līdz vīlītei ir izpētījuši to un viņi, ja es nemaldos tas bija 2014. gads, kad Tiesībsargs šo jautājumu aktualizēja un tas bija vēsturiski saistīts ar to, ka arī Eiropas (nesaklausāms 03:20) . un šis jautājums arī Eiropas līmenī tika pacelts, ka to vajadzētu aktualizēt, tā teiksim, un tieši no tās atklātības viedokļa un, starp citu, iesākot to sarunu, bija, manuprāt, tajā 2014. gadā Tiesībsarga ikgadējā konference šim tematam veltīta. Tur tika aicināti gan tie paši eksperti no Providus, gan no valsts un tā tālāk. Ja vajag varat paskatīties, manuprāt, arī ieraksti ir, jo parasti tur translēja. Tas bija tā vēsturiskā pieeja, kāpēc mēs vispār aktualizējam un, protams, aktualizējam tikai tādēļ, lai būtu tā atklātība maksimāli pret sabiedrību, jo praksē mēs niansēs, kad par detaļām, kaut kādiem lēmumiem aiziet, mēs paši esam entās reizes iebilduši, ka mēs nesaprotam kā top kaut kāds lēmums. Tas bija aktuāli.

A.G. Te ir tā, kad tas ir skaidrs, jo tie viedokļi, nu tā kā jūs pārstāviet organizāciju, jums tas viedoklis skaidrs, ka noteikti ka to redakcijas tur nestrādājat tieši uz to atbildības paredzēšanu. Tas varbūt ir mazāk, jūs skar tieši, kas vairāk sabiedrības interesēs būtu. Tas ko tur iekļaut, neiekļaut un skaidrs, tad pirmais jautājums jau faktiski ir atbildēts, ka fiksēt lobētāju ietekmei, tas nav saprotami, tas lēmumu pieņemšanas process, tad viņu vajadzētu izkristalizēt.

A.G. Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais? Jo te ir trīs tādi populārākie- pašregulācija, brīvprātīgais un obligāts.

R.K. Tas ir, protams, tāda izšķiršanās starp to vai valsts ļoti strikti regulē, vai nu arī.. es domāju, ka tas laikam optimālākais, kas šobrīd arī ir iestrādāts, ka tur tomēr ir pie kaut kāda nosacīta skaita, kad ir notikusi kaut kāda komunikācija, ir pienākums atklāties tam, sauksim, lobētājam. Reģistrēties tad noteikti tā reģistrā, šobrīd nu mēs jau zinām, ka tur ir ar uzņēmumu reģistru ir uzsāktas pārrunas un norādīt tad atsevišķi to informāciju par sevi un attiecīgi, tad tā atskaites sistēma. Es domāju, ka tur pamatlīmenī tomēr vajadzētu vismaz sākotnēji, jo ar kaut ko ir jāsāk, jo es šaubos, ka kādu brīvprātību pie mūsu sabiedrības nū... vēsturiskās situācijas tas strādātu diezvai. Tāds tas secinājums manā praksē ir izveidojies, ka sākotnēji grūdiens tomēr ir vajadzīgs no valsts puses. Viņu nevajag varbūt drastisku, bet sākotnēji vajadzētu. Kaut kādus rāmjus nospraust un es domāju laika gaitā, protams, tā kā kultūra kaut kā nostiprināsies tas varbūt arī var mainīties, bet sākotnēji tas ir vajadzīgs.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā? Ja, piemēram, ministrijas nozaru pārstāvjiem prasa kaut kādu viedokli atsevišķos jautājumos, jo viņi grib zināt kā būtu labāk un viņi, kurus pārsvarā organizācijas lobē vērsas pie lobētāja atgriezeniskā saitē, kā tas? Vai tas būtu jāfiksē?

R.K. Noteikti kaut kādā formātā tas ir jāfiksē un arī tieši jāfiksē, ka viņi ir, sauksim viņus kā eksperti tiek aicināti un, protams, droši vien kaut kādās līnijās jānovelk, ja viņš aicināts kā eksperts, tad visticamāk, ka viņam nebūtu ētiski tālāk arī par to pašu jautājumu kādu lobēt. Bet fiksēt noteikti droši vien vajadzētu, šobrīd jaut tas arī notiek, vismaz tādos zemākajos līmeņos tas tā kā tiek atspoguļots kaut kādos protokolos vai sanāksmju ierakstos. Nu arī Saeimā tas, manuprāt, tiek aicināti, it kā, šobrīd nav tā problēma, bet tur jau vairāk par to... Es domāju, ka noteikti, ka to vajag atspoguļot un arī norādīt, ka aicināts kā eksperts. Vienlaicīgi kaut kādam regulējumam ir jābūt, kas tad to robežu novelk.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?

R.K. Tātad par reģistru es jau teicu, ka jā, tas būtu nepieciešams un, manuprāt, tas būs lietderīgi, bet par to jautājumu, vai visus? Tas man liekas ir baigā dilemma ir šobrīd. Arī šobrīd komisijās klausoties, divas komisijas bija, es saprotu, ka nezinu, visticamāk būs mazliet, žargonā runājot,

auzas, jo būs problēma nošķirt, kur tad būs tā līdzdalība un, kur tad tiešām tāda profesionāla lobēšana. Šobrīd iet uz to, ka visus iekļaut, bet vai iekļaut? Es nezinu, man liekas, ka tas nav īsti pareizi. Iespējams, iespējams vajadzēja sākt mazliet šaurākā lokā tur, nu.. vislaik jau runa un tas stepiens, ja var tā teikt, sabiedrībā, ka tur tādā politiskajā līmenī notiek lobēšana, jo varbūt ar tiem vajadzēja sākt, teiksim, sākot ar likumprojektu, deputātu priekšlikuma iesniegšanas atspoguļošanu, kur ir iesaistīti lobētāji, tad ministru līmenī un tā tālāk. Par to vajadzēja, manuprāt, sākt un tad skatīties vai ir nepieciešams paplašināt, vai nē, jo ierēdņu līmenim man liekas, ka diezgan jau tas process ir atklāts. Tur parasti var fiksēt, kas tur piedalās, tad šobrīd viss ir vienā, vienā kaudzē. Es nezinu, šeit ir man tādas bažas, kur mēs ejam. Man liekas, ka vajadzēja šaurāk, mazliet šaurāk.

A.G. Jā, jo interesanti no valsts kancelejas bija tāds viedoklis, ka tie prokoli, es jau zināju, ka tā problēma pastāv, kad Saeimas komisijās tie protokoli katrai komisijai ir atšķirīgs. Vienai vispār nekas tur praktiski neparādas, citai komisijai ir detalizēts, tad kāda tā pieceja tam darba... struktūru un tā režīms ir atšķirīgs starp komisijām. Principā tā nevajadzētu būt, jo tās jau ir tehniskas lietas. Politiskais ir viens, tur var diskusijas veidoties viens vai otrs un lēmumu arī tiek pieņemti, bet darba organizēšana, tur vajadzēja būt vienādam formātam, bet tas nav ieviests vēl līdz šim, tā kā tas arī, ko jau pārmeta eksperti.

R.K. Bet es domāju tādā ziņā, ka nu, piemēram, nu, skaidrs šobrīd ar ko tā dzīvē visticamāk arī cilvēki saskarās, ir likumprojekts, uz otro lasījumu ir, piemēram, deputāta priekšlikums, viss ir forši, pareizi un tā arī tam jābūt, bet tā ar to fonu saprast, ka tas nav vienkāršs tāds pats deputāts, ka tur ir bijis kaut kas un tur neparādās, kas tad ir runājis. Vai būtu, piemēram, jāparādās tik... man liekās mēs aiziesim birokrātijā, ka kāds gāja runāt ar ierēdņiem, nu tādā ziņā, ja tur ir kaut kāds atklāts teiksim process, kaut kādam likumprojektam, tajā brīdī tas ir visslepenākais man liekas, kas būt sākotnēji jāneregulē. Nu, es nezinu vai tur tā atklāti iet nevalstiskās organizācijas, es nezinu, ja iet, tad, protams, viņiem būtu jāreģistrējās.

A.G. **Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?** Viņš gan nav stājies spēkā, bet šobrīd jau ir izstrādes procesā, kur, protams, var vēl kaut ko regulēt. Kāds būtu jūsu viedoklis?

R.K. Nu skaidrs, ka kaut kādai atbildībai administratīvajā līmenī ir jābūt. Jautājums ir – par ko? Droši vien par kaut kādiem reģistrācijas punktiem, droši vien, šobrīd man liekas, ka es tagad tā no galvas.. manuprāt, nebija paredzēts, bet tur bija kaut kādi principi noteikti, teiksim, ja tur atklāts interešu konflikts veidojas par to, ka nav paredzēta atbildība, bet, iespējams, par to vajadzētu, manuprāt, vismaz, lai audzinoši būtu un arī kaut kādam mehānismam būtu jābūt, ja atklāti, tā kā rupji neatskaitās par tām tikšanām. Šobrīd tas uz publisko sektoru ir uzlikts, teiksim, ja tur ir pienākums uzrakstīt īsu atskaiti sanāksmes protokolam, ja to, piemēram, nedara

mēnesi, divus, pusgadu, nu.. varbūt tas būtu arī audzinošos nolūkos nepieciešams. Trīs apmēram tie virzieni. Par tiem apmēriem.. nu es nezinu, nu kaut kādu minimālu, sākot ar kaut kādiem brīdinājumiem un kaut kādu minimālu naudas sodu apmēru.

A.G. Tad tas audzinošais raksturs, tad smagāka atbildība tas īsti šajā gadījumā nebūtu, vairāk uz administratīvo?

R.K. Jā, es domāju, ka tas būtu pārāk. Smagāk citiem virzieniem.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

R.K. Noteikti, es te tagad spekulēšu. Entie kritēriji OECD standartos atklāts, ka tas ir top investīciju jautājums un investori skatās, cik tas ir... Es kādreiz strādāju banku sektorā un ārvalstu investoru padomes, nu, nācās dalību ņemt, nu viņi ir super, skatās uz to, kā tad tie procesi notiek, ja viņi ir atklāti, tad pavisam cits skats ir uz valsti. Nu šis ir viens no tiem īstenībā un es domāju, ka un it īpaši tie, kuriem tie standarti ir augsti biznesā to novērtēs simtprocentīgi. Vismaz Amerikāņi to tiešām novērtē.

A.G. Tad jau pat reputāciju faktiski varēja vēl klāt šite.

R.K. Noteikti, noteikti, es domāju, ka tas atstās noteikti iespaidu no investīciju viedokļa.

A.G. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai? Bet iekārtu ne kā pašu iekārtu. Vairāk es kā valdību, nu, jo baigi, kā jūs jau paši zināt, kad ir zema uzticība, vai tas var arī kaut kā ietekmēt?

R.K. Nē nu tas atkal atklātības jautājums. Tur nevajag Ameriku izgudrot, tiešām, atklāt... atklātībā jau tur... tas kas ir ieinteresēts var saprast un izsekot, kāpēc šāds tur, teiksim, jautājums ir radies, kā viņš ir tapis. Skaidrs, ka tas veicinās... izņemot gadījumus, ja nu nekrāpsies kaut kādīgi tur neies apiet to sistēmu un kaut kā savādāk un pārtulkos jautājumus.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

R.K. Izglītēt sabiedrību, jā, noteikti. Es domāju, ka tas priekšstats, ka lobētājs kaut kas slikts ir. Jāskaidro, skaidrošana, tas ir izglītojošs darbs.

A.G. Vai Jūsu organizācijai ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

R.K. Nē, būtisku nebija mums. Šobrīd klausoties, visticamāk nākamajās mēs piedalīsimies, mēs jau paši esam apspriedušies, jo tās bažas tiešām tā konceptuāli rodas es saprotu, ka tur, protams, ka detaļas mainīsies un tas ir arī normāli, bet jautājums pie kāda koncepta paliek īstenībā tas likums šobrīd izskatās un tur juridiskais birojs itkā gods godam strādā no juridiskās tehnikas viedokļa maksimāli, maksimāli vispārīgi cenšas to regulējumu tā kā padarīt un koncentrēties uz tādu individuālu piemērošanas situāciju izvērtējamu, bet man liekas tas šajā gadījumā nav

pareizi, tomēr tur kaut kādus izņēmumus vajadzētu noteikt, kas varbūt iezīmētu tās robežas un praksē tas palīdzētu. Vienkārši pie piemērošanas palīdzētu, šobrīd tā nojauta ir tāda, ka tādu ceļu arī ies deputāti, bet man liekas, ka tur vajag šobrīd paredzēt vairāk izņēmumu, lai tās robežas iezīmētu un nebūtu tik plaši interpretējams tas jautājums, jo ar to būs problēmas praksē.

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

R.K. Nē, nu... nu noteikti, protams, ka to jau var īstenībā arī nojaust darba grupā, ka tur baigi lielu slogu politiķi sev negrib uzlikt, bet šeit man liekas, ka tas piemērs būtu, ka vajadzētu mazliet uzņemties to nastu un atklātību vairāk nest tautā.

A.G. Jo te ir tas moments, tikko viņš domā par sevi, tas jau viņš nonāca interešu konfliktā, jo viņš nedomā par valsts interesēm

R.K. Katrā ziņā tur tā vienkāršotā... ja tur teiksim, diskusijās no politiķiem izskan tāda baža, ka viņiem būs tas par smagu, vai tas tiešām vajadzīgs? Nu tas jau liek varbūt aizdomāties, ka tur īsti nav tas mērķis to normatīvo regulējumu tuvināt ideālam, nu... tad var būt bažas, protams, par kaut kādu interešu konfliktu man ne ļoti gribās to regulējumu tik skaidru un saprotamu un tā..

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā? Tā vēsture ir gara. Jau no 2004. gada ir dažādi bijuši mēģinājumi izstrādāt diskusijas. KNAB izstrādāja, nepieņēma. Muļļāts, muļļāts un tad nu mēs līdz taustāmam rezultātam neesam nonākuši. Kādi varētu būt tie faktori?

R.K. Nu es domāju, ka tas ir vienkāršs apsvērums. Nav tādas politiskās gribas... jūs jau minējāt KNAB, manuprāt, vēsturiski pat divas reizes ar divām koncepcija gāja, nu... tas apstājās Ministru kabinetā, tur nebija virzības. Nu.. politiskās gribas nebija vienkārši.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

R.K. Negatīvie aspekti es domāju varētu būt piemērošanas neskaidrības. Viņi pieņems, bet vajadzētu skaidrību. It kā pretēji juridiskai tehnikai izņēmums, tomēr paredzēt, lai praksē būtu maksimāli skaidrs, jo tagad.. es nezinu... šobrīd iet uz to, ka viss, viss būs ierēdņu līmenī jāsaskaņo. Es tā pat iedomājos, nu normāli ir itkā sadarboties, piemēram, ar nevalstiskām organizācijām. Kaut kādā ministrijā invalīdu apvienība Apeirons, viņi tur sadarbības partneri. Viens zvans... ko tad tas tagad jāreģistrē? Nu tas būtu lieki, tāpēc to vajadzētu skaidri pateikt, jā tur kaut kādas tikšanās, tad ir ierosinātas, nākam pie galda, bet kādi darba jautājumi... nu stingrāk attiecībām uz politiķiem. Es domāju, ka tā neskaidrība.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

R.K. Jau mēs runājām, faktiski, gribam vai negribam, kaut kādā mērā tā atklātība palielināsies un tas arī ir pluss un tā visticamāk no tāda valstiska līmeņa vajadzētu saprast, vai, teiksim, kaut

kādā valdības līmenī un Saeimā, ka tie slēptie, teiksim, priekšlikumi, idejas, ka viņas kļūst atklātākas un tas atvieglotu, pavisam atvieglotu to situāciju.

A.G. Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?

R.K. Tur es domāju ļoti vienkārši, ka tas nav tāds vienots Eiropas Savienības politikas.. vienotas Eiropas Savienības politika jautājums un tā ir ikkatras darīšana, tāpēc arī ir atšķirīga pieeja. Tāpat kā sociālie jautājumi.. tas ir katras valsts pašnoteikšanās jautājums. Ir tā atšķirīgā pieeja.. ir tā Eiropas Savienības institūcija vienotā, ko var kā piemēru ņemt, bet tas ir tik vienkārši man liekas. Tas ir vairāk nacionāls jautājums. Katra valsts var noteikt savu kārtību, ņemot vērā savu institūciju, struktūru un tā tālāk.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.

R.K. Es domāju, ka nē, jo tā nav vienota ar Eiropas Savienības pulti un vienkārši tehniski būs grūti, jo es iedomājos, ka kaut kādā Īrijā, kur viņiem cita tiesību sistēma. Nu, piemēram, kaut vai Francija, viņiem arī pavisam savādāka tā tiesību sistēma, nu, tur būtu sarežģīti. Tur vajag būt vienotai politikai Eiropas Savienības līmenī un tad par to var runāt, bet kamēr tas tā nav...

Jūsu vārds, uzvārds: **Iveta Brīnuma**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat **TM**

Jūsu ieņemamais amats **Valsts tiesību departamenta Konstitucionālu tiesību nodaļas vadītājas**

Intervijas laiks un vieta: **18.05.2022 plkst. 14.00, Tikšanās klātienē Tieslietu ministrijā.**

A.G. Labdien vēlreiz! Mani sauc Aivars Geidāns. Kā jau iepriekš minēju esmu maģistrantūras students LU un mana darba tēma ir “Lobija regulējuma attīstības iespējas Latvijā”. Tāpēc darba ietvaros es intervēju ekspertus, gan tos kuri piedalījušies darba grupās, gan arī tie kuru organizācijas uz lobētājiem var ietekmēt. Tad man šodien ir iespēja viesoties Tieslietu ministrijā pie Inese Brīnumas Valsts tiesību departamenta Konstitucionālu tiesību nodaļas vadītājas. Tad pirmais jautājums būs - **Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?**

I.B. Nu jā, droši vien lobētāji varētu nodrošināt reizēm kvalitatīvu informāciju. Un sabiedrības iesaisti, kā puse, kura redz kā varētu šo jautājumu risināt. Tajā pat laikā, nav izslēgts, ka šī viena puse varētu šo lēmumu varētu mēģināt ietekmēt pārāk. Vai vilkt tā teikt to deķīti to pārāk uz to savu pusi. Līdz ar to būtu godīgi, ja piemēram sabiedrība zinātu kādas šīs konsultācijas ir notikušas, ar ko ir notikušas, cik lielā mērā. Tas nodrošinātu arī sabiedrībai to.. to.. līdztiesības procesu, kad sabiedrība saprastu, ka lēmums ir pieņemts. Bet kas tad bijis pamatā šim te lēmumam – jo nu reizēm mēs tur redzam publiskā pārvaldē strādājot – ir organizācijas, kas ļoti labi spēj organizēties un tiešām ļoti kvalitatīvi stāstīt kāds ir viņu redzējums un viedoklis. Un tad ir kaut kādas tādas mazāk aizsargātākas puses, kuras īsti nespēj sevi aizsargāt. Vienkārši nav tā organizatoriskā struktūra. Piemēram, mēs reizēm redzam, ka LDDK ļoti veiksmīgi sevi aizstāv. Vismaz mans vērtējums ir tāds, ka viņi piedalās sanāksmēs, spēj paust savu viedokli. Teiksim... bet viņi pārstāv darba devējus un otrā pusē ir darba ņēmēji. Vai teiksim arī darba ņēmēju intereses ir tikpat aizsargātas, tik pat uzklautas, tik pat sadzirdētas. Nu un šis te lobēšanas regulējums, ja mēs zinām, kāds viņš ir – kas aizstāv kādas intereses un kāpēc – tad mēs arī varam caurskatīt šo te lēmumu. Vai viņš ir tiesiski pieņemts, visas sabiedrības interesēs, demokrātiski. Nu pārsvarā tā..

A.G. Tad Jūs.. Tad es saklausīju, ka varētu būt, ka Jūs uzskatiet, ka tad būtu konkurence līdzvērtīga, arī starp tām grupām arī uzlabotos? Nu lai visiem būtu vienlīdzības tiesības piedalīties un uz zināmajiem nosacījumiem?

I.B. Nu ne vienmēr, ne vienmēr būs svarīgi uz to līdztiesību, bet tas varētu būt viens no aspektiem. Teiksim, ja ir azartspēļu bizness, kad ir skaidrs, ka viņiem ir savas intereses, bet sabiedrībai varētu būt citas intereses. Tāpat arī, piemēram, tas pats alkohola bizness un viss pārējais, vai ne? Jo ja mēs ņemam vērā tikai vienas puses intereses, tad mēs varam neredzēt arī otru pusi. Vai vismaz nedzirdēt, nu tik daudz. Bet ne vienmēr, bet reizēm ir ļoti svarīgi tieši lobētājiem ir nodrošināt ļoti kvalitatīvu informāciju, ja tās sfērā ir tāda specifiska. Ja teiksim, ir bijis, ja ir jāregulē jautājums, piemēram, kaut kādu digitālo mediju brīdi, teiksim reklāmas sociālajos medijos, ja. Ļoti specifiski kā vispār viņas tiek izvietotas, kā viņas... kā viņas tiek veidotas, kas ir tie serveri un provaideri, un un un...Kā viņas teiksim tiek delfos ieliktas un atlasītas, ja. Nu lūk viens ir šī te kvalitatīvā informācija, ko mēs varam saņemt no lobētājiem, interešu pārstāvjiem. Otrs, jā, tiešām arī šī te sabiedrības tomēr, kā mēs visi zinām, kas tur ir bijis, kādas ir interese, kas ar ko runājis ko teicis, kāpēc un jā.

A.G. Paldies. Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?

I.B. Man jāsaka godīgi, tas, manuprāt, ir viens no tādiem visgrūtākajiem jautājumiem, jo nu tāda ļoti mehāniska kontrole šeit droši vien nav iespējama. Es jau teiktu, ka vislabāk būtu šī te godprātīgā, politiskā vide. Kā paši gan politiķi, gan lēmumu pieņēmēji, teiksim arī izpildvarā, gan arī paši šie interešu pārstāvji rīkotos godprātīgi. Bet nu jā... bet kontrole... nu šobrīd tiek runāts par administratīvo atbildību un, ja skatāmies nu no tādas Latvijas tiesību sistēmas, droši vien tas ir arī tāds vispareizākais mehānisms. Pie kriminālatbildības varētu būt pārāk smaga. Par šo tā kā bišķin diskusijas bija, bet tika noraidītas un tā kā principā ir doma par administratīvo atbildību. Nu vēl tiek runāts par tādiem kā soft mehānismiem, ka varētu būt, ka teiksim, tad šim pārstāvim tiek liegta, piemēram, dalība kaut kādās sēdēs un piedalīšanās kaut kādos turpmākos procesos. Respektīvi, ja tu esi negodprātīgs, tu neesi sevi atbilstoši deklarējis, tad tu vienkārši nevari darīt to, ko tu dari. Nu tā teikt, izslēgšanas varbūt no kaut kādas viņa biznesa vides, nu teiksim tiesību liegšana, kaut kādai dalībai.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

I.B. Kā jūs domājat to jautājumu?

A.G. Nu teiksim, ja iesākas kā Ekonomikas ministrija ar nozari profesionāliem prasa viedokli. Viņi iet un prasa viņiem viedokli, tad par konsultāciju procesu arī būtu svarīgi saprast kā viņi to lēmumu beigās pieņem. Uz kādiem nosacījumiem, vai arī uz kādas informācijas bāzes?

I.B. Ja, jo organizācija nav pati iniciators, bet viņu valsts pārvalde aicina. Nu, es teiktu, ka principā, manuprāt, jā, jo nav svarīgi, kas ir iniciators, svarīgākais ir šis process kā tāds. Man gan liekas, ka svarīgākais būtu varbūt šī te tēmas būtiskums, jo reizēm ir, jāsaka godīgi, reizēm ir jautājumi, kuri liekas nu tā kā diezgan mazsvarīgi. Vai, teiksim, skar kaut kādu vienu ļoti

šauru nozari. Piemēram, kā iesniegt deklarāciju, jūs gribat uzņēmumu reģistrā vai VID`ā? Nu skaidrs, ka ir jāiesniedz, bet teiksim tēmas tvērums tas tvērums ir ļoti šaurs. Nu, piemēram, kur iesniegt dokumentu un kādā veidā tas tiks noformēts? Es domāju būtu svarīgi izņemt šādus sīkos jautājumus, bet teiksim lielie, būtiskie jautājumi pēc tēmas, kas varētu ietekmēt būtiski kaut kādus valsts ekonomikas nu kaut kādus noteiktus procesus, kas tiešām ir ar svaru kaut kādu, tiesiskajām sekām, tad jā. Jo nu vienkārši nebūtu labi, ja mēs varētu apiet faktiski šo lobija regulējumu, jo pateiktu: "Mani uzrunāja ministrija, tāpēc es jau neko." Pēc tam, kurš kuram pirmais piezvanīja, to arī ne vienmēr varēs zināt vai ne? Tik pat labi ir iespējams jā, ka ministrija sāk konsultēties par vienu jautājumu un mēs saņemam, un tad organizācija jums vēl uzjautā vēl par trijiem citiem jautājumiem. Jā, protams, ja teiksim viņi tur uzzin, ka ir tāds un tāds likums, tad jūs varētu izgrozīt to un to, un to. Tas ir diezgan tipiski, jā? Kad organizācijas sāk ņemt plaši visu laiku, līdz ar to pēc tam tur nevarētu noteikt kurš tad kuru un par kuru tēmu. Nu ja ir konsultācijas, tad reģistrējamies.

A.G. Tad es noprotu, ka faktiski tādas juridiskās nianšes, būtiski nemaina tā likumprojekta vai tā lēmuma pieņemšanas procesu, tās tehniskas lietas, to varētu arī nefiksēt, bet tāda nacionāla mēroga jautājums, kas saistās ar kaut kādiem iepirkumiem, ar būvniecībām vai normatīvajiem aktiem, tad to vajadzētu atklātāk? Nu teiksim to juridisko nianšu pieslīpēšana it kā nebūtu baigi aktuāli fiksēt jā? Nu tas varētu būt arī saistīts ar administratīvo slogu visu dokumentēt pilnībā.

I.B. Varbūt ir grūti definēt to tēmu. Es tā neesmu domājusi un darba grupā arī par to neesam tā runājuši, teiksim, tās tēmas ir grūti tā kā nodalīt, bet nu es tā personīgi domāju. Es vienkārši praksē strādājot reizēm nu, ir tādi jautājumi, kas patiesībā nemaina lietas būtību, ir vairāk procesuālā kārtība jā? Ja procesuālā kārtība ir kaut kāda varbūt dokumentu tiešām noformēšanas, vairāk iesniegšanas procesi. Teiksim, tad tas droši vien nebūtu, bet tiklīdz kā tur ir lēmumi pēc būtības ar velmi kaut ko mainīt un grozīt pēc būtības saturiski, kuram ir ietekme arī uz pārējo sabiedrību, ekonomiku, tad jā. Es negribētu arī lietot terminu "nacionāli", jo arī principā Rīgas dome var pieņemt lēmumus, diezgan būtiskus. Bet nu pašvaldības arī būtu jāietver un ietekme uz vidi, un viss pārējais, bet nu jā.

***A.G.* Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?**

I.B. Es personīgi gribētu redzēt šādu lobētāju reģistru, jo man liekas, ka šobrīd Latvijā ir tukša vieta un mēs patiesībā īsti viņus nezinām, tad, kad mēs sākām strādāt šajā darba grupā, tad parādās šie te skaitļi, parādās šie te cilvēki, kas ar to nodarbojas un es sāku saprast, ka patiesībā tas ir tiešām diezgan liels un plašs segments, līdz ar to kaut vai tāpēc būtu interesanti to redzēt, jo šobrīd man liekas tas izskatās kā pilnīgi tukšs lauks. Mēs vispār neviens nezinām, kas tas ir un kā tas ir? Tā kā es domāju, ka lobētāja reģistrs būtu laba lieta. Kas man gan liktos, ka būtu

ļoti labi, ja šobrīd būtu uztaisīts tas tiesību aktu portāls, kas ir ministru kabineta līmenī. Vismaz man kā valsts pārvaldē strādājot izpildvarā būtu ļoti svarīgi, jo izstrādājot normatīvo aktu mums ir konsultācijas, piemēram, mēs konkrēti strādājam ar biedrību nodibinājumu regulējumu. Mēs arī runājam ar biedrību nodibinājumu pārstāvjiem un organizācijām, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību. Mēs to cenšamies maksimāli atspoguļot arī anotācijā un ielikt šajā TAPS, kas ir arī tā kā publisks. Nu man liekas būtu tomēr ļoti labi, ja Valsts kanceleja spētu saskatīt iespēju, ka viņi šo te TAPS integrētu ar šo te interešu pārstāvības reģistru, lai nebūtu šis te dubultais darbs, kas šobrīd izskatās, ka būs jādara. Mēs nezinām kā tas likums aizies, bet, ka valsts kanceleja uzskata, ka šis te TAPS nav savietojams un tie dati nav pārraidāmi un nav savietojami datu lauki. Nu jā, ka tas vienkārši aizies tādā dubultā shēmā. Līdz ar to būtu labi, par ko mēs arī darba grupā esam runājuši, ja ir citi formāti, piemēram, ka ir kaut kādi Ministru kabineta lēmumi par darba grupas izveidošanu ar protokoliem darba grupas, tad tos varētu pievienot. Bet nu, lai nebūtu jāpārraksta, lai informācija nebūtu dažāda vai viņa nebūtu sadrumstulota, lai cilvēkam nebūtu jāliek kopā divas dažādas informatīvās bāzes un tas man liekas būtu svarīgi tieši par to lobistu reģistru runājot, ka informācija būtu kaut kādā veidā saintegrēta.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?

I.B. Tur ir jāpadomā par to atbildību arī, jo nu kā mēs esam runājuši ar administratīvo atbildības nodaļu, viņi saka, ja tā sfēra ir jauna, tad bija par to runāts arī darba grupā, ka iespējams ir kaut kāds tāds sadzēršanas laiks, jo šobrīd ir tā situācija, kad tās darbības nav nelikumīgas. Vai ne? Viņas šobrīd arī notiek un līdz ar to, ja mēs ieviešam jaunu regulējumu, tad varbūt uzreiz strikti iet uz administratīvo atbildību nebūtu pareizi, ka varētu būt kaut kāds nogaidīšanas laiks, kad regulējums stājas spēkā un teiksim gada laikā cilvēks sāk viņu ievērot, sāk vismaz reģistrēties. Jo nu lobēšana kā tāda, ja tā nav interešu konflikts un tas nav klaji apakšā naudas piedāvājumi par kaut kādiem vai teiksim tirgošanās ar ietekmi un interesēm un tā tālāk, tad principā tā lobēšana jau nav nelikumīga un līdz ar to mēs uzreiz pie administratīvās atbildības mēs esam runājuši par tām darba grupām, ka nebūtu jāsauc par kaut kādiem formāliem pārkāpumiem, jo tas ir tas, ko ļoti negribētos patiesībā, lai teiksim tādi zemākie ierēdņi būtu spiesti un iebiedēti katru dienu iet šajā reģistrā, ko mēs ar Saeimu esam arī runājuši un stāstīja par katru savu telefona sarunu, bet patiesība teiktu lielās lietas bija ietītas lielo politiķu starpā. Lai nav šī te tēmas ietekme. Līdz ar to es domāju, ka būtu svarīgi, lai tiešām šie te lielie spēlētāji, kuri pieņem šos lēmumus un arī lielās šīs te interešu pārstāvības grupas nu tad iet un reģistrē tos, nevis to pārvērstu par tādu formalitāti zemākajām valstu pārvaldēm.

A.G. Tad tur principā varētu arī būt tā, kad, ja tas lobētājs pārkāptu to likumu vai formālo daļu, tad varbūt arī kaut kādas atzīmes var izdarīt arī tajā reģistrā, kuras ir vienkārši informācijai, ka

šis lobētājs ir kaut ko minimāli neievērojis. Nu viņam neiestājas tā atbildība, bet viņš tiek fiksēts, ka nav iesniedzis laikā.

I.B. Ko tas mainītu?

A.G. Nu tas būtu, ka pārējie dalībnieki varētu redzēt, ka šim ir jāpievērš uzmanība. Viņš kaut kādā brīdī kaut ko neizdarījis. Nu tad tā ir tā prioritāte, kuru varētu sadalīt.

I.B. Ja viņš man zvanītu, es neietu uzreiz tajā reģistrā un neskatītos ko viņš ir darījis vai nav, tīri no tāda viedokļa. Ja tas lobētājs iet un runā ar mani, tad okej es darītos, bet varbūt arī es nevarētu to uzreiz nočekt, ka viņš ir iespējamais pārkāpējs.

A.G. Nu kā mutisks brīdinājums, jo, piemēram, policija jau arī, ja aptur uz ielas, viņi var izteikt mutisku brīdinājumu un palaist, lai gan pārkāpums ir bijis.

I.B. Jā, bet brīdinājums vienmēr ir privāts, nevis publisks. Vai ne?

A.G. Nu tad sanāk, ka aiziet publiskajā telpā.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

I.B. Es domāju, ka noteikti, ka jā. Jo, ja tie lēmumi tiktu pieņemti godīgi, tad es domāju tiešām šajā konkurences aspektā un sabiedrības interešu ņemšanas vērā aspektā, es domāju tas kopā varētu uzlabot kopējo valsts ekonomisko situāciju un attīstību. Es neko nerunāju par konkrētām tēmām. Teiksim, bet mēs visi zinām, ka mēs maksājam OIK. Vai ne? Un reizēm tiek runāts, ka nezina kādā interešu vārdā. Vai vienmēr tās ir tiešām tik zaļas intereses, cik zaļas viņas ir? Ka varbūt kādam ir lielāka interese, lai mēs teiksim, lai šī zaļā enerģija tiktu kaut kādā veidā virzīta vai attīstīta vienā. Es īsti nezinu. Vismaz mūsu nodaļa konkrēti ar šo nestrādā, bet es domāju tas ir viens no piemēriem, jo mēs katrs savā ikmēneša rēķinā saņēma šo te OIK summu, tad es domāju mēs maksājam pilnīgi visi. Līdz ar to, tas ir ļoti klāji uz ekonomisko izaugsmi orientēts un valsts attīstība arī es domāju tās pašas azartspēles, alkohols, tās ir nozares, kuras tā kā tiek runāts, ka ir kļuvis, ir interešu pārstāvji diezgan aktīvi. Es domāju sabiedrībai ir svarīgi, lai tas būtu tomēr tā kā atbilstoši regulēts.

A.G. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

I.B. Patiesībā man liekas, ka tas tiešām varētu vairot sabiedrības uzticēšanos, jo ir bijuši ļoti negatīvi precedenti. Mēs visi zinām šīs te tikšanās zooloģiskajos dārzos, ķīniešu restorānos, pirtīs un vēl kaut kas. Un tie ir tik kliedzoši gadījumi un tādi parādās laiku pa laikam un nekas pozitīvs jau vietā nav. "Un tad ir no otras puses saka: Nu mēs jau tikai parunājam. Nekādas tirgošanās intereses vai naudas nav." Respektīvi, ja tur būtu tas regulējums, tad mēs dotu iespēju arī atklāti pateikt, kas ar ko ir runājis un paskatīties kādas tad ir tās grupas, kas runā un veido kaut kādu ietekmi. Līdz ar to man liekas, ka tas būtu tas pozitīvais risinājums kaut kādām

sarunām, ko mēs bieži vien redzam, ka kaut kas ir ticis ar kaut ko, kaut kādos dīvainos apstākļos. Nu kas tad tika runāts? Ja kaut kur ir godīgi reportēts, ka runājām par to un to, tad tas izskatās vismaz atklātāk. Un otrs tās lietas, kad pēc tam iet runas par naudām, nu tas, protams, ir korupcija un krimināli, bet jāsaka godīgi, šī laikam ir tā šaurā līnija, kurā brīdī tā ir vienkārši korektas informācijas sniegšana no konkrētā biznesa puses un teiksim kaut kādu informatīvā lauka paplašināšana no lēmumu pieņēmēja un kurā brīdī tur apakšā jau ir kaut kādi materiāli labumi. Tur man liekas, to lobēšanu tomēr, ja viņa ir godīga un atklāta, tas cilvēks, kurš ir sevi tā kā atklājis un ir pateicis, man liekas, ka viņš ir godīgs.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītot sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

I.B. Es pieņemu, ka sabiedrība arī Latvijā maz ko izprot, jo mums šobrīd tāda regulējuma nav un tas ko mēs dzirdam es saku ir ļoti, ļoti negatīvi precedenti. Līdz ar to man liekas, ka izglītot varētu un vajadzētu, bet sākumā būtu jārada tā drošā un uzticamā vide. Tas interešu pārstāvības regulējums un tad kam sabiedrības var ticēt, jo šobrīd jau nav kam ticēt. Jāsaka godīgi ļoti daudzi ministrijas reizēm var just, ka runā par to izglītot sabiedrību par to, par to, par to un tam visam patiesībā par informatīvajām kampaņām ir nepieciešams budžets. Tam ir nepieciešama ļoti mērķtiecīga auditorijas samazināšana un spēja sasniegt auditoriju. Par to sabiedrības izglītošanu, tas ir skaists sauklis, bet par to arī ļoti prātīgi arī jādomā, ko mēs izmantojam, kādā veidā? Lai būtu arī atdeve šai te PR kampaņai, bieži vien tās ir PR kampaņas. Te droši vien ir jādomā arī par kaut kādiem varbūt iespējams izglītošanas semināriem. Skolās un tā tālāk.

A.G. Tad tas vairāk varētu būt kā mērķēta kampaņa, attiecīgi izvērtētu to budžetu un neiekļaujot skolu programmās kaut kādas sadaļas tieši par.

I.B. Skolu programmās man liekas arī tas ir nākamais, ko ļoti bieži (**nesaklausāms 23:18**) mācīt skolā vai skolu programmas visu ko gribētu un ministrijas varētu paņemt un izglītot es nezinu. Bet nē nu es pieņemu, domāju, ka PR kampaņa šeit nebūtu labākais vai kaut kāda vienkārši teiksim tādas sociālo mediju kampaņas. Droši vien vajadzētu padziļinātākus kaut kādus seminārus vai informatīvos kaut kādus bukletus vai kaut ko tādu. Nu jā, par to mēs šobrīd neesam domājuši, līdz ar to ir grūti atbildēt. Teorētiski jā, bet nu es saku pa nezcik reizēm ir grūti sasniegt to mērķauditoriju, tas ir laikietilpīgi, finanšu ietilpīgi un jā..

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

I.B. Nu teiksim tā, Saeima ir augstākais lēmumu pieņēmējs valstī, līdz ar to es domāju patiesībā tas varētu būt vislielākais interešu pārstāvniecības lauks varētu notikt tieši Saeimā. Nu teiksim visvairāk interešu pārstāvji arī tur varētu strādāt un darboties. Līdz ar to, manuprāt, ir normāli, ka to pieņem Saeima. Jo man liekas, ka arī agrāk, kad bija KNAB darba grupa, tad tā tuvumā

arī izpildvara un tad tur tajā KNAB projektā man liekas bija diezgan liela atšķirība starp to, kas notiek izpildvarā un Saeimā, jo tas tomēr ir diezgan noteikts princips, ka izpildvara tā kā tīri Saeimas darbību neregulē. Tas tomēr ir Saeimas jautājums regulāri pašai savs uz Saeimas darbību. Respektīvi man liekas tas KNAB modelis, kas bija toreiz, ka kaut kas ir izpildvarai un Saeimai ir kaut kas mistiski ieregulēts kārtības rullī Saeimas, tas man liekas vienkārši nestrādātu. Tā kā patiesībā man liekas, ka ļoti labi, ka tur ir Saeimas iniciatīva un tā starp mums runājot, man liekas, kas man trūkst kā darba grupas loceklim, ka reizēm, es cilvēciski saprotu, ka mums netiek sniegta informācija par to kā Latvijā šī te interešu pārstāvniecība šobrīd notiek un es vairāk strādāju ar teorētiskiem nu kā būtu, ja būtu? Bet patiesībā, ja tā paskatās, tad tur piedalās Tieslietu ministrija, piemēram, aiz valsts kanceleja, bet tie ir ierēdņi, kas strādā **(nesaklausāms 25:57)** tās ir jomas, kas reāli netiek lobētas un paldies Dievam. Arī valsts kancelejas pārstāvjus es redzu arī ir vairāki kaut kādu vispārēju tādiem demokrātiskiem procesiem. Nu īstenībā no Saeimas gribētos arī varbūt vairāk iesaisti par to arī tieši no Saeimas deputātiem, jo viņi arī ir šajā darba grupā, bet kādi ir šie gadījumi, kad tiek lobēts, kādā veidā, kā tas Latvijā notiek, jo to regulējumu mēs izstrādājam Latvijā. To var tā kā just, ka mums patiesībā nekad netiek sniegta informācija, kas tad reāli tur notiek tieši Saeimā. Es saprotu, ka nav reāli jēgas arī prasīt, jo tas ir tāds taboo. Nevienam nestāsta, kādas tad ir šīs te runas. Nu reiz, pa reizēm kaut kādas frāzes tiek iemestas, bet reālā tāda prakse nav. Nu reizēm paši interešu lobījs te atnāk un pastāsta. Mēs tur runājam varbūt par šo vai par to, bet arī patiesībā ļoti minimāli. Viņi arī savus klientus vienkārši tā neatklāj šobrīd. Līdz ar to man liekas, ka tas interešu konflikts varbūt es neteiktu tieši interešu konfliktam, bet nu kaut kā atklātāk varētu.

A.G. Principā mēs tad ļaunajam uz to, ka deputāti būs godprātīgi un izvēlēties to risinājumu un redakciju, kāda būtu pieņemamākā šā brīža teiksim saprašana un vispār valstij kopumā.

I.B. Priekš šā brīža nākotnes jā, bet nu varbūt bišķiņ es jūtu ka man kā darba grupas loceklim, bišķiņ prakses jautājumu sāk trūkt, jo mēs runājam teorētiski, bet...

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā?

I.B. Nu viens man liekas ir kaut kā, kad reizēm ir ko mēs jūtam un saskaramies šajā darba grupā, man liekas arī KNAB projektēs, es nestrādāju ar to KNAB projektu, bet bišķiņ esmu iepazinusies un reizēm ir grūti definēt robežu. Kā mēs arī darba grupā šobrīd un arī Saeimas komisijā runājam. Kurā brīdī tas ir kaut kāds informācijas pieprasījums, kurā brīdī tā varbūt ir tiešām kaut kāda viena saruna, kur tiešām nu tu pat neņem to cilvēku vērā. Ir reizēm, kad privātpersona piezvana: “Es gribu to un to, tā un tā un man liekas tā būtu ļoti labi”. Nu ne vienmēr tādas kaut kādas sarunas kaut kādas idejas izmešana, tas vienmēr būs interešu pārstāvībā. Līdz ar to, nu jā, tur ir grūti definēt tās robežas. Man liekas, ka jautājums arī ir slikti

tas, ka Latvija ir maza valsts, ka visi visus patiesībā pazīst un, ka ļoti bieži ir šīs te mistiskās dzimšanas dienas un tikšanās pirtīs, kurās tu vienkārši par kaut ko parunā un tad tu īsti nesaproti vai tā ir tiešām cilvēka pazīstamā tikšanās vai viņi jau principā jau nodarbojas ar lobēšanu, jo man liekas, ka tomēr mazā valstī šis te varas centrs ir Rīga ļoti izteikts, tur ir grūtāk saprast, kur ir kaut kādas paziņas un kur ir sarunas un tā tālāk. Varbūt arī daļai var just, ka ir arī man liekas kaut kāda nevēlēšanās, jo, protams, šajā darba grupā es saku, tā ļoti atklāti netiek stāstīts ar ko mēs konsultējamies un kāpēc. Tas viss ir tā- kāds cits konsultējas. Mēs visi zinām, ka kāds tur iet un kāds tur runā, bet reizēm mēs arī runājam par to kaut vai tādas lietas kā Saeimas komisijas fiksēt, kas tiek aicināts uz Saeimas komisijām, kāpēc un tā tālāk. Principā, tad varētu arī Saeimas kārtības rullī atregulēt daudz precīzāk, bet šādas intereses īsti nav.

A.G. Tad viens varētu būt tā kā tāds cilvēcisgais faktors, otrs varētu būt kad arī politiskā vadība varētu būt ietekmējusi šo teiksim pieņemšanu, kāpēc tas regulējums nav līdz šim pieņemts un tad trešais varbūt tad tā nevēlēšanās, bet tas jau laikam kopīgi. Tas faktors, es mēģinu arī saprast, nu, cilvēcisgais faktors skaidrs, ka valsts ir maza. Es arī pats esmu saskāries ar to, ka viens otru pazīst gan prokurori, gan arī tiesu varas pārstāvji un citas institūcijas. Un tad ir, ka, protams, runā: “To mēs varam atlikt, to mēs varam pārceļt”, ka tādas sarunas notiek un tad tas rezultāts ir tāds, ka no 2002. gada, kad KNAB izveidoja, kad vajadzēja jau pāriet uz tādu atklātāku to visu likumu, bet līdz šim tas nav noticis un šobrīd Saeimā atrodās otrais lasījums un arī tā gausi iet un kaut ko jau minēja, ka Valsts prezidents vakar ziņoja, ka nepieņems šinī Saeimā, tad jautājums kā tas tālāk atkal virzīsies.

I.B. Kā prezidentam ir tādas indikācijas?

A.G. Nu tā izteicās, nu tad arī interesanti, vakar bij Aizliegtajā paņēmienā. Vakars vai kādas dienas iepriekš...

I.B. Nu tad es teikšu tā, ka uz šo jautājumu varētu atbildēt, ka es to nezinu. Man ministrijā šāda informācija nav kāpēc un tad jums ir jārunā tieši ar tiem, kas balso par šo likumprojektu, jo kā es jau arī teicu pieņemšana ir Saeimā. Es saprotu, kāpēc neaizgāja tas KNAB projekts, jo tur bija ļoti liels tas dalījums par izpildvaru un kaut kas Saeimā būs, bet nezina kas un tad tikai uz izpildvaru. Un tad man liekas Tieslietu ministrija arī iebilda, ka nav tā, ka izpildvara ir vienīgi lēmumu pieņēmēji. Būtiskākie lēmumu pieņēmēji ir tomēr arī gan Saeima, gan pašvaldības un, ja ir regulējums, tad viņam būtu sistēmiskam un kopīgam. Tā nevarētu būt, ka, teiksim, valsts amatpersonas teiksim esam mēs visi un visi pildam valsts amatpersonu deklarācijas, mums visiem ir interešu konflikta likums, mums vienotais atlīdzības likums. Respektīvi, ja viss ir valsts pārvaldē, tad publiskā pārvalde būtu jāregulē sistēmiski un vienādi un Saeimai arī būtu šim te regulējumam jābūt. Kāpēc neaizgāja KNAB projekts, es saprotu jā. Nu, šobrīd tas ir Saeimas jautājums. Nu..Saeima var strādāt, tomēr tas droši vien kā komisija lems. Bet nu arī

šis jautājums kā komisija strādā, kuro likumprojektu izvēlas virzīt, kuru neizvēlas, ir guļošie likumi, ir virzāmie likumi, mēs to visu zinām. Ir likumi, kuri aiziet ļoti ātri divu dienu laikā faktiski, nu labi divu dienu laikam nevar, bet var diezgan ātri, bet ir, kuri klejo no Saeimas uz Saeimu. Nu, šis ir arī viens no tiem jautājumiem- Kā tiek organizēts komisiju darbs? Patiesībā, katra komisija ir nedaudz sava autonoma tāda republika faktiski. Nu tur varbūt ir arī savi komisiju vadītāji to dara, nezinu, varbūt frakcijas, nezinu es nestrādāju tur.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

I.B. Nu, es teicu, viens ir šis te mistiskais, mazais sadrumstalojums, ka valsts pārvalde mazie ierēdņi katru dienu ies šajā reģistrā un būs spiesti katru telpu un sarunu pierēģistrēt, un nu, teiksim, tas pārāk sīkmanīgais izpildījums par ko mēs esam runājuši, lai nebūtu, ka šis reģistrs kļūst vienkārši pārslogots ar nevajadzīgu informāciju un, ka mēs pazaudēsim šajā informācijas plūsmā patiesībā šo te tiešām interešu pārstāvību, kas kaut ko reāli maina. Par kaut kādiem lieliem, publiskiem politiskiem lēmumiem. Nu jā, līdz ar to negribētos, lai viņš ir pārāk sīks, sadrumstalots un rada administratīvo slogu, ka arī Latvijas pašvaldības savienība teica, ka viņš neparāda lielo to būtisko ainu neatspoguļo. Otrs, man ļoti negribētos, lai sāktos arī kaut kādas interpretācijas par ko man liekas jūs runājāt par to vienpadsmito punktu- Kādi faktori ir ietekmējuši un kavējuši šo lobija regulējuma izstrādi. Ka laikam viņi baidās kā tas vienmēr tiks interpretēts sabiedrībā. Vai nesāksies kaut kādas aizdomu ēnas. Labāk ir neteikt neko, bet ja pateiksi kaut ko, tad varētu pārprast. Nu jā, var būt bailes no šiem sociālajiem medijiem, kad ir grūti tajos reizēm, ja sākas kaut kādas dezinformācijas kampaņas, sevi aizstāvēt, paust patiesu viedokli. Teiksim tā, informācija var tikt pasniegta arī ļoti vienpusēji. Teiksim sociālie mediji ir lieliska vide, kad mēs ne vienmēr varam pateikt, ka tas kas tur ir, tā pati dezinformācija, viltus ziņas un tā tālāk.

A.G. Sagrozīt faktus no tās lielās informācijas visādi.

I.B. Nu savā ziņā jā, bet es vairāk par to vienpadsmito punktu, kas varētu būt, bet to negribētos, lai šis pozitīvais interešu pārstāvības regulējums tiek ātri nogremdēts, jo sākas kaut kādas pārinterpretācijas informācijā. Man savā ziņā ir bišķin baža par to, ka tādi gadījumi varētu būt un, ka tas varētu to labo ideju arī norakt.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

I.B. Grūti teikt, nē nu es kā cilvēks, kas dzīvo šajā valstī, ļoti gribētu daudz lielāku skaidrību it sevišķi ņemot vērā pēdējos tos... es neminēšu, šos te aizdomu ēna par kādu partiju, par kādām aizliegtu vienošanos, kādā īpašā sfērā, bet man ļoti gribētos jā, ka tomēr mēs kaut ko zinām vairāk un tas būtu tāds atklāts publiskais process.

A.G. Politiskajā līnijā, lai vairāk politiķi, cik es saprotu no jūsu teiktā, lai politiķis varētu saprast kāda ir viņa tā darbība un vai viņa tiešām ir vērsta uz sabiedrību interešu aizstāvēšanu.

I.B. Kaut vai jā. Ja uzklausa vienu grupu, man liekas, tad politiķis būtu ieinteresēts uz klausīt arī otru grupu, lai vismaz tas dotu varbūt iespēju, piemēram, ja es redzu, ka to un to politiķi ļoti aktīvi interešu pārstāvji apmeklē, piemēram, par tādu jautājumu, tad arī varbūt pretējā interešu grupa var teikt es aiziešu pie tā politiķa, pastāstīšu to savu interesi. Piemēram, teiksim reliģiskās organizācijas reizēm par abortiem, bet varbūt kāda sieviešu tiesību organizācija var aiziet un pastāstīt savu viedokli, kas tur notiek šajā jomā. Līdz ar to, varbūt arī tas varētu būt, ka, ja mēs redzam ar kādu politisko spēku īpaši runā viena puse, tad politiskajam spēkam būtu jāuzklausa arī otra puse. Nu vismaz jānāk uz kaut kādu sarunu un atklātību.

A.G. Vai Jūsu organizācijai ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

I.B. Nu mums ir iebildumi jā.. Jāsaka godīgi, tas regulējums nav šobrīd pilnīgs, jo ir grūti bišķi saprast kā viņu piemērot. Izlasot to likumu, nav skaidra tā ideja, kas kam būtu jā dara. Līdz ar to likums ir jāuzlabo, tas ir skaidrs to principā arī man liekas, ka pirmajā lasījumā, kad mēs strādājām arī komisijas darba grupā, gan komisijā, gan darba grupā faktiski tika teikts, ka šis ir tas pirmais solis, ka mēs ejam tālāk, bet nu pēc tam arī tiks izstrādāts sīkāk un detalizētāk jau arī kopā ar citām iesaistītām pusēm. Līdz ar to nu, viņš saturiski ir jāuzlabo, tas ir skaidrs. Nu un jā Tieslietu ministrija tā kā pieņēma.. piekrita būt arī, ka varētu būt šī te reģistra iestāde, līdz ar to nu tas vairāk uzņēmumu reģistrē jautājumus, bet nu reģistra vešana tā ir tāda faktiska darbība un ir jāizveido šis te reģistrs, jānodrošina datu atklātums, pēc tam kaut kāda dzēšana iespējams, ir jāuztur dati, jānodrošina, ka tie dati tiek korekti ievadīti un nu, tās ir faktiskās darbības un šitas prasa arī finanšu līdzekļus un iespējams šī te datu sasaiste ar citiem reģistriem, respektīvi, nu tur ir mūsu faktiskie jautājumi, kas būtu jāatrisina tīri par reģistru, jo, ja mēs uzņemamies to reģistru, tad tā ir mūsu atbildības joma un tad mēs gribētu redzēt tādus skaidrus priekšstatus, kādi ir uzdevumi, kas reģistram ir jāveic un, kas tad tiks reģistrēti, kādos laukos un tā tālāk.

A.G. Kā Jūs domājat - kāpēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?

I.B. Vispār, ja mēs strādājam, teiksim, valsts tiesībām, mēs, piemēram, skatījāmies arī par politiskajām partijām, jautājām arī Eiropas valstīs izteiksmi par politiskajām partijām, darbības principiem, kampaņām ir daudz atšķirīgāk regulēta nekā Latvijā. Patiesībā Latvijā man liekas tas regulējums bija diezgan ilgi, viens no ļoti tādiem detalizētākajiem un patiesībā tikai tāpēc, ka mums tā politiskā vide un kultūra nebija diez ko pozitīva ilgu laiku, jebkurā gadījumā. Nu tā kā, Latvija tāda īpaša valsts, nu es domāju mūsu pagātne ir tāda, kāda viņa ir. Teiksim, tā pati Anglija ar savām kultūrām un tradīcijām un divu partiju sistēmu ir kaut kas pilnīgi savādāks.

Nu jā, līdz ar to, teiksim arī tā pati Vācija un parlamentāriem un šīs te federālās zemes. Nu ir pilnīgi savādākas arī valstis patiesībā jā.

A.G. Pēc Īru iekārtas varētu kaut kā mēģināt tur kaut ko atrast līdzības.

L.B. Nu līdzības man liekas ir grūti atrast Latvijai. Tādā ziņā, ka mūs nesalīdzinās ar lielajām valstīm, bet arī vēsturiski mēs esam atšķirīgā situācijā. Man liekas, ka tas lobij regulējums arī tomēr būtu saistīts arī ar šo kulturālo backgroundu, teiksim tā.

A.G. Iedzīvotāju kultūru un mentalitāti arī.

L.B. Tieši tā, korupcijas līmeņiem un visu pārējo. Tā kā, iespējams, citās valstīs var kaut ko daudz striktāku, citās varbūt tas strādā teiksim tīri kā ētikas normas.

A.G. Drošība arī varētu būt tur, jo Norvēģi, Zviedri ir daudz augstāk, lai gan viņiem tas regulējums tur nav un viņi daudz augstāk indeksos arī.

L.B. Tas valsts regulējums viņiem ir ļoti atšķirīgs, jā.

A.G. **Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.**

L.B. Izstrādājot regulējumu vienmēr ir ļoti grūti, jo visām valstīm ir jāpanāk kompromiss par vienu regulējumu, respektīvi, ļoti daudzām valstīm, ar ļoti daudzām tradīcijām ir jāpanāk viens, konkrēts regulējums. Respektīvi, praksē tas nozīmē, ja tur diezgan lieliem kompromisiem, it sevišķi tādai mazai valstij kā Latvijai, mums nav tur lielākais balsu skaits uz ietekmi. Līdz ar to, es teiktu, ka mēs varētu mēģināt labāk strādāt pie nacionālā regulējuma un uztaisīt viņu skaisti un labi un, lai viņš strādā, nekā cerēt uz Eiropas regulējumu, kurš varētu būt ļoti vispārīgs, vai lielos vilcienos aptuvenus un, iespējams, ka mums būtu pat iespējas kaut ko mazāk ietekmēt, kaut ko redzēt un tamlīdzīgi. Kaut gan, no otras puses, protams, tas pozitīvais būtu, ja mēs redzētu, jo nu Eiropa ir vienota un būtu svarīgi nodrošināt patiesībā šo teritoriālo piemērojamību, jo teiksim kaut kādi lieli biznesa projekti un teiksim Railbaltic un visi pārējie, viņi ir pārnacionāli. Respektīvi, lai nav tā, ka mēs dzīvojam kaut kādā savā ilūzijā, ka mums ir regulējums, bet patiesībā tas nestrādā, jo ir kaut kādi pārnacionālie projekti, kur izkrīt no mūsu likuma tvēruma. Tāds interesants jautājums, ja mēs sākam tā runāt, ka mēs šajā likumā neesam regulējuši teritoriālo jautājumu un, piemēram, ja par mūsu politiķi runātu kāds Īrijas pilsonis vai Īrijas kompānija, vai mēs uz viņu piemērot Latvijas(**nesaklausāms 47:28**) ,jo teiksim krimināl likumam ir šis teritoriālās piemērojamības principi, bet šeit it kā nav un tad mums būtu jāpadomā, ja viņš runā ar Latvijas politiķi... grib piemērot Latvijas likuma publisko lēmumu ietekmēšanu, tad es teiktu, ka jā tas likums uz viņu attiektos, bet nu ir jāreķinās, ja viņš ir Īrijā, tad pie kaut kādas administratīvās atbildības saukt viņu būtu grūti.

A.G. Viņš tur ir veicis tās parrunas, visu to darbību. Te jau bij, ka ceļo tie politiķi ceļo pa pasauli un runājās ar visiem. Te jau ir bijis vēsturē.

I.B. Jā, tieši tā. Šis vispār ir interesants jautājums, ja tā padomā, kad būtu svarīgi nodrošināt, ka šis te tomēr pārnacionālais (**Nesaklausāms 48:13**) arī tiek attiecināts uz mūsu likumu, ja tas ir Latvijas politiķis un ietekmē Latviju skarošu, publisku lēmumu, tad, jā... Ka nevarētu aizbīdināties, ka tas otrs interešu pārstāvis tas jau ir citā valstī reģistrēts un uz mums neattiecas.

A.G. Tas Eiropas, nu, ja viņi kaut kādu direktiju vai regulas tur izdod, regulu man liekas bij jāpiemēro obligāti, direktiju tikai ieteikumu formā.

I.B. Direktiju ir jāpiemēro, bet tur valstis viņu var ieviest ar savu nacionālo regulējumu. Viņi no saka tā kā principus, bet mēs varam vēl kaut ko tur pielikt klāt.

A.G. Nu tā direktīvas veidā tad risinājums vēl varētu Eiropas savienība izstrādāt, teiksim, iedot to labo praksi, vai gan nu tur jau jāsaprot, kurš to labo praksi var pierādīt, ka tā ir labā prakse. Ja skatās Eiropas kontekstā, tas lobij, tas stāsts nu viņš, es tagad arī pētu, es skatos tieši Skandināvijas, Vāciju, Franciju, Grieķiju, Itāliju un Baltijas valstis, lai tur varētu kaut ko mēģināt saprast, vai tur cilvēki ietekmē to procesu, mentalitāte, dzīvesstils, vai valsts vecums, kas mums neatkarība atgūta, nu viss tas tā, mēģinās sapaķot, kāds tad tas gala rezultāts būs... uz kuriem mēs varētu virzīties.

I.B. Nē nu Eiropā šobrīd strādā pie regulas par politisko reklāmu mērķu orientāšanas pārredzamību un tur ir tā doma, ka jā, ka visā Eiropā būtu tas vienotais politiskais lauks, ka, piemēram, būtu jāredz, kā teiksim, šis te reklāmas tiek pirktas, vai teiksim, lai nebūtu, ka redzam, ka nāk finansējums ārpus Eiropas savienības, piemēram, izskatās, ka Krievija ir šitie te finansējumi Eiropā un finansē šos te politiskos procesus un to mēs skaidri redzam. Nu jā.. un kā tas ietekmē pēc tam Eiropu, ka varētu būt šis te vienotais tirgus, lai nebūtu, ka caur citu dalībvalstu, teiksim, tiek veidota kaut kāda politiskā ietekme uz Latviju, bet it kā caur Eiropas savienības dalībvalsti, kaut gan tur tā dalībvalsts jau ir pieņēmusi finansējumu no ārpus Eiropas savienības. Respektīvi, tas vienotais tirgus, protams, vienotais regulējums dod savas priekšrocības, ja tam ir svarīgi nodrošināt to kārtību visas Eiropas mērogā, vai teiksim attiecībā uz lieliem sociāliem medijiem, piemēram, Latvija ir mazspēcīga kaut ko ietekmēt Facebook vai Google kaut kādās reklāmās, bet, ja tas ir Eiropas savienības regulējums, tad tas jau ir lielais tirgus, kur var ietekmēt. Līdz ar to, ir kaut kādas jomas, kur tas kopējais tirgus un regulējums un Eiropas spēks, protams, ļoti labi nostrādā, bet vai lobēšana ir tā joma, kur mums vajag to Eiropas ietekmi? Es kaut kā neesmu pārliecināta.

A.G. Vai tomēr politiskajā nobriedīs līdz tam vai pašvaldības arī, lai strādā caurredzamāk vai pārredzamāk tos procesus organizēt.

I.B. Pašvaldības noteikti vajadzētu, jā.

A.G. Pašvaldības jā, te jau visādi skandāli. Tie jau iet paralēli, kur ir likumu pārkāpums, bet tai pat laikā daudz arī noteikti paliek tā arī nesapraستی tie lēmumi, kuri ir pieņemti. Viņi nav

nelikumīgi, bet tur nav saprast. Varbūt viņš nelikumīgs paliek gadiem pieciem, jo tad pēc pieci gadi tas, kas tur ir iesaistīts varbūt kaut kādu labumu gūst no tā, ko viņš ir izdarījis iepriekš. Paldies! Ļoti interesanta saruna. Iveta Brīnuma, Tieslietu ministrijas, Valsts departamenta konstitucionālo tiesību nodaļa.

Jūsu vārds, uzvārds: **Inese Kušķe**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **Valsts kanceleja**

Jūsu ieņemamais amats: **Konsultante labas pārvaldības jautājumos**

Intervijas laiks un vieta: 19.05.2022 plkst. 8.30 Zoom platformā

A.G. Man būs šodien saruna ar Inesi Kušķi no Valsts kancelejas labas pārvaldības jautājumos. Tātad, jūs saņēmat anketu. Droši vien, ka iepazīnāties ar tiem jautājumiem, kuri man, teiksim, ir aktuāli noskaidrot, lai es varētu to pētījumu daļu noskaidrot. Tātad, kā jau ziniet, tur tā vēsture ir gara. Šim regulējumam ir jau no 2004. gada jau ir sākts mēģināt viņu ieviest, izstrādāt, bet šie mēģinājumi ir bijuši neveiksmīgi. Nu ir dažādas politiskā griba vai dažādi citi faktori ietekmējuši, bet līdz taustāmam rezultātiem neesam nonākuši. Šobrīd likumprojekts ir pirmajā lasījumā Saeimā un tā kā es izstrādāju to tēmu, tad man ir uzlikti ierobežojumi arī attiecīgi, ka līdz šim brīdim es arī pētu, kas ir noticis. Ķersimies klāt pie pirmā jautājuma - **Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?**

I.K. (Sākums nesaklausāms 1:42) tie, kas ir noformulēti jau likumprojektā, taču manā ieskatā, lobēšanas regulējumam ir mērķis novērst to, ka tiek pieņemti objektīvi nepamatoti un netaisnīgi lēmumi, kādu nezināmu interešu ietekmē, bet varbūt lēmumi tiek pieņemti apmaiņā pret kādu labumu un otrs mērķis ir veicināt lielāku atklātību par interesēm, kuras ietekmē lēmumus. Proti, šajā gadījumā netiek rezumēts, ka tiek pieņemti kādi nepamatoti lēmumi, proti, var būt arī pozitīvs tieši būtu arī taisnīgāki un pamatotāki lēmumi, bet tur, savukārt, nebūtu šis atklātības moments. Tā kā tādi divi mērķi.

A.G. Paldies. **Kāds Jūsaprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?**

I.K. Ziņošana par lobēšanas aktivitātēm un pietiekama informācija par pašu lobētāju, proti, kas ir šī organizācija, kādas konkrētas personas šīs organizācijas vārdā var izteikties, kādās jomās notiek lobēšana? Tātad, jā.. informācijas pieejamība un tāda atbildīga informācijas sniegšana un tad jau izņēmumu gadījumos, kad netiek ievērots likumā paredzētais, tad būtu jānosaka varbūt administratīvi sodi.

A.G. Pie soda mēriem man ir tāds jautājums, ka faktiski, to jau jūs atbildējāt daļēji, ka varētu piemērot administratīvo atbildību, ja būtu būtiski pārkāpumi. Jūs jau piedalījušies esat darba grupā. Tur arī pēc tam būs tie jautājumi tieši saistībā ar darba grupu.

A.G. Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?

I.K. Jā, nu mūsu iestādes viedoklis ir, ka tikai viens reģistrs, kurā ir gan informācija par to, ko jau es minēju attiecībā uz šo lobētāju. Par viņu tagad vienreiz iesniegt informācija pirms tiek aktualizēta izmaiņu gadījumā, bet kopumā tas neuzliek tādu īpašu slogu un tad konkrētās aktivitātes lobēšanas tiek tādā kopsavilkuma veidā tur publicētas, bet vienlaikus, ko arī paredzēts Ministru kabineta noteikumi, ja pēc šī likuma izstrādes, kur vēl publicē informāciju par šīm te aktivitātēm un pamatā tas būs tādād lēmumu pavadošajos dokumentos, attiecībā uz sanāksmēm, protokolā, dalībnieku saraksts arī būtu publicējams un tad kalendārā, ja nav runa ne par kādu sanākumi, ne par šobrīd iestādē esošu lēmumu, tad tomēr sanākums ar lobētāju ir notikusi, tad jau to šī pati amatpersona publicē savā kalendārā, savas iestādes mājaslapā.

A.G. Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas? Nu jūs jau faktiski atbildējāt uz šo jautājumu, ka jūs piekrītat un ko tur vajadzētu iekļaut. Tad virzāties tālāk pie piektā jautājuma.

A.G. Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu? Arī šāda atbilde ir saņemta par administratīvo atbildību, kas būtu atkarībā, protams, no pārkāpuma un tad jau tur var piemērot to sodu.

A.G. Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?

I.K. Es domāju, ka jā. Protams, ir nepieciešams laiks, lai šo visu iedzīvinātu un tikai tad, ja tiešām atbildīgi tiks šī informācija sniegta un arī būs tāda sabiedrības interese, par to viņa tiks izmantota, tad jā, tā būs lielāka atklātība un, iespējams, arī, ja tas pozitīvi tiks uztverts, tad arī vairāk organizācijas iesaistīsies interešu pārstāvībā, zinot, ka šī spēle ir godīga un atklāta.

A.G. Nu, lai konkurence būtu arī līdzvērtīga starp visiem dalībniekiem.

A.G. Kā, Jūsprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai?

I.K. Es domāju, ka pozitīvi, jo viens no iemesliem, kāpēc šī uzticēšanās ir zema, ir tieši atklātības trūkums un uzskats, ka paustais viedoklis netiek ņemts vērā, vai arī lēmumi tiek pieņemti kādu plašākai sabiedrībai nezināmu interešu vārdā, tāpēc lobēšanas regulējus varētu vairot atklātību un interesi piedalīties, iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesos un tādu varbūt taisnīgumu lielāku, vienlīdzību starp dažādiem sabiedrības locekļiem.

A.G. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

I.K. Noteikti, noteikti, jo lobēšanai tomēr ir tāda negatīva nokrāsa sabiedrībā. Tas ir viens, kāpēc šī izglītošana ir svarīga, bet arī iepriekšējais lobēšanas regulējums, kas jau šobrīd ir iekļauts

iestāžu ētikas kodeksos, nedarbojas lielā mērā, tāpēc, ka arī pašas valsts pārvalde, valsts institūcijas nesaprot, kas ir lobēšana, kas ir tā aktivitāte, kura man būtu jādeklarē. Tā kā izglītošana ir nepieciešama arī iekšēji valsts institūcijās.

A.G. Vai Jūsu organizācijai ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā? Nu jūs tā kā es uzrunāju un arī anketa, teiksim, intervija tieši tā, kura dalībniekiem, kuri piedalījušies tieši izstrādē, jo esmu sadalījis, katram, kas ir lobētāji, tās institūcijas, kuras regulāri tiek lobētas ir citi jautājumi un jums tieši, tāpēc, ka jūs esat piedalījušies grupā. Kāds ir jūsu viedoklis par šo?

I.K. Manuprāt, darba grupa pietiekami ilgi strādāja un darbs notika tādās loģiskās fāzēs no vispārīgiem principiem un to kāds regulējums citās valstīs jau uz konkrēto redakciju, domāju, jā mums ir vairāki iebildumi, kā iestādei, bet no tiem pats galvenais ir pretlikuma piektā panta pašreizējo redakciju, proti, par to, ka būtu dažādi reģistri. Viens būtu interešu pārstāvjiem un otrs šīm te aktivitātēm. Mūsaprāt, tas viss ir jādara vienā reģistrā, kā arī lielāks akcents ir jāliek uz jau esošajiem dokumentiem, kas pavada lēmumu, kuros, tad atspoguļot šo lobētāju informāciju vai arī protokolos un tamlīdzīgi. Tātad mēs iebilstam par to, ka tiek veidota kaut kāda speciāla deklarēšanas sistēma. Nu citi iebilduma arī varbūt, bet nu mazāk svarīgi. Šobrīd, piemēram, tajā reģistrā, kas ir interešu pārstāvjiem, nav jānorāda nekāda informācija par kādām tēmām viņi lobē ne arī šīs aktivitātes attiecīgi, mūsaprāt, tas nav pietiekami un mēs ierosinām vismaz norādīt jomas, pievienot kādu kopsavilkumu tieši par tām beigtajām lobēšanas darbībām. Un tad ir iebildums par definīciju – publiskās varas pārstāvis šobrīd nav konkrēti nosaukts, kurām personām attiecās likums un mūsu ieskatā tas ir risks, ka likums nedarbosies, jo persona nevarēs sevi atrast šajā definīcijā. Kā piedāvājumu to precizēt.

A.G. Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?

I.K. Nu, protams, pastāv risks, ka likumu izstrādā tā, lai tas pēc tam būtiski netraucētu turpināt politisko darbību ar...,teiksim, sadarbību ar kādiem ietekmīgiem lobijiem. Tādu konkrētu pieredzi darba grupā neesmu guvusi, tāpēc tā vairāk kā tāda teorija. Un arī KNAB izstrādātais likums tāpat būtu bijis jāpieņem Saeimai, kā jebkurš likums. Tā kā droši vien šeit ir jāpaļaujās uz jūsu deputātu un vēlmi domāt par Latvijas attīstību plašāk, nekā tikai kaut kādu partiju interešu vārdiem.

A.G. Kādi faktori, Jūsaprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā? Atgādinot to vēsturi, kad bija jau arī uz ministru kabinetu tur valsts sakaru sanāksmē tur bija nonācis arī likumprojekts. Nu.. viņš kursēja, kursēja un tā līdz galam kādi varētu būt tie faktori?

I.K. Faktori var būt gan politiska neieinteresētība pieņemt šāda veida likumu, gan arī tādi juridiski jautājumi, iespējams, ka arī šie iebildumi nāca arī no mūsu iestādes tajā 2014. gadā saistībā ar to tieši, kā ir noformulēti dažādi šie te likumu panti, tīri juridiski vai kāds mērķis ir izvirzīts. Ne politiski, bet vairāk tādi ierēdniecības iebildumi. Arī ļoti daudz bija par to, ka nespēj vienoties savstarpēji.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

I.K. Ka viņš netiek piemērots. Līdzekļu trūkums reģistra izveidei vai ievēlās ministru kabineta noteikumu izstrāde, attiecīgi, piemēram, netiek praktiski uzsākta. Varbūt informatīvā darba trūkums. Beigu galā, pat ja tas viss tiek ieviests un tāpat šie te interešu pārstāvji neregistrējās vai neatklāj savu informāciju, vai arī lobēšanas aktivitāšu deklarēšana nestrādā.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu? Nu.. daudzi jau izskanēja, bet varbūt tādi būtiskākie trīs.

I.K. Lielāka atklātība par to, kādas intereses ietekmē mūsu valstī pieņemtos lēmumus. Impulsa dažādām organizācijām, pozitīvā nozīmē, iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Varbūt arī mazliet, kā jūs minējāt, šī sabiedrības uzticēšanās lēmumu pieņēmējiem.

A.G. Pētot jau šobrīd darba izstrādes procesā nedaudz ārvalstu pieredzi, es centos atrast kādu korelāciju starp dažādām valstīm gan ģeogrāfisku izvietojumu, gan ar dažādu vēsturi, gan ar cilvēku dažādo mentalitāti, dzīvesstilu. Es biju Skandināvijas valstis salīdzinājis, Baltijas valstis, Franciju, Vāciju, Itāliju, Grieķiju, kas faktiski ir tādu atšķirīgu attīstības ceļu gājušas un nevar atrast nekādu līdzību, tad faktiski katra valsts ir kaut ko darījusi šajā sakarā, virzienā. Tāpat arī attīstības indeksa rādītāji Zviedrijā un Norvēģijā tur vispār nekas pieņemts, bet tur tie rādītāji ir augstāki. Tad citur atkal viņi pieņem, bet tā ekonomiskā situācija ir sliktāka. **Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?**

I.K. Man jau liekās, ka kopumā tā tendence ir šādus speciālos likumus pieņemt un, cik ir nācies ar to saskarties, tad tas kopīgais ir šo reģistru izveide un aptuveni arī viena valsts jau skatās uz otru, kāda ir tā reģistru struktūra un, cik bieži un kam ir jādeklarējas un tamlīdzīgi. Šobrīd mūsu likumi atšķirās tas, ka tādās valstīs kā, piemēram, Īrija vai Lietuva, kur tagad ir jauns lobēšanas likums, precīzi nosauc, kas ir tās amatpersonas pie kurām var veikt šo lobēšanu, bet citkārt..nu..,manuprāt, kopumā jau ir līdzīgi. Droši vien mērķi definēti, bet ne visās valstīs vispār ir šāds regulējums un tas ir fakts, ka nav tādas kopīgas Eiropas Savienības prasības, kur tā kā darīt, bet nu ir šīs Eiropas Savienības pašas Eiropas Komisijas institūciju reģistrs un tas arī ir tāds impulss kaut ko līdzīgu veidot arī tiek uzskatīts, ka tas ir viens no veiksmīgākajiem reģistriem, kurš tiešām reāli darbojas arī.

A.G. Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi. Bet atgādinu, ka tas

varētu būt vai nu regulas, vai direktīvas līmenī. Tad attiecīgi obligātais vai ieteikumu vadlīniju formā izvēlēties kaut kādus risinājumus.

I.K. Grūti pateikt, vai tā būtu Eiropas Savienības kompetence. Tur droši vien tā varētu būt problēma, tā tomēr ir valsts iekšējā lieta. Šobrīd arī neesmu dzirdējusi, ka būtu kaut kāds process uz to, ka būtu direktīva vai kaut kas kopīgs. Tā kā apturēšos atbalstīt.

A.G. Tur ir tā, ka tāpat ir dažādas organizācijas, kas pievērš uzmanību, kas iesaistās procesos ārpus savas centrālās atrašanās vietas un viņi kontrolē un tāpat arī viņi ir braukuši un stāstījuši, tad noteikti viņi arī domā kā, jo nu katra valsts, ir jāpalīdz valstīm. Ir bijuši vēsturē, kad Vācijas policija brauca pat Polijā strādāt, kad bija visas tās korupcijas un mašīnu zagšanas. Tā kā citas valstis palīdz tām, kuras pašas netiek galā un šis varētu arī būt tāds kā risinājums, ka piesaistot viņu to ekspertu un visu to virzienu, tad uzspiestu, jo šobrīd, es te vairāk no sevis, ka tas kā mēs izskatāmies, jo mums jau tas lobījs, pirmkārt, nav regulēts un viņš noteiktā ietekmē, nu mēs neviens nezinām, kā tur patiesībā ir bijis, bet šobrīd ir fakts, ka ir apturēts Rīgas attīstības plāns, kas ir noticis. Un tad ir tās spekulācijas, kas tad tur īsti ir bijis vai viena puse, vai otra un notiek šitās tiesvedības starp domi un ministrijām, tas ir ļoti slikts žests un signāls sabiedrībai un visai valsts iekārtai kopumā. Ja institūcijas galvaspilsētas netiek galā ar ministriju nespēj vienoties un ārvalstu investoriem tas uzreiz ir nu tāds... tas tāds manu privātu iestarpinot šajā sakarībā, ka mēs redzam kā tas patiesībā notiek, ka ja nevar vienoties.. tas tāds noslēguma, bet man liels paldies. Es sarunājos ar Inesi Kušķi no Valsts Kancelejas. Atradāt laiku un atbalstījāt un tad mēs virzāmies tālāk un cerēsim, ka viss sakārtosies.

Jūsu vārds, uzvārds: **Jūlija Jerņeva**

Kādu organizāciju Jūs pārstāvat: **ZAB “Vilgerts” – advokātu birojs**

Jūsu ieņemamais amats: **Zvērināta advokāte**

Intervijas laiks un vieta: **24.05.2022 plkst. 13.00 Zoom platformā**

A.G. Kā jau es iepriekš minēju - students Latvijas Universitātes maģistra darba izstrādē. Es tagad apzinu ekspertus, tieši tos, kuri ir piedalījušies izstrādē. Nevis lobētāji, bet tieši, kas piedalījušies izstrādē. Jums ir tāda interesanta pozīcija, ka jūs faktiski varētu būt arī kā lobētāju pārstāve, jo jūs jau noteikti arī pārstāviet savu klientu intereses kaut kādos lēmumu pieņemšanas procesos. Tāpēc skaidrs, ka tanī darba grupā ir uzaicināts no visām pusēm pārstāvēt, lai panāktu vēlamu rezultātu, bet kā mēs redzam šis likumprojekts ir atkal nomuļļāts un uz priekšu neiet, bet kaut kad jau viņš tiks pieņemts. Ir dažādas domas, dažādas versijas izvirzījušas organizācijas institūcijas, bet kopsaistes nav atrastas. Tātad jūs bijāt no advokātu biroja Vilgerts Jūlija Jurņeva. Pareizi jā?

J.J. Jā.

A.G. Protams, atbildes var neizplūst konkrēti, jo baigi būtiski ir dažas lietas tieši, kas ir jāuzzin, lai varētu saprast, kas tur beigās varētu būt. Pirmais tāds iesildošais - **Kāpēc ir nepieciešams apzināt un fiksēt lobētāju ietekmi lēmuma pieņemšanas procesos?**

J.J. Man liekas, ka svarīgākais ir tas, lai šis process būtu caurspīdīgs un, lai lobētāji, kuri šo procesu uztver par normālu, nevis kaut kādu kriminālu vai ēnas aktivitāti. Lai viņi varētu arī godīgi un atklāti šajā lobēšanas procesā iesaistīties, jo tā ir dzīves realitāte neatkarīgi no tā, ko mēs gribam vai negribam un lobēšanas process arī ir svarīgs, tāpēc regulēšana faktiski mēs ar šo atzīstam realitāti par esamu.

A.G. Tad principā tas ir, ka vajadzētu būt regulētam, lai tad visi var saprast tos noteikumus un sabiedrībai nebūtu pārmetumi no tā, ka kāds kaut ko lobē. Tad ir zināms, kas tas ir un, ka tas likuma ietvarā tiek darīts.

J.J. Tieši tā

A.G. Paldies. **Kāds Jūsprāt kontroles mehānisms lobētājiem būtu vispiemērotākais?** Nu, šobrīd notiek teiksim tā kā pašregulācija. Tā kā mums regulējuma nav, šie visi lēmumu pieņemšanas procesi notiek esošo likumu ietvarā, tad kāds ir jūsu tas – obligāts vai brīvprātīga reģistrācija? Kā jūs uzskatāt, kas būtu tas vēlamais rezultāts?

J.J. Manuprāt, vēlamais rezultāts ir... hmm... primāri, rezultāts, kura process notiek bez liekas birokrātijas vai arī birokrātijas, kura tiek pieprasīta ar likumu. To maksimāli... par to ir atbildīga valsts. Man liekas, ka kopumā šis lobēšanas regulējums, līdzīgi kā šobrīd

arī apspriež Saeimas komisija, tas būtu jānodala divos etapos. Pirmais etaps ir tas, kas notiek šobrīd, kad ir pieņemts nosacīti minimālais regulējums, lobēšanas reģistrs tiek izveidots un tad mēs mēģinām kaut kādus pamatu spēles noteikumus izveidot. Un tad mēs arī redzēsim, kā šis regulējums strādās dzīvē, kas tieši pietrūks, kuros jautājumos būs nepieciešams precizēt, papildināt, uzlikt papildus noteikumus, kuros nē. Respektīvi, nevis sākt ar ļoti smagnēju, sarežģītu procesu līdzīgi kā.. nezinu... ASV, kur lobētājam ir tik daudz pienākumi īstenībā, ka tur ir jāvācas speciāli, lai nepārkāptu kaut kādas normas. Tāpēc vieglāks process, vieglāks kontroles mehānisms lobētājiem un tiešām maksimāli atskaitīšanas pienākumi par to konkrēto rīcību, lai tiktu uzliktas šobrīd valstī. Tas, manuprāt, būtu labi. Un tad ir lobētājiem, vismaz Latvijā, šobrīd esošajā situācijā nebūtu tādas pretreakcijas. Tas nav nepieciešams.

A.G. Lai arī sabiedrība pierod un lobētāji iepazīstas ar regulējumu, kas varētu būt sākuma izstrādē un tad tālāk viņu papildināt?

J.J. Jā.

A.G. Skaidrība. Šis arī tāds interesants jautājums, kas arī izraisa diskusijas - **Kā Jūs domājat vai organizāciju ierosinātās konsultācijas ar lobētājiem būtu jāiekļauj lobija regulējumā?** Tas ir tā, ka ministrija sazinās ar nozaru pārstāvjiem par kaut kādu jautājumu ieteikuma formā, lai sniedz savu viedokli. Kā tur tas? Vai tas būtu kaut kā jāfiksē arī, ka notiek tā saziņa?

J.J. Jā, es domāju, ka noteikti tas ir jāfiksē un tas pat būtu vēlams arī no privātā sektora puses, jo bieži vien valsts, pieņemot kaut kādu lēmumu, vainu cenšas iztikt ar saviem spēkiem un ar savām kompetencēm, kas neobligāti ir pietiekamas valsts pārvaldē. Nu, ja mēs runātu tiešām par kaut kādu tehniski sarežģītu jautājumu – vides aizsardzības, tehnoloģijas jautājums, finanšu neatkarīgi no tā. Un ja valsts mēģina iztikt ar saviem spēkiem, kuri pietrūks, tad mēs nokļūstam pie kaut kāda nepietiekami izstrādāta, pārdomāta regulējuma vai jautājums netiek pareizi virzīts. Tāpēc ir objektīva nepieciešamība runāt ar privāto sektoru, pieņemsim, sagatavojot likumprojektus vai izstrādājot kaut kādus plānus. Vienlaicīgi ir tas, ko esmu dzirdējusi no saviem klientiem ar kuriem mēs runājam pirms šis te regulējums ticis pieņemts un es prasīju: “Kādas jums ir tā kā vēlmes, nepieciešamības?” Un viņi teica, ka šajās situācijās bieži vien viņi redz, ka ierēdnis nav pārliecināts vai drīkst runāt, vai nedrīkst runāt? Vai tas ir kaut kas atļauts vai neatļauts? Un tāda visiem procesā iesaistījumiem ir... pusei pārliecības trūkums, ka tas ko viņi dara, ir legāli. Tāpēc regulējums varētu viņiem palīdzēt atklātāk vienam ar otru runāt. Es nebiju gaidījusi, ja godīgi, šādu komentāru no klienta, bet viens pateica tādu lietu.

A.G. Šis ir ļoti interesanti, jo tāpēc, ka es sazinājos ar iestādēm valsts, kurām arī ir iespējami, ka uz viņiem tiek lobētas kādas intereses, jo viņi izdala administratīvos aktus un tas ir, teiksim, pirms tā procesa lēmuma arī var klients sazināties ar to inspektoru un tad viņi arī īsti nesaprata, kas ir konsultācija.

J.J. Šī nav lobēšana. Ja mēs runājam par administratīvajiem aktiem vai tādiem procesiem, tad noteikti šī nebūs lobēšana. Tas ir parastais administratīvais process iestādē.

A.G. Bet process arī viņu var ietekmēt. Nu kā.. tur sanāk, ka to procesu arī var ietekmēt ar to, ka viņš tiek klāt tam gala sastādītājam.

J.J. Nu viņam ir jābūt.. tā kā... tiesības būt uzklautam.

A.G. Nu tas tā kā konsultācijas, bet tur nodalīt kurā brīdī viņš, teiksim, apvārdot var to inspektoru, jo katram to zināšanu apjoms...

J.J. Tāpēc mēs kā juristi un finansisti un tā tālāk arī esam pieaicināti. Nē, nē, nē.. tas gan vispār nav lobēšanas pasākums, manuprāt, ja mēs runājam par administratīvajiem aktiem. Par normatīviem aktiem, plāniem, politiskiem lēmumiem.. tur jā. Ir iespējams, ka ierēdnim jāpieņem kaut kāds lēmums, jāapstrādā kaut kāds dokuments un viņš vērsas pēc konsultācijas un loģiski, ka privātais sektors tiklīdz būs viņu intereses, tad mēģinās informāciju pasniegt attiecīgā veidā, bet, redzi, ja mēs šito situāciju fiksējam, tad nav nekādu arī problēmu, jo tā vairs nav kaut kāda ietekmēšana, neatļauta vai vismaz neregulēta un dīvaina, bet šis ir viedoklis, kuru paušanas fakts tiek fiksēts un tad jau ierēdnim ir pienākums pašam mācēt..

A.G. Vienīgais tur moments ir tā, ka, ja tas pats aizstāvas vai arī pieaicina kādu, tad tas moments būtu jānofiksē, lai saprot, kas tur ir pieaicināts bijis, bet labi, tas ir tālāk. Tas ir, protams, par to procesa virzību, kas ir administratīvā, bet tas ir bišķīt cits. **Vai Latvijā būtu nepieciešams izveidot lobētāju reģistru, kurā iekļaut visus interešu grupu pārstāvjus un to pārstāvētās organizācijas?**

J.J. Jā, noteikti. Galvenais, lai tas nav reģistrs.. nu redz.. man patīk tā ideja, kas šobrīd tiek apspriesta Saeimā, kad vienu reizi man bija nepieciešams kaut ko pateikt kādam un tad es uzreiz reģistrējos reģistrā, kas būtu lieki. Pilnīgi pietiek ar to, ka valsts pārvalde no savas puses piefiksē, ka es kaut kur gāju un Jūlija Jerņeva ir kaut kāds tur.. ir kaut kādas intereses, bet tiklīdz tas parādās sistēmā, tad.. noteikti pēc tam noderēs jā.

A.G. **Kādu atbildību vajadzētu paredzēt tiem pārstāvjiem, kuri neievērotu lobija normatīvo regulējumu?** Administratīvu, kriminālu, sodreģistri.. nu no lobētāju reģistra kaut kādas aktivitātes...

J.J. Nu, pirmkārt, kriminālatbildību noteikti nē, jo, manuprāt, kriminālatbildība ir pieļaujama par rīcību, kura ir pietiekami, pirmkārt, saprotama, skaidra, pie kuras ir...teiksim, kad sabiedrība vai attiecīgie potenciālie noziedzinieki nu jau ir sapratuši kā nošķirt legālu no nelegālas rīcības un tad kad sabiedrībai ir attiecīgais pieprasījums. Tā kā mums, manuprāt, ir ļoti tālu līdz tam, tas nebūtu nepieciešams. Citādi, par atbildību.. šobrīd, manuprāt, atbildība ir pieļaujama teikim diezgan minimāli, tāpēc, ka šobrīd ir paredzēts izveidot tikai reģistru, kurā būs pienākums reģistrēties un skaidrs, ka tajā arī patiesu informāciju, bet šis nav tas svarīgākais lobēšanas regulējuma mērķis, lai būtu tikai reģistrs... ne jau reģistra pēc tas viss tiek darīts, tāpēc pietiek ar kaut kādu absolūti minimālu administratīvu sodu vai arī, kur drīzāk varētu būt nozīme šajā regulējumā, kas top, ir paredzēt, ka lobētājam ir pienākums patiesi atklāt katras lobēšanas darbības ietvaros, kuras tad intereses viņš pārstāv. Nosacīti, nevis atnāk zvērināts advokāts, bet atnāk zvērināts advokāts, kura klienti ir.. es nezinu... Lukašenko. Nu tad ir pienākums patiesi atklāt šo interesi. Par šīs intereses nepatiesu atklāšanu vai neatklāšanu gan varētu būt lielāka atbildība. Tas ir viens.. un otrs.. teiksim, ne vienmēr ar naudu mēs varam ietekmēt šādu te rīcību, tāpēc sods kā, pieņemsim, ierobežojums uz kādu laiku piedalīties nākamajās līdzīgajās sanāksmēs vai ierobežojums pieteikties Saeimas komisijās, runāt, ja mēs vienreiz esam nepatiesi atbildējuši, nu tad varbūt kādu laiku pasēdi mājās un padomā, jo mēs tevi negribam redzēt, jo tu atkal atnāksi un, protams, vēl arī nepateiksi patiesību. Tā kā es domāju, ka šeit vairāk jādomā par sankcijām, kas būtu svarīgas lobēšanas procesā, kas neļauj šai personai turpināt lobēšanas darbību.

A.G. Tas ir piemērojams jā tiem lobētājiem, kas pārkāpj likumu, tad ierobežotu vispār lobēšanas iespējas kaut kādu noteiktu periodu. Tā kā amata aizliegšana, jā? Un kas varētu būt ierēdņiem no otras puses – disciplināra atbildība, kaut kādi pārbaudes tur... ka viņi arī tur kaut ko neizpauž, kas viņiem būtu arī uzlikts par pienākumu? Kā tur varētu skatīties?

J.J. Nu es domāju, ka tur ir klasiskā atbildība kāda ierēdņiem ir.

***A.G.* Vai lobija normatīvā regulējuma pieņemšana varētu ietekmēt valsts attīstību un ekonomisko izaugsmi?**

J.J. Noteikti, tāpēc, ka atklāts, saprotams process kā mēs pieņemam likumus, ka mēs varam tiešām uzzvanīt mierīgi ministrijai un neviens nepārpratīs, ka mēs te mēģinām kaut ko nenormālu pateikt. Manuprāt, tas veicinās to sabiedrības izpratni, ka īstenībā mums visiem ir tiesības, nevis sēdēt un gaidīt darba rezultāts Saeimas, piemēram, vai ministrijas, bet arī laicīgi pašiem zvanīt, ietekmēt un runāt. Man ir tāda vajadzība. Par vajadzībām ir jārunā un, ja mēs runājam par vajadzībām, tad kāds tam pievērš uzmanību,

līdz ar to, kaut kas attīstās, uzlabojas. Tā kā es domāju, ka ilgtermiņā tas būs nenoliedzami pozitīva ietekme.

A.G. Paldies. Kā, Jūsaprāt, lobija regulējuma pieņemšana varētu vairot Latvijas sabiedrības uzticēšanas valsts iekārtai? Ne tieši iekārtai, bet zemie partiju reitingi, valdības reitingi sabiedrībā ir.. nu.. vai tas varētu kaut kā tur celt tos reitingus? Kā jūs domājat?

J.J. Es domāju, ka īstermiņā nē, jo mums ir diezgan liela neuzticēšanās jebkādiem sistēmai un līdz ar to.. mums vispār nav pierasts, teiksim, ka politiskā atbildība skandālrezultātā iestātos neizbēgami, vai nāvējoša reputācijai būtu, bet ilgtermiņā domāju, ka jā. Sabiedrība pieradīs pie tā, ka šis ir svarīgs regulējums un tad ar laiku būs arī ietekme uz reitingiem.

A.G. Paldies. Vai būtu nepieciešams izglītēt sabiedrību par lobētāju lomu un ietekmi uz valsts, pašvaldību iestādēm un amatpersonām pieņemot lēmumus?

J.J. Jā, noteikti un es ceru, ka žurnālisti un valsts tam veltīs diezgan lielu uzmanību, tāpēc, ka ne tikai Delnai ir kaut kas jāpēta un jāpublicē, un pārskata ko ne obligāti daudzi lasa vai pietiekami daudzi lasa, bet žurnālistiem ir jāizmanto šī informācija, kuru mēs šādi iegūsim, jāpēta un jāskaidro sabiedrībai ko tas viss nozīmē.

A.G. Tad žurnālisti varētu, teiksim, iesaistīties kampaņu veidā informēt sabiedrību. Vienīgi, ja tā informācija nav pieprasīta, tad atkal sanāks tas, ka cilvēkam uzspiest to...

J.J. Ziniet ko nozīmē – nav pieprasīta informācija? Ja mēs kaut ko nezinām, tad mēs nezinām, ka mums tas ir jāpieprasa.

A.G. Nu arī, jā. Tad tur sanāks tā, kad.. interesanti. Nu tas tāpat kā politiskā informācija, viņu arī neviens īsti negrib dzirdēt, bet tāpat tā izvēle viņam ir kaut kad jāizdara, nu, kurš piedalās, protams, un tad tur sanāk tāda cīņa nemitīg, bet tas jau cits atkal jautājums.

Vai Jūsu iestādei ir būtiski iebildumi par darba grupā izstrādāto lobija regulējuma redakciju kuru Saeima ir pieņēmusi 1.lasījumā?

J.J. Nu, man liekas, ka tas pirmajā lasījumā ir atbalstīts likumprojekts, kas, protams, arī ir ļoti zaļš un arī šobrīd mēs vēl joprojām daudz ko nesaprotam, bet man liekas, ka otrajā lasījumā komisijā, vismaz tas darbs ir diezgan pozitīvā gultnē virzās, jo uz pirmo lasījumu faktiski tika nosūtīts likumprojekts, kurā bija daudz vairāk atvērtu jautājumu, uz kuriem pašiem deputātiem nebija izpratnes, ko mēs ar to visu darīsim, kā mēs virzīsimies? Bet šobrīd komisijā piedalās tik daudzi profesionāļi, kuri katrs no savas puses saprot šo te procesu. Es domāju, ka rezultāts būs drīzāk jāvērtē pēc otrā lasījuma.

A.G. Iepriekšējais likumprojekts ir izstrādājis KNAB. Tā viņi tur ir kaut kur rotējuši pa kabinetiem un uz priekšu un aizgājis, tad šis likumprojekts Saeima šobrīd strādā darba grupa, kas ir politiski izveidota un - **Vai varētu būt tā, ka politiskā pārstāvniecība izstrādājot lobija regulējumu var nonākt interešu konfliktā? Kāpēc?** Tas ir tā, kad, ja uz viņiem arī attieksies šis regulējums, vai nav tā, ka viņi mēģinās panākt to, kad viņš ir savādāks nekā to sabiedrība pieprasītu vai arī sociālie partneri. Kā tas varētu tur? Lai gan balsošana jebkurā gadījumā notiek caur Saeimu, bet tieši izstrādes procesā vai nesanāks tā...

J.J. Šis ir Saeimas regulējums.. to ir izstrādā Saeima.

A.G. Jā, šis ir Saeima, bet pirms tam bija.. iepriekšējais bija izpildvara...KNAB bija izstrādājis, kurš neaizgāja caur Ministru kabinetu, bet tas ir vēsture.

J.J. Nē es nedomāju, ka tam ir kādam nozīme, jo no vienas puses jebkurš likumprojekts... šis lobēšanas regulējums ir par to, ka Saeimas deputāti skaļi pasaka – tas tā notiek. Un būtu dīvaini, ja regulējums par lobēšanu taptu bez jebkādas ietekmes politiskas vai nepolitiskas. Tas būtu absurds, tāpēc man liekas, ka viss, kas šobrīd notiek, ir normāli. Manuprāt, arī, ja mēs skatāmies, Saeimas deputāti ļoti uzmanīgi ieklausās tajos iebildumos, ko viņiem sniedz, piemēram, Delna, Providus. Un viņi tāpēc tur arī ir, lai izķertu, nosacīti, šos pasākumus un viņi ir tie, kuri plāno (**nesaklausāms 22:26**) lielākai interesei. Es pat teiktu šajā darba grupā viņiem vajadzētu arī piedalīties aktīvi, bet vismaz tie, kas pēta uz korupciju, pēta nevis sodu kā KNABS.. ja viņi faktiski atbalsta, viņi saka, kas viņiem nepieciešams, lai viņi varētu strādāt. Man liekas, ka tur tas *Checks and balances* nosacīti.

A.G. Kādi faktori, Jūsprāt, ir ietekmējuši un kavējuši lobija regulējuma ieviešanu Latvijā? Jau no 2004. gada ir dažādas vēsmas. Tāpat iestāšanās ES, dažādas Eiropas valstu pieredzes mums tāpat GRECO ir vērsis uzmanību, ka ir nepieciešams uzlabot to caurskatāmību OECD ir rekomendācijas, bet līdz šim brīdim nav veicies un likumprojekts nav pieņemts.

J.J. Ja es pareizi atceros, tad, piemēram, tas pats KNAB, nosacīti, izstrādātais likumprojekts, ko jūs arī atsaucāties, viņš bija... nu tāpat kā arī šis, uz pirmo lasījumu aizejot, šis likumprojekts... nebija lielas skaidrības viņu lasot, vai izstrādājot un pašiem deputātiem runājot un atbalstot viņu, nebija līdz galam saprotams, kas būs tajā brīdī, kad šis likumprojekts tāds kāds viņš ir, tiks pieņemts. Tāpēc tā līdz galam neizpratne, ko mēs mēģinām visi te panākt, arī bij tas rezultāts. Iespējams, ka arī politiskās partijas, jaunie cilvēki, kas ir atnākuši.. man grūti spriest. Es noteikti neesmu, teiksim, politiskās

virtuves eksperts un es to nesaprotu, bet nu ir pienācis laiks un līdz šim, manuprāt, varbūt tiešām arī nebija no sabiedrības pietiekams pieprasījums.

A.G. Aa, tad varētu būt arī tāds kā sabiedrības spiediens, jo Valsts prezidents jau izteicās, ka šajā sasaukumā nepieņems un tas pagarinājums būs līdz kaut kādam... tieslietu ministrija vai kuri bija to iesnieguši, ka pieņemšanu atlikt uz 2025. gadu.

J.J. Spēkā stāšanos, bet tas gan ir pamatoti, tāpēc, ka te būs jāizveido šis reģistrs, nevis tas reģistrs, kas ir reģistrācijai, ko uzņēmumu reģistrs darīs, bet to jau var visdrīzāk, tur arī ir tehniskās problēmas, tāpēc, ka pašam uzņēmumu reģistram ir šobrīd visādas izmaiņas, plāno strādāt pie jauniem tehniskiem risinājumiem, tāpēc, lai neveidotu tādu īstermiņa reģistru, iztērējot arī naudu, tad tam visam ir tā doma. Tas ir viens un otrs, ka, ja mēs runājam par to valsts pusi, kas šobrīd ir paredzēta izmaiņu ieviešana un datubāze speciāla, kura tiks radīta. Tam arī nepieciešams laiks, resursi, nauda..

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt negatīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

Kur jūs jau minējāt, ka tas viss prasīs resursus, laiku, administratīvais slogs. Vai kaut kas vēl?

J.J. Es arī līdz galam nesaprotu... es gribētu redzēt, lai ir tas reģistrs, kas ir tā datubāze, galvenā bāze, lai tā būtu patiesi viegli lietojama un, lai tā būtu tehniski sasaistīta ar visiem pārējiem reģistriem un es gribu, pieņemsim, likumi lv kādu normatīvo aktu un es gribu no tās vietas aiziet uz visu pārējo. Es negribu zināt, ka man ir jāiet vēl kaut kur citur, kur es kaut ko iespējams sameklēšu, bet man ir pilns word dokumentu, vai pdf dokumenti, kuri nav meklējami, lai tas būtu lietojams un praktisks rīks, nevis vienkārši kaut kas, kam mēs būsim iztērējuši naudu un laiku.

A.G. Kādi, Jūsaprāt, varētu būt pozitīvie aspekti, pieņemot lobija regulējumu?

J.J. Tas ko es teicu, ka lielā mērā privātais sektors noteikti to atbalstīs un arī valsts pārvaldei, lai ietu uz pozitīvu ietekmi un ar to, ka varēs pieņemt kvalitatīvākus lēmumus un tīri no juristu viedokļa, advokātu viedokļa, būs potenciāli tam būs liela nozīme tiesvedībā. Teiksim, vēsturiski interpretējot jebkuru normatīvo aktu, nesaprotot varbūt līdz galam, kas notiek pēc... varētu varbūt kaut ko izsecināt. Un noteikti arī satversmes tiesas lietās tam būs liela ietekme, jo tad kad satversmes tiesa jau pēdējos cik gadus.. daudzus gadus runā par likumdošanas procesu kvalitāti, ka šis ir procesuāls priekšnoteikums, lai norma tiktu atzīta par atbilstošu satversmei, tad tur arī skatīsimies. Es domāju, ka tam arī būs liela nozīme.

A.G. Jo šobrīd ir tā, ka Saeimā tie komisiju, teiksim, protokoli. Katrai komisijai kaut kas savs ir, katrs liek ko grib, kā grib un tur nav noteikts kaut kāds šablons pēc kā vajadzētu vadīties komisiju vadībai vai konsultantiem sagatavo tad protokolus, bet tas

arī ir viens no jautājumiem apakšā. **Kā Jūs domājat - kapēc lobija regulējuma ieviešanai Eiropas valstīm ir tik atšķirīga pieeja?** Dažādas valstis, pieredzes, soda mēri. Ir attīstītās valstīs kaut kur ir pieņemts, kaut kur nav, kaut kur pašregulācija, brīvprātīgs un es pat pētot nevarēju saprast, kāpēc tā ir. Kā jūs domājat kā eksperts?

J.J. Es domāju, ka tas ir tas pats sabiedriskais līgums, kurš vienā valstī ir detalizētāks, otrā valstī ir lakoniskāks un katra sabiedrība ir gatava katrā brīdī savam lobēšanas regulējumam. Ja Amerikā ir pieļaujama faktiski tāda drakonisku normu tāda sistēma ar milzīgiem sodiem, ar detalizētu atskaitīšanu, tad ir citas valstis, kur ir pieļaujama savādāka.. nu... kur sabiedrība pieprasa mazāk. Es domāju, ka tas tikai ar to ir saistīts.

A.G. Jā, jo es arī pētījumā, es ņemu valstis, lai atrastu kādu korelāciju. Kas tur Skandināvijas valsts, Baltijas valsts, kurām ir līdzīga vēsture, arī ģeogrāfiskā atšķirība, piemēram, Vācija, Francija, kas ir Viduseiropas valstis un Grieķija, Itālija. Tad es tā kaut kā skatījos, vai tas korupcijas indeksu kaut kā saiet kopā, bet tad bija diezgan sarežģīti, jo nekādas sakritības. Bija dažas atsevišķas tendences parādījās, ka korupcijas indekss, kur ir augstāks, tur attiecīgi tas lobija regulējums ir pieņemts. Tas ir interesanti. Noslēdzošais jautājums - **Vai Eiropas Savienības dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt un ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz lobēšanu? Atbildot pamatojiet savu atbildi.** Vai būtu nepieciešams regulas, kādas direktīvas, kur vadlīnijas tiek paredzētas. Vai katra valsts izvēlas kādu ceļu doties? Kā jūs domājat?

J.J. Es domāju, ka, primāri, ir jāsaka, ka, manuprāt, Eiropa šobrīd nespēs šādu regulējumu pieņemt, jo mums Eiropā ir diezgan krasas atšķirības šajā regulējumā. Izpratnē, kas ir tas minimums, kas ir tas maksimums un es tiešām apšaubu, ka Briselē būs pietiekamas balsis savāktas. Tas ir viens. Otrs, attiecībā uz to regulējumu, noteikti mēs nevaram runāt par regulu. Tas būtu.. es nezinu.. pēc simts gadiem varbūt iespējams ne ātrāk, bet arī direktīvi vai tam būs liela jēga, jo, manuprāt, varēs vienoties par kaut kādiem absolūti bezzobainiem, vispārīgiem principiem. Mēs varam arī redzēt to sistēmu, kas ir Eiropas institūcijās. Jā sistēma ir, normas ir, viss kas ir aprakstīts, bet ja mēs aizejam paskatīties, a ko viņi tur ieraksta, kas ir tajā datubāzē, tas interesantākais. Pati pētīju, pieņemsim, paskatījos, ko raksta Vācijas dzelzceļu pārstāvis par to kāda viņam bija saruna ar Eiropas komisijas kaut kādiem tur pārstāvjiem. Tur bija tikšanās un ir redzams datums, lieta tikšanās, kuras dienas personas satikās un apraksts – pārrunājām dzelzceļa problēmas. Respektīvi, ja pašai Eiropai ir uzticība tik, tik... tad šis ir bezjēdzīgs ieraksts, manuprāt, vai ne? Un varēja iztikt bez tā. Nu tad... tādu vienotu regulējumu es domāju, ka nekādas jēgas nav pieņemt.

A.G. Tad faktiski nacionālās valdības izlems kādu katru ceļu ies un kāds tas sabiedrības pieprasījums vai spiediens tiks izdarīts?

J.J. Šobrīd.. šobrīd jā. Politiski Eiropas Savienība runā diezgan nopietni par to un runā ar visām dalībvalstīm, ka vajag, vajag, vajag.. bet vienotais regulējums, manuprāt, būtu neefektīvs un bezjēdzīgs šobrīd un es esmu pret to, lai norma būtu vienkārši normas pēc.

A.G. Liels paldies. Šodien bij.. atsaucāties no advokātu biroja Viļģerts. Advokāte Jūlija Jerņeva. Tiešām liels paldies, ka kāds atsaucās, jo tā atsaucība ir diezgan maza, bet it sevišķi lobētāji.. kas ir lobētāji kā tādi arī tā ļoti kūtri un arī iestādes no šī temata izvairās, lai gan nav īsti saprotams kāpēc.

J.J. Nu.. jā nav saprotams.

A.G. Paldies jums vēlreiz, ka atradāt laiku.

PATEICĪBAS

Autors izsaka pateicību maģistra darba zinātniskajam vadītājam Dr.oec., Dr.phys. Mārim Pūķim par vērtīgiem padomiem un atbalstu darba tapšanas gaitā.

Tāpat autors saka paldies ekspertiem,

Domnīcas Providus vadošajai pētniecei Līgai Stafeckai,
Frakcijas PAR! interešu pārstāvības darba grupas vadītājai Inesei Voikai,
Latvijas Universitātes vadošajam pētniekam Visvaldim Valtenbergam,
Tiesībsarga Biroja sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāja vietniekam Raimondam Konusevskim,

Konservatīvo frakcijas priekšsēdētājam Krišjānim Feldmanam,
Finanšu ministrijas parlamentārajam sekretāram Atim Zakatistovam,
Vienotības frakcijas priekšsēdētāja biedram Aldim Adamovičam,
Tieslietu ministrijas konstitucionālo tiesību nodaļas vadītājai Ivetai Brīnumai,
LFNA vecākajam padomniekam Edgaram Pastaram
Valsts kancelejas konsultatei labas pārvaldības jautājumos Inese Kuške,
KNAB politikas plānošanas un komunikācijas pārvalde Inese Zelča,
VK konsultantei labas pārvaldības jautājumos Inese Kuške,
VSAA Biznesa procesu sistēmu analītiķei Lindai Mežalei,
ZABV zvērinātai advokātei Jūlijai Jerņevai.
Biedrība "Šaušanas klubs Škuķīši" valdes loceklim Andrim Vincānam.

Par dalību autora pētījumā un sniegto vērtīgo viedokli par lobēšanas regulējuma attīstības iespējām Latvijā.

Maģistra darbs „, Lobija regulējuma attīstības iespējas Latvijā” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu e-parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un atbilst e-studijās maģistra darba failam ar elektronisko parakstu

Autors: e-paraksts Aivars Geidāns .05.2022.

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: *Darba vadītājs: Dr.oec., Dr.phys. Māris Pūķis e-apliecinājums* .05.2022.

Recenzents: *Dr.oec. profesore Lilita Seimuškāne*

Darbs ielādēts e-studijās ar e-parakstu

Pārbaudīja dekāna pilnvarotā persona:

Vadībzinātnes nodaļas metodiķe Marina Polupanova *e-apliecinājums*

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

06.06.2022.